

Welkom in Bollywood

Is het voor Nederlandse fans een feest van herkenning of een cultureel Ander?

Maartje Zuithoff

Welkom in Bollywood

**Is het voor Nederlandse fans een feest van
herkenning of een cultureel Ander?**

**Erasmus Universiteit Rotterdam
Faculteit der Historische en Kunstenwetenschappen
Media & Journalistiek: Media en Cultuur**

Master thesis

Auteur: Maartje Zuithoff (322544) - maartjezuithoff@gmail.com

Begeleider: An Kuppens PhD

Tweede lezer: Dr. Bernadette Kester

Datum: Augustus 2010

Inhoudsopgave

VOORWOORD	6
ABSTRACT	7
1. INTRODUCTIE	8
1.1 Inleiding van het onderwerp	8
1.2 Relevantie van dit onderzoek.....	9
1.2.1 Maatschappelijke relevantie	9
1.2.2 Wetenschappelijke relevantie	10
1.3 Opbouw van de thesis.....	10
2. THEORETISCH KADER	11
2.1 Globalisering.....	11
2.1.1 Cultureel imperialisme	12
2.1.2 Kritiek op cultureel imperialisme	13
2.1.2.1 Contra-flows.....	15
2.1.2.2 Het actieve publiek.....	16
2.1.2.2.1 Encoding/decoding model	17
2.1.2.3 Cultural proximity	19
2.1.2.4 Hybride cultuur.....	20
2.1.3 Oriëntalisme	22
2.2 Bollywood cinema.....	24
2.2.1 Kenmerken van Bollywood cinema.....	26
2.2.2 Bollywood cinema als globaal mediaproduct	28
2.2.3 Bollywood cinema buiten de landsgrenzen.....	30
2.3 Fancultuur.....	33
3. ONDERZOEKSVRAGEN EN CONCEPTEN	36
3.1 Vraagstelling	36
3.2 Deelvragen	36
3.3 Concepten	37
3.3.1 Nederlanders met verschillende culturele achtergronden	38

3.3.3 Bollywood cinema.....	39
3.3.4 Fancultuur	39
3.3.5 Interpretatie	39
3.3.6 Identificatie	39
4. METHODOLOGIE	40
4.1 Methode.....	40
4.2 Aanpak	41
4.3 Data.....	42
4.3.1 De respondenten.....	44
5. RESULTATEN	46
5.1 Motivaties voor het kijken naar Bollywood cinema	46
5.1.1 De eerste ervaring met Bollywood cinema.....	47
5.1.2 De aantrekkingskracht van Bollywood cinema.....	47
5.2 Fanbeleving	49
5.2.1 Een geboren fan?.....	49
5.2.2 Fans online.....	51
5.3 Typisch Bollywood	52
5.3.1 Kenmerken van Bollywood cinema	52
5.3.2 Bollywood versus Hollywood	55
5.3.3 Bollywood cinema en het publiek.....	57
5.4 Een punt van herkenning?	59
5.4.1 Bollywood cinema en de realiteit	59
5.4.2 Identificatie met Bollywood cinema	61
5.5 In de praktijk: Slumdog Millionaire en My name is Khan.....	64
5.5.1 Slumdog Millionaire	64
5.5.1.1 Slumdog Millionaire: typisch Bollywood?.....	65
5.5.1.2 De aantrekkingskracht van Slumdog Millionaire op het publiek	66
5.5.1.3 Slumdog Millionaire en de realiteit.....	67
5.5.2 My name is Khan.....	68
5.5.2.1 My name is Khan: typisch Bollywood?	69

5.5.2.2 De aantrekkingskracht van My name is Khan op het publiek.....	70
5.5.2.3 My name is Khan en de realiteit	70
6. CONCLUSIE EN REFLECTIE.....	72
6.1 Algemene conclusie	72
6.2 Beantwoording van de vraagstelling.....	75
6.3 Betekenis voor de relevantie	77
6.4 Toekomstig onderzoek.....	77
6.5 Persoonlijke terugblik op het onderzoek.....	78
LITERATUURLIJST.....	80
BIJLAGE A: INTERVIEW VRAGENLIJST.....	84
BIJLAGE B: GEBRUIKTE CITATEN.....	88
BIJLAGE C: TRANSCRIPTEN	92

Voorwoord

Na het kijken van ongeveer achtentwintig uur aan Bollywoodfilms, het lezen van vele artikelen en boeken, het afnemen van twaalf interviews, het transcriberen van ruim elf uur aan interviewmateriaal, het doornemen van 169 pagina's aan interviewtranscripten en vele weken achter de laptop is dan hier het resultaat: mijn master thesis.

Voordat ik begon aan mijn master thesis had ik nog nooit een Bollywoodfilm gezien. Nu dat ik tijdens de voorbereiding van het onderzoek vele Bollywoodfilms gekeken heb moet ik zeggen, het bevalt me wel. Oké, de films duren inderdaad wat lang, want drie uur kijken naar een film die voor het grootste deel gesproken wordt in een taal die je niet kent, kan lang zijn. Maar als je de duur van de film wegdenkt bieden de films, naar mijn mening, een wegdroommoment waarbij je jezelf in een andere wereld waant. De vrolijkheid spatte van het scherm en de liedjes bleven in mijn hoofd hangen. Heerlijk. Ik vond het dan ook geen probleem om wat van mijn tijd hier aan te besteden onder het mom van 'voorbereiding voor mijn thesis'. Of ik nog meer Bollywoodfilms ga kijken? Die mogelijkheid sluit ik niet uit. Wie weet, misschien word ik zelfs wel een fan!

Uiteraard werd er kritisch naar de films gekeken en aantekeningen gemaakt bij elementen die mij opvielen. Ik moest tenslotte nog echte fans gaan interviewen en je moet dan natuurlijk wel weten waar je over praat. Zonder de interviews met de fans die ik heb afgenomen voor het onderzoek kon ik mijn hele thesis niet schrijven. Daarom wil hen bij deze graag bedanken voor hun medewerking en de tijd die zij hierin hebben gestoken. Ondanks het feit dat ik hen verteld had dat de interviews maximaal anderhalf uur zouden duren waren we veel langer bezig. Niet dat de interviews zo lang duurden, maar we zaten vaak nog lang door te praten omdat er zoveel te vertellen was. Dus respondenten, allemaal bedankt voor jullie medewerking, zonder jullie was het niet gelukt! Naast de medewerking van de respondenten wil ik ook graag mijn thesisbegeleider bedanken: An Kuppens. Van An kreeg ik de nodige feedback en tips bij het schrijven van mijn thesis. An, bedankt hiervoor! Bij het maken van de cover kreeg ik hulp van Michelle Soeters en Jordy Haantjes heeft nog een laatste lees check toegepast. Bedankt dames! Tot slot iedereen bedankt die mij gemotiveerd heeft om door te gaan in tijden dat het schrijven van mijn thesis niet meer zo hoog op mijn prioriteitenlijstje stond.

Maar hier is hij dan: mijn master thesis. Met het inleveren ervan hoop ik de master Media en Journalistiek aan de Erasmus Universiteit Rotterdam positief af te ronden en mijn studentenleven vaarwel te zeggen.

Maartje Zuithoff - Breda, augustus 2010

Abstract

Het filmgenre Bollywood cinema is al decennialang erg populair in India. De films, die gekenmerkt worden door onder meer het gebruik van zang en dans, door de Hindi-cultuur waarmee ze verbonden zijn, en door hun lange duur, kennen overigens ook een groeiende populariteit in (onder meer Indiase diasporagemeenschappen in) Azië, Afrika, het Midden Oosten, het Verenigd Koninkrijk en Canada. Ook in Europa kan het genre op een steeds grotere belangstelling rekenen. Echter, naar de populariteit van Bollywood cinema onder het Westerse (autochtone) publiek is tot op heden weinig wetenschappelijk onderzoek gedaan. Deze thesis probeert dan ook de ontstane lacune in te vullen door te bestuderen hoe Nederlandse fans Bollywoodfilms interpreteren, en met welke aspecten uit de films ze zich kunnen identificeren. Het doel hiervan is om te onderzoeken welke rol de culturele achtergrond van de fans hierin speelt. Het onderzoek kan geplaatst worden in het bredere onderzoeksveld van culturele globalisering, waarin eerder al werd vastgesteld dat globale stromen van mediaproducten vaak aanleiding geven tot nieuwe, hybride culturen wanneer zij worden aangepast door het lokale publiek. De *cultural proximity* theorie stelt bovendien dat mensen meer van een mediaproduct genieten wanneer deze cultureel gezien dichtbij de eigen cultuur staat. De centrale vraagstelling van dit onderzoek luidt dan ook: *'In welke mate zijn er verschillen in de manier waarop Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden Bollywoodfilms interpreteren en op welke wijze komt dit tot uiting?'* Om deze vraag te kunnen beantwoorden werden er met behulp van een semigestructureerde vragenlijst twaalf diepte-interviews afgenomen bij Nederlandse fans. Uit het onderzoek is gebleken dat onder de fans die een niet-Westerse culturele achtergrond hebben er respondenten zijn die een hybride cultuur hebben. Zij voelen zich zowel een Nederlander als bijvoorbeeld een Hindoestaan. Met betrekking tot Bollywoodfilms kan uit de resultaten geconcludeerd worden dat deze films voor bepaalde fans een feest van herkenning zijn terwijl ze voor de anderen juist een cultureel Ander laten zien.

1. Introductie

1.1 Inleiding van het onderwerp

‘And the Oscar goes to... *Slumdog Millionaire!*
(Steven Spielberg, Oscaruitreiking 2009)

Met bovenstaande woorden reikte Steven Spielberg de Academy Award voor ‘Best Motion Picture’ uit tijdens het 81^e Academy Awards gala, ook wel de Oscars genoemd. De Britse/Indiase productie *Slumdog Millionaire* won naast het felbegeerde beeldje voor beste film nog zeven Oscars, waaronder die voor beste regie en beste soundtrack (IMDb.com, 2009). De film *Slumdog Millionaire* kan met recht een groot succes genoemd worden, niet alleen door de Oscars die de film won, maar tevens doordat het succes aan de kassa’s van de bioscopen wereldwijd ongekend was. De film zou wereldwijd maar liefst 377,9 miljoen dollar hebben opgeleverd (boxofficemojo.com, 2010).

Wat als enigszins opmerkelijk beschouwd kan worden is dat alle 103 prijzen die *Slumdog Millionaire* uiteindelijk won, toegekend werden door organisaties uit Amerika, Europa en Australië (IMDb.com, 2009) - allemaal Westerse landen. Kan hieruit geconcludeerd worden dat niet-Westerse films populair zijn in Westerse landen? Of dat het Westerse publiek verlangt naar exotische verhalen en beelden van de Ander? Is het zo dat het Westerse publiek graag naar niet-Westerse films kijkt en zo ja, wat is hier de reden voor? Daarnaast is *Slumdog Millionaire* geen standaard Bollywoodfilm, maar één met Westerse invloeden. Zo is de films bijvoorbeeld een samenwerking tussen een Britse en een Indiase regisseur, zit er weinig zang en dans in en duurt de film twee uur. Dit alles is tegenstrijdig met de ‘echte’ Bollywoodfilms, waardoor de film *Slumdog Millionaire* vaak niet gezien wordt als een standaard Bollywoodfilm. Opvallend hierbij is wel dat alleen *Slumdog Millionaire* de eerder genoemde prijzen won en andere, ‘standaard’ Bollywoodfilms, geen grote Westerse prijzen hebben ontvangen. De thema’s die zichtbaar zijn in de film *Slumdog Millionaire* zijn blijkbaar wel interessant voor het Westerse publiek, maar waarom worden ‘authentieke’ Bollywoodfilms niet gewaardeerd op dezelfde manier? Moeten we de globale circulatie van Bollywoodfilms beschouwen als een ‘tegenbeweging’ tegen de dominantie van Westerse mediaproducten? In dit onderzoek wordt geprobeerd een antwoord te vinden op bovenstaande vragen en specifiek zal gekeken worden naar het Nederlandse publiek. Nederlanders worden veelal gezien als nuchter met een ‘doe maar gewoon dan doe je al gek genoeg’ mentaliteit. Maar laten deze Nederlanders zich meeslepen door de exotische beelden en verhalen van de Ander die een film zoals *Slumdog Millionaire* met zich mee brengt?

Dit onderzoek zal zich focussen op de zogenoemde Bollywoodfilms: populaire Hindi films die afkomstig zijn uit Bombay (het tegenwoordige Mumbai), India (Aftab, 2002; Mishra, 2002). Er zal gekeken worden naar het Nederlandse publiek en hoe het tegen deze films aankijkt. Zijn er Nederlandse fans van de Bollywoodfilms en wat spreekt hen aan in deze niet-Westerse films? Daarnaast wordt er gekeken naar de manier waarop Nederlandse fans de films interpreteren en of zij zich kunnen herkennen in aspecten van Bollywoodfilms. In het onderzoek wordt er een vergelijking gemaakt tussen Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden.

1.2 Relevantie van dit onderzoek

Volgens Geurts (1999) wordt er met wetenschappelijke relevantie bedoeld dat de wetenschap baat heeft bij de uitkomsten van het onderzoek. Wanneer er gesproken wordt over maatschappelijke relevantie dan wordt er verwacht dat het onderzoek bijdraagt aan de maatschappij in het algemeen (Geurts, 1999). In het hoofdstuk 'conclusie' zullen zowel de maatschappelijke als de wetenschappelijke relevantie terug komen. In de conclusie zal dan uitgelegd worden wat de resultaten van het onderzoek betekenen voor beide types relevantie.

1.2.1 Maatschappelijke relevantie

Globalisering heeft de wereld veranderd waardoor bijvoorbeeld de culturele identiteit van personen hybride vormen aan heeft genomen. Doordat steeds meer mensen een hybride culturele identiteit hebben, is het van belang om inzichten te verkrijgen in hun mediagebruik. Daarom zal er onderzocht worden of de globalisering van Bollywoodfilms een hybride cultuur heeft gevormd bij Nederlandse fans. Het huidige onderzoek heeft dan ook een maatschappelijk relevantie omdat er binnen het onderzoek gekeken wordt of er onder de Nederlandse Bollywoodfans mensen zijn die een hybride cultuur hebben en hoe zij met het mediaproduct Bollywood omgaan. Daarnaast spelen media volgens Hermes en Reesink (2003) een grote rol bij het construeren van de identiteit van een individu. Om deze reden wordt er gekeken welke rol de media spelen bij het bepalen van de identiteit met betrekking tot de eigen cultuur. Er is namelijk een groeiend belang van populaire media in de identiteitsconstructie van de gebruiker.

Binnen het onderzoek vindt er een vergelijking tussen Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden plaats. Op deze manier kan er inzicht gegeven worden in de wijze waarop deze mensen mediaproducten gebruiken. Daarnaast wordt er gekeken in welke mate en op welke manier zij zich kunnen identificeren met hetzelfde mediaproduct. Verder wordt er met dit onderzoek inzicht gegeven in de gelijkenissen en verschillen tussen de respondenten met betrekking tot een mediaproduct dat voor sommigen waarschijnlijk

herkenbare elementen bevat en voor anderen juist kenmerken die ver af staan van de eigen cultuur.

1.2.2 Wetenschappelijke relevantie

Ondanks het feit dat er op het gebied van de receptie van Bollywoodfilms door geëmigreerde Indiërs al veel onderzoek is gedaan (Aftab, 2002; Kaur, 2002), is de receptie van Bollywoodfilms in de Westerse samenleving en dan met name in Nederland niet voldoende onderzocht. Het huidige onderzoek kan dan ook een bijdrage leveren aan de wetenschappelijke lacune die er op het gebied van receptie van Bollywoodfilms in de Westerse samenleving bestaat. Daarnaast zal dit onderzoek een vergelijking maken tussen de receptie van Bollywoodfilms onder Nederlanders met verschillende culturele achtergronden. Deze manier van vergelijken is tevens niet voldoende onderzocht. Ook stelt Larkin (2008) dat de Indiase film pas sinds kort gezien wordt als een globaal mediaproduct, waardoor er qua theorie hierover nog niet veel beschikbaar is. Om deze redenen kan het huidige onderzoek gezien worden als wetenschappelijk relevant.

1.3 Opbouw van de thesis

In het volgende hoofdstuk zal eerst een theoretisch kader gepresenteerd worden. In het theoretisch kader worden reeds bestaande onderzoeken en theorieën besproken die relevant zijn voor het huidige onderzoek. Deze bestaande informatie biedt inzichten in het onderwerp en daarnaast zal het als basis dienen voor het uit te voeren onderzoek. Aan de hand van het theoretisch kader wordt de vraagstelling geformuleerd in hoofdstuk 3. Hierbij zullen ook deelvragen geformuleerd worden. De concepten die afgeleid worden uit de vraagstelling en die belangrijk zijn bij de beantwoording van de deelvragen zullen ook gedefinieerd worden. Het methodologisch hoofdstuk gaat vervolgens in op de manier waarop het onderzoek uitgevoerd wordt. Hier worden de methode, de aanpak en de data verzameling omschreven. Ook zal hier ingegaan worden op de respondenten die aan het onderzoek meegewerkt hebben. Daarna worden de resultaten gepresenteerd in hoofdstuk 5. De conclusie die getrokken kan worden na het analyseren van de onderzoeksdata en het beantwoorden van de vraagstelling komen aan bod in hoofdstuk 6. In de conclusie zal ook een terugkoppeling te vinden zijn naar zowel de maatschappelijke als de wetenschappelijke relevantie van het onderzoek. Ten slotte wordt er in hoofdstuk 6 ook een aanbeveling voor toekomstig onderzoek gegeven, waarna afgesloten wordt met een persoonlijke reflectie met betrekking tot het uitgevoerde onderzoek.

2. Theoretisch kader

Om de vraagstelling die centraal staat in dit onderzoek te kunnen beantwoorden is het belangrijk om eerst een aantal concepten uiteen te zetten. De belangrijkste concepten die binnen het onderzoek een rol spelen zijn: globalisering, Bollywood cinema en fancultuur. In het theoretisch kader zal reeds uitgevoerd onderzoek en theorievorming rond deze thema's besproken worden. Maso en Smaling (1998) stellen immers dat voor er begonnen wordt met het uitvoeren van een onderzoek het belangrijk is om een basis te vormen aan de hand van bestaande onderzoeken en door middel hiervan inzichten te verkrijgen in het onderwerp.

2.1 Globalisering

Theodore Levitt geeft in 1983 in de *Harvard Business Review* aan dat markt globalisering op handen is. Sinds het eind van de twintigste eeuw is globalisering dan ook toegenomen, mede dankzij toenemende nieuwe (informatie)technologieën. Globalisering is dan ook een proces dat zijn stempel drukt op verschillende gebeurtenissen wereldwijd. Volgens Giddens (1990: 64) kan globalisering gezien worden als 'the intensification of worldwide social relations which link distant localities in such a way that local happenings are shaped by events occurring many miles away and vice versa'. Hierin stelt hij dat lokale gebeurtenissen gevormd en beïnvloed worden door gebeurtenissen die ergens anders plaats vinden en omgekeerd. Er bestaan verschillende aspecten van globalisering, zoals economische globalisering en technologische globalisering. In dit huidige onderzoek zal de nadruk liggen op een ander aspect, namelijk culturele globalisering, die Crane (2002: 1) als volgt gedefinieerd heeft: 'the transmission or diffusion across national borders of various forms of media and the arts'. Hierbij geeft zij aan dat verschillende media- en kunstvormen worden verspreid zonder gehinderd te worden door landsgrenzen. Ook stelt Crane (2002) dat deze media- en kunstvormen voornamelijk verspreid en uitgewisseld worden tussen welvarende landen. Hierbij hoeft culturele globalisering niet te leiden tot een homogeniserende globale cultuur, maar gaat het om de verspreiding van verschillende culturen vanuit verschillende landen en gebieden (Crane, 2002). Binnen culturele globalisering zijn er twee tegenstrijdige trends zichtbaar. Aan de ene kant oefenen grote internationale mediaconglomeraten invloed en controle uit op de globale cultuur, wat volgens sommigen zou kunnen leiden tot cultureel imperialisme. Aan de andere kant worden lokale bedrijven steeds belangrijker bij het aanbod van lokale producten (Crane, 2002). Robertson (1994) stelt echter dat door globale trends de lokale identiteit en cultuur in gevaar komt.

2.1.1 Cultureel imperialisme

Zoals hierboven aangegeven kan globalisering volgens sommige auteurs leiden tot cultureel imperialisme. Cultureel imperialisme gaat ervan uit dat het Westen domineert over de rest van de wereld, waarbij culturele stromen louter vanuit het Westen naar de rest gaan (Tomlinson, 2002; Sreberny-Mohammadi, 1999). Hamelink, geciteerd in Sreberny-Mohammadi (1999), geeft aan dat het bij cultureel imperialisme (Hamelink noemt dit zelf liever culturele synchronisatie) gaat om het verkeer van culturele goederen die maar één richting uit gaan. Hij zegt namelijk: 'Cultural synchronization implies that the traffic of cultural products goes massively in one direction and has basically a synchronic mode' (in Sreberny-Mohammadi, 1999: 49). Georgiou en Silverstone (2007) voegen hieraan toe dat de Westerse landen de producers zijn en de rest van de wereld fungeert als de ontvangers. Tomlinson (2002) beschrijft daarnaast ook dat bij cultureel imperialisme de Westerse landen de Westerse cultuur opleggen aan niet-Westerse landen zodat er een bedreiging van de lokale en traditionele cultuur ontstaat. Dit gebeurt volgens Croteau en Hoynes (2003) door de introductie van Westerse media producten in andere landen. Daarnaast geven zij aan dat massamedia een globale impact hebben (Croteau & Hoynes, 2003).

Cultureel imperialisme verwijst naar verschillende fenomenen en om deze reden is er geen echte definitie te formuleren. Tomlinson (2002: 3) stelt dat de betekenis van cultureel imperialisme iets is 'which must be assembled out of its discourse'. Cultureel imperialisme is samengesteld uit twee complexe woorden: cultuur en imperialisme. Imperialisme kan volgens Williams (geciteerd in Tomlinson, 2002), zowel naar politieke systemen als naar economische systemen verwijzen. Daarnaast stelt Williams (in Tomlinson, 2002) dat het woord '*culture*' een van de meest gecompliceerde woorden in de Engelse taal is. Tomlinson (2002) bekritiseert de theorievorming rond cultureel imperialisme dan ook omdat het beide concepten (cultuur en imperialisme) te weinig zou hebben uitgewerkt. Hij ziet echter Tunstall's definitie van cultureel imperialisme als een van de betere. Hij zegt namelijk dat 'the cultural imperialism thesis claims that authentic, traditional and local culture in many parts of the world is being battered out of existence by the indiscriminate dumping of large quantities of slick commercial and media products, mainly from the United States' (in Tomlinson, 2002: 8). Tunstall geeft hiermee aan dat door de komst van commerciële mediaproducten die voornamelijk uit de Verenigde Staten komen de authentieke, traditionele en lokale cultuur in sommige landen verdwijnt. Echter, Tomlinson (2002) is van mening dat het beter is om van een *discours* van cultureel imperialisme te spreken dan van een *thesis*, omdat er op deze manier rekening gehouden wordt met de verschillende visies over dit onderwerp.

Tomlinson (2002) bespreekt verschillende discoursen van cultureel imperialisme ook wel culturele dominantie genoemd. Overigens geeft hij eerst aan dat dominantie en imperialisme beide verwijzen naar een vorm van controle en geassocieerd worden met een

imperium. Ook stelt hij dat met het culturele imperialisme beschikbare betekenissen van mediateksten uitgesloten worden waardoor er een beperkte 'keuze' van betekenissen over blijft. Volgens Tomlinson (2002) nemen in het discours rond media-imperialisme de media een centrale plaats in. Tomlinson (2002) geeft aan dat media-imperialisme een onderdeel is van cultureel imperialisme waarbij ook politieke en economische factoren een rol spelen. Het tweede discours is het discours van nationaliteit. Hierbij gaat het om een vreemde cultuur die de eigen cultuur binnendringt. Het derde is een typisch neo-Marxistisch discours waarbij cultureel imperialisme wordt gebruikt als een middel om de cultuur van het kapitalisme te verspreiden en waardoor deze cultuur opgelegd wordt. Op deze manier wordt de wereld gezien als een politiek-economisch systeem van globaal kapitalisme. Tot slot is er het discours van moderniteit, waarbij de focus ligt op het ontstaan van een globale culturele homogeniteit (Tomlinson, 2002). Tomlinson (2002) beargumenteert dat de eerste drie discoursen samenkomen in de vierde, het discours van moderniteit. Hij stelt namelijk dat media, nationaliteit en kapitalisme onderdeel zijn van de hedendaagse samenleving die op zijn beurt weer bepalend is voor de discours van moderniteit. Alle vier de discoursen zijn dan ook belangrijk bij het vormen van cultureel imperialisme.

Zoals gezegd, gaan culturele stromen binnen het cultureel imperialisme discours van het Westen naar de rest van de wereld (Tomlinson, 2002; Sreberny-Mohammadi, 1999). Een reden waarom Westerse landen domineren op de wereldmarkt is volgens Croteau en Hoynes (2003) dat zij de (financiële) middelen hiervoor hebben. Armere landen (de zogenaamde 'Derde Wereld' landen) hebben geen beschikking over deze middelen waardoor zij niet kunnen concurreren met de Westerse landen. De grote drijfveer achter cultureel imperialisme kan dan ook gezien worden in de hunkering naar winst (geld). Echter, een grote angst die is ontstaan door de globalisering van media is dat er een homogenerende cultuur gevormd wordt. Maar om een maximale winst te kunnen genereren is het wel nodig om lokale producten aan te bieden en rekening te houden met lokale culturen en hun mensen (Croteau & Hoynes, 2003).

2.1.2 Kritiek op cultureel imperialisme

Theorieën rond cultureel imperialisme hebben heel wat kritiek gekregen. Robertson (1994) geeft aan dat er veelal commentaar is gekomen op het feit dat er binnen het cultureel imperialisme ervan uitgegaan wordt dat het Westen, en dan met name de Verenigde Staten, overheerst over de rest van de wereld. Robertson (1994) stelt namelijk dat er veel kritiek is op de lokale/globale discussie die onderdeel is van het cultureel imperialisme. Tomlinson (2002: 173) geeft daarnaast aan dat het commentaar dat gekomen is op theorieën rond cultureel imperialisme veelal een protest is tegen het verspreiden van de kapitalistische moderniteit die domineert over de wereld.

Naast Tomlinson geeft ook Robertson (1994) (verschillende) tegenargumenten voor cultureel imperialisme. Ten eerste stelt hij dat de invloed vanuit de Derde Wereld onderschat wordt. Veel van de globale massacultuur wordt namelijk beïnvloed vanuit de Derde Wereld (Robertson, 1994). Ook wordt er genegeerd dat niet-Westerse landen eigen mediaproducten produceren waardoor zij minder afhankelijk zijn van het dominante Westen. De stromen gaan niet alleen van het Westen naar de rest van de wereld, er zijn ook tegenstromen die bijvoorbeeld van Zuid naar Noord gaan of van het Oosten naar het Westen. Daarnaast maakt het cultureel imperialisme geen onderscheid tussen de verschillende media. De focus van het cultureel imperialisme ligt niet meer alleen op televisieprogramma's maar ook op andere media-uitingen zoals print en muziek. Niet alle media-uitingen vanuit het Westen, en dan voornamelijk vanuit de Verenigde Staten, worden als dominant over de rest van de wereld gezien (Croteau & Hoynes, 2003).

Ten tweede houdt het cultureel imperialisme geen rekening met het feit dat het publiek een eigen interpretatie kan geven aan mediateksten (Croteau & Hoynes, 2003; Robertson, 1994). Het cultureel imperialisme kan met andere woorden beschouwd worden als een soort *hypodermic needle* theorie zoals geformuleerd door Elihu Katz en Paul F. Lazarsfeld: een theorie waarin aangenomen wordt dat media direct een sterke invloed uitoefenen op het publiek. Deze theorie gaat er vanuit dat de effecten van de invloed die media uitoefenen op het publiek meestal van korte duur zijn (Cross, Parker & Sasson, 2003). De *hypodermic needle* theorie is ontstaan in de jaren dertig van de vorige eeuw en geeft aan dat de invloeden van massamedia direct gevolgen hebben voor het gedrag, het denken en de houding van het publiek tegenover het bericht. Media brengen, volgens deze theorie, direct de boodschap over op het publiek waardoor deze passief de boodschap overneemt (Cross et al., 2003; Croteau & Hoynes, 2003). Daarnaast stelt Robertson (1994) dat er symbolen zijn die nationaal lijken maar die zeker toegankelijk zijn voor verschillende globale interpretaties.

Het derde punt van kritiek is dat het publiek zelf actief en selectief bepaalt welke producten men consumeert. Dit hoeft niet automatisch te betekenen dat de consument een voorkeur geeft aan een globaal mediaproduct, dit kan ook een regionaal product zijn (Robertson, 1994). Robertson (1994) geeft daarnaast aan dat het cultureel imperialisme geen rekening houdt met het feit dat de producenten van 'globale cultuur' hun producten aanpassen om aan te kunnen slaan op verschillende markten. Dit wordt ook wel globalisatie genoemd. In business termen wordt er onder glocalisatie micro-marketing verstaan. Hierbij gaat het om het aanpassen van globale producten en/of services zodat zij (beter) lokale markten aan kunnen spreken (Robertson, 1994). Op deze manier kan er geen sprake zijn van cultureel imperialisme omdat de producten niet klakkeloos in een andere markt gezet

worden, maar worden aangepast aan de lokale behoeften. Daarnaast is er ook dan geen sprake van cultureel imperialisme omdat het niet leidt tot homogenisering.

Tot slot gaat het cultureel imperialisme ervan uit dat het lokale publiek passief de cultuur van het Westen, en met name de Amerikaanse cultuur, adopteert ten koste van de eigen lokale cultuur. Dit is echter niet noodzakelijk het geval. Vaak vindt er een mix plaats tussen de lokale en de globale cultuur, waarbij er nieuwe, hybride cultuurproducten ontstaan (Robertson, 1994). Bovenstaande punten geven aan dat het cultureel imperialisme overschat wordt. Croteau en Hoynes (2003) stellen dat de kritiek die geuit wordt op cultureel imperialisme vooral gaat over het feit dat er maar een eenzijdig en incompleet beeld weergegeven wordt. De genoemde vier hoofdpunten van kritiek hebben aanleiding gegeven tot specifieke nieuwe theorieën binnen globaliseringstudies. In de onderstaande paragrafen zullen deze vier theorieën besproken worden: *contra-flows*, het actieve publiek, *cultural proximity* en hybridisering.

2.1.2.1 Contra-flows

Zoals Croteau en Hoynes (2003) aangaven wordt het feit dat niet-Westerse landen zelf mediaproducten produceren en op deze manier minder afhankelijk worden van het dominante Westen door het cultureel imperialisme genegeerd. Een theorie die er vanuit gaat dat er tussen verschillende landen culturele stromen plaatsvinden, waarbij er geen sprake is van een dominante cultuur is de *cultural flows* theorie (Crane, 2002). Deze theorie wordt ook wel het 'netwerk model' genoemd. De ontvanger van een culturele stroom is tegelijkertijd een zender (Crane, 2002). Er is dan dus ook automatisch sprake van *contra-flows* of 'tegenstromen'. *Contra-flows* van globale media kwamen volgens Georgiou en Silverstone (2007) in beeld door het gebruik van gemedieerde communicatie door verschillende groepen mensen. Landsgrenzen bleven echter wel bestaan maar deze werden overschreden waardoor alternatieve stromen beschikbaar werden buiten de grenzen (Georgiou & Silverstone, 2007). Daarnaast geven Georgiou en Silverstone (2007) aan dat binnen *contra-flows* vragen over verschillende en concurrerende *mediascapes* en *ideoscapes* een cruciale rol spelen. Media worden niet gezien als bepalend voor identiteiten maar wel als belangrijk in het creëren van symbolische gemeenschappen waarbinnen identiteiten geconstrueerd worden.

Crane (2002) geeft aan dat er door het plaatsvinden van culturele stromen vanuit verschillende landen het aanbod van media-inhouden steeds groter en meer divers wordt. Dit betekent dat de invloed van de Westerse globale cultuur minder wordt en wordt ingenomen door de opkomst van regionale culturen die binnen globale culturen bestonden en zijn ontstaan. Hierbij is het belangrijk om vast te stellen dat deze regionale culturen zowel het publiek aanspreekt uit de eigen regio als daarbuiten, zoals migranten (Crane, 2002).

Thussu (2007) stelt dat de meeste globale mediaproducten uit de Verenigde Staten komen en dat een belangrijke speler hierin de Hollywood filmindustrie is. Daarnaast is de export van Hollywoodfilms over de wereld gezien het grootst. Vink, die door Biltereyst en Meers (2000) wordt geciteerd, geeft aan dat de Derde Wereld landen door het cultureel imperialisme vaak gezien worden als onschuldige slachtoffers van de Hollywood invasie. Maar in veel delen van de wereld worden media en culturele stromen minder Amerikaans en Westers (Iwabuchi, 2007). UNESCO (in Thussu, 2007) gaf eind 1990 aan dat door mediaglobalisering Westerse culturele invloeden vergroot zijn maar dat er tegelijkertijd ook ruimte is ontstaan voor andere culturen en achtergronden.

Onder andere technologische ontwikkelingen hebben er voor gezorgd dat er een verschuiving ontstaan is waarin (culturele) stromen vanuit verschillende gebieden komen. Deze stromen kunnen nu bijvoorbeeld ook van Zuid naar Noord gaan en niet alleen van het Westen naar de rest van de wereld. De niet-Westerse landen zijn erg belangrijk bij de toename en de verspreiding van culturele producten (Thussu, 2007). Zo worden de Latijns-Amerikaanse *telenovelas* gezien als een *contra-flow* (Biltereyst & Meers, 2000; Thussu, 2007). Met *contra-flows* gaat het om producten die een tegenbeweging vormen tegen het dominante Westen. Deze stromen gaan, in het geval van *telenovelas* in tegenstelling van het Westen naar de rest van de wereld, van Zuid naar Noord (Biltereyst & Meers, 2000). Omdat Bollywood een mediaproduct is dat van het Oosten naar de rest van de wereld geëxporteerd wordt kan ook deze cultuurvorm gezien worden als een *contra-flow* (Thussu, 2007). Thussu (2007) geeft zelfs aan dat Bollywood cinema samen met de Latijns-Amerikaanse *telenovelas* de grootste transnationale globale stromen zijn die commercieel opereren.

Thussu (2007) stelt dat zowel transnationale als geo-culturele netwerken vormen van *contra-flows* kunnen bevatten. Geo-culturele stromen kunnen voor sommige groepen cruciaal zijn bij de vorming van de identiteit. Tegelijkertijd wijzen sommige onderzoekers erop dat de relevantie van *contra-flows* genuanceerd moet worden. Er is namelijk sprake van een ongelijke balans tussen dominante, 'subaltern' en geo-culturele globale mediaproducten. Hierdoor ontstaan er asymmetrische stromen in ideeën en producten. Gelijktijdig worden de dominante stromen sterker en invloedrijker. Mediastromen en *contra-flows* maken deel uit van een grotere strijd over informatiestromen die de kracht/macht in de globale informatie-economie bepalen (Thussu, 2007). Volgens Thussu (2007: 28) blijft dan dus de vraag: hoe contra is contra daadwerkelijk en tegen wie gaat het in?

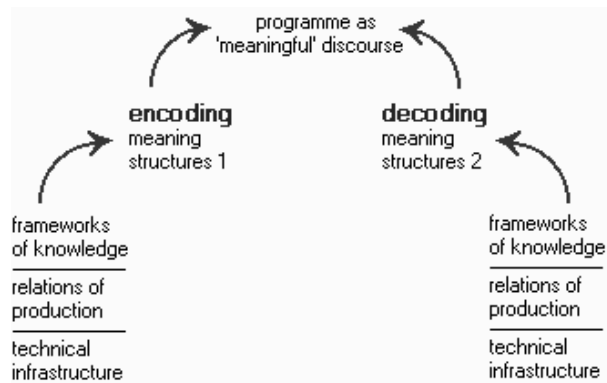
2.1.2.2 Het actieve publiek

Een tweede kritiekpunt op het cultureel imperialisme is dat er geen rekening gehouden wordt met het actieve publiek. Mediateksten staan centraal in het hedendaagse leven, en het publiek speelt een belangrijke rol bij het consumeren van globale mediaproducten (Croteau

& Hoynes, 2003). Uit verschillende onderzoeken is gebleken dat het publiek actief is en daarmee op een actieve wijze betekenis geeft aan een mediatekst. Croteau en Hoynes (2003) stellen dat het publiek dit op drie verschillende manieren kan doen. Ten eerste kan het publiek een individuele interpretatie toepassen. Hierbij wordt de betekenis van de mediatekst op individueel niveau vastgesteld. De tweede manier is het toepassen van een collectieve/sociale interpretatie. Wanneer dit gebeurt, bepalen groepen door met elkaar te praten en/of te discussiëren de betekenis die aan een mediatekst wordt gegeven. Er ontstaat dan een collectieve interpretatie. Tot slot kunnen mensen gezamenlijk een groep vormen en op deze manier actie voeren tegen mediaproducten, dit is een vorm van het houden van collectieve acties (Croteau & Hoynes, 2003). Een van de eerste onderzoekers die wees op de actieve interpretaties door het mediapubliek was Stuart Hall. Zijn invloedrijke *encoding/decoding* model wordt in de volgende paragraaf besproken.

2.1.2.2.1 Encoding/decoding model

Het *encoding/decoding* model (zie afbeelding 1) dat in de jaren zeventig door Hall ontwikkeld werd benadrukt dat het publiek een eigen interpretatie kan geven aan een mediatekst (Hermes & Reesink, 2003). De *encoding* van de mediatekst in het model vindt plaats aan de productiekant, hierbij valt te denken aan de organisatiestructuur en productiebedrijven. De *decoding* van de mediatekst vindt plaats bij het publiek. Hall (1973) stelt dat zowel de productiekant als het publiek beïnvloed worden in de manier waarop zij een mediatekst 'lezen' door de kennis die zij gedurende hun leven opdoen, ook wel *framework of knowledge* genoemd. Dit *framework of knowledge* wordt door zowel de kant van de *decoding* als de kant van de *encoding* gebruikt. Bourdieu (1984) bestempelt het *framework of knowledge* als cultureel kapitaal. Hiermee bedoelt Bourdieu de culturele achtergrond, zowel kennis als interesse, die een individu heeft. Hermes en Reesink (2003) beargumenteren dat het *encoding/decoding* model zelfs gezien kan worden als een cyclus. Zij duiden hiermee aan dat de manier waarop het publiek de mediatekst decodeert beperkingen oplegt aan de *encoding* kant in het model en omgekeerd. Wanneer er een overlap plaats vindt tussen *encoding* en *decoding*, dan spreekt men van een *meaningful discourse*. *Meaningful discourse* geeft aan dat de manier waarop het publiek de tekst interpreteert van invloed is, of effect heeft, op het gedrag en/of handelen van het publiek (Hall, 1973).

Afbeelding 1 Encoding/Decoding model (Hall, 1973)

Ook Croteau en Hoynes (2003) stellen dat de betekenis van mediateksten niet vast staat en dat er verschillende betekenissen gegeven kunnen worden aan één en dezelfde tekst. Dit staat ook wel bekend als *polysemy*. Mediateksten hebben een zekere mate van openheid in zich waardoor verschillende interpretaties van de tekst mogelijk zijn en waardoor zij verschillende mensen aan kunnen spreken. Hoewel mediateksten open staan voor verschillende interpretaties zijn de mogelijkheden niet eindeloos (Croteau & Hoynes, 2003). Een mediatekst kan dus op verschillende manieren geïnterpreteerd worden; daarom wordt er ook wel gesproken van een *onderhandeling* bij het geven van de betekenis van een tekst door verschillende mensen (Hall, 1973; Larkin, 2008). Hall (1973) stelt dat er drie manieren zijn om een betekenis te geven aan een tekst, namelijk: *preferred meaning*, *negotiated meaning* en *oppositional meaning*. Bij de *preferred meaning* 'leest' het publiek de tekst zoals deze door de productiekant bedoelt is. Deze manier van 'lezen' is het meest waarschijnlijk en wordt het vaakst door het publiek gehanteerd (Croteau & Hoynes, 2003). *Negotiated meaning* geeft aan dat het publiek de *preferred meaning* aanvaardt maar dat het daar een eigen interpretatie aan geeft. Tot slot geeft *oppositional meaning* aan dat de lezer een tegenstrijdige interpretatie hanteert (Hall, 1973). Het toepassen van een *oppositional meaning* is onderdeel van het construeren van een subculturele identiteit die tegen de traditionele normen en waarden en rolpatronen in gaat (Croteau & Hoynes, 2003).

Bij een actief publiek is er sprake van een eigen 'bewerking' (zowel interpretatie, selectie, als gebruik) van de aangeboden berichten. Wanneer een mediatekst geïnterpreteerd wordt is het belangrijk om culturele verschillen in acht te nemen, want mensen met verschillende achtergronden en ervaringen kunnen mediateksten op verschillende manieren interpreteren. Mensen met bijvoorbeeld verschillende culturele achtergronden letten op verschillende aspecten van een tekst (Larkin, 2008; Liebes & Katz, 1993). Volgens Liebes en Katz (1993) is het begrijpen en interpreteren van een mediatekst een proces dat ontstaat tussen de gebruiker en de tekst zelf. Daarnaast stellen zij dat verschillende morele waarden en een onderliggende ideologie de oorzaak zijn dat mensen

met verschillende culturele achtergronden en uit verschillende landen een mediatekst op een andere manier interpreteren en daarom ook anders hervertellen. Daarnaast heeft onderzoek van Morley uit 1980 (in Croteau & Hoynes, 2003) uitgewezen dat de sociale positie van het publiek invloed heeft op de manier waarop zij betekenis geven aan een mediatekst. Echter, sociale klasse zou niet *bepalen* hoe mensen een tekst interpreteren. Croteau en Hoynes (2003) geven aan dat zij van mening zijn dat sociale klasse, leeftijd, etniciteit en geslacht belangrijke culturele hulpbronnen zijn die wel degelijk een grote rol spelen bij het betekenis geven aan een mediatekst. De sociale positie van mensen zou namelijk bepalen hoe men naar de wereld kijkt (Croteau & Hoynes, 2003).

2.1.2.3 Cultural proximity

Een derde kritiek die geuit wordt op het cultureel imperialisme is dat *cultural proximity* genegeerd wordt. Robertson (1994) geeft namelijk aan dat het publiek zelf actief en selectief een keuze maakt welke producten men wil consumeren. La Pastina en Straubhaar (2003) beargumenteren dat om te kunnen genieten van een mediaproduct het belangrijk is dat er sprake is van *cultural proximity*. Het publiek verkiest volgens hen cultuurproducten die (aspecten bevatten die) dicht bij de eigen cultuur staan. Hierbij kan het gaan over eenzelfde taal, maar La Pastina en Straubhaar (2003) bedoelen hiermee ook een gedeelde geschiedenis of culturele gewoontes. Daarnaast voegen Kuipers en De Kloet (2009) toe dat mensen met eenzelfde cultuur of geschiedenis vaak ook dezelfde smaak hebben. Door de overeenkomsten in de cultuur of geschiedenis zullen lokale mediaproducten beter passen bij de wensen van het publiek, omdat deze producten beter aansluiten bij de eigen cultuur (La Pastina & Straubhaar, 2003). Ook Biltereyst en Meers (2000) beargumenteren dat het publiek de voorkeur geeft aan (media)producten die *cultural proximity* hebben ten aanzien van de eigen cultuur, zodat het publiek zich beter kan identificeren met de gebeurtenissen gereflecteerd in het mediaproduct. Straubhaar (1991: 55) geeft aan dat 'the increasing interdependence of the world television market seems to bear a strong regional flavor'. Hierin stelt hij dat de regionale invloed op de wereldmarkt steeds groter wordt en er behoefte is aan lokale producten.

Cultural proximity kan dan ook verklaren waarom diasporische gemeenschappen vaak de voorkeur geven aan media uit hun oorspronkelijke (thuis)cultuur. Georgiou en Silverstone (2007) geven aan dat onder diaspora's gemeenschappen worden verstaan die van origine uit een bepaalde geografische locatie komen en die zich elders hebben gevestigd. Door het ontstaan van deze diasporagemeenschappen stromen de communicatiestromen van diaspora's in verschillende richtingen, zowel binnen de landsgrenzen als daarbuiten (Georgiou & Silverstone, 2007). Er wordt wel ook wel gezegd dat het diasporic publiek leeft op de grens van insluiting en uitsluiting omdat zij zich anders

voelt dan de bevolking van het 'gastland' en het 'thuisland'. De identiteit van het diasporic publiek is niet anders (contra), maar wel veelzijdiger; het is echter niet zo dat je exclusief een bepaalde diasporic 'identiteit' hebt. Diasporic mensen onderhouden zowel relaties met vrienden uit hun land van herkomst als uit de regio waar zij nu wonen. De leden van de diasporagemeenschappen zijn *cosmopolitans* en postmodern waardoor zij ook verschillende ideologieën hebben (Georgiou & Silverstone, 2007). Volgens Georgiou en Silverstone (2007) zijn diasporagemeenschappen gerelateerd aan processen van verbeelding en identificatie.

Georgiou en Silverstone (2007) stellen dat de media die door diaspora's gecreëerd worden andere ideologieën en representaties bevatten dan die in de grote globale- en nationale media worden geuit. Media worden gezien als een kader voor het construeren van een identiteit van de gemeenschap waardoor een collectief beeld gevormd wordt en als een bron van collectieve *agency*. Media bieden dan ook een kader voor zowel het insluiten als het uitsluiten van groepen. De diasporische minderheden zijn zowel producent, publiek als geadresseerde (Georgiou & Silverstone, 2007). Daarnaast geven Georgiou en Silverstone (2007) aan dat diasporagemeenschappen de 'eigen' lokale en transnationale media afwisselen met nationale *mainstream* media. Op deze manier creëren zij mogelijkheden om zichzelf met anderen te vergelijken en daarnaast wordt er hierdoor een mogelijkheid tot het maken van keuzes gecreëerd (Georgiou & Silverstone, 2007). Bovendien stelt Morley (2001) dat wanneer iemand over zijn eigen identiteit een uitspraak doet, hij/zij ook rekening moet houden met de identiteit van de Ander, omdat er grenzen gesteld moeten worden aan de groep waartoe je jezelf rekent om op deze manier de Ander buiten te sluiten.

2.1.2.4 Hybride cultuur

Het laatste punt van kritiek op het cultureel imperialisme kan worden gevonden in het feit dat de theorie het mixen van culturen buiten beschouwing laat. Kraidy (1999: 456) geeft aan dat internationale communicatieprocessen altijd werden gezien als een onderdeel van het globaliseringsproces, waarbij globale media en het lokale publiek een rol speelden. Echter, hierbij was het niet duidelijk of het een cultureel imperialisme tot gevolg had of dat het actieve publiek invloed had op het globaliseringsproces. Er zijn namelijk verschillende visies over de relatie tussen globale media en de lokale cultuur. Aan de ene kant wordt onderstreept dat globaal gezien de invloed van verschillende culturen niet gelijkmatig verdeeld is zodat er een dominerende cultuur zichtbaar is in globale media. Aan de andere kant stellen sommigen dat het actieve publiek mediaberichten aanpast zodat deze aansluiten bij hun eigen leven. Volgens Kraidy (1999) is er een tussenweg nodig die beide visies erkent omdat massamedia namelijk de polarisatie tussen het globale en het lokale verbinden.

Hybridisering is een complex fenomeen en daardoor moeilijk te begrijpen (Kraidy, 1999). Het kan gezien worden als een soort 'ruimte' tussen lokale tradities en globale moderniteit. Bakhtin geeft de volgende definitie van hybridisering:

'it is a mixture of two social languages within the limit of a single utterance, an encounter, within the arena of an utterance, between two different ... consciousnesses, separated from one another by an epoch, by social differentiation or by some other factor' (Bakhtin geciteerd in Kraidy, 1999: 464).

Rowe en Schelling (in Pieterse, 1995: 49) definiëren hybridisering als 'the ways in which forms become separated from existing practices and recombine with new forms in new practices'. Volgens Kraidy (1999) is hybridisering dus een symbolisch gebied waar machrelaties herschreven worden. Hybridisering kan dan ook gezien worden als een proces en een product van symbolisch handelen door het consumeren van nationale en transnationale media en populaire cultuur (Kraidy, 1999). Op deze manier kan gezegd worden dat hybridisering een *in-between* positie in neemt (Kraidy, 1999; Pieterse, 1995). Door de *in-between* positie kan het hebben van een hybride cultuur het individu een gevoel geven dat hij zich nergens thuis voelt (Pieterse, 1995).

Hybridisering gaat volgens Pieterse (1995) over een mix van fenomenen van verscheidenheid en afzondering, waarbij hybridisering verwijst naar een *cross-category* proces. Een ander fenomeen is hybridisering in de vorm van 'migratiemelanges' waarbij immigranten gemixte culturele patronen hebben. Pieterse (1995) stelt dan ook dat globalisering als een proces van hybridisering aanleiding geeft tot het vormen van globale melanges waarbij de culturele stromen zich niet alleen verspreiden om een culturele eenheid te vormen. Er moet namelijk ook rekening gehouden worden met de impact van niet-Westerse culturen op het Westen. Culturele hybridisering verwijst dan ook naar een mix van verschillende culturen (Pieterse, 1995). Hybridisering wordt gezien als een versmelting van de relaties tussen verschillende culturen waarbij het om de mix van de culturen gaat. Ellington (in Pieterse, 1995: 54) stelt zelfs dat 'We are all becoming a little Oriental'. Hiermee geeft Ellington dus duidelijk aan dat de verschillende culturen allemaal iets overnemen van 'de Oriënt' (de Oosterse cultuur).

Lokaliteit is volgens Kraidy (1999) een hybride plaats en hybridisering kan bij alle culturen voor komen. Kraidy (1999) spreekt van *cultural reconversion* wanneer er sprake is van lokale culturen die aangepast worden door globale invloeden waarbij tradities omgezet worden in moderne processen. Kraidy (1999) stelt dat om de micropolitiek van lokale/globale interactie te kunnen begrijpen erkend moet worden dat alle hedendaagse culturen tot op zekere hoogte hybride zijn. Hybridisering kan dan ook gezien worden als een essentieel onderdeel van identiteit en etniciteit (Pieterse, 1995). Omdat mensen lokale loyaliteiten en globale waarden in hun levensstijl willen toepassen worden identiteitspatronen steeds

complexer. Pieterse (1995) geeft aan dat het hebben van een hybride identiteit komt door het feit dat individuen zich tegelijkertijd openstellen voor verschillende mogelijkheden zoals het lokale en het globale.

Kraidy (1999) heeft onderzoek gedaan naar de identiteit van de Libanese bevolking. Uit zijn resultaten blijkt dat de Libanese bevolking zowel aspecten overneemt van de Westerse cultuur als van de Oosterse cultuur en dat het hierdoor moeilijk is om de identiteit van de Libanese bevolking te bepalen omdat zij gevangen zitten tussen West en Oost. Er kan dus gesteld worden dat de identiteit van de Libanese bevolking hybride is. Abu-Lughod (in Kraidy, 1999: 461) geeft aan dat mensen waarvan de nationale of culturele identiteit gemixt is door bijvoorbeeld migratie, *halfies* worden genoemd. *Halfies* hebben een hybride cultuur omdat ze zowel tot het lokale als het globale behoren (Robertson, 1994). Martín-Barbero stelt dat individuen zich naargelang hun identificatie met zowel lokale tradities als met globale moderniteit ontwikkelen volgens verschillende *tempos of development*. Hierdoor voelt het individu zich verbonden met beide 'werelden' (in Kraidy, 1999: 646). Dit komt overeen met de *halfies* die door Abu-Lughod worden beschreven in Kraidy (1999) en Robertson (1994). Chopra (in Rao, 2007) is van mening dat een Indiër een hybride cultuur heeft. Hij zegt dat 'an Indian is a hybrid who easily enjoys the material comforts of the West and the spiritual comforts of the East' (Chopra in Rao, 2007: 67). Of dit onder de respondenten ook het geval is en of de fans van Bollywoodfilms zichzelf ook als *halfies* beschouwen zal uit het onderzoek moeten blijken.

2.1.3 Oriëntalisme

Er zijn verschillende visies beschikbaar over het kijken naar de Ander. Een van deze visies is het Oriëntalisme. Oriëntalisme wordt door Said (1995) gezien als een uitvinding van de Westerse samenleving en het geeft een stijl van beredeneren en denken weer die gebaseerd is op het onderscheid tussen de Oriënt en de Occident. Dit onderscheid is in wezen een onderscheid tussen het Oosten en het Westen. Oriëntalisme wordt gezien als een Westerse manier van dominantie, reconstructie en autoriteit uitoefenen op de Oriënt. Hierbij gaat het erom dat in de Westerse visie het Westen superieur is ten aanzien van het Oosten (Said, 1995). Volgens Said (1995) is Oriëntalisme gecreëerd door Engeland en Frankrijk doordat beide landen kolonies bezaten in het Oosten. MacKenzie (1995) voegt hieraan toe dat het oudere concept van Oriëntalisme verder in ging op het Britse gezag in India, waarin conservatieve, romantische en traditionele sociale relaties centraal stonden.

Met het Oriëntalisme creëren Westerlingen een stereotype beeld van Oosterse mensen (Said, 1995). MacKenzie (1995: 10) zegt over de Oriënt het volgende: 'the Orient, or at least its discourse, has the capacity to become the tool of cultural revolution, a legitimizing source of resistance to those who challenge Western conventions, introspection and

complacency'. Hierin stelt MacKenzie (1995) dat het discours rond de Oriënt gebruikt kan worden als een middel van verzet tegen zij die Westerse conventies in vraag stellen. Inden (1986) geeft aan dat het Oriëntalistische discours verschillende onderscheidende kenmerken heeft. Zo stelt hij dat de Oriëntalistische visie het Westen ervaart als beschaafd en contrasterend met de Aziatische Ander. Daarnaast wordt er door de Oriëntalist verschillen gemaakt tussen de verschillende Aziatische gebieden door deze met elkaar te vergelijken op elementen waardoor ze van elkaar verschillen. Azië wordt dus niet gezien als één gebied. Zo wordt er bijvoorbeeld een verschil gemaakt tussen het Midden Oosten en het Verre Oosten (Inden, 1986). Het beeld dat in de Oriëntalistische discours heerst is verschillend maar ook overheersend van het beeld dat de Oriënt van zich zelf heeft. Het beeld dat de Oriëntalisten hebben over de Oriënt is een beeld dat zij dominerend zijn over de Oosterse mensen. Hierbij is het belangrijk dat de Oriëntalistische *discours* over emoties, houdingen en waarden gaat (Inden, 1986). Inden (1986) stelt dat de Westerse discours gezien wordt als natuurlijk en dat de overige discourses kopieën zijn van de Westerse. Echter, het kopiëren van de discourses is op zo'n manier gedaan dat zij achterlopen op het Westen en dat de maatschappij waarin, in het geval van het huidige onderzoek, India leeft achterloopt en niet correct is. De Westerse man wordt daarnaast gezien als de perfecte belichaming van de mensheid, terwijl de Ander gezien wordt als het direct tegenovergestelde hiervan (Inden, 1986).

Naast het Oriëntalisme, de kijk van het Westen op het Oosten, bestaat er ook een Oosterse kijk op het Westen. Dit wordt ook wel Occidentalisme genoemd. Buruma en Margalit (2002) geven vier kenmerken van Occidentalisme aan: de stad, de bourgeoisie, het gebruiken van verstand boven emotie en feminisme. Karakteristieken die bij alle vier de kernmerken horen zijn arrogantie, hebzucht, verdorvenheid en decadentie. Buruma en Margalit (2002) stellen dat deze karakteristieken veelal typisch Westers zijn, of zelfs Amerikaans. Er wordt dan ook van de Westerse bevolking gezegd dat zij hun eigen welzijn boven die van de ander stellen en dat zij graag controle over de massa wil hebben. Ze worden zelfs gezien als koud en rationeel (Buruma & Margalit, 2002). De Ander (het Oosten) wordt vaak gezien als radicaal en hij moet dit ook zijn van zijn omgeving (Inden, 1986).

MacKenzie (1995) is van mening dat het debat over Oriëntalisme een sterke relatie vertoont met (cultureel) imperialisme. Said (1995) geeft aan dat er in de maatschappij verschillende culturen zijn die over andere culturen domineren. Dit culturele leiderschap wordt door Gramsci (in Said, 1995) *cultural hegemony* genoemd. Met *hegemony* wordt bedoeld dat er een bepaalde groep dominant is over een andere groep. In het geval van *cultural hegemony* is bijvoorbeeld de Westerse cultuur dominant over de Oosterse. Oriëntalisme is volgens Said (1995) gebouwd op culturele *hegemony* en hierdoor zou het Oriëntalisme zijn krachten krijgen. Dat wil zeggen dat de *hegemony* ervoor zorgt dat de Westerse visie overheersend is. Inden (1986) voegt hieraan toe dat de Oriënt door de

Europeanen en de Amerikanen gezien wordt als het Oosten of als de Ander. De Oriënt en het Oosten verwijzen hierbij naar Azië. Het Oosten wordt ook wel gezien als de Tweede Wereld, waarbij het Westen de Eerste Wereld genoemd wordt en gedomineerd wordt door de Verenigde Staten en West-Europese landen (Inden, 1986). De term Oriënt wordt vaak gebruikt om heel Azië mee aan te duiden, maar ook om een tweedeling te benoemen, namelijk die tussen Christelijk Europa en Islamitisch Azië (Inden, 1986). Inden (1986) geeft ook aan dat er verschillende 'vormen' van de Oriënt bestaan. Zo wordt het Midden Oosten gezien als *le moyen Orient* en het Nabije Oosten als *le proche Orient*. Daarnaast wordt Azië opgedeeld in tweeën: *Hither* en *Farther* Azië. Inden (1986) stelt verder dat India onder *Farther* Azië valt omdat zij (tegenwoordig) geen culturele relatie heeft met Europese landen en er hierdoor een groot contrast te zien is. Dit contrast is bijvoorbeeld te zien in religie; het Hindoeïsme in tegenstelling tot het Christendom. Daarnaast wordt India ook veelal gezien als een Indiaas subcontinent (Zuid-Azië) om een verschil met Japan en China (Oost-Azië) aan te duiden. *Farther* Azië wordt ook wel het Verre Oosten genoemd, oftewel *l'extrême Orient* (Inden, 1986).

Inden (1986) stelt dat de essentie van de Indiase beschaving (door hem *Indological discourse* genoemd) het tegenovergestelde is van die van het Westen. Het kastensysteem in India en het Hindoeïsme vormen samen de *Indological discourse* die het menselijke *agency* vervangt. Het kastensysteem is een belangrijk instituut in India en hierdoor heeft het veel macht en invloed op de politieke en economische ontwikkelingen van het land (Inden, 1986). Athique (2008: 308) geeft bovendien aan dat de constante cirkel van het Oriëntalisme te zien is door de komst van Bollywood (de commerciële Indiase cinema) in het Westen. Vanuit de Westerse visie wordt Bollywood namelijk gezien als '*ethnic chic*', een culturele andere wereld dan wat het Westerse publiek gewend is. Aan de andere kant wordt Bollywood, door het tonen van een transnationale georiënteerde middenklasse familie, in India gezien als een symbolisch tegengewicht van een Oriëntalistische tweedeling (Athique, 2008).

2.2 Bollywood cinema

Het tweede concept dat belangrijk is voor het onderzoek is Bollywood. In de bovenstaande alinea wordt door Athique (2008) al beargumenteerd dat Bollywood een Oriëntalistische cirkel laat zien. Maar wat houdt Bollywood cinema eigenlijk in? Bollywood cinema is een onderdeel van de Indiase cinema. Indiase cinema is ontstaan doordat de Indiërs zich wilden afzetten tegen Britse kolonisten. Bhaskar (geciteerd in Rao, 2007) geeft aan dat Indiase cinema gebruikt werd om een culturele identiteit te construeren. Mitra stelt vervolgens dat door het gebruik van andere talen dan het Engels er een natuurlijk bescherming van de Indiase films ontstond. Daarnaast werd de Indiase identiteit door een strijd tussen moderniteit en tradities, en de Westerse- en Indiase wereld gevormd (Mitra in Rao, 2007).

Volgens Nandy (in Rao, 2007) geeft Indiase cinema de smaak en de verlangens van de buitenwijken weer die de stedelijke sferen bepalen.

Derné (2005) geeft aan dat India het land is dat de meeste speelfilms produceert ter wereld. Per jaar worden er in India tussen de 850 en 1000 films geproduceerd (Kaur, 2002) en de filmproducties worden naar ongeveer honderd landen geëxporteerd (Mishra, 2002). In 1913 werd de eerste Indiase film geproduceerd (Mishra, 2002). Indiase cinema wordt door Das Gupta (geciteerd in Mishra, 2002: 1) ook wel 'the temples of modern India' genoemd. Hiermee geeft hij aan dat Indiase cinema bedoeld is om het publiek te verleiden; de liefhebbers komen om de sterren te bewonderen en hen te verafgoden. Pendakur en Subramanyam, die geciteerd worden door Mishra (2002), stellen zelfs dat de invloed van de Indiase cinema alomtegenwoordig is. Daarnaast blijft de Indiase cinema gezien worden als de dominante cultuurvorm in India en 'het is het enige model van nationale eenheid [...]' (Mishra, 2002: 3).

Nationale cinema komt voort uit het door de *nation-state* gedefinieerde nalatenschap dat gezien wordt als de culturele waarden en normen en daarnaast wordt deze nalatenschap tevens door de nationale cinema verdedigd (Larkin, 2008). Volgens Larkin (2008) ontstonden er mede hierdoor in verschillende landen filmindustrieën die op deze manier hun eigen culturele waarden moesten behouden en verspreiden onder de bevolking. De populariteit van de Indiase film schrijft Larkin (2008) toe aan het aanbieden van een verlangen en een fantasie die de globale culturele stromen aanwakkert. Daarnaast bieden Indiase films het publiek een moderne kijk op de wereld zonder dat dit de Westerse is.

Onder Indiase cinema worden alle filmproducties die binnen de Indiase landsgrenzen geproduceerd worden meegerekend. Dit is echter verschillend van wat 'Bollywood cinema' is. Bollywood cinema is de populaire benaming voor de in de Hindi taal gesproken films afkomstig uit het voormalige Bombay (tegenwoordig Mumbai genoemd) en geldt als een van de grootse spelers in de Indiase markt. Ook dient Bollywood cinema als een soort model voor alle populaire regionale cinema's (Mishra, 2002). De naam Bollywood is een samentrekking van de Amerikaanse filmstad Hollywood en de naam Bombay, waar de films worden geproduceerd (Tyrrell, 2004). In 2001 werd het woord Bollywood toegevoegd in de lexicon van de Engelse taal. Bollywood werd hierin omschreven als 'shorthand for the "Indian film industry, based in Bombay"' (Govil, 2007: 85). Er kwam echter kritiek op de naam Bollywood omdat het een verkeerd beeld over de Hindi film zou weergeven en het zou tevens te veel verwijzen naar het Westerse Hollywood (Govil, 2007). Net als Hollywood is de Bollywood filmindustrie volgens Ganti (2004) commercieel gedreven; echter de manier waarop de Bollywood filmindustrie organiseert en opereert is wel degelijk verschillend van de Amerikaanse tegenhanger. Ook geeft Ganti (2004) aan dat er vaak wordt gezegd dat de

Bollywoodfilms exacte kopieën zijn van de Hollywoodfilms. De filmmakers schijnen dit echter niet te deren.

Govil (2007) geeft aan dat de Indiase film door de regering ingezet wordt als middel om buitenlandse investeerders te trekken. De Bollywoodfilms zijn over het algemeen ondernemend en gefragmenteerd van aard, zowel op het gebied van de productie, distributie als de tentoonstelling ervan. Net zoals de meeste bedrijven in India, zijn de filmbedrijven over het algemeen familiebedrijven. De filmbedrijven bestaan vaak uit individuele productiebedrijven die veelal door acteurs zijn opgericht. In de Bollywood filmindustrie kan iedereen een film produceren, wanneer ze maar geld hebben. De Bollywood filmindustrie staat overigens ook bekend als een plaats waar zwart geld wit gewassen wordt (Ganti, 2004).

2.2.1 Kenmerken van Bollywood cinema

Bollywood cinema heeft ten opzichte van andere (Westerse) cinema verschillende onderscheidende kenmerken. Kaur (2002) geeft aan dat Bollywoodfilms door de jaren heen over het algemeen grotendeels hetzelfde zijn gebleven; zo gaan de films bijvoorbeeld over liefdesdriehoeksverhoudingen, opoffering ten bate van de familie en elkaar uit het oog verloren tweelingen die elkaar weer vinden. De films worden dan ook getypeerd als erg voorspelbaar. Bollywoodfilms worden verder gekenmerkt door een groot budget en het vertellen van een middenklasse melodrama (Kaur, 2002). Daarnaast wordt er vaak gebruik gemaakt van *product placement* en ander soorten sponsoring van multinationals (Athique, 2008). Srinivas (2002: 157) geeft aan dat Bollywoodfilms *masala* zijn: een mix van verschillende genres. De films bevatten zowel familiedrama's en liefdesverhalen, als actie en humor. Deze mix van verschillende genres vergt echter wel veel diversiteit en flexibiliteit van de acteurs. Volgens Srinivas (2002) kan de film dan ook beschreven worden als *pastiche* omdat het door de verschillende genres vorm gegeven is als een variétéshow. Naast de verschillende genres die de Bollywoodfilms karakteriseren zijn deze films altijd musicals, waar veel zang en dans in voorkomen.

Een essentieel onderdeel van de Bollywoodfilms zijn de liedjes die er in voorkomen. Srinivas (2002) geeft aan dat de liedjes in de films tegenwoordig bepalen of de film een hit of een flop wordt. De muziek is ook economisch gezien erg belangrijk voor de film omdat de verkoopmogelijkheden van deze liedjes vaak het gehele budget voor de film oplevert (Rao, 2007). Bollywoodfilms duren over het algemeen drie tot drieënhalf uur en bevatten minimaal zes tot acht liedjes (Srinivas, 2002). Vanaf de eind jaren '90 is een *item* liedje een belangrijk element geworden in de Bollywoodfilms. Een *item* liedje is de populaire benaming voor een reeks van zang en dans. Echter, er is vanuit het Indiase publiek kritiek gekomen op dit soort liedjes omdat het te veel zou lijken op een MTV muziekvideo waarbij (te) veel blote huid te

zien is. Deze *item* liedjes kunnen daarnaast ook commercieel gebruikt worden als marketingmiddel voor de films (Rao, 2007). De liedjes in de films worden echter tegenwoordig wel aangepast aan Westerse interesses (Aftab, 2002). Rao (2007) geeft aan dat de liedjes in de films veelal worden gebruikt om droomscènes, liefdesfantasieën en expressies die anders niet geuit kunnen worden (vaak liefdesverklaringen) uit te beelden. Bollywood steracteur Abhishek Bachchan vertelde in *The Oprah Winfrey Show* (2009) dat wanneer een man en vrouw in een film verliefd worden, het in Bollywoodfilms normaal is om een lied te zingen en te gaan dansen. In Westerse films zou er op dat moment gekust worden. Ook gaf Bachchan aan dat het Indiase publiek het niet nodig vindt dat de geliefden in een film zoenen (*the Oprah Winfrey Show*, 2009). Srinivas (2002) geeft zelfs aan dat sommige vrouwelijke kijkers het niet kunnen waarderen als een mannelijk acteur zijn shirt uittrekt in de film. Dit wordt door hen als ongepast beschouwd. Zeker ook omdat het naar de film gaan in India een sociale gebeurtenis is.

Indiërs gaan nooit alleen naar de bioscoop maar altijd met vrienden of familie. Naar de film gaan wordt echt gezien als een uitje en mensen kleden zich hier dan ook naar. De film zelf wordt door het publiek als minder belangrijk gezien dan de sociale gebeurtenis er om heen. Tijdens het kijken naar de films praat en lacht het publiek. Ook is het gebruikelijk om weg te lopen naar de voyeur om bij te kletsen met vrienden (Srinivas, 2002). Srinivas (2002) geeft aan dat de liedjes in de films het belangrijkste gevonden worden en het publiek wanneer het de liedjes hoort meteen terug komt in de zaal. Omdat het bekend is dat het naar de film gaan een echt groepsgebeuren is wordt de film hierop aangepast. De Bollywoodfilm moet namelijk voor ieder wat wils bieden. Daarnaast stelt Srinivas (2002) dat het Indiase publiek erg actief is en een relatie aangaat met de film. Zij gebruiken de film namelijk om een eigen beleving te construeren. Wat opvalt is dat het Indiase publiek bepaalde scènes selecteert en andere uitsluit. Deze geselecteerde scènes worden door het publiek gerelateerd aan hun dagelijkse leven. Ze geven hierdoor een bepaalde betekenis aan de scènes en delen dit met anderen door erover te praten. Srinivas (2002) geeft aan dat dit erg verschillend is van het Westerse publiek omdat zij vaak hun gedachten voor zichzelf houden.

Kaur (2002) stelt dat Indiase films vasthouden aan de traditionele Indiase normen en waarden en willen voorkomen dat Westerse invloeden de boventoon gaan voeren. Kumar (in Govil, 2007) is van mening dat er grote internationale successen geboekt kunnen worden wanneer Indiase cinema zich meer zou focussen op universele thema's, maar dat het tegelijkertijd ook meer Indiaser en traditioneler zou moeten worden. Tegenwoordig bezitten de meeste Indiase films Westerse thema's en aspecten en zijn er elk jaar nog maar een paar die traditionele Indiase thema's weergeven (Rao, 2007). Bollywoodfilms reflecteren een droomwereld die niet aansluit bij het 'gewone' leven van het Indiase publiek. Deze droomwereld is materialistisch (het hebben van dure auto's), ruimtelijk (locaties in het

buitenland) en persoonlijk (het spreken van de Engelse taal) en het geeft vooral een globale moderniteit weer (Rao, 2007: 65). Mishra (2002) geeft aan dat hoewel de cultuur die in Bollywoodfilms naar voren komt kunstmatig is er toch sprake kan zijn van het vormen van een gedeelde ervaring waarbij het publiek zich een nationale gemeenschap voelt. Sudipta Kaviraj, die geciteerd wordt door Kaur (2002), geeft aan dat de Indiase *nation-state* tot uiting komt in de typische Bollywoodfilms wanneer hij zegt dat

'both its narratives and musical repertoires were interpreted to give a ... democratic view of social reality; the central ideological strand of these popular films was the deployment through stories of the twin principles of political and social equality that one associated with democracy' (in Kaur, 2002: 207).

De cultuur die Bollywoodfilms schetsen is een cultuur waarin meestal een mannelijke Noord-Indiër die Hindi spreekt centraal staat. Opvallend aan Bollywoodfilms is het gebruik van zowel Hindi als de Engelse taal. Het Engels wordt veelal ook in de scripts en camera aanwijzingen gebruikt om de kosmopolitische natuur van Bollywood aan te geven. Daarnaast worden er in Bollywoodfilms veel teksten nagesynchroniseerd in Hindi. Zo kan het zelfs voorkomen dat de spreekstem, de zang en het lichaam van de personage in de film van drie verschillende acteurs is (Ganti, 2004).

Tyrrell (2004) beargumenteert dat Bollywoodfilms zowel gezien kunnen worden als een medium om India tegen Westerse invloeden te beschermen als wel een medium dat Westerse invloeden naar India brengt. In de Bollywoodfilms vindt er dan ook continu een bemiddeling tussen Oost en West plaats, eveneens in stijl als in inhoud. Volgens Tyrrell (2004) past de Bollywood filmindustrie zowel in de zogenaamde *First Cinema* als in de *Third Cinema* categorie. *First Cinema* staat voor grote spektakel-films 'likely to respond to the aspirations of big capital' en *Third cinema* voor 'democratic, national, popular cinema' (Tyrrell, 2004: 313).

2.2.2 Bollywood cinema als globaal mediaproduct

In 2000 werd Bollywood officieel gezien als een globale culturele stroom (Govil, 2007). Om aan te geven dat Bollywood cinema gezien kan worden als een globaal mediaproduct wordt de theorie van Appadurai (1996) aangehaald. Appadurai (1996) benoemt vijf dimensies binnen de globale *cultural-flows* theorie: *ethnoscapes*, *technoscapes*, *financescapes*, *mediascapes* en tot slot *ideoscapes*. De vijf dimensies tezamen vormen de basis van de *imagined world*. Met *imagined world* bedoelt Appadurai (1996: 33) het vormen van vele werelden die door de verbeeldingen van personen en groepen over de hele wereld gevormd worden op basis van hun achtergrond. Volgens Appadurai (1996) hebben de vijf dimensies waaruit de *imagined world* bestaat geen vaste vorm waardoor de verbeeldingen continu veranderen.

De verschillende landschappen die Appadurai (1996) de dimensies van de globale *cultural-flows* noemt kunnen toegepast worden op de Indiase cinema, en in het bijzonder op Bollywood cinema. Zo is *mediascape* van toepassing op de Indiase en Bollywood cinema. Hoewel de films in India geproduceerd worden zijn de films wel op globale schaal beschikbaar. Zo worden de films naar ongeveer honderd landen geëxporteerd. Doordat de Indiase films globaal beschikbaar zijn komen verschillende mensen in aanraking met de beelden die in deze films weergegeven worden. Appadurai (1996) stelt dat mensen op basis van de beelden die zij in de media zien fictionele beelden creëren. Één van de dimensies die gerelateerd is aan *mediascape* is *ideoscape*, omdat er binnen deze landschappen beelden gevormd worden (Appadurai, 1996). Net als *mediascape* maken Indiase- en Bollywood cinema ook deel uit van *ideoscape*. De films geproduceerd in India geven namelijk de Indiase cultuur weer waarin de Indiase ideologie centraal staat (Kaur, 2002; Mishra, 2002). Op deze manier wordt er een Indiase (of anders gezegd niet-Westerse) ideologie¹ weergegeven door middel van de films. Een derde dimensie die aangeeft dat Bollywood cinema gezien kan worden als een globaal mediaproduct is *ethnoscape*. Indiase migranten (ook wel *non-resident Indians* genoemd, of kortweg NRI's) vormen een diaspora over de hele wereld. Met hun emigratie namen Indiërs producten uit hun eigen cultuur mee (zoals Bollywoodfilms). Mede hierdoor zijn de Bollywoodfilms globaal beschikbaar geworden voor andere culturen en bevolkingsgroepen (Aftab, 2002).

De verschillende landschappen beschreven door Appadurai (1996) geven aan dat dimensies van een (media)product tijd en ruimte kunnen overbruggen. Appadurai (1996) beargumenteert namelijk dat verschillende producten (zoals films) tussen landen en culturen kunnen reizen. Tomlinson (1999) is het met Appadurai eens en voegt hieraan toe dat mediaproducten en de bijbehorende culturele waarden en ideeën zich door bepaalde barrières (zoals tijd en ruimte) kunnen verplaatsen. Daarnaast stelt Larkin (2008) dat de Indiase film een alternatief biedt voor de Hollywood dominantie omdat het zowel moderniteit als traditie uitstraalt. Hierdoor is het een mediaproduct dat de mogelijkheid heeft om te 'reizen' tussen verschillende landen en dit tevens doet. Hiermee wordt dan ook aangegeven dat Bollywood cinema gezien kan worden als een globaal mediaproduct. Met de verspreiding van de Indiase films bewijst het dat globalisering niet synoniem staat voor Amerikanisatie (Rao, 2007).

¹ Met ideologie bedoelen Hermes en Reesink (2003: 47) het 'algemeen wereldbeeld', waarmee 'een samenhangend systeem van ideeën waarmee (elementen van) cultuur en samenleving kunnen worden begrepen' bedoeld wordt.

2.2.3 Bollywood cinema buiten de landsgrenzen

Zoals hierboven aangegeven 'reizen' Bollywoodfilms door tijd en ruimte. Dit betekent dat zij ook beschikbaar zijn geworden buiten de landsgrenzen van India. Larkin (2008) stelt dat Indiase films succesvolle globale mediaproducten zijn die onafhankelijk zijn van het dominante Hollywood. Daarnaast noemt hij de veelzijdigheid van de Indiase films als de sleutel tot het succes en de populariteit van deze films. Mark Chamberlain, geciteerd in Athique (2008: 304), zegt zelfs: 'Bollywood is a trend that's taking over the world [...]'. Desalniettemin geeft Aftab (2002) aan dat de Bollywoodfilms niet immuun zijn voor invloeden vanuit het Westen. Derné (2005) voegt hieraan toe dat de Bollywoodfilm beïnvloed wordt door globale media. De films zouden zich tegenwoordig namelijk ook richten op het zoeken naar de ware liefde, terwijl zij in het verleden vooral de nadruk legden op het overwinnen van de regels van ouders (Derné, 2005). Kaur stelt dat de buitenlandse markt voor *glamour* en musicalfilms erg groot is, voor dit genre geldt de 'sky is the limit' (2002: 200). Hiermee geeft hij aan dat de Bollywoodfilms populair zijn in zowel Azië, Afrika, het Midden Oosten, het Verenigd Koninkrijk als Canada. Echter, hoe het publiek tegen deze films aankijkt is nogal verschillend. Aan de ene kant worden Indiase films gezien als films die traditioneel zijn en een beeld weergeven dat anders en tegenstrijdig is met het Westerse moderne beeld. Deze gedachte wordt veelal door het Westerse publiek gehanteerd, dat van mening is dat Indiase films een culturele Ander laten zien die religieus, radicaal en cultureel gezien van hen verschillen. Anderzijds ziet het niet-Westerse publiek de Indiase film vooral als een op de toekomst gerichte film, waarin moderniteit en het kosmopolitische voorop staan (Larkin, 2008). Larkin (2008) voegt hieraan toe dat Indiërs die buiten India wonen de Indiase film gebruiken om te onderhandelen tussen hun twee identiteiten, waarbij de films emotionele herinneringen aan het land van herkomst oproepen.

Rao (2007) geeft aan dat Bollywoodfilms veelal gemaakt worden om *non-resident Indians* (NRI's) aan te spreken en om deze reden worden zij vaak afgestemd op de voorkeur van deze groep. Het *crossover* publiek van de NRI's wordt gezien als een grote markt waarbij het kosmopolitische publiek bereid is om hun consumptie van mediacultuur uit te breiden (Athique, 2008). De NRI's zijn een belangrijke doelgroep van de Bollywoodfilms, vooral omdat zij verantwoordelijk zijn voor veertig procent van de opbrengsten van deze films. Deze NRI's spelen tegenwoordig dan ook een centrale rol in de films. Indiërs die in India wonen kunnen zich vaak niet meer identificeren met en herkennen in Bollywoodfilms omdat deze films tegenwoordig meer gefocust zijn op de NRI's en de diasporagemeenschappen. De in India wonende Indiërs kijken liever naar andere Indiase cinema zoals Punjabi films waarin zij zichzelf wel kunnen herkennen (Rao, 2007). Echter, Aftab (2002) stelt dat Bollywoodfilms steeds traditioneler worden om het NRI publiek aan te spreken.

Aksoy en Robins (2000) hebben reeds onderzoek gedaan naar het televisiegebruik van Turkse immigranten in Europa. Hierin stellen zij dat deze immigranten veelal Turkse programma's kijken om over hun identiteit tussen het land van afkomst en het land waar zij tegenwoordig wonen te onderhandelen. De immigranten in het onderzoek van Aksoy en Robins (2000) onderhandelen over de plaats die zij als 'thuis' bestempelen en tevens over bij wie ze horen. Dezelfde situatie zou ook voor de NRI's kunnen gelden. Of de theorie van Aksoy en Robins (2000) ook geldt voor de Nederlandse fans die in dit huidige onderzoek onderzocht worden zal later uit de resultaten moeten blijken.

Een ander interessant reeds uitgevoerd onderzoek is van Athique. Athique (2008) heeft namelijk onderzoek gedaan naar de populariteit van Bollywood in Australië. Hij geeft aan dat Hollywood de laatste tijd probeert om een op Bollywood geïnspireerde stijl naar het Westerse publiek te brengen. Samant (in Athique, 2008) stelt echter dat het bij Indiase cinema om de authenticiteit gaat en dat het daardoor alleen overgebracht kan worden naar mensen die de culturele context en de geschiedenis ervan kennen. Echter, hierop is heel wat kritiek gekomen. Zo wordt er gezegd dat de Westerse filmindustrie al lange tijd invloed uitoefent op Indiase cinema waardoor het dus niet alleen overgebracht wordt naar mensen met dezelfde culturele context. Daarnaast wordt er beargumenteerd dat Indiase cinema niet alleen bij Indiërs of NRI's populair is maar dat het ook succesvol is in Westerse landen onder het niet-Indiase publiek (Athique, 2008). Dit laatste wordt ook bevestigd door Larkin (2008) en Kaur (2002).

Wat populair is bij het Indiase publiek zou in de Westerse wereld aansluiten bij het *art house* publiek (Athique, 2008). Het Westerse *art house* publiek bestaat voornamelijk uit mensen die interesse hebben in Wereld cinema en die ook geïnteresseerd zijn in andere culturen. Athique (2008) geeft echter aan dat de laatste tijd Indiase films ook opduiken in populaire cinema's. Dit komt doordat immigranten van Zuid-Aziatische afkomst die in het Westen wonen Indiase cinema een commerciële boost hebben gegeven. De populariteit van Bollywood in een nichemarkt in het Verenigd Koninkrijk heeft er voor gezorgd dat de Indiase film ook gepromoot wordt bij het grote publiek. De recente trends en het internationale *re-branding* van Indiase commerciële cinema wordt door Ashisk Rajadhyaksha een proces van *Bollywoodization* genoemd (in Athique, 2008: 300). De hype die is ontstaan in de Westerse wereld rond Bollywood heeft er ook voor gezorgd dat succesvolle Indiase regisseurs gaan samenwerken met de Westerse filmindustrie en films met een India thema maken die aanslaan bij het Westerse publiek (Athique, 2008).

Volgens Rajadhyaksha (in Athique, 2008) gebruikt de pers vaak onterecht de term Bollywood als synoniem voor Indiase cinema. Dit is ongegrond omdat ten eerste de culturele industrie om Bollywood heen veel verder gaat dan die van de 'gewone' Indiase cinema. En ten tweede zijn het budget en de internationale thema's die behandeld worden in de

Bollywoodfilms niet representatief voor de meerderheid van de Indiase filmproductie. Echter, in de manier van verhalen vertellen en de structuur van de films verschilt Indiase cinema niet van die van de Amerikaanse en Australische. Het Westerse publiek wil alleen wel andere facetten dan het Indiase publiek terug zien in een film (Athique, 2008). Winter (in Athique, 2008) stelt dat sommige elementen van een Indiase film aangepast moeten worden om een Westers publiek aan te kunnen spreken. Zo moet de lengte van de film aangepast worden en zullen ook de zang en dans toegankelijker gemaakt moeten worden voor een Westers publiek. Er werd altijd van uit gegaan dat het grootste obstakel van de Indiase films de aanwezigheid van de vele zang- en dansstukjes was. Higson (in Athique, 2008: 305) geeft echter aan dat de Australiërs zijn gevallen voor de charmes van Indiase 'all-singing, all-dancing love stories'. Er moet overigens niet te enthousiast gereageerd worden, want maar een klein aantal Indiase films lukt het om succesvol te worden buiten de nichemarkt in het Westen (Athique, 2008). In het geval van cinema wordt het projecteren van andere culturen gezien als een mogelijkheid om de economische mogelijkheden te kunnen uitbreiden. De populariteit van Bollywood en de trend die er ontstaan is kan dan ook gezien worden als een manifestatie van de status van India als een van de succesvolste voormalige Derde Wereld landen, omdat het gewaardeerd wordt op de Westerse markt. Wat volgens Dwyer en Patel (in Rao, 2007) fans het meest aanspreekt in de Bollywoodfilms zijn de sets, kostuums, actiescènes, de steracteur en het zingen en dansen. Of dit ook het geval is bij de Nederlandse Bollywoodfans zal moeten blijken uit de resultaten.

De meeste onderzoeken die uitgevoerd zijn naar Bollywood zijn onder het niet-Westerse publiek geweest. Er zijn echter een paar uitzonderingen te noemen. Zo heeft Athique (2008) onderzoek gedaan naar de populariteit van Bollywood onder Australiërs. Hierin kwam naar voren dat Bollywood onder Australiërs ook succes geniet en dan met name zijn het zingen, het dansen en de liefdesverhalen die in de films voorkomen populair. De onderzoeken van Kaur (2002) en Rao (2007) geven voornamelijk inzichten over de populariteit van Bollywood onder NRI's die in het Westen wonen. Uit deze onderzoeken blijkt dat Bollywood ook onder deze mensen succes heeft en dat zij er (onder andere) zelfs voor zorgen dat Bollywoodfilms in het Westen beschikbaar zijn. Echter, de NRI's hebben een band met India en zeer waarschijnlijk ook met de Bollywoodfilms. Om deze reden is het aannemelijk dat de NRI's de films kijken omdat zij hier een link mee hebben of omdat de films cultureel gezien dichtbij hen zelf staan. Uitgezonderd van het onderzoek van Athique onder Australiërs zijn er dus geen gegevens bekend over het succes dat Bollywood heeft onder het (autochtone) Westerse publiek. Op de lacune op dit gebied speelt het huidige onderzoek in.

2.3 Fancultuur

Naast Bollywood cinema en het eerder besproken globalisering is fancultuur het derde concept dat binnen het uitgevoerde onderzoek een belangrijke rol speelt. Fiske (1992) geeft aan dat fancultuur een vorm van populaire cultuur is waarin vele instituten van officiële culturen doorklinken. Daarnaast stelt hij dat fandom een aspect is dat bij populaire cultuur hoort en dat door middel van fandom het publiek in kleine zelf geselecteerde delen wordt ingedeeld. Sandvoss (2005) voegt hieraan toe dat populaire consumptie niet los kan worden gezien van fandom. Volgens hem kan fandom ook gezien worden als zowel een vorm van *structure* als een vorm van *agency*. Wanneer er sprake is van *structure* dan kan gesteld worden dat fandom gezien wordt als 'een consequentie van de behoefte aan massacultuur waarbij het ontbreken van intimiteit, gemeenschap en identiteit gecompenseerd wordt' (Sandvoss, 2005: 2). Fans worden in dit geval zien als passieve 'slachtoffers' van de massacultuur. Wanneer fandom gezien wordt als *agency* dan wordt het fan zijn gebruikt om de acties en daden van de fan te verantwoorden. Fans worden in dit geval gezien als actief en creatief. Hierbij past de fan het personaliseren van de media toe waarbij fandom gecreëerd wordt door de media, en kan fandom ook gebruikt worden als zondebok waar de fan de verantwoordelijkheid van zijn acties en daden op af kan schuiven. Sandvoss (2005: 1) geeft het voorbeeld van de moord op John Lennon. Mark David Chapman was een Beatles fan en hij vermoorde uiteindelijk zijn idool John Lennon. De daad van Chapman wordt gezien als iets dat voortkwam uit het fan zijn, waarbij fandom gebruikt wordt als zondebok, als reden van de daad.

Het geven van een definitie van fandom is een complexe aangelegenheid omdat heel veel verschillende aspecten hierbij een rol spelen. Hills (2002: ix) geeft bijvoorbeeld aan dat er bij fans een onderscheid is tussen een 'cultist' en een 'enthousiast', naargelang de interesse van de fan gecreëerd wordt door de media (cultist) of niet (enthousiast). Sandvoss (2005: 8) geeft de volgende definitie van fandom '[...] the regular, emotionally involved consumption of a given popular narrative or text'. Hierin geeft hij aan dat de emotionele band bij de consumptie erg belangrijk is, wat ook Fiske eerder al aangaf. Echter, fandom is volgens Hills (2002) niet iets tastbaars; het is een identiteit en een status. Wanneer iemand fan is wordt dit geassocieerd met de culturele smaak van iemand, het geeft namelijk weer wat iemand als leuk ervaart en waar hij of zij adoratie voor heeft (Fiske, 1992). Sandvoss (2005) geeft daarnaast aan dat het fan zijn de identiteit vormt van de fan zelf. Ook is hij van mening dat fandom over bepaalde groepen gaat, waarbij etniciteit, geslacht en sociale klasse een rol spelen. De interactie tussen tekst en de fans speelt een belangrijke rol bij het betekenis geven door fans aan de tekst. Hierbij is het van belang dat de emotionele band en de sociale en culturele consequenties verstandhouden met het ontwikkelen van een eigen

identiteit door middel van het fan zijn (Sandvoss, 2005: 42). Volgens Fiske (1992) construeren fans een betekenis en plezier in hun eigen sociale situatie die buiten de betekenissen van de culturele industrie vallen. Er wordt daarnaast ook een emotionele band opgebouwd met het onderwerp van de fandom. Tevens biedt fandom een manier om het ontbreken aan cultureel kapitaal te compenseren met het krijgen van eigenwaarde. Fancultuur kan dus een cultureel gat opvullen door het bieden van eigenwaarde en sociale prestige dat ook met ander cultureel kapitaal verkregen kan worden (Fiske, 1992).

Grossberg (1992: 59) beargumenteert dat populaire cultuur een cruciale basis vormt voor fans om *mattering maps* te construeren. Deze *mattering maps* geven aan waarom fans moeten investeren in bepaalde aspecten om betekenis te kunnen geven aan het eigen individu. *Mattering maps* geven daarnaast ook aan waar fans bijvoorbeeld plezier en voldoening uit halen en wat voor de fans belangrijk is. Fiske (1992: 46) geeft bovendien aan dat een fan een *excessive reader* is in plaats van een 'gewone' omdat hij meer betrokken is bij het product. Fiske (1992: 38) beargumenteert vervolgens dat het praten over fandom veel plezier oplevert en dat met het praten over hetgeen men fan van is er aan het onderwerp van fandom een bepaalde betekenis gegeven wordt binnen een lokale gemeenschap. Mensen worden vaak fan om bij een specifieke sociale groep te kunnen horen en doordat verschillende fans over het onderwerp van hun fandom praten, ontstaat er een (lokale) fangemeenschap. Coppa (2006) geeft aan dat fans door het aansluiten bij een fangemeenschap in contact komen met anderen die dezelfde 'obsessie' delen. Met de opkomst van het internet begonnen meer mensen deel te nemen aan media fandom en werd deelname aan een fangemeenschap toegankelijker voor een breder publiek (Coppa, 2006). In Nederland zijn er bijvoorbeeld ook verschillende online fangemeenschappen ontstaan waar Bollywoodfans elkaar ontmoeten, nieuwtjes uitwisselen en over hun favoriete Bollywoodfilms en acteurs praten.

Volgens Fiske (1992) bestaat fandom uit drie hoofdkenmerken: discriminatie en onderscheid, productiviteit en participatie en tot slot 'opgehoopt kapitaal'. Binnen fandom staat vastgesteld wat er wel binnen valt en wat niet. Daarnaast is het onderscheid tussen het zijn van een echte fan en een 'gewone' fan vaag, al schijnen de echte fans dit wel te weten. De productiviteit van fans gaat niet alleen over de productie van nieuw materiaal, het betekent ook het participeren in bestaand materiaal. Volgens Fiske (1992) zijn fans over het algemeen erg betrokken en deelnemend. Een fantekst zou volgens Fiske (in Fiske, 1992) *producerly* moeten zijn. Dat betekent dat de teksten een openheid moeten bevatten zodat de fan uitgenodigd wordt om deel te nemen. De kennis die de fans zelf opdoen en toepassen om het gemis aan ander cultureel kapitaal te compenseren valt onder 'opgehoopt kapitaal'. Volgens Fiske (1992: 34) zijn fans een goed voorbeeld van wat Bourdieu *autodidacts* noemt:

mensen die hun zelf verworven kennis gebruiken om een gemis aan ander cultureel kapitaal te compenseren.

Fiske (1992) stelt dat fancultuur in relatie staat tot een commercieel belang vanuit de culturele industrie. De zelf aangeleerde kennis wordt door de culturele industrie namelijk erg belangrijk gevonden omdat het nieuwe inzichten met zich meebrengt waar de industrie op in kan springen. Volgens Jones (gebruikt in Sandvoss, 2005) wordt fancultuur tegenwoordig ook gezien als een belangrijk onderdeel van de media-industrie en wordt het veelal gebruikt in marketing strategieën. Fiske (1992) stelt daarnaast dat fans belangrijk zijn voor de commerciële industrie. Fans nemen namelijk veel producten af, waardoor zij een belangrijke markt zijn, en tegelijkertijd voorzien zij de industrie van gratis feedback op de producten. Fans worden door Cavicchi, geciteerd in Hills (2002: 29), benoemd als ideale consumenten omdat hun consumptiegedrag beïnvloed en gestuurd kan worden door de culturele industrie.

Binnen deze thesis wordt er van uit gegaan dat de fans die deelnemen aan het onderzoek de *agency* visie van fandom uitoefenen. Hiermee wordt bedoeld dat de fans actief en creatief zijn (Sandvoss, 2005). Dit betekent echter niet dat de fans extreme vormen aannemen zoals in het voorbeeld van de moord op John Lennon. Met het actief en creatief omgaan met Bollywoodfilms wordt aangegeven dat de fans niet klakkeloos alles uit de massacultuur overnemen en dat ze actief betekenis geven aan hetgeen zij in de films zien. Er kan dan ook gesteld worden dat de respondenten zeer waarschijnlijk een *negotiated meaning* zullen toepassen en dus een eigen interpretatie, selectie en betekenis aan de film zullen geven. Hierbij zal, zoals eerder in paragraaf 2.1.2.2.1 uiteengezet, het *framework of knowledge*, ook wel cultureel kapitaal genoemd, een belangrijke rol spelen. In het huidige onderzoek worden fans met verschillende culturele achtergronden onderzocht. Het aspect cultuur speelt hierbij een belangrijke rol, wat naar verwachting zijn invloed zal hebben op de manier waarop de fan actief en creatief het mediaproduct (Bollywoodfilms) interpreteert, selecteert en er een betekenis aan geeft.

3. Onderzoeksvragen en concepten

Aan de hand van de theorie en eerdere onderzoeken, zoals deze in hoofdstuk twee zijn uitgewerkt, is de vraagstelling geformuleerd. Tevens zijn er een aantal deelvragen gedefinieerd. Om de vraagstelling en de deelvragen te kunnen beantwoorden is het van belang dat er vorm gegeven wordt aan enkele concepten die een belangrijke rol spelen binnen het onderwerp. Met behulp van het uit te voeren kwalitatief onderzoek zal getracht worden antwoord te geven op zowel de vraagstelling als de geformuleerde deelvragen.

3.1 Vraagstelling

In het theoretisch kader is al aangegeven dat Bollywood cinema veel populariteit geniet onder Indiërs maar ook onder Indiase diasporagemeenschappen verspreid over de wereld. De Bollywoodfilms kenmerken zich door de vele zang en dans, de tijdsduur en de link met de Hindoestaanse cultuur. Het onderzoek dat uitgevoerd is kan geplaatst worden in het onderzoeksveld van de culturele globalisering. Binnen culturele globalisering is vastgesteld dat globale stromen van mediaproducten aanleiding kunnen geven tot nieuwe, hybride culturen wanneer deze producten aangepast worden door het lokale publiek. Daarnaast stelt de *cultural proximity* theorie dat mensen meer van een mediaproduct kunnen genieten wanneer deze cultureel gezien dichtbij de eigen cultuur staat. De centrale vraagstelling van dit onderzoek is dan ook als volgt geformuleerd:

'In welke mate zijn er verschillen in de manier waarop Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden Bollywoodfilms interpreteren en op welke wijze komt dit tot uiting?'

3.2 Deelvragen

De deelvragen die voortgekomen zijn uit de vraagstelling zijn hieronder weergegeven. Ook wordt er aangegeven waarom deze deelvragen belangrijk zijn voor het onderzoek.

1a. Waarom kijken Nederlandse fans naar Bollywoodfilms?

1b. In welke mate verschillen de motivaties van Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden om naar Bollywoodfilms te kijken?

Voor het onderzoek is het van belang om deze vraag te stellen om te achterhalen wat de beweegredenen zijn voor deze respondentengroep om naar dit filmgenre te kijken. De motieven kunnen aangeven wat deze respondenten aanspreekt in de Bollywoodfilms en of zij hiervan verschillen met fans met een andere culturele achtergrond.

2a. Op welke manier geven de fans uiting aan de fanbeleving van Bollywood cinema?

2b. In welke mate verschilt de manier waarop Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden uiting geven aan fanbeleving van Bollywood cinema van elkaar?

De manier waarop de respondenten uiting geven aan de fanbeleving van Bollywoodfilms is van belang om te achterhalen in hoeverre zij opgaan in het mediaproduct. Dit zou namelijk van invloed kunnen zijn op de manier waarop zij betrokken zijn bij het product en op welke wijze zij een interpretatie geven aan de mediatekst.

3a. Welk beeld van Bollywood cinema leeft er bij de fans?

3b. In welke mate verschilt het beeld dat Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden hebben van Bollywood cinema van elkaar?

Voor het onderzoek is het belangrijk om te weten hoe fans over Bollywood cinema denken. Wanneer hier grote verschillen in te onderscheiden zijn kan dit betekenen dat de fans de Bollywood cinema op een andere manier interpreteren. Daarnaast is het van belang om duidelijk te stellen wat de respondenten onder Bollywood cinema verstaan zodat er geen misverstanden optreden.

4a. In welke aspecten van Bollywoodfilms kunnen de Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden zich herkennen?

4b. In welke mate verschilt de herkenning in Bollywoodfilms tussen Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden?

Het onderzoek richt zich op het identificatie aspect van de Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden. Om deze reden is het van belang om te achterhalen of de fans zich kunnen herkennen in de Bollywoodfilms. Daarnaast is het belangrijk om te onderzoeken op welke manier dit plaatsvindt.

3.3 Concepten

Aan de hand van bovenstaande deelvragen worden de volgende concepten verder uitgewerkt: 'Nederlanders met verschillende culturele achtergronden', 'Bollywood cinema', 'fans', 'interpreteren' en 'identificeren'. Er wordt een omschrijving gegeven van hoe de (culturele) identiteit van de respondenten vastgesteld wordt. Dit is van belang omdat fans met verschillende culturele achtergronden in het huidige onderzoek worden onderzocht.

Verder is het van belang om vast te stellen wat er onder Bollywood cinema, interpreteren en identificeren verstaan wordt, omdat de drie concepten terugkomen in de deelvragen ofwel in de vraagstelling.

3.3.1 Nederlanders met verschillende culturele achtergronden

Het eerste concept dat belangrijk is voor zowel de vraagstelling als de deelvragen is 'Nederlanders met verschillende culturele achtergronden'. Hermes en Reesink (2003) stellen dat etniciteit een gevoelige term is die niet alleen culturele, maar ook een politieke betekenis heeft. Zock (2008) geeft aan dat de Nederlandse identiteit door het ontstaan van een multiculturele samenleving niet meer vanzelfsprekend is. Globalisering heeft er volgens Zock (2008) aan bijgedragen dat de samenleving steeds heterogener wordt en er verschillende religieuze gemeenschappen in Nederland wonen.

Je persoonlijke identiteit is opgebouwd uit verschillende facetten: geslacht, afkomst, beroep, religie, enzovoort. Al deze facetten vormen iemands eigen identiteit en daarmee ook de normen en waarden die hij/zij hanteert. Baumann (1999) geeft aan dat in een cultuur drie aspecten met elkaar verweven zijn: etniciteit, religie en nationaliteit. Dit drieluik van culturele aspecten wordt door hem de multiculturele driehoek genoemd. Ten eerste is er etniciteit, dit wordt door Zock (2008: 76), geïnspireerd door de multiculturele driehoek theorie van Baumann, geformuleerd als een begrip dat 'kan bepaald worden door bloed (genetische afkomst), maar vaker nog door een gemeenschappelijke herkomst, origine of geschiedenis en door soortgelijke praktijken'. Etniciteit wordt door Baumann (1999: 19) ook wel culturele identiteit genoemd: waar kom je vandaan en wat maakt jou tot wat je bent? Ten tweede is iemands nationaliteit ook van belang bij de vorming van iemands cultuur. Binnen een nationaliteit wordt hetgeen de dominante (nationale) media en de 'burgerlijke' cultuur aangeven als 'nationaliteit' beschouwd als de norm. Hierdoor wordt ook bepaald wie wel of niet tot een minderheidsgroepering behoren. Tot slot speelt iemands religie ook een belangrijke rol, voornamelijk bij het hanteren van bepaalde regels. Religie is tevens aan verandering onderhevig (Baumann, 1999). Naast de multiculturele driehoek theorie heeft Baumann (1999) twee cultuurtheorieën beschreven, namelijk de essentialistische theorie en de procestheorie. Bij de essentialistische theorie beschrijft Baumann (1999) een cultuur die constant blijft. We maken deel uit van één cultuur en daar blijven we altijd deel van uit maken. De andere theorie, de procestheorie, stelt echter dat de cultuur waartoe je behoort kan veranderen. Daarnaast kan je tegelijkertijd tot meerdere culturen behoren. Deze laatste theorie verwijst naar de eerder besproken hybride cultuur.

In het huidige onderzoek wordt de zelfidentiteit van het individu als maatstaf gebruikt. Kymlicka (2001: 330) zegt over zelfidentiteit: 'de individuele leden moeten elke overgeërfdde of vroeger aangenomen ethno-culturele identiteit in twijfel kunnen trekken en – indien zij dat willen – verwerpen en zij moeten het recht hebben uit een bepaalde groep te stappen [...]'. Hierbij staat de vrije wil van het individu om te bepalen wat zijn/haar eigen identiteit is centraal. Zo geldt bijvoorbeeld dat met een autochtone Nederlander iemand bedoeld wordt die zichzelf beschouwt als een autochtone Nederlander.

3.3.3 Bollywood cinema

In het theoretisch kader is het tot stand komen van de Bollywood cinema en wat typerend voor deze cinema is uitgebreid uiteengezet. In het huidige onderzoek wordt er onder Bollywood cinema de populaire Hindi cinema afkomstig uit India en in het bijzonder uit Bombay (het tegenwoordige Mumbai) verstaan.

3.3.4 Fancultuur

Het concept 'fancultuur' is in het theoretisch kader ook al uiteen gezet. Met Bollywood fans worden in dit huidige onderzoek individuen bedoeld die regelmatig Bollywoodfilms kijken en dit mediaproduct waarderen en hier ook, in welke vorm dan ook, uiting aan geven. Daarnaast speelt er bij fans ook de emotionele band die zij opbouwen met hetgeen zij fan van zijn een rol (Sandvoss, 2005; Fiske, 1992). In de lijn van het onderzoek kan dit een Bollywoodfilm in het algemeen zijn, een specifieke film of bijvoorbeeld een bepaalde acteur.

3.3.5 Interpretatie

Interpreteren wordt door Hermes en Reesink (2003) gezien als een vorm van 'lezen'. Binnen het onderzoek wordt met de term interpreteren het volgende bedoeld: de wijze waarop het publiek de mediatekst (Bollywoodfilm) leest en deze vertaalt met behulp van de eigen ervaringen en kennis.

3.3.6 Identificatie

Hermes en Reesink (2003) stellen dat televisie, en ook andere media, een belangrijke rol spelen bij het construeren van de eigen identiteit. Volgens hen bieden media ons 'identiteiten en identiteitsconstructies' aan en daarnaast spiegelen zij de werkelijkheid, echter niet in een natuurgetrouwe vorm (Hermes & Reesink, 2003: 196).

Binnen dit huidige onderzoek wordt er met identificatie bedoeld dat de respondent zich kan herkennen in de gebeurtenissen en/of situaties die de personages in de Bollywoodfilms meemaken. Tevens wordt hiermee bedoeld dat de respondent aspecten van de Bollywoodfilm meenemen bij het construeren van de eigen identiteit.

4. Methodologie

Om een antwoord te kunnen geven op de vraagstelling '*In welke mate zijn er verschillen in de manier waarop Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden Bollywoodfilms interpreteren en op welke wijze komt dit tot uiting?*' is er een kwalitatief onderzoek uitgevoerd door middel van individuele diepte-interviews. In dit hoofdstuk zal beschreven worden hoe het onderzoek uitgevoerd is, welke methode hiervoor gebruikt is en hoe de dataverzameling tot stand is gekomen.

4.1 Methode

Het onderzoek naar hoe Bollywoodfilms door Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden geïnterpreteerd worden, is uitgevoerd door middel van een kwalitatief onderzoek. Met behulp van kwalitatief onderzoek kunnen er betekenissen, regels, opvattingen en patronen gereconstrueerd worden (Den Boer, 2005; Heijmans & Wester, 2006). Daarnaast kunnen er met behulp van kwalitatief onderzoek relaties aangegeven worden tussen bepaalde onderwerpen (Maso & Smaling, 1998), zoals in dit onderzoek bijvoorbeeld een bepaalde culturele achtergrond en de wijze waarop Bollywoodfilms geïnterpreteerd worden.

Volgens Maso en Smaling (1998) wordt de informatie bij een kwalitatief onderzoek op een open en flexibele manier verzameld. Dit open karakter speelt volgens hen ook een belangrijke rol tijdens het verzamelen van data door de onderzoeker: de onderzoeker moet namelijk snel kunnen inspringen op een veranderende situatie. Daarnaast stellen zowel Maso en Smaling (1998) als Heijmans en Wester (2006) dat de onderzoeker handelt vanuit een bepaalde opvatting over het onderwerp. Verder speelt de onderzoeker een grote rol bij het afnemen van de interviews, er moet namelijk rekening mee gehouden worden dat de onderzoeker een goede relatie met de respondent moet hebben om op deze manier tot waardevolle informatie te komen (Maso & Smaling, 1998; Heijmans & Wester, 2006). De interviewer zal zich in de respondent moeten kunnen verplaatsen en het gesprek op een zo natuurlijke manier laten verlopen (Heijmans & Wester, 2006).

Heijmans en Wester (2006) geven aan dat kwalitatieve interviews gebruikt kunnen worden wanneer er geen duidelijke afbakening van de populatie gemaakt kan worden: wanneer het niet bekend is hoe groot de populatie is. Ook stellen zij dat deze methode gebruikt kan worden om na te gaan hoe de respondentgroepen omgaan met mediaproducten en of daarbij verschillen voorkomen (Heijmans & Wester, 2006). Dit is het geval in het huidige onderzoek. Het is niet bekend hoe groot de populatie Bollywoodfans is. Daarbij komt dat er tussen de respondentgroepen met verschillende culturele achtergronden een vergelijking gemaakt is in de manier waarop zij Bollywoodfilms interpreteren. In een

onderzoek van Currie naar het ontwikkelen van een zelfbeeld onder tienermeisjes, dat geciteerd wordt door Heijmans en Wester (2006), wordt de term 'sociale subjectiviteit' gebruikt om 'de wisselwerking tussen de individuele lezeressen en de meer culturele, ideologische invloeden vanuit de media uit te drukken' (Currie in Heijmans & Wester, 2006: 508). Deze sociale subjectiviteit speelt bij dit huidige onderzoek ook een rol. Er wordt namelijk onderzoek gedaan naar de manier van interpreteren en identificeren aan de hand van een cultureel mediaproduct: Bollywoodfilms. Hierbij wordt er dan ook gekeken naar de wisselwerking tussen de respondent en de invloed van het mediaproduct.

Zoals eerder aangegeven is het bij het afnemen van interviews belangrijk dat er sprake is van een open karakter (Maso en Smaling, 1998). Heijmans en Wester (2006) stellen dat een karaktereigenschap van de interviewmethode is dat deze afgenomen wordt aan de hand van een topiclijst. Dit houdt in dat er voorafgaande aan de interviews door de onderzoeker en/of interviewer een lijst wordt opgesteld die de leidraad vormt voor de interviews. Hierbij is het van belang dat deze onderwerpen afgestemd zijn op het referentiekader van de respondent (Heijmans & Wester, 2006). In een topiclijst worden nooit vragen geformuleerd en ook staat de volgorde waarin de onderwerpen naar voren komen niet vast. Het is echter wel van belang dat de onderwerpen geïntroduceerd worden tijdens het gesprek zodat de respondent weet wat er van hem/haar verwacht wordt. Voor het huidige onderzoek is echter gekozen om gebruik te maken van een semigestructureerde vragenlijst om op deze manier de interviewer meer houvast te geven tijdens het afnemen van de interviews. De centrale begrippen zijn in een semigestructureerde vragenlijst hergedefinieerd tot gespreksonderwerpen². In de vragenlijst zijn de zogenaamde hoofdvragen geformuleerd waaronder onderwerpen en eventuele aandachtspunten beschreven staan. De volgorde van de geformuleerde vragen is echter flexibel en staat dus niet vast. Heijmans en Wester (2006) stellen dat het tot slot van belang is om proefinterviews af te nemen om de manier van doorvragen en de onderwerpen te testen.

4.2 Aanpak

Binnen het onderzoek zijn Nederlandse respondenten met elkaar vergeleken die verschillende culturele achtergronden hebben. De in totaal twaalf interviews zijn individueel afgenomen om op deze manier de invloed van andere respondenten te voorkomen. Het interview is met een digitale *voicerecorder* opgenomen zodat deze later nogmaals beluisterd kon worden. Uiteindelijk zijn van alle twaalf interviews transcripten gemaakt. De transcripten die hierbij gevormd werden dienden als de onderzoeksdata.

² De gehanteerde semigestructureerde vragenlijst is te vinden in Bijlage A.

Voor de praktische uitwerking van het analyseproces baseert de onderzoeker zich op de richtlijnen die door Heijmans en Wester (2006) werden geformuleerd. Zij stellen dat het analyseproces bij het houden van interviews een creatief proces is waarbij twee manieren gebruikt worden om een gereduceerd beeld te construeren. De ene manier tracht een ordening aan te brengen en de andere manier zoekt naar structuren. Bij het aanbrengen van ordeningen wordt er een indeling gemaakt op basis van verschijnselen in soorten. Wanneer er gezocht wordt naar structuren dan wordt er gekeken naar de relaties en de patronen in het materiaal (Heijmans & Wester, 2006). Echter, bij het ordenen worden de categorieën continu aangepast en uitgetest op het materiaal.

Tijdens de analyse van de data worden de gesprekken gelezen en geïnterpreteerd. Heijmans en Wester (2006) gebruiken hiervoor drie stappen. Als eerste gebeurt het lezen van de data aan de hand van gestelde vragen aan het materiaal. Daarop volgt dat er in het materiaal gezocht wordt naar antwoorden op de eerder genoemde vragen. Dit gebeurt door de data te lezen, te ordenen en te bewerken. Het bewerken van de data vindt plaats door het coderen hiervan, waarbij trefwoorden gekoppeld worden aan het materiaal. Deze coderingen worden gereduceerd door middel van vergelijkingen totdat deze verzadigd zijn. Tot slot stellen Heijmans en Wester (2006) dat de analyse gezien kan worden als cumulatief: er wordt steeds gericht op nieuwe vragen. Deze vragen zijn gebaseerd op de bevindingen uit het theoretisch kader.

Aan de hand van het audio materiaal dat gedurende de interviews is vastgelegd werden transcripten gemaakt waarin de gespreksprotocollen zijn uitgetypt (Heijmans & Wester, 2006). Gedurende de feitelijke analyse moeten de transcripten zo bewerkt worden dat deze hanteerbaar worden en bruikbaar zijn voor het maken van vergelijkingen. Heijmans en Wester (2006) stellen dat het hierbij belangrijk is dat de interviewprotocollen ingedeeld worden, waarbij geldt dat er beter te veel informatie dan te weinig beschikbaar is. Daarnaast geven zij aan dat het er bij het maken van segmenten om omvattende trefwoorden gaat en de segmenten goed hanteerbaar moeten zijn. Als laatste geven zij aan dat er later nog wijzigingen aangebracht kunnen worden in de indeling van de protocollen (Heijmans & Wester, 2006). De analyse van de data richt zich volgens Heijmans en Wester (2006) op de uitwerking van het theoretisch kader, waarbij er voortdurend vergelijkingen gemaakt moeten worden.

4.3 Data

Binnen het huidige onderzoek wordt er gekeken naar de manier waarop fans van Bollywoodfilms deze films interpreteren. Er wordt hierbij een vergelijking gemaakt tussen Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden, waaronder Nederlandse Hindoestanen. Bollywoodfilms vinden hun oorsprong in India. De films geven de Indiase, en

meerbepaald ook de Hindoestaanse, cultuur weer (Kaur, 2002; Mishra, 2002; Larkin, 2008). Het overgrote deel van de Indiase bevolking is Hindoe en in de loop der jaren zijn Hindoestaanse mensen geïmmigreerd naar verschillende landen in de wereld, waaronder Nederland. Om deze reden is het interessant om te onderzoeken in welke aspecten van Bollywoodfilms de Nederlandse Hindoestanen zich kunnen identificeren. Enerzijds is het mogelijk dat de films de Hindoestaanse aspecten uit de 'eigen' cultuur weergeven. Daarnaast is het mogelijk dat deze groep mensen een hybride identiteit hebben waardoor ook aspecten van de Nederlandse cultuur in de 'eigen' cultuur naar voren komen. Aan de andere kant is het ook interessant om te zien of mensen met een andere culturele afkomst, en die tevens geen *cultural proximity* hebben (of lijken te hebben) met het product, zich met aspecten van Bollywoodfilms kunnen identificeren en of de identificatie aspecten verschillen van Nederlandse fans met een andere etnische afkomst.

Het onderzoek heeft plaats gevonden tussen februari 2010 en juni 2010. De interviews werden in de periode van 28 maart 2010 tot en met 19 april 2010 afgenomen waarna ze geanalyseerd werden op basis van de uitgewerkte transcripten. In totaal zijn er twaalf interviews afgenomen en de verschillende respondenten zijn individueel geïnterviewd. Alle twaalf interviews werden opgenomen met een digitale *voicerecorder* zodat deze later nogmaals beluisterd konden worden. Het interview materiaal werd bewerkt tot de uiteindelijke onderzoeksdata: de transcripten³. De transcripten dienden als data voor de analyse.

De geïnterviewden zijn benaderd via online fangemeenschappen, zoals fora en Hyves-pagina's van Bollywoodfilms⁴. Daarnaast is er in de naaste omgeving van de onderzoeker gekeken of er fans van Bollywoodfilm zijn, en vervolgens is ook gebruik gemaakt van de sneeuwbal methode. Vrienden en bekenden van de onderzoeker werden gevraagd of zij fan zijn of dat zij mensen kenden die fan van Bollywoodfilms zijn. Op deze manier werd er geprobeerd voldoende deelnemers te bereiken en bereid te vinden om mee te werken aan het onderzoek. Een nadeel van de sneeuwbal methode is echter wel deze een selecte steekproef oplevert (Baarda, De Goede & Kalmijn, 2007). In eerste instantie werd er getracht om zes autochtone Nederlandse fans en zes allochtone Nederlandse fans te interviewen. Tijdens de respondentenwerving bleek deze verdeling anders uit te vallen.

³ De volledige transcripten zijn te vinden in Bijlage C.

⁴ De oproep heeft op de volgende sites gestaan: bollywood-dreamz.hyves.nl, india-bollywood.hyves.nl, bollywoodplaza.hyves.nl, bollywoodnews.hyves.nl, forum.indianfeelings.nl en forum.indianflava.nl.

4.3.1 De respondenten

Aan het onderzoek hebben twaalf mensen deelgenomen. Van deze twaalf respondenten waren er drie autochtone Nederlanders vertegenwoordigd. Onder de overige negen respondenten waren er vijf Nederlandse Hindoestanen, één Vietnamees, één Afghaan, iemand met een Indische moeder en een Nederlandse vader en iemand met een Nederlandse moeder en een Britse vader. Van alle twaalf deelnemers was één deelnemer van het mannelijk geslacht, de rest was allemaal vrouw.

De enige man in het gezelschap was Avi, 25 jaar. Hij omschrijft zichzelf als 'een Nederlander die Hindoestaan is'. Thuis is hij opgevoed met het Hindoeïsme en de Hindoestaanse cultuur. De tradities en normen en waarden die Avi van huis uit mee kreeg waren dan ook gekoppeld aan deze cultuur (Avi, 25, Hindoestaans/Nederlands). Een andere respondent is Charla (27 jaar); zij omschrijft zichzelf als 'Hindoestaans in een Nederlandse cultuur'. Haar beide ouders zijn van Hindoestaanse afkomst en thuis is zij dan ook opgegroeid met de Hindoestaanse cultuur. Charla gaf zelf aan dat ze eigenlijk in twee culturen leeft: thuis de Hindoestaanse en buitenshuis de Nederlandse (Charla, 27, Hindoestaans/Nederlands). Prawita (25 jaar) is een andere respondent die ook van Hindoestaanse afkomst is. Prawita werd thuis naar eigen zeggen 'heel Nederlands opgevoed' maar de cultuur die heerste was toch de Hindoestaanse. De tradities, gewoontes en normen en waarden heeft ze dan ook vanuit de Hindoestaanse cultuur meegekregen (Prawita, 25, Hindoestaans/Nederlands). Nandini werd vroeger voornamelijk opgevoed met de Hindoestaanse cultuur, maar naarmate zij ouder werd, werd de Nederlandse cultuur ook belangrijker. Ze ziet zichzelf dan ook als een Nederlandse Hindoestaan. Nandini is 25 jaar en de tradities die bij haar thuis gehandhaafd worden zijn de Hindoestaanse tradities (Nandini, 25, Hindoestaans/Nederlands). De laatste respondent die van huis uit is opgegroeid met de Hindoestaanse cultuur is Zhunaysha (24 jaar). Religie en de Hindoestaanse tradities en normen en waarden waren binnen het gezin erg belangrijk (Zhunaysha, 24, Hindoestaans/Nederlands).

De respondent met een Indische moeder en een Nederlandse vader is de 30 jarige Nanna. Ze geeft aan dat ze thuis opgegroeid is met de Nederlandse cultuur. Wanneer er gevraagd wordt naar bepaalde tradities en normen en waarden dan blijkt echter dat de Oosterse cultuur ook van invloed is geweest. Echter, de Nederlandse cultuur had wel de overhand (Nanna, 30, Indisch/Nederlands). Een andere respondent met een Oosterse afkomst is Phi, 26 jaar. Phi haar ouders zijn beide Vietnamees, maar Phi is zelf geboren en getogen in Nederland. Ze geeft aan dat ze thuis met de Oosterse cultuur is opgegroeid. In culturele opzichten zou zij zichzelf meer als een Vietnamees beschouwen, maar in het doen en laten is ze echt Nederlands (Phi, 26, Vietnamees/Nederlands). De laatste respondent met een Oosterse afkomst is Ghezal. Ghezal is geboren en getogen in Afghanistan, toen ze zes

jaar oud was is ze naar Nederland gekomen. Ghezal is nu 19 jaar. Ze voelt zichzelf meer een Afghaanse dan een Nederlandse, thuis is ze dan ook opgegroeid met de Afghaanse cultuur en de normen en waarden die daarbij horen (Ghezal, 19, Afghaans/Nederlands).

De respondenten die voornamelijk met de Nederlandse cultuur zijn opgegroeid zijn drie 'autochtone' Nederlanders en iemand die een Nederlandse moeder en een Britse vader heeft. Deborah (24 jaar) is opgegroeid in een Nederlands gezin. Zij ziet zichzelf als een autochtone Nederlander. Thuis is zij Nederlands opgevoed zonder enig geloof. De tradities die thuis gehandhaafd werden waren volgens Deborah erg Nederlands. Van huis uit heeft ze echter wel meegekregen om open te staan voor andere culturen (Deborah, 24, Nederlands). Een andere respondent is Rimke (24 jaar). Zij omschrijft zichzelf als 'een Nederlandse met interesse in andere culturen'. Thuis is ze opgevoed met de Nederlandse cultuur maar invloeden van andere culturen werden niet buitengesloten (Rimke, 24, Nederlands). Hetzelfde geldt voor Anke. Anke is opgegroeid op het Nederlandse platteland. De tradities en normen en waarden van de Nederlandse cultuur werden gehandhaafd, maar de familie stond ook open voor andere culturen. Anke (24 jaar) ziet zichzelf als 'een internationaal persoon' (Anke, 24, Nederlands). Tot slot is er Lee, zij heeft een Nederlandse moeder en een Britse vader. Van huis uit heeft ze Engelse en Nederlandse tradities meegekregen, maar de normen en waarden die zij mee kreeg zijn echt de Nederlandse. Op latere leeftijd ontwikkelde Lee meer interesse voor andere culturen. Lee is 21 jaar (Lee, interview 31 maart 2010).

5. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten uit het onderzoek gepresenteerd. Door middel van twaalf diepte-interviews is geprobeerd aan de hand van de resultaten een antwoord te vinden op de eerder geformuleerde deelvragen.

Tijdens het coderen van de transcripten is gebleken dat er verschillende thema's terug te vinden waren in de onderzoeksdata. De motivatie voor het kijken naar Bollywoodfilms bleek een terugkerend thema. Dit thema is opgedeeld in verschillende elementen: hoe zijn de fans in aanraking gekomen met de films en wat maakt de film voor de fans aantrekkelijk? Het tweede thema dat terugkeerde in alle onderzoeksdata was fanbeleving: kijken zij enkel de films of gebruiken ze daarnaast nog andere manieren om uiting te geven aan het fan zijn? De kenmerken die Bollywoodfilms hebben en die onderscheidend zijn van andere filmgenres komen aan bod in het derde thema. Ook wordt er ingegaan op het verschil met Hollywoodfilms en wat de toekomst voor Bollywood is. Het vierde thema is herkenning. Dit thema gaat over elementen als identificatie in de personages en of situaties herkenbaar zijn voor de fans, maar ook of hetgeen zich in Bollywoodfilms afspeelt een realistisch beeld geeft van de Indiase samenleving en de Hindoestaanse cultuur. Tot slot is er gevraagd naar de mening en de beleving van twee films die beide in de Nederlandse bioscopen hebben gedraaid: *Slumdog Millionaire* en *My name is Khan*. Deze twee films zullen in dit hoofdstuk kort beschreven worden waarna gekeken wordt of er overeenkomsten en/of verschillen zijn tussen de fans met verschillende culturele achtergronden in de perceptie van de twee films. Op deze manier is getracht een duidelijk beeld te schetsen van de verschillen en/of overeenkomsten tussen de respondenten.

De verschillende resultaten worden hieronder per thema beschreven en waar mogelijk zullen deze teruggekoppeld worden aan literatuur uit het theoretisch kader. Deze terugkoppeling met reeds bestaande theorieën en literatuur wordt gebruikt om te bepalen of de uitkomsten van het onderzoek in overeenstemming al dan niet tegenstrijdig zijn met de bestaande literatuur. Om de resultaten te verduidelijken wordt er gebruik gemaakt van citaten⁵ uit de interviews.

5.1 Motivaties voor het kijken naar Bollywood cinema

Het thema dat in al het onderzoeksmateriaal naar voren kwam was de motivatie voor het kijken naar de Bollywoodfilms. Een belangrijk aspect hiervan is de manier waarop de fans voor de eerste keer in aanraking komen met dit filmgenre. Daarnaast is er gevraagd naar wat

⁵ De gebruikte citaten kunnen teruggevonden worden in Bijlage B.

hen aantrekt in de films. Waarom kijken ze juist naar Bollywoodfilms en wat is de motivatie daarvoor?

5.1.1 De eerste ervaring met Bollywood cinema

Binnen het thema 'motivatie om naar de films te kijken' is de manier waarop de fans in aanraking kwamen met Bollywoodfilms een subthema. Tijdens de analyse valt het op dat de respondenten met een Hindoestaanse achtergrond en ook Ghezal, die afkomstig is uit Afghanistan, van huis uit opgegroeid zijn met Bollywoodfilms. De meesten kunnen zich dan ook niet meer herinneren wanneer en hoe ze voor het eerst in contact zijn gekomen met Bollywoodfilms. Ghezal zegt hierover: '[...] ik ben gewoon vanaf toen ik een baby was ermee opgegroeid. Ik kom uit Afghanistan en Afghanen zijn heel erg fan van Bollywood. Ik ben er echt mee opgegroeid.' (Ghezal, 19, Afghaans/Nederlands).

Verder is het opmerkelijk dat de autochtone Nederlanders veelal in aanraking gekomen zijn met Bollywoodfilms door hun (toenmalige) partner. Anke en Deborah zijn begonnen met het kijken naar Bollywoodfilms toen zij respectievelijk een Pakistaanse en een Hindoestaanse partner kregen. Ook Lee en Nanna zijn in aanraking gekomen met Bollywoodfilms door hun partners. Zo vertelt Lee:

'Ik had een vriendje toen ik 15 was. Hij was Hindoestaans en hij was dus een Bollywood kijker. Hij zei toen op een gegeven moment van "kom, we gaan een film kijken". Toen hebben we op bed, op een heel klein televisietje een film gekeken, *Kuhs kuhs hota hai* (Lee, 21, Brits/Nederlands).

Een uitzondering hierop is Rimke. Zij geeft aan dat voordat ze naar India ging voor stage zij nog nooit een Bollywoodfilm had gezien. Daarnaast vertelt ze dat er op de Indiase televisie en in de videotheken alleen maar Bollywoodfilms beschikbaar zijn (Rimke, 24, Nederlands). Met andere woorden: als je in India bent kun je eigenlijk niet om de Bollywoodfilms heen. Ook Phi is een uitzondering. Zij geeft namelijk aan dat zij pas fan van Bollywoodfilms is geworden nadat zij de film *Slumdog Millionaire* had gezien.

Hier wordt dus aangegeven dat de respondenten die niet met Bollywoodfilms zijn opgegroeid hun voorliefde voor deze films niet van huis uit meegekregen hebben. Door contact met mensen waarvoor Bollywoodfilms waarschijnlijk meer vanzelfsprekend zijn of door contact met het land India is bij deze fans de interesse voor de films ontstaan. Daarnaast kan een film die een Bollywood sfeer uitstraalt ook leiden tot interesse voor het filmgenre.

5.1.2 De aantrekkingskracht van Bollywood cinema

Het tweede subthema binnen het thema 'motivatie om naar de films te kijken' is welke aantrekkingskracht Bollywood cinema uitoefent op de respondenten. Wat duidelijk opvalt aan

de Bollywoodfilms is het zingen en dansen dat veelvuldig in de films naar voren komt. Alle respondenten geven dan ook aan dat het zingen en dansen een belangrijke reden is waarom zij naar Bollywoodfilms kijken. Deborah geeft aan dat naast het acteren, de liedjes en het dansen erg aantrekkelijk zijn. Zij zegt namelijk: 'Maar vooral toch de liedjes en het dansen erin spreekt me heel erg aan. Dat je met drie componenten, drie manieren om je lichaam te gebruiken, een verhaal over kunt brengen' (Deborah, 24, Nederlands). Wat de respondenten zo goed vinden aan de zang en dans die een belangrijk onderdeel vormen van de Bollywoodfilms kunnen zij niet echt onder woorden brengen. Wellicht dat het zang en dans de fans aanspreekt omdat zij dit niet in 'Westerse' films terugvinden. Echter, dit is niet met zekerheid vast te stellen.

Naast de zang en dans die in de Bollywoodfilms naar voren komen, zijn de respondenten het met elkaar eens dat de Oosterse cultuur die in de films wordt getoond ook een grote rol speelt in de aantrekkingskracht van de films. De representatie van de Indiase cultuur in de films vormt voor hen ook een belangrijke reden om naar de films te kijken. Deborah, een autochtone Nederlandse, geeft aan: 'En daarnaast is het gewoon heel erg interessant om te zien hoe gaat het daar qua cultuur' (Deborah, 24, Nederlands). Ook Charla, een respondente van Hindoestaanse afkomst, geeft aan dat het culturele aspect⁶ een belangrijke rol speelt.

'[...] de extra dimensie die erin zit is voor mij de cultuur. Mijn cultuur komt er gewoon in voor: wat ze eten, wat ze dragen, de taal die ze spreken. Alles. Het is gewoon mijn cultuur en dat spreekt mij toch wel aan.' (Charla, 27, Hindoestaans/Nederlands).

Opvallend is dat zowel Prawita als Zhunaysha, die beide van Hindoestaanse afkomst zijn, aangeven dat zij naar Bollywoodfilms kijken omdat het puur entertainment is. Zij beleven Bollywoodfilms niet anders dan Hollywoodfilms; beide films bieden entertainment aan (Prawita, 25, Hindoestaans/Nederlands; Zhunaysha, 24, Hindoestaans/Nederlands). Een ander opvallend element dat belangrijk wordt gevonden door zowel Charla als door Zhunaysha is het productiehuis en de regisseur van de film. Ook vinden beide dames het belangrijk dat het een grote film is met een groot budget. Ze geven namelijk aan dat dit van invloed is op de kwaliteit van de film (Charla, 27, Hindoestaans/Nederlands; Zhunaysha, 24, Hindoestaans/Nederlands).

De eerste deelvraag '*Waarom kijken Nederlandse fans naar Bollywoodfilms?*' kan nu beantwoord worden. Nederlandse fans kijken graag naar Bollywoodfilms omdat het dansen en de zang hen erg aanspreekt. Deze twee elementen worden door alle respondenten benoemd. Dat het zingen en dansen in de Bollywoodfilms aantrekkelijk is voor de fans wordt ook door Dwyer en Patel (in Rao, 2007) beweerd. De antwoorden van de fans over wat zij

⁶ Met culturele aspect(en) wordt in het vervolg van deze thesis het volgende bedoelt: het idee dat de Hindoestaanse of Indiase cultuur wordt weergegeven in de Bollywoodfilms.

leuk vinden aan de Bollywoodfilms komen dus overeen met wat Dwyer en Patel aangeven. Daarnaast speelt de reflectie van de Oosterse en Indiase cultuur ook een belangrijke rol. Bij de respondenten die met de Hindoestaanse cultuur zijn opgegroeid vormen de culturele aspecten veelal een herkenningspunt. Dat deze fans naar Bollywoodfilms kijken omdat zij de eigen cultuur daarin gepresenteerd zien, komt overeen met de *cultural proximity* theorie van La Pastina en Straubhaar (2003). Hierin geven zij aan dat een mediaproduct dat dichtbij de eigen cultuur staat, en overeenkomsten vertoont, de manier waarop van het product wordt genoten beïnvloed. Voor de respondenten die met een andere cultuur dan de Hindoestaanse zijn opgegroeid vormt het culturele aspect veelal een bron van interesse. Er kan dan gezegd worden dat bij alle fans de elementen zang, dans en cultuur belangrijke rollen spelen bij de motivaties om naar de Bollywoodfilms te kijken. Het culturele aspect geeft echter wel aan dat het voor de fans met een soortgelijke cultuur als in de Bollywoodfilms gepresenteerd wordt een vorm van herkenning is dat aanspreekt, terwijl het voor de fans die opgegroeid zijn met een andere cultuur vaak de interesse in een andere cultuur een belangrijke beweegreden is om de films te kijken.

5.2 Fanbeleving

Een tweede thema dat naar voren kwam in de onderzoeksdata is fanbeleving. Fans kunnen op verschillende manieren uiting geven aan fandom. Blijft het bij de fans alleen bij het kijken naar de films of vinden zij andere producten van Bollywood ook leuk, zoals de muziek? Daarnaast speelt de vraag of de respondenten in het onderzoek ook actief zijn op het gebied van interactie met andere fans door middel van het bezoeken van evenementen en/of festivals en communiceren via fora of internetgroepen. In de volgende paragrafen zal het thema fandom behandeld worden. Twee vragen zijn hierbij te onderscheiden: hoe zijn de respondenten fan geworden en op welke manier wordt dat geuit?

5.2.1 Een geboren fan?

Tussen de verschillende respondenten zijn grote verschillen te zien in de mate waarin zij uiting geven aan het fan zijn van Bollywoodfilms. Sommigen zijn nog maar enkele jaren fan en kijken enkel de films, anderen zijn al van kinds af aan fan en bezoeken ook evenementen en festivals. Zoals eerder gezegd krijgen de respondenten met een Hindoestaanse of Afghaanse afkomst veelal de voorliefde voor Bollywoodfilms van huis uit mee. Zij zijn dan ook vaak al van kinds af aan fan. De respondenten die veelal nog maar enkele jaren fan zijn van Bollywoodfilms zijn de mensen die niet met de Hindoestaanse of Afghaanse cultuur zijn opgegroeid. Hierin is dan ook een duidelijk verschil te herkennen.

Sommige respondenten geven aan dat zij eerder 'echt fan waren' maar dat dit nu in mindere mate het geval is. Nandini geeft als antwoord op de vraag of zij zichzelf als een fan

beschouwt: 'Vroeger wel heel erg, nu minder. [...] Nu ben ik niet echt een grote fan. Ik kijk nog wel, maar ik houd me er niet meer zo mee bezig als vroeger' (Nandini, 25, Hindoestaans/Nederlands). Nandini geeft ook aan dat ze eerder wel posters van Bollywoodacteurs boven haar bed had hangen en dat zij ook evenementen en festivals bezocht. Een andere fan, Nanna, stelt dat ze naast het feit dat ze naar Bollywoodfilms kijkt ze ook erg houdt van Indiase muziek. Daarnaast heeft ze ook Ganesha beelden in huis en is ze geïnteresseerd in Indiase dans (Nanna, 30, Indisch/Nederlands). Opmerkelijk is dat van degenen die de voorliefde voor Bollywoodfilms niet van huis uit mee gekregen hebben Lee wel veel interesse heeft in de Indiase cultuur. Naast het kijken van de Bollywoodfilms, zowel thuis als in de bioscoop, bezoekt zij ook evenementen. Daarnaast viert zij bepaalde Indiase feestdagen zoals Holy (Lee, 21, Brits/Nederlands). Deborah heeft ook, mede door haar Hindoestaanse partner, meer interesse in de Indiase cultuur. Zij bezoeken bijvoorbeeld samen ook evenementen en concerten (Deborah, 24, Nederlands). Opvallend is dat de intensere fanbeleving van Deborah veelal overeenkomt met de fanbeleving van de respondenten met een Hindoestaanse afkomst.

Een andere opvallende uitkomst is de uiting die Charla en Zhunaysha geven aan het fan zijn van Bollywoodfilms. Charla heeft voor haar werk een blog over Bollywood. Hierop staan nieuwtjes over films, informatie over de acteurs, reviews en previews van films en een soort evenementen kalender van Nederland (Charla, 27, Hindoestaans/Nederlands). Ook Zhunaysha is voor haar werk betrokken bij Bollywoodfilms. Zhunaysha presenteert namelijk programma's bij de OHM⁷. Beide dames kijken regelmatig de films en daarnaast gaan ze ook naar evenementen en festivals (Charla, 27, Hindoestaans/Nederlands; Zhunaysha, 24, Hindoestaans/Nederlands). Zhunaysha let tevens op de kleding die in de films gedragen wordt en probeert deze kledingstijl over te nemen en te vertalen naar een meer Westerse stijl.

Het valt op dat de manier waarop de respondenten uiting geven aan het fan zijn van Bollywoodfilms nogal uiteenloopt. Daarnaast is het bij de meeste respondenten met een Hindoestaanse en Afghaanse afkomst het geval dat zij toen ze jong waren fanatieker fan waren dan dat ze dat nu zijn. Veelal kijken ze nog steeds de films maar in mindere mate en ook de 'extra activiteiten' erom heen zoals het hebben van posters en andere *merchandise* is afgenomen. De fans die niet met de Hindoestaanse of Afghaanse cultuur opgegroeid zijn kijken over het algemeen voornamelijk de films. Uitzonderingen hierop zijn Lee, Deborah en Nanna. De mate waarin de respondenten aangeven uiting te geven aan het fan zijn van Bollywoodfilms kan gekoppeld worden aan de theorie van Sandvoss (2005) over een *structure* en *agency* visie van fandom. De afname van 'extra activiteiten' kunnen er namelijk

⁷ OHM staat voor Organisatie Hindoe Media en is een Hindoestaanse omroep in het Nederlandse omroepenbestel.

op duiden dat de fans een vorm van *agency* toepassen. Hierbij geldt namelijk dat de fans actief zijn en niet klakkeloos overnemen wat de massacultuur hen aandraagt. Een vorm van *structure*, waarbij de fans passief en onkritisch omgaan met de Bollywoodfilms, kan bijvoorbeeld plaats vinden wanneer zij het idee hanteren dat fan zijn gelijk staat aan consumeren. Dit komt onder andere tot uiting wanneer zij veel *merchandise* producten bezitten. Zoals hierboven vermeld, nemen de 'extra activiteiten' af naar mate de fans ouder worden, waardoor zij actiever zijn in hun fanbeleving en de *agency* visie van fandom toepassen.

5.2.2 Fans online

Van alle respondenten is eigenlijk niemand echt actief op fora. Geen een van de fans geeft aan dat hij/zij online contact heeft met andere fans door middel van communicatie op fora. Ghezal geeft wel aan dat zij lid is van de Bollywood- en de *My name is Khan* Facebook pagina.

'Ik ben een Shah Rukh Khan fan en dus ik dacht ik wil weten voordat ik de film zie wil ik de reacties zien en kijken. Ik vond die film, het verhaal sprak me heel erg aan en daarom wilde ik er wel lid van worden. [...] Dus ik dacht ik meld me gewoon aan en misschien kom ik wel allemaal nieuwtjes tegen enzo' (Ghezal, 19, Afghaans/Nederlands).

Met de andere leden van de Facebook pagina heeft Ghezal geen contact, ze gebruikt het lid zijn alleen voor het verkrijgen van informatie. Daarnaast volgt Ghezal haar idool Shah Rukh Khan ook op Twitter om te weten waar hij mee bezig is. Coppa (2006) geeft aan dat je fan kunt zijn van bijvoorbeeld een filmgenre (in dit geval Bollywood) maar dat je daarnaast ook fan kunt zijn van personen. Dit laatste is bijvoorbeeld ook het geval bij Ghezal. Zij gaf namelijk aan dat ze fan is van de acteur Shah Rukh Khan en om die reden hem volgt op internet. Charla zegt eveneens fan te zijn van Shah Rukh Khan, terwijl Lee de acteur Abhishek Bachchan meer waardeert.

Door de komst van online sociale netwerk sites zijn er ook speciale pagina's ontstaan over Bollywood en de acteurs. Enkele fans geven aan wel lid te zijn van bijvoorbeeld een Bollywood Hyvespagina of een Facebook pagina. Dit doen zij veelal, net als Ghezal, om informatie te vergaren. Echter, zij zijn niet interactief met andere leden van deze pagina's. De respondenten geven dan ook individueel uiting aan hun fanbeleving.

Door middel van bovenstaande resultaten kan er een antwoord gegeven worden op de tweede deelvraag: *Op welke manier geven de fans uiting aan de fanbeleving van Bollywood cinema?* De fans die een Hindoestaanse afkomst hebben geven veelal op een andere manier uiting aan de fanbeleving van Bollywood cinema. Het valt namelijk op dat deze fans aangeven dat zij ook zo nu en dan concerten en/of evenementen bezoeken (of

hebben bezocht). De fans die niet met deze cultuur zijn opgegroeid geven veelal aan dat zij over het algemeen ‘alleen’ de films bekijken en verder niet de evenementen bezoeken. Bij de fans die opgegroeid zijn met Bollywoodfilms valt het op dat toen ze jongeren waren zij fanatieker fan waren en meer uiting gaven aan ‘extra activiteiten’, zoals het bezoeken van concerten en het bezitten van *merchandise*. Deze fans kunnen in dit geval gezien worden als ‘slachtoffers’ van de massacultuur en zij hanteren een *structure* vorm (Sandvoss, 2005) van het uitoefenen van fandom zoals deze in het theoretisch kader beschreven is.

Tegenwoordig wordt de fanbeleving vaak beperkt tot het kijken naar de films en af en toe een concert of evenement bezoeken. Uit de resultaten blijkt tevens dat de respondenten online niet interactief zijn met andere fans. Wanneer de fans lid zijn van online fangroepen dan is dat voornamelijk om informatie in te winnen. Tussen de fans met verschillende culturele achtergronden is een groot verschil te zien in de manier waarop zij uiting geven aan de fanbeleving van Bollywood. De fans die niet opgegroeid zijn met de Hindoestaanse of Afghaanse cultuur kijken voornamelijk alleen de films, terwijl de fans met een Hindoestaanse afkomst veelal ook concerten en/of evenementen bezoeken. Er kan dan ook gesteld worden dat de fans de *agency* visie van fandom toepassen. Ze laten zich namelijk niet helemaal meeslepen door een hype, maar beperken het fan zijn tot het kijken naar de films en bezoeken af en toe concerten en/of evenementen.

5.3 Typisch Bollywood

Het derde thema dat in de onderzoeksdata naar voren kwam is Bollywood cinema. Binnen dit thema zullen elementen besproken worden die horen bij Bollywood. Zoals al in het theoretisch kader besproken is, zijn er bepaalde kenmerken die aan een Bollywoodfilm toegekend kunnen worden. Tijdens de interviews is er bij de respondenten hier specifiek naar gevraagd: Wat zien zij veelvuldig terug in de Bollywoodfilms en wat wordt door hen benoemd als kenmerken van dit filmgenre? Daarnaast is er gevraagd aan de respondenten hoe zij de vergelijking tussen Bollywood- en Hollywoodfilms zouden maken; zijn hier verschillen te benoemen of juist overeenkomsten? Tot slot komt het publiek dat naar de Bollywoodfilms gaat ter sprake. Het blijkt dat de respondenten hier een duidelijk beeld bij hebben, al verschillen de visies onderling sterk. De drie aspecten die onder ‘typisch Bollywood’ vallen zullen hieronder uitvoerig besproken worden.

5.3.1 Kenmerken van Bollywood cinema

De fans geven verschillende kenmerken van Bollywoodfilms aan die variëren van aspecten die met de verhaallijn te maken hebben tot meer technische aspecten zoals kleurgebruik en kwaliteit. De fans geven allemaal aan dat de film vrij lang duurt, ruim drie uur per film. Voor de respondenten van Hindoestaanse en Afghaanse afkomst lijkt dit ‘normaal’ te zijn. De

andere fans zijn echter veelal van mening dat de films redelijk lang duren, zeker als ze dit vergelijken met een standaard Hollywoodfilm. De fans zijn het er allemaal over eens dat de verhaallijnen vaak wat voorspelbaar zijn, er meestal een goede afloop is en dat er altijd een liefdesverhaal in de films naar voren komt. Het voorspelbare element en het liefdesverhaal worden door Kaur (2002) ook gezien als kenmerken van Bollywoodfilms. Daarnaast wordt dit liefdesverhaal vaak gecombineerd met een rijk/arm element. Zo vertelt Phi:

‘En dat er vaak verschil is tussen de armen en de rijken. Dus dat een persoon verliefd wordt op een arm meisje... of dus een rijk meisje wordt verliefd op een arme jongen. Iemand beneden zijn stand. En dat kan dan niet vanwege de familie. Maar uiteindelijk komt dat dan wel goed.’ (Phi, 26, Vietnamees/Nederlands).

Naast het liefdesverhaal dat alle respondenten aangeven als kenmerkend voor Bollywoodfilms, is een ander element dat door alle fans benoemd wordt als kenmerkend dat er veel zang en dans in voorkomt. Dit komt overeen met het feit dat Srinivas (2002) zang en dans ook ziet als terugkerende elementen in een Bollywoodfilm. Avi geeft aan dat zang en dans vaak een gedeelte van het verhaal vertellen, en om deze reden worden ze dan ook vaak speciaal voor de films geschreven (Avi, 25, Hindoestaans/Nederlands). Dat de stukjes met zang en dans die in de films voorkomen door sommige fans als vanzelfsprekend worden beschouwd geeft het volgende citaat van Anke aan: ‘[...] en voor de rest natuurlijk heel veel muziek. [...] Ja en, ... muziek en het dansen’ (Anke, 24, Nederlands).

De respondenten zijn het er ook mee eens dat er in Bollywoodfilms de Indiase cultuur en het Hindoestaanse geloof gepresenteerd worden. Onderwerpen die volgens Avi naar voren komen in de films zijn ‘dat je je vrienden lief moet hebben, dat je er altijd voor elkaar moet zijn, vaak ook dat je respect voor ouderen moet hebben, dat je bij een vrouw moet blijven. Dat zijn wel elementen die altijd weer terugkeren’. Avi wil deze elementen echter niet als cultureel bestempelen, hij is van mening dat dit meer universele thema's zijn (Avi, 25, Hindoestaans/Nederlands). Daarnaast is Nanna van mening dat er in Bollywoodfilms altijd een diepere betekenis zit, ze bevatten een les (Nanna, 30, Indisch/Nederlands). Bovendien is de kleding die de personages in de films dragen ook typisch Indiaas te noemen; de vrouwen dragen een (kleurrijke) *sarie* en de mannen dragen een *kurtas* (Charla, 27, Hindoestaans/Nederlands). Phi merkt echter wel op dat de mannen ook vaak een pak dragen en dat zijzelf dat dan als meer Westers beschouwt, terwijl de vrouwen wel altijd traditionele Indiase kleding dragen (Phi, 26, Vietnamees/Nederlands).

De sfeer die de Bollywoodfilms uitstralen wordt door de fans als dromerig beschreven. Bollywoodfilms laten volgens de fans, en dan met name diegene die niet met de Hindoestaanse of Afghaanse cultuur zijn opgegroeid, een droomwereld zien. De manier waarop de beelden zijn gefilmd en de kleurrijke shots dragen hier volgens de fans dan ook zeker aan bij. Naast de dromerige beelden valt ook de kwaliteit van de films op. Vaak wordt

hiermee een vergelijking gemaakt met Hollywoodfilms, waar de kwaliteit veel beter is. Op dit aspect wordt in paragraaf 5.3.2 dieper in gegaan. Ook wordt er door verschillende fans aangegeven dat een Bollywoodfilm nooit uit één genre bestaat. Er komen in één film verschillende genres aan bod. Nanna verwoordt dit op de volgende manier:

'Er gebeuren in die films, de ene keer dan wordt er geschoten en vliegt er een auto door de lucht en de andere keer dan, dan heb je zo'n hele romantische scène en dan... ja dat, dat valt me heel erg op dat je echt alles in één film ziet' (Nanna, 30, Indisch/Nederlands).

Nanna geeft ook aan dat het door de verschillende genres in de film 'eigenlijk voor iedereen wel leuk' is (Nanna, 30, Indisch/Nederlands). Dit is in overeenstemming met de stelling van Srinivas (2002) die zegt dat Bollywoodfilms een mix zijn van verschillende soorten genres. Dit wordt ook gedaan omdat de films voor een breed publiek toegankelijk moeten zijn. De Indiërs gaan namelijk graag met de hele familie naar de film, van jong tot oud (Srinivas, 2002). Lee zegt hierover:

'Er zijn altijd personages in de film die je aanspreken: er is altijd een beetje een gemenerik en er is een lieve vrouw die altijd iedereen aardig vind. We hebben de sexy man van wie iedereen denk van "daar wil ik ook wel mee trouwen". En op die manier denk ik dat het wel een breed publiek aanspreekt zodat zij zich daar misschien in kunnen identificeren' (Lee, 21, Brits/Nederlands).

Daarnaast vertelt Nanna dat ze meerdere keren in Nederland naar de bioscoop geweest is om een Bollywoodfilm te kijken. Ze geeft aan dat dat heel anders is. Nanna:

'En in zo'n bioscoopzaal is het ook heel anders zitten dan inderdaad bij een gewone film (Hollywoodfilms, red.) want iedereen die praat mee en die lacht mee en die... heel veel reacties heb je van de zaal op zo'n film. Echt heel veel en heel apart is dat' (Nanna, 30, Indisch/Nederlands).

Dit komt overeen met wat Srinivas (2002) hierover zegt. Zij stelt namelijk dat naar de bioscoop gaan in India een sociale gebeurtenis is en dat mensen continu praten tijdens de film.

De laatste tijd zijn er volgens de fans veranderingen zichtbaar geworden in de Bollywoodfilms. Deze veranderingen vallen voornamelijk op bij de fans die al van kinds af aan fan zijn. Bij diegene die sinds enkele jaren fan zijn is dit niet opgevallen. Dit is logisch omdat de veranderingen pas sinds 2000 zichtbaar zouden zijn en deze fans hebben zeer waarschijnlijk geen films gezien van voor deze periode. De verschillen die zichtbaar zouden zijn zijn bijvoorbeeld dat er tegenwoordig meer bloot te zien is in de films, en ook worden seksscènes of scènes waarin het hebben van seks wordt gesuggereerd uitgezonden. Dit was eerder niet het geval. Daarnaast zijn de onderwerpen die aan bod komen wat minder traditioneel te noemen. Een man en vrouw mogen bijvoorbeeld ook scheiden in een film; dit

was voor de verandering in Bollywoodfilms onmogelijk en onacceptabel. Zhunaysha noemt de films die tegenwoordig gemaakt worden realistischer dan de films van vroeger (Zhunaysha, 24, Hindoestaans/Nederlands). Na de aanslagen van 11 september 2001 worden er in Bollywood ook meer films gemaakt die een link hebben met deze aanslagen. Een voorbeeld hiervan is de film *My name is Khan* die later in dit hoofdstuk besproken zal worden.

Ook wordt er door sommige fans aangegeven dat de films van tegenwoordig minder diepgang bevatten dan vroeger, de verhaallijnen zijn wat oppervlakkiger geworden. Op de vraag wat het verschil tussen nu en vroeger is geeft Ghezal het volgende aan:

[...] vroeger zat er wel iets in van familieverhaal of hoe je met familie om moet gaan. Er zat wel iets van de Hindoestaanse cultuur in. Maar nu is het vooral verwesterd. [...] Het zijn dan bijna allemaal kopieën van Hollywoodfilms die je dan ziet. En het is niet meer... er zit zeg maar niks meer Bollywood in' (Ghezal, 19, Afghaans/Nederlands).

Ghezal heeft zelfs het gevoel dat Bollywood hierdoor een beetje zijn cultuur verloren heeft. 'Het heeft zijn traditionele wortels losgelaten om echt verder te komen' (Ghezal, 19, Afghaans/Nederlands). Dit komt overeen met wat Zhunaysha zegt over de films van tegenwoordig. Zij zegt namelijk dat 'wat ik ook veel zie is dat films zich verplaatsen naar het Westen. [...] dat ze zich daar afspelen. Heel veel Indiërs wonen in het Westen en hoe het daar dan is' (Zhunaysha, 24, Hindoestaans/Nederlands). Dit komt overeen met wat Rao (2007) zegt. Hij stelt namelijk dat Bollywoodfilms tegenwoordig vaak (ook) gericht zijn op de Indiërs die niet in India wonen maar bijvoorbeeld in het Verenigd Koninkrijk of Amerika. Dat de fans die al langere tijd fan zijn van Bollywoodfilms aangeven dat de films sinds 2000 veranderd zijn is in tegenstelling tot wat Kaur (2002) aangeeft. Hij zegt namelijk dat de Bollywoodfilms door de jaren heen grotendeels hetzelfde zijn gebleven. De theorie van Kaur en de perceptie van de respondenten verschillen dan ook hierin.

5.3.2 Bollywood versus Hollywood

Zoals eerder aangegeven benoemen de fans al enkele verschillen tussen Bollywoodfilms en Hollywoodfilms. Een element dat door veel fans benoemd wordt is de tijdsduur.

Bollywoodfilms duren over het algemeen drie uur, Hollywoodfilms veelal tussen de anderhalf en twee uur. Dit is een verschil dat door alle fans benoemd wordt, maar dat door de fans die niet met Bollywoodfilms opgegroeid zijn nadrukkelijk wordt verteld. Hieruit kan opgemerkt worden dat deze fans de Bollywoodfilms nogal lang vinden duren en dat dit wel echt een groot verschil is met de Hollywoodfilms. Srinivas (2002) geeft eerder aan dat een Bollywoodfilm ongeveer drie tot drieënhalf uur duurt. Nanna geeft een reden waarom Bollywoodfilms zo lang zouden duren: want in Hollywoodfilms 'daar vergeten ze dus al die mooie stukjes die juist die sfeer weergeven die laten ze eruit. [...] Daarom is een

Bollywoodfilm natuurlijk ook zo lang omdat ze die mooie stukjes er juist in maken' (Nanna, 30, Indisch/Nederlands). Nanna geeft dus aan dat er veel detail in de Bollywoodfilms naar voren komt, en dan met name hoe dit in beeld is gebracht. Rimke heeft meer op de verhaallijn gelet. Zij is namelijk van mening dat de verhaallijnen die in Bollywoodfilms naar voren komen vrij simpel zijn en dat er in Hollywoodfilms juist meer details te zien zijn. Daarnaast geeft Rimke aan dat de verhalen in Hollywoodfilms wat ingewikkelder zijn (Rimke, 24, Nederlands).

Een groot verschil tussen de beide filmsoorten dat alle fans aangeven is dat er in de Bollywoodfilms een andere cultuur weergegeven wordt dan in de Hollywoodfilms. Alle respondenten zijn van mening dat de Westerse cultuur gepresenteerd wordt in de Hollywoodfilms, terwijl de Oosterse, Indiase of Hindoestaanse cultuur in de Bollywoodfilms naar voren komt. Het valt op dat de cultuur die in Bollywoodfilms naar voren komt door de respondenten verschillend benoemd wordt. Phi noemt deze cultuur bijvoorbeeld Oosters, terwijl Nandini dit de Hindoestaanse cultuur noemt. Dit kan komen door de culturele afkomst van de respondenten. Phi is in een Vietnamees gezin opgegroeid, terwijl Nandini thuis de Hindoestaanse cultuur meekreeg. Overigens konden beide dames zich herkennen in elementen uit de films. Dit wordt later in dit hoofdstuk verder uiteengezet.

Een ander groot verschil dat opvalt, is dat er in Bollywoodfilms veel liedjes en dans naar voren komt. Rimke geeft aan dat dit in Hollywood niet het geval is. Daar heb je volgens haar echt het genre musicalfilm, maar in andere genres zie je geen liedjes en dans terug. Rimke is dan ook van mening dat Bollywoodfilms te vergelijken zijn met de musicalfilms zoals ze die uit Hollywood kent (Rimke, 24, Nederlands). Dat Rimke de Bollywoodfilms ziet als een soort musicalfilm komt overeen met wat Srinivas (2002) hierover zegt. Zij stelt namelijk dat een Bollywoodfilm altijd een musical is (Srinivas, 2002). De liedjes in de films vindt Ghezal de films gezelliger maken 'een Bollywoodfilm is op de een of andere manier gezelliger' (Ghezal, 19, Afghaans/Nederlands).

Zoals al eerder benoemd in paragraaf 5.3.1 is er tussen de beide filmsoorten een kwaliteitsverschil te zien. De beelden in Bollywoodfilms zijn ook anders geknipt en belicht dan de Hollywoodfilms. Ghezal zegt hierover: 'Bollywood loop een beetje achter qua technologie' (Ghezal, 19, Afghaans/Nederlands). In de vorige paragraaf werd er ook aangegeven dat de Bollywoodfilm zijn traditionele karakter een beetje verliest en dat sommige fans zelfs vinden dat de film verwestert. Zhunaysha geeft dan ook aan dat het verschil tussen Bollywood- en Hollywoodfilms steeds kleiner wordt. De Bollywoodfilms worden moderner, laten hun tradities wat meer los. Daarnaast worden de films ook (gedeeltelijk) opgenomen op locaties in het Westen. Westerse aspecten zijn tegenwoordig steeds duidelijker aanwezig in de Bollywoodfilms waardoor het verschil tussen beide filmsoorten afneemt. Dat er Westerse aspecten terugkomen in de Bollywoodfilms heeft

volgens Zhunaysha ook te maken met de Indiërs die in het Westen wonen (Zhunaysha, 24, Hindoestaans/Nederlands). Dat er veel Indiërs in het Westen wonen die ook naar Bollywoodfilms kijken is in het theoretisch kader ook door onder andere Rao (2007) beargumenteerd.

5.3.3 Bollywood cinema en het publiek

Alle respondenten geven aan dat Bollywoodfilms voornamelijk populair zullen zijn bij mensen die uit India of uit naburige landen afkomstig zijn. Prawita stelt dat Bollywood volgens haar erg populair is 'onder mensen die Oosterse banden hebben'. Daarnaast geeft ze aan dat mensen uit Dubai, Marokko en Egypte ook interesse hebben in Bollywoodfilms (Prawita, 25, Hindoestaans/Nederlands). Wanneer er wordt gevraagd of mensen die Bollywoodfilms kijken alleen uit het Oosten komen dan geven de meeste fans aan dat de film waarschijnlijk ook populair is onder Indiase migranten in het Westen. Dat Bollywoodfilms volgens de respondenten succesvol zijn in India en haar buurlanden, Oosterse landen en onder Indiase migranten is in overeenstemming met Kaur. Kaur (2002) stelt namelijk dat Bollywoodfilms populair zijn in onder andere Azië en het Midden Oosten. Rao (2007) geeft daarnaast aan dat Bollywoodfilms ook populariteit genieten onder de Indiase migranten (in het Westen).

Of (autochtone) Westerse mensen deze films ook kijken wordt door veel fans beantwoord met dat ze het niet weten. Wanneer er meer over de vraag nagedacht wordt dan wordt er een reden gegeven waarom het (autochtone) Westerse publiek niet naar Bollywoodfilms kijkt. De reden daarvoor is volgens sommigen dat de cultuur die in de films naar voren komt weinig raakvlakken heeft met de Westerse cultuur. Lee geeft met de volgende citaat aan waarom Westerse mensen voornamelijk Hollywoodfilms kijken en geen Bollywoodfilms. 'Het gaat natuurlijk over een maatschappij die weerspiegeld wordt waar wij heel veel mee te maken hebben: technologie en moderniteit. Dat zijn de mensen met wie wij ons nu kunnen identificeren' (Lee, 21, Brits/Nederlands). Rimke beaamt dit en stelt dan ook dat om deze reden Hollywoodfilms populairder zijn in de Westerse wereld dan Bollywoodfilms. Dit komt overeen met de *cultural proximity* theorie van La Pastina en Straubhaar (2003). Hierin geven zij aan dat mensen geïnteresseerd zijn in producten die dichtbij de eigen cultuur staan, of die een soort gelijke cultuur weergeven. Dit zou de populariteit van Bollywood in de Oosterse wereld kunnen verklaren, evenals het succes van Hollywoodfilms in Westerse landen.

Avi is echter van mening dat de Westerse bevolking wel van het bestaan van Bollywoodfilms af weet maar dat zij de films niet hebben gezien. Er bestaan volgens hem in de Westerse wereld dan ook stereotype beelden over een Bollywoodfilm. 'Ze weten er wel van af en ze weten de stereotypen: dat er wordt gedanst en met hun handen gezwaaid en ze hebben kleurige kleding aan en overdreven gelach enzo' (Avi, 25,

Hindoestaans/Nederlands). Hier zou volgens Ghezal echter wel verandering in gekomen zijn, want Bollywoodfilms zijn volgens haar steeds populairder geworden ook in Nederland. 'Want sinds 2000 zie ik ook steeds meer Nederlandse mensen die fan worden van Bollywoodfilms' (Ghezal, 19, Afghaans/Nederlands). Daarnaast zijn Bollywoodacteurs en actrices ook vertegenwoordigd op filmfestivals in Westerse landen zoals in Cannes en Berlijn. Nandini concludeert hieruit dat Bollywoodfilms dan toch wel populair moeten zijn onder het Westerse publiek (Nandini, 25, Hindoestaans/Nederlands). Dat Bollywood populair is onder de Westerse bevolking is eerder al door Larkin (2008), Kaur (2002) en Athique (2008) vastgesteld.

De respondenten zijn allemaal van mening dat de Bollywoodfilms populair zijn onder mensen die een link hebben met India. Dit kan zijn doordat zij hier vandaan komen, een verwante cultuur hebben of 'gewoon' interesse hebben in India. De populariteit van Bollywoodfilms onder de Westerse bevolking is volgens de fans minimaal. Redenen hiervoor zijn dat zij dit filmsoort misschien niet kennen of omdat de cultuur die in de films gepresenteerd wordt anders is dan de eigen cultuur. Op de vraag wat de toekomst voor Bollywoodfilms brengt wordt verschillend geantwoord. Over het algemeen wordt gezegd dat de films hun populariteit behouden en deze misschien zelfs wel uitbreidt naar landen waar de films nog niet zo populair zijn. Deborah is van mening dat er een rage ingezet is omtrent Bollywood en dat dit nog niet zijn hoogtepunt bereikt heeft. Volgens haar neemt de populariteit dan ook nog toe, ook onder het Westerse publiek (Deborah, 24, Nederlands).

Andere fans, zoals Phi en Rimke, zijn van mening dat wanneer Bollywoodfilms populair willen worden in de Westerse wereld dat de films zich dan enigszins zouden moeten aanpassen aan hetgeen het Westerse publiek leuk vindt. De films moeten aangepast worden, zeker 'omdat ze daarvoor inderdaad wel te veel verschillen van onze cultuur' (Rimke, 24, Nederlands). Zo vindt Rimke ook dat de liedjes en de muziek wel in de films moeten blijven, maar wellicht zouden deze wat meer Westers georiënteerd moeten worden. En ook het verhaal moet volgens haar aangepast worden om in de smaak te vallen bij het Westerse publiek (Rimke, 24, Nederlands). Een manier om dat te doen is volgens Phi door gebruik te maken van een element dat bekend is bij het Westerse publiek. Als voorbeeld noemt ze de film *Slumdog Millionaire*. In deze film wordt het spelprogramma *Who wants to be a Millionaire* gebruikt dat ook in Westerse landen, waaronder Nederland, wordt uitgezonden. Dit is volgens haar een element dat herkenbaar is voor het Westerse publiek waardoor het hen meer zal aan spreken (Phi, 26, Vietnamees/Nederlands).

De derde deelvraag kan na de beschrijving van bovenstaande resultaten beantwoord worden. Deze deelvraag is als volgt geformuleerd: *Welk beeld van Bollywood cinema leeft bij de fans?* De kenmerken die de respondenten zien als typische kenmerken voor Bollywoodfilms komen met elkaar overeen. Alle fans benoemen het feit dat in de films veel

zang en dans voorkomen, romantische verhaallijnen en *happy endings* als typerend voor de films. Ook de tijdsduur en de Hindoestaanse cultuur worden genoemd als kenmerken van Bollywoodfilms. Hierin is dan ook geen verschil te herkennen. De fans die al langere tijd fan zijn (veelal de fans die van Hindoestaanse en Afghaanse afkomst zijn en die hiermee zijn opgegroeid) en ook films van vroeger hebben gezien die merken op dat de films in de loop der jaren wel veranderd zijn. De films zijn moderner geworden en sommigen benoemen dit zelfs als meer verwesterd. Omdat de Bollywoodfilms tegenwoordig meer moderner worden wordt er door enkele fans aangegeven dat de verschillen tussen een Bollywood- en een Hollywoodfilm afnemen. De belangrijkste verschillen blijven dat er in Bollywoodfilms veel dans en zang voorkomen, de Hindoestaanse cultuur tot uiting komt en dat de film ruim drie uur duurt. Tot slot wordt de kwaliteit van de Hollywoodfilms als beter beschouwd. Deze verschillen zijn door alle Nederlandse fans aangegeven. Over de toekomst van de films in het Westen verschillen de meningen. De fans die een andere afkomst hebben dan de Hindoestaanse of Afghaanse zijn van mening dat de film aangepast moet worden om een Westers (autochtoon) publiek te kunnen trekken. De fans die een Hindoestaanse of Afghaanse achtergrond hebben zijn veelal positiever over de films en geven aan dat de Bollywoodfilms overal succesvol kunnen zijn. Hoewel er dus niet veel verschillen over de gedachten van Bollywood cinema bestaan tussen de Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden, kan er wel opgemerkt worden dat de fans met een Hindoestaanse of Afghaanse afkomst positiever over de film spreken en meer mogelijkheden voor de film zien.

5.4 Een punt van herkenning?

Bij de perceptie van de Bollywoodfilms onder de Nederlandse fans is 'herkenning' een belangrijk thema dat terugkwam. Het 'herkenning' thema is het vierde en laatste thema dat duidelijk naar voren kwam in de onderzoeksdata. Zijn de fans van mening dat de Bollywoodfilms een realistisch beeld weergeven van de Indiase samenleving en van de cultuur die daar heerst? Kunnen zij hetgeen dat er in de films afgebeeld wordt herkennen in het Indiase dagelijks leven? Daarnaast is het ook interessant om te weten of de fans zichzelf in de films kunnen herkennen en in welke aspecten dat dan is. In onderstaande paragrafen zullen deze aspecten behandeld worden.

5.4.1 Bollywood cinema en de realiteit

Het eerste aspect dat een belangrijke rol speelt binnen het thema 'herkenning' is of hetgeen zich in Bollywoodfilms afspeelt de realiteit weergeeft. De ideeën van de respondenten over of Bollywood cinema een realistisch beeld weergeeft of niet zijn heel verschillend. Wellicht komt dit door het feit dat niet alle fans met de cultuur opgegroeid zijn die in de Bollywoodfilms

gerepresenteerd wordt of het feit dat ze niet allemaal in India geweest zijn. De fans zijn het er echter allemaal wel over eens dat hetgeen je in Bollywoodfilms ziet niet altijd de werkelijkheid is. Er wordt namelijk maar voor een gedeelte de realiteit weergegeven. Deborah is meerdere malen in India geweest en zij geeft aan dat het beeld dat de films schetsen van India redelijk overeen komt met de werkelijkheid. Ze geeft hier echter wel een kanttekening bij:

‘Het beeld dat ik had (door het zien van de films en documentaires, red.) kwam wel redelijk overeen. [...] En ik denk dat dat ook wel bevestigt dat het een goede weergave was van de realiteit dat in de films wordt laten zien. [...] Het is vooral een goede weergave van hoe het leven is. Het is geen goede weergave van hoe is het als reiziger daar’ (Deborah, 24, Nederlands).

Er zitten volgens de respondenten overigens wel waarheidsgetrouwe elementen in de films. Zo komen de culturele aspecten uit de films overeen met de werkelijkheid. De tradities, rituelen en normen en waarden die in de films naar voren komen zijn ook hetgeen er in het dagelijks leven gebeurt. Charla zegt bijvoorbeeld hierover: ‘En het eten zoals roti, dat zie je daar gewoon ook. En dan denk je “hé, dat is mijn eten, dat eet ik ook!”’ (Charla, 27, Hindoestaans/Nederlands).

Over het algemeen geven de respondenten met een Hindoestaanse en de Afghaanse afkomst aan dat Bollywoodfilms door hen puur als entertainment gezien worden. Zo geeft Ghezal aan dat ‘Bollywoodfilms zijn toch echt meer entertainment soms’ (Ghezal, 19, Afghaans/Nederlands). Door de fans die niet opgegroeid zijn met de Hindoestaanse of Afghaanse cultuur worden de films als leerzaam ervaren, je ziet een andere cultuur, een andere wereld. Rimke geeft aan:

‘Ik vind het in de films heel leuk dat je er iets van leert. Het representeert de cultuur van India ook. Maar zoals ik al zeg komt het niet altijd helemaal overeen met de werkelijkheid, het ziet er in de films toch allemaal wat leuker uit en mooier en dat alles’ (Rimke, 24, Nederlands).

Rao (2007) beargumenteert dat hetgeen dat in Bollywoodfilms weergegeven wordt een droomwereld is en dat niet alle Indiërs zich hiermee kunnen identificeren omdat het niet aansluit bij hun dagelijkse leven. Volgens hem is deze droomwereld onder andere ook materialistisch. Met het volgende citaat geeft Lee dit ook aan:

‘[...] want als je eigenlijk echt nauwkeurig kijkt naar die films dan wonen ze in gigantische paleizen en rijden ze allemaal rond in dure Mercedesen en hebben ze een Rolex om hun hand hangen. Nou de gemiddelde Indiër, en ikzelf ook, hebben dat niet thuis’ (Lee, 21, Brits/Nederlands).

Hieruit zou geconcludeerd kunnen worden dat het beeld dat in Bollywoodfilms te zien is niet heel realistisch is, tenminste niet bij het merendeel van de Indiase bevolking. Dit komt niet

overeen met hetgeen het merendeel van de fans zeggen. Zij zijn namelijk van mening dat er wel realistische elementen naar voren komen in de films. Echter, zij stellen wel dat er maar een gedeeltelijke waarheid gepresenteerd wordt, waardoor de kijker een eenzijdig beeld te zien krijgt.

5.4.2 Identificatie met Bollywood cinema

Zoals Avi eerder al aangaf zijn de thema's die in de Bollywoodfilms naar voren komen niet specifiek cultuurgebonden. Hij ziet deze thema's meer als universele thema's (Avi, 25, Hindoestaans/Nederlands). Deborah, Prawita en Rimke bevestigen dit door aan te geven dat zij zich zowel in aspecten van Hollywoodfilms als in aspecten van Bollywoodfilms kunnen herkennen. Een voorbeeld hiervan is dat je verliefd bent op iemand, dat komt in beide soorten films voor (Rimke, 24, Nederlands; Deborah, 24, Nederlands; Prawita, 25, Hindoestaans/Nederlands).

Eerder, in paragraaf 5.3.1, is al aangegeven dat er volgens enkele respondenten sinds 2000 een verandering plaats heeft gevonden in de vorm en inhoud van Bollywoodfilms. Hier is verteld dat de films van vroeger wat traditioneler waren dan dat ze tegenwoordig zijn. In de vroegere Bollywoodfilms kon Ghezal zich wel herkennen, maar in de huidige films niet meer. Ghezal geeft tijdens het interview een voorbeeld van een film waarin een meisje opgroeit in Europa. Ze zegt: dat meisje 'heeft een soort van clash met haar cultuur en de Westerse cultuur. Dat zie ik ook wel terug, want dat heb ik ook. Ik heb problemen om mijn eigen cultuur met de Nederlandse cultuur een beetje,... alles moet samengaan maar soms wil dat niet' (Ghezal, 19, Afghaans/Nederlands). Hiermee geeft ze aan dat ze een hybride cultuur heeft; zowel haar eigen cultuur (de Afghaanse cultuur) als de Nederlandse cultuur. Daarnaast geeft ze aan dat ze moeilijkheden ondervindt om deze twee culturen te combineren, ook omdat ze soms tegenstrijdige elementen bevatten. Prawita zegt ook dat sommige culturele gewoontes met elkaar botsen. Zij geeft het voorbeeld van Nederlanders die om zes uur 's avonds eten en dat zij dan weggekeken wordt. Dit zou in de Hindoestaanse cultuur onbeleefd zijn. Prawita stelt dan ook dat ze zichzelf op dat moment 'bezwaard' voelt (Prawita, 25, Hindoestaans/Nederlands). Ook Charla geeft aan dat ze eigenlijk met twee culturen leeft: de Hindoestaanse en de Nederlandse. Binnen het gezin waarin ze opgegroeid is heerste de Hindoestaanse cultuur, terwijl in de omgeving buitenshuis de Nederlandse cultuur overheerst. Charla zegt hierover: 'Dan leef je eigenlijk in twee culturen: thuis probeer je de regels na te gaan van je eigen cultuur, en zodra je een stap buiten de deur zet moet je je grote mond open trekken als het ware' (Charla, 27, Hindoestaans/Nederlands). De ervaringen van Ghezal, Prawita en Charla komen overeen met wat in het theoretisch kader aangeduid is met de term hybride cultuur. Hier gaat het om een versmelting van verschillende culturen (Pieterse, 1995; Kraidy, 1999). Dit is bij Ghezal, Prawita en Charla ook

het geval. De term *halfies* wordt hiervoor door Abu-Lughod (in Kraidy, 1999: 461) gebruikt, waarbij het individu een hybride cultuur heeft. Er kan dan ook aangenomen worden dat Ghezal, Prawita en Charla een hybride cultuur hebben.

Charla vertelt dat ze zich wel kan identificeren met Bollywoodfilms; er zitten voor haar herkenbare elementen in. Te denken valt dan aan rituelen die bij een bruiloft horen, het vieren van feestdagen en het eten (Charla, 27, Hindoestaans/Nederlands). Prawita vult dit aan door aan te geven dat opvoedingsaspecten uit de Hindoestaanse cultuur ook in de films geportretteerd worden. Zij herkent deze opvoedingsaspecten van de manier waarop zij zelf is opgegroeid (Prawita, 25, Hindoestaans/Nederlands). Hetzelfde geldt voor Phi. Zij geeft aan dat het groepsbelang en de rol die de familie in de Bollywoodfilms speelt herkenbare facetten voor haar zijn. Dit ziet zij zelf ook terug in de manier waarop zij is opgegroeid en hoe het bij haar cultuur (de Vietnamese) ook te zien is. Ze geeft hierbij als voorbeeld dat de kinderen in de Bollywoodfilms hun ouders in huis nemen om voor hen te zorgen. Dit is in de Vietnamese cultuur ook het geval (Phi, 26, Vietnamees/Nederlands). Ook Ghezal ziet elementen van de Afghaanse cultuur terug in de Bollywoodfilms. Ze zegt: 'En eigenlijk vind ik de cultuur heel erg op elkaar lijken' (Ghezal, 19, Afghaans/Nederlands). Het kan er op wijzen dat de respondenten die culturele aspecten terugzien in de Bollywoodfilms om deze reden meer plezier beleven aan het consumeren van de films. Wanneer dit het geval is, is er sprake van *cultural proximity*. La Pastina en Straubhaar (2003) geven namelijk aan dat het consumeren van een (media)product dat overeenkomsten heeft met de eigen cultuur, of hier dichtbij staat, belangrijk is voor de gebruiker om te kunnen genieten van het product. Of dit daadwerkelijk het geval is kan niet met zekerheid gezegd worden.

Een totaal andere reactie komt van Lee. Zij geeft aan dat zij zich niet kan herkennen in de situaties die in Bollywoodfilms naar voren komen. Ze is van mening dat de onderwerpen die aan bod komen, zoals het behouden van je eer, op haar niet van toepassing zijn. Lee kan zich dan ook niet identificeren met de personages (Lee, 21, Brits/Nederlands). Hetzelfde geldt voor Anke. Zij stelt dat de situaties die in de Bollywoodfilms gepresenteerd worden in Nederland niet voorkomen (Anke, 24, Nederlands). Hetgeen zich in Bollywoodfilms afspeelt is voor Lee en Anke een 'ver van je bed show'. Ze kunnen zich wel voorstellen dat het bij anderen gebeurt, maar op hen zelf zijn de situaties niet van toepassing. Opvallend hieraan is dat beide dames opgegroeid zijn met de Nederlandse cultuur. De normen en waarden die zij van huis uit meegekregen hebben waren (voornamelijk) Nederlands. Daarnaast geven ze beide ook aan dat de situaties die zich in de Bollywoodfilms afspelen wel denkbaar en herkenbaar zijn voor de Hindoestaanse cultuur. Echter, zelf kunnen zij zich hiermee niet identificeren. De manier waarop de fans de Bollywoodfilms interpreteren kan teruggekoppeld worden aan de theorie van zowel Hall's *framework of knowledge*, als Bourdieu's cultureel kapitaal. Hall (1973) stelt dat de gebruiker

(de decoder zoals Hall deze noemt in het encoding/decoding model) zijn kennis en ervaring gebruikt in de manier waarop hij een mediatekst 'leest'. Ook speelt de manier waarop de respondenten zijn opgevoed en opgegroeid een rol hierbij. Bourdieu (1984) benoemt dit zelfde cultureel kapitaal.

In de manier waarop de fans zich kunnen identificeren met Bollywoodfilms is er sprake van een actieve en creatieve vorm van uiting geven aan de fanbeleving. Hierbij passen zij de visie van *agency* toe zoals deze eerder in het theoretisch kader is besproken (Sandvoss, 2005). De respondenten selecteren en personaliseren namelijk gedeeltes uit de films zodat deze op hen van toepassing zijn. Echter, de fans zijn niet actief en creatief in een extreme vorm, zoals in het theoretisch kader aangegeven wordt met het voorbeeld van de moord op John Lennon. De fans kijken naar Bollywoodfilms en selecteren elementen uit de films die voor hen van toepassing zijn. Deze elementen worden door de fans actief geïnterpreteerd, voorzien van een eigen betekenis, en toegepast in hun dagelijks leven.

De vierde deelvraag kan aan de hand van bovenstaande resultaten beantwoord worden. De vraag luidt als volgt: *In welke aspecten van Bollywoodfilms kunnen de Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden zich herkennen?* Bollywoodfilms laten verschillende verhaalelementen zien, zoals een liefdesverhaal. Dat een jongen of een meisje verliefd wordt, wordt door de fans als herkenbaar ervaren. Dit gebeurt in alle culturen en om deze reden zou dit gezien kunnen worden als een universeel thema dat behandeld wordt in een Bollywoodfilm. Aan de andere kant zijn elementen zichtbaar in de films die in verhouding staan met een bepaalde cultuur. Fans die opgegroeid zijn met de cultuur die zichtbaar is in Bollywoodfilms of met een soortgelijke cultuur kunnen zich dan ook herkennen in deze culturele aspecten. Voorbeelden hiervan zijn dat familie en vrienden erg belangrijk zijn, maar ook dat het geloof en bepaalde omgangsvormen een belangrijke rol spelen. Daarnaast zijn bepaalde tradities herkenbaar voor deze fans. Dit is heel anders voor de fans die niet met deze cultuur, of een soortgelijke, opgegroeid zijn. Voor hen wordt de cultuur in Bollywoodfilms gezien als een 'ver van je bed show'. Het laat namelijk culturele aspecten zien die in de eigen cultuur niet voorkomen. Hierin kunnen de fans die niet opgegroeid zijn met de Indiase- of Hindoestaanse cultuur, of een cultuur die overeenkomsten hiermee vertoont, zich dan ook niet identificeren. Het verschil in het identificatieaspect is dan ook zeer groot te noemen.

Om een koppeling te maken naar de titel van deze thesis kan geconcludeerd worden dat Bollywood voor fans die opgegroeid zijn met een cultuur die overeenkomsten vertoont met de cultuur die in de films gepresenteerd wordt een feest van herkenning is. Voor fans die opgegroeid zijn in een andere cultuur laten de films juist een cultureel Ander zien die door hen als interessant beschouwd wordt.

5.5 In de praktijk: *Slumdog Millionaire* en *My name is Khan*

Om de verschillende visies en interpretaties van de fans te kunnen vergelijken is specifiek gevraagd naar de perceptie van twee films die een link hebben met Bollywood: *Slumdog Millionaire* en *My name is Khan*. In de volgende paragrafen worden de twee films apart besproken. Eerst wordt er kort een beschrijving van de films gegeven die gebaseerd is op de informatie verkregen van de officiële website.

5.5.1 *Slumdog Millionaire*

Slumdog Millionaire is een film uit 2008 van de Brit Danny Boyle en de Indiase Loveleen Tandan. De film is gebaseerd op het boek *Q and A* van de Indiase auteur Vikas Swarup. Zoals in de introductie al verteld is, heeft de film vele prijzen gewonnen waaronder acht Oscars. Er kan dus met recht gezegd worden dat deze film een succes was, ook in de Westerse wereld (IMDb.com, 2010a). De officiële website van *Slumdog Millionaire* geeft de volgende korte samenvatting van de film:

‘Jamal Malik, an 18 year-old orphan from the slums of Mumbai, is just one question away from winning a staggering 20 million rupees on India’s “Who Wants To Be A Millionaire?” Arrested on suspicion of cheating, he tells the police the incredible story of his life on the streets, and of the girl he loved and lost. But what is a kid with no interest in money doing on the show? And how is it he knows all the answers?’ (Slumdogmillionairemovie.co.uk, 2010).

Van alle respondenten is Nanna de enige die de film *Slumdog Millionaire* niet helemaal gezien heeft. Omdat zij de film maar gedeeltelijk heeft gezien heeft zij geen vragen over deze film kunnen beantwoorden. Ghezal heeft *Slumdog Millionaire* zelfs twee keer gezien, omdat hij ‘anders was. Anders dan de tegenwoordige Bollywoodfilms’ (Ghezal, 19, Afghaans/Nederlands).

Aan de fans die de film *Slumdog Millionaire* hebben gezien werd eerst gevraagd of zij konden vertellen waar de film over gaat. Uit de korte omschrijvingen die zij hebben gegeven komt al duidelijk naar voren dat de focus van de fans op verschillende aspecten in het verhaal lag. Dit komt overeen met wat Larkin (2008) en Liebes en Katz (1993) aangeven. Zij stellen namelijk dat mensen met verschillende achtergronden op verschillende aspecten van een (media)tekst letten. Bij het navertellen van het verhaal van *Slumdog Millionaire* is dit ook terug te zien. Dit komt dan ook overeen met de theorie van Larkin (2008) en Liebes en Katz (1993).

Hetgeen dat de respondenten veelal meteen aangeven is dat de film gaat over een jongen uit de sloppenwijk die mee doet aan een spelshow waarin hij geld kan winnen. Nandini gaat echter op dit verhaallijn niet in. Zij stelt dat de film duidelijk het verschil tussen arm en rijk aangeeft. Haar focus ligt hier dan ook echt op en in de daarop volgende vragen

over de film blijft ze dit aspect steeds aanhalen (Nandini, 25, Hindoestaans/Nederlands). Nandini is hier een van de weinigen in. Naast de verhaallijn van de jongen die mee doet aan een spelprogramma noemen veel respondenten ook dat er een liefdesverhaal in zit. Ghezal is de enige van de fans die de nadruk legt op het liefdes aspect (Ghezal, 19, Afghaans/Nederlands). Daarnaast geven Charla, Anke, Zhunaysha, Lee, Rimke en Deborah allen aan dat de jongen het spelprogramma wint doordat hij de antwoorden op de vragen weet door de gebeurtenissen die hij in zijn leven heeft meegemaakt. Bij bijna de helft van de respondenten ontbreekt dit aspect uit de film. Hierin is overigens geen verschil te zien in de culturele achtergrond van de respondent. De fans met verschillende culturele achtergronden geven allemaal hetzelfde antwoord.

5.5.1.1 Slumdog Millionaire: typisch Bollywood?

Wat de respondenten eerder in de interviews aangaven als elementen die typerend zijn voor Bollywoodfilms werd bij dit aspect door de interviewer als leidraad gebruikt. Dit betekent dat hetgeen waarop de fans baseren of *Slumdog Millionaire* al dan niet een typisch Bollywood product is per fan verschilt. De respondenten zijn over het algemeen van mening dat de film *Slumdog Millionaire* niet gezien kan worden als een typische Bollywoodfilm.

Prawita geeft aan dat de film 'absoluut niet' een typische Bollywoodfilm is. De film zou naar haar mening te realistisch zijn en dit soort realiteit wordt in Bollywoodfilms over het algemeen niet laten zien (Prawita, 25, Hindoestaans/Nederlands). Nandini is het hiermee eens, het is te realistisch voor een Bollywoodfilm (Nandini, 25, Hindoestaans/Nederlands). Daarnaast geeft Avi aan dat er een kant van India getoond wordt waar ze niet trots op zijn. Dit is in een 'authentiek' Bollywood product niet het geval (Avi, 25, Hindoestaans/Nederlands). Volgens Rimke is de film verwesterd en zij bestempelt de films dan ook als 'een tussenweg tussen Hollywood- en Bollywoodfilms' (Rimke, 24, Nederlands). Ook Zhunaysha is van mening dat *Slumdog Millionaire* geen typisch Bollywood product is. De film mist volgens haar 'dat vrolijke, familie issues, dat zoetsappige' dat typische Bollywoodfilms wel hebben. Het stempel Indiase art film zou volgens haar beter bij de film passen (Zhunaysha, 24, Hindoestaans/Nederlands). Volgens Charla zou het een Bollywoodfilm kunnen zijn, 'het heeft liefde, het heeft drama, het heeft entertainment'. Echter, zelf vindt ze het geen typische Bollywoodfilm, het is namelijk een film die gemaakt is vanuit een Westerse visie en dat zie je bij een typisch Bollywood product niet terug (Charla, 27, Hindoestaans/Nederlands). De kwaliteit van de film zou ook on-Bollywood zijn volgens Ghezal; het was veel beter dan een standaard Bollywoodfilm. Verder zegt ze: 'De muziek was ook anders. Het was meer echt aangepast voor het Westerse publiek' (Ghezal, 19, Afghaans/Nederlands). Lee benoemt deze film zelfs als een Hollywoodfilm omdat 'het mist alle elementen van een Bollywood. Het mist die overdrevenheid, dramatiek' (Lee, 21,

Brits/Nederlands). Rao (2007) stelt dat Bollywoodfilms tegenwoordig Westerse invloeden hebben. Dit zou kunnen verklaren waarom de film *Slumdog Millionaire* Westerse invloeden zou bevatten. Echter, het is niet zeker vast te stellen of *Slumdog Millionaire* door critici gezien wordt als een Bollywood- of als een Westerse film.

Hoewel de respondenten van mening zijn dat er weldegelijk typische kenmerken van een Bollywoodfilm terugkomen in *Slumdog Millionaire* is er toch iets waardoor het geen 'authentiek' Bollywood product is. Ondanks dit begrijpen sommige fans wel dat de film als zodanig onder de niet-fans bekend staat. Avi zegt namelijk dat er stereotype beelden in voorkomen waardoor mensen die geen Bollywoodfilms kijken *Slumdog Millionaire* waarschijnlijk wel als een Bollywoodfilm zullen bestempelen (Avi, 25, Hindoestaans/Nederlands). Deborah omschrijft dit als volgt: 'Het is echt Westers maar voor een Westers persoon is het echt Indiaas' (Deborah, 24, Nederlands). Zowel Avi als Deborah geven ook aan dat er weldegelijk Bollywood kenmerken, zoals een liefdesverhaal, zichtbaar waren in de film (Avi, 25, Hindoestaans/Nederlands; Deborah, 24, Nederlands).

Wanneer er aan de fans gevraagd wordt wat een kenmerk van een Bollywoodfilm is wordt er door iedereen gezegd dat er veel zang en dans in voor komt. In de film *Slumdog Millionaire* was echter maar één fragment met zang en dans te zien. In de film gaan ze pas helemaal aan het eind, bij de aftiteling, dansen en zingen. Daarnaast merkt Phi op dat het liedje dat in de film gebruikt wordt, en de officiële titelsong is, gezongen wordt door de Amerikaanse groep *The Pussycat Dolls*. Dit geeft volgens haar ook aan dat de film niet geheel Indiaas is en daardoor geen 'authentiek' Bollywood product kan zijn (Phi, 26, Vietnamees/Nederlands). Verder wordt er in de film voornamelijk Engels gesproken, terwijl het Hindi de boventoon voert in Bollywoodfilms (Charla, 27, Hindoestaans/Nederlands; Nandini, 25, Hindoestaans/Nederlands). Tot slot valt het meerdere respondenten op dat de film erg commercieel is, er is veel reclame voor de film gemaakt (Rimke, 24, Nederlands; Lee, 21, Brits/Nederlands; Phi, 26, Vietnamees/Nederlands; Charla, 27, Hindoestaans/Nederlands).

5.5.1.2 De aantrekkingskracht van *Slumdog Millionaire* op het publiek

Op de vraag waarom *Slumdog Millionaire* zo veel reclame kreeg en andere Bollywoodfilms niet, reageert Charla als volgt: 'Danny Boyle (de regisseur, red.), de film, Hollywood en het is in het Engels'. Dit zijn volgens haar dan ook meteen de factoren die de film zo succesvol heeft gemaakt, zeker in Westerse landen (Charla, 27, Hindoestaans/Nederlands). Meerdere fans geven aan dat de hoeveelheid publiciteit die de film kreeg zeker bij gedragen heeft aan de populariteit van de film bij het Westerse publiek. Phi licht dit aspect nog verder toe. Ze geeft aan dat de hele campagne achter de film het succes sterk beïnvloed heeft (Phi, 26, Vietnamees/Nederlands). Rimke stelt dat wanneer de film niet zo veel media-aandacht zou

hebben gehad waarschijnlijk veel minder mensen van het bestaan van de film wisten, waardoor het succes minder groot zou zijn geweest (Rimke, 24, Nederlands). En daarbij komt volgens Phi ook nog het grote budget dat beschikbaar was om de film te maken dat bij heeft gedragen aan het succes (Phi, 26, Vietnamees/Nederlands). Daarnaast is de kwaliteit van *Slumdog Millionaire* beter dan dat van een standaard Bollywoodfilm, het is bijvoorbeeld 'mooier gefilmd' (Rimke, 24, Nederlands; Lee, 21, Brits/Nederlands). Tenslotte is het verhaal anders, het is realistischer. Deborah noemt het 'shocking effect' dat de film teweeg brengt als succesfactor van de film (Deborah, 24, Nederlands). Zhunaysha formuleert dit als volgt:

'Ik denk dat heel veel mensen denken van "ohw... is dat echt zo?" [...] Dat zij misschien de realiteit gezien hebben. Dat zij gezien hebben wat de realiteit is van sommige mensen in het dagelijks leven. Ik denk dat het daarom zo'n succes was' (Zhunaysha, 24, Hindoestaans/Nederlands).

5.5.1.3 *Slumdog Millionaire* en de realiteit

Zoals het citaat van Zhunaysha hier boven aangeeft bevat de film *Slumdog Millionaire* volgens haar realistische beelden. Avi gaf eerder al aan dat dit 'andere' beeld van India door de 'authentieke' Bollywoodfilms niet wordt getoond. De beelden zoals die van de sloppenwijken, zijn naar de mening van bijna alle respondenten erg realistisch. Daarnaast worden in de film baby's in de armen van vrouwen gedrukt om te bedelen, dit is volgens Lee ook echt hoe dat in India gaat. En op het einde van de film zie je alle mensen om televisies heen staan die in een etalage van een winkel staan. Dit element is voor haar ook echt herkenbaar, dat gebeurde ook met een cricket wedstrijd toen ze zelf in India was (Lee, 21, Brits/Nederlands).

Naast het feit dat er erg realistische beelden in de film naar voren komen wordt er ook aangegeven dat er culturele aspecten in zitten. Zo wordt er in het begin van de film getoond dat er tussen de Moslims en de Hindoestanen rellen ontstaan (Lee, 21, Brits/Nederlands). Daarnaast gaat het verhaal over een jongen en een meisje. De jongen wil de eer van het meisje beschermen en dit komt ook in de Hindoestaanse cultuur terug (Nandini, 25, Hindoestaans/Nederlands). Deborah voegt hieraan toe dat het tonen van respect naar ouderen toe ook een cultureel aspect is. De jongen wordt door politieagenten ondervraagd en hij blijft respect tonen terwijl zij hem toch mishandelen (Deborah, 24, Nederlands). Bij de beelden die *Slumdog Millionaire* laat zien worden ook wel kanttekeningen geplaatst. Omdat de film volgens Nandini heel duidelijk het verschil tussen arm en rijk laat zien, bijvoorbeeld hoe de mensen leven in de sloppenwijken, krijgt het publiek volgens haar wel een eenzijdig beeld. 'Misschien benadrukken ze te veel het slechte, de armoede van India' (Nandini, 25, Hindoestaans/Nederlands). Overigens is Ghezal, als enige van de fans, van mening dat de film niet echt de Indiase cultuur weergeeft (Ghezal, interview 2010).

5.5.2 My name is Khan

Naast *Slumdog Millionaire* is er ook gevraagd naar de mening over de film *My name is Khan*. *My name is Khan* is een film uit 2010 van de Indiase Karan Johar. De film is, naast India, in verschillende landen uitgebracht waaronder Zuid-Afrika, Indonesië, Egypte, Australië, de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en andere Europese landen. In Nederland is deze film vanaf 11 februari 2010 in de grote Pathé bioscopen te zien geweest (IMDM.com, 2010b). De officiële website van de film beschrijft *My name is Khan* als volgt:

‘Rizvan Khan, a Muslim man from India, moves to San Francisco and lives with his brother and sister-in-law. Rizvan, who has Aspergers, falls in love with Mandira. Despite protests from his family they get married and start a small business together. They are happy until September 11, 2001 when attitudes towards Muslims undergo a sea-change. When tragedy strikes, Mandira is devastated and they split. Rizvan is confused and very upset that the love of his life has left him. To win her back, he embarks on a touching and inspiring journey across America.’
(Mynameiskhanthefilm.com, 2010).

De site sluit de samenvatting af met ‘My Name is Khan is the triumphant story of an unconventional hero overcoming obstacles to regain the love of his life.’
(Mynameiskhanthefilm.com, 2010).

Niet alle respondenten hebben de film *My name is Khan* gezien. Rimke heeft de film *My name is Khan* niet gezien, evenals Phi, Ghezal, Lee, Prawita, Deborah en Avi. Het valt op dat uitgezonderd van Anke, de fans die de film hebben gezien allemaal een Hindoestaanse afkomst hebben. Lee en Ghezal kunnen echter al wel veel over de film vertellen, ook al hebben ze de film nog niet gezien. Ze hebben dan bijvoorbeeld al informatie opgezocht op het internet. De informatie die zij over de film *My name is Khan* hebben gegeven is niet meegenomen in deze resultaten.

Net als bij de film *Slumdog Millionaire* wordt er bij *My name is Khan* ook aan de fans gevraagd om het verhaal kort te omschrijven. De fans zijn het er over eens dat de film over een Moslim man gaat die het syndroom van asperger heeft. Hij verhuist van India naar Amerika en wordt verliefd op een Hindoestaanse vrouw. Wanneer de terroristische aanslagen van 11 september plaatsvinden verandert het leven van de man totaal. Om de liefde voor zijn vrouw te bewijzen wil hij de president van Amerika vertellen dat hij, ondanks het feit dat hij een Moslim is, geen terrorist is. Het feit dat de fans allemaal hetzelfde aspect in het verhaal opmerken, ondanks de verschillen in culturele achtergrond, zou in tegenspraak kunnen zijn met wat Liebes en Katz (1993) en Larkin (2008) eerder aangaven. Zij stellen namelijk dat er verschillen zichtbaar zijn in de manier waarop mensen met een verschillende culturele afkomst een mediatekst interpreteren. Echter, dit is slechts één aspect van de

interpretatie, er kan dan ook niet vastgesteld worden dat de uitkomst geheel in tegenspraak is met de theorie van Liebes en Katz (1993) en Larkin (2008).

My name is Khan vertelt volgens Zhunaysha een verhaal met een boodschap, er zitten verschillende elementen in. Ten eerste vertelt het een verhaal over een relatie tussen een Moslim man en een Hindoestaanse vrouw. Daarnaast wordt de positie van de Moslims in Amerika na de aanslagen van 11 september aangehaald. Omdat het verhaal zich afspeelt in Amerika is Zhunaysha van mening dat de film meer gericht is op de Indiërs die daar wonen (Zhunaysha, 24, Hindoestaans/Nederlands). Dit is in overeenstemming met wat Rao (2007) zegt. Hij beargumenteert dat de Indiase migranten (NRI's) een grote markt vormen voor Bollywoodfilms en dat om deze reden de NRI's een centrale rol spelen in de Bollywoodfilms die tegenwoordig gemaakt worden.

5.5.2.1 *My name is Khan*: typisch Bollywood?

De meningen over de vraag of *My name is Khan* een typische Bollywoodfilm is verschillen per respondent. Zhunaysha geeft aan dat de film een te realistisch karakter heeft om een 'typische' Bollywoodfilm te kunnen zijn (Zhunaysha, 24, Hindoestaans/Nederlands). Nandini is het hiermee eens. Zij stelt 'er zitten toch altijd elementen in die een beetje met Bollywood te maken hebben. Maar als ik naar het verhaal kijk, het onderwerp, thema's dat er in terugkomen, dan vind ik het toch niet echt Bollywood' (Nandini, 25, Hindoestaans/Nederlands). Het dromerige dat er in Bollywoodfilms heerst mist in de film *My name is Khan*. Daarnaast wordt er een huwelijk gesloten tussen een Moslim man en een Hindoestaanse vrouw. Dit zou in een 'typische' Bollywoodfilm niet gebeuren. Het feit dat de hoofdpersoon in de film het syndroom van asperger heeft is in een standaard Bollywoodfilm ook een taboe onderwerp. Hierdoor maakt het dat de film anders is dan een 'authentieke' film uit de Bollywood cinema (Charla, 27, Hindoestaans/Nederlands).

Charla geeft echter wel aan dat de film als een typisch Bollywoodfilm bestempeld kan worden. Volgens haar is 'de manier waarop de liefde tussen de twee bloeit' typisch Bollywood (Charla, 27, Hindoestaans/Nederlands). Nanna ziet *My name is Khan* eveneens als een echte Bollywoodfilm, echter waarom dat zo is vindt ze moeilijk te omschrijven. Wel geeft ze aan dat de film over mensen uit India gaat en dat het de Indiase cultuur weergeeft. Dit ziet ze dan ook als één van de redenen om de film als een Bollywoodfilm te beschouwen (Nanna, 30, Indisch/Nederlands). Anke is ook van mening dat de film wel degelijk een Bollywoodfilm is, zeker ook als je hem vergelijkt met *Slumdog Millionaire* (Anke, 24, Nederlands). Alle respondenten zijn het hier wel mee eens. *My name is Khan* is eerder een typische Bollywoodfilm dan dat *Slumdog Millionaire* dat zou zijn. Echter, zoals eerder aangehaald wordt *My name is Khan* door sommigen niet gezien als een 'typische' Bollywoodfilm omdat hij andere onderwerpen aansnijdt die soms als taboe beschouwd

worden. De film *My name is Khan* draaide in Nederland in de Pathé bioscopen onder de noemer 'Bollywoodfilm'. Dit komt overeen met hetgeen de respondenten over het algemeen aangeven.

5.5.2.2 De aantrekkingskracht van *My name is Khan* op het publiek

My name is Khan heeft in Nederland alleen in de grote Pathé bioscopen gedraaid. Hierdoor zou het kunnen dat de film niet bekend is bij het grote (Westerse) publiek. De fans benoemen het feit dat de film andere onderwerpen aansnijdt dan een standaard Bollywoodfilm een van de krachten van de film (Charla, 27, Hindoestaans/Nederlands). Daarnaast biedt de film een Indiase visie op de aanslagen van 11 september in de Verenigde Staten (Nandini, 25, Hindoestaans/Nederlands). Dat deze visie getoond wordt, wordt door de fans gewaardeerd. De acteurs die in de film meespelen worden ook benoemd als een aantrekkingskracht (Anke, 24, Nederlands). De hoofdpersonages worden namelijk vertolkt door de twee meest bekende Bollywoodacteurs van het moment; Shah Rukh Khan en Kajol.

Charla geeft aan dat de film voor de Westerse markt uitgebracht wordt in een nieuwe versie van twee uur. Uit de oorspronkelijke film, die ruim drie uur duurt, worden scènes geknipt zodat hij korter is en hopelijk een Westers publiek aan zal trekken. Ook wordt de film volop gepromoot in de Verenigde Staten en zal hij in verschillende talen beschikbaar zijn (Charla, 27, Hindoestaans/Nederlands). Winter (in Athique, 2008) geeft aan dat de lengte van Bollywoodfilm aangepast moet worden om succesvol te zijn onder het Westerse publiek. Dit is in overeenstemming met hetgeen *My name is Khan* gaat doen om het grote Westerse publiek aan te trekken. Daarnaast voegt Nandini toe dat het onderwerp in de film, de aanslagen van 11 september, internationaal aanspreekt waardoor deze film ook bij een groot publiek succesvol zou kunnen zijn (Nandini, 25, Hindoestaans/Nederlands).

5.5.2.3 *My name is Khan* en de realiteit

De film kan zeker ook succesvol zijn omdat hij volgens de respondenten wel een realistisch beeld weergeeft. In de film komen de symptomen van het syndroom van asperger naar voren, zoals het feit dat de man alles wat gezegd wordt letterlijk op neemt. De vrouw zegt op een gegeven moment dat hij tegen de president van Amerika moet zeggen dat hij geen terrorist is en dat ze hem dan terug wil nemen. De man neemt dit ten onrechte letterlijk op en gaat vervolgens heel Amerika door op zoek naar de president en zegt tegen hem 'Mr. President. I'm not a terrorist' (Nanna, 30, Indisch/Nederlands). Daarnaast wordt het effect dat de aanslagen op moslims in de Verenigde Staten (en de rest van de wereld) heeft getoond. Wanneer de aanslagen plaats hebben gevonden wordt namelijk het zoontje van de vrouw

aangezien voor Moslim en mishandeld waardoor hij zelfs overlijdt (Charla, 27, Hindoestaans/Nederlands).

De culturele aspecten die in de film zitten zijn volgens Nandini niet heel duidelijk te herkennen en daardoor kun je er snel over heen kijken. Dat er culturele aspecten naar voren komen is volgens haar een feit. Zo komt de behulpzaamheid van de mens aan bod. Dit is volgens Nandini een element dat ook zichtbaar is in de Hindoestaanse cultuur (Nandini, 25, Hindoestaans/Nederlands). Daarnaast komt het uiten van de Islam en het Hindoeïsme ook naar voren in de film en wordt er een huwelijksceremonie voltrokken op een typisch Indiase manier (Charla, 27, Hindoestaans/Nederlands). Ook het aspect dat de familie erg belangrijk is wordt gezien als een element van de Hindoestaanse cultuur dat terugkomt in de film (Zhunaysha, 24, Hindoestaans/Nederlands). Net als Nandini geeft Anke aan dat er vluchtig wat culturele aspecten verweven zijn met de film en dat deze volgens haar niet heel duidelijk naar voren komen (Anke, 24, Nederlands).

Zoals eerder aangegeven zijn Anke en Nanna de enige twee fans die deze film hebben gezien die niet opgegroeid zijn met de Hindoestaanse cultuur. Dat zij dan ook aangeven dat er geen of nauwelijks culturele aspecten in de film terug te vinden zijn zou hierdoor kunnen komen. De elementen die terugkomen zijn niet heel duidelijk aanwezig en daardoor is het aannemelijk dat iemand die niet met deze cultuur opgegroeid is de elementen snel over het hoofd ziet.

Bij de bespreking van beide films, *Slumdog Millionaire* en *My name is Khan*, is te zien dat het identificatieaspect overeenkomt met de algemene ervaring van Bollywoodfilms. Ook hier is duidelijk zichtbaar dat de fans die opgegroeid zijn met een cultuur die overeenkomsten vertoont met de cultuur die zichtbaar is in de twee films, zich hiermee kunnen identificeren. Voor de fans die deze overeenkomsten in cultuur niet ervaren is de identificatie niet aanwezig. Opmerkelijk is dat zij sommige culturele aspecten niet hebben opgemerkt, terwijl de fans die een soortgelijke cultuur kennen deze (vaak) wel zien. Ook aan de hand van de twee praktijkvoorbeelden kan dan gezegd worden dat de films voor de fans met een soortgelijke culturele achtergrond als diegene die in de films gepresenteerd wordt een feest van herkenning is. Voor de andere fans die deze gelijkenis in cultuur niet hebben geeft het een cultureel Ander weer.

6. Conclusie en reflectie

In de conclusie en de reflectie wordt, waar mogelijk, een antwoord gegeven op de vraagstelling zoals deze in de inleiding geformuleerd is. Eerst wordt er een algemene conclusie gegeven met betrekking tot de analyse van de data, waarna er getracht wordt een antwoord te geven op de vraagstelling. Ook wordt er aangegeven wat de uitkomst van het onderzoek betekent voor zowel de wetenschappelijke als de maatschappelijke relevantie. Vervolgens wordt er teruggekeken op de manier waarop het onderzoek is uitgevoerd. Daarnaast worden er aanbevelingen gegeven voor toekomstig onderzoek en vindt er een persoonlijk reflectie plaats op de methode van onderzoeken. De tegenslagen en de problemen die zich voordeden worden besproken evenals de meevallers. Wat ging goed en wat kon er beter?

In het theoretisch kader kwamen verschillende theorieën en reeds uitgevoerde onderzoeken aan bod. Hierin werd duidelijk dat Bollywood cinema populair is onder Indiërs en bij Indiase diasporagemeenschappen verspreid over de wereld en dat het filmgenre ook op steeds grotere belangstelling onder het (autochtone) Westerse publiek kan rekenen. Het uitgevoerde onderzoek kan geplaatst worden in het bredere onderzoeksveld van de culturele globalisering. Binnen culturele globalisering is al eerder vastgesteld dat globale stromen van mediaproducten vaak aanleiding kunnen geven tot nieuwe, hybride culturen wanneer deze producten aangepast worden door het lokale publiek. Daarnaast stelt de *cultural proximity* theorie dat mensen meer van een mediaproduct genieten wanneer deze cultureel gezien dichtbij de eigen cultuur staat. Tot slot kunnen mensen met verschillende culturele achtergronden mediaproducten anders interpreteren waardoor mensen verschillend naar dit product kijken. De inzichten verkregen uit deze theorieën en onderzoeken hebben geleid tot de volgende centrale vraagstelling binnen het huidige onderzoek: *'In welke mate zijn er verschillen in de manier waarop Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden Bollywoodfilms interpreteren en op welke wijze komt dit tot uiting?'* Om deze vraag te kunnen beantwoorden werden er met behulp van een semigestructureerde vragenlijst twaalf diepte-interviews afgenomen bij Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden.

6.1 Algemene conclusie

Dwyer en Patel (in Rao, 2007) gaven eerder al aan dat hetgeen fans aantrekkelijk vinden in Bollywoodfilms de stukken zijn waarin zang en dans naar voren komen. In de interviews met de fans werd dit bevestigd. De fans geven namelijk aan dat het dansen en het zingen in de films als leuk wordt ervaren. Wat ze hier specifiek leuk aan vinden kunnen zij niet goed onder woorden brengen. Daarnaast is dit ook een element uit de films dat hen opvalt, met name wanneer dit wordt vergeleken met Hollywoodfilms. Dat de cultuur die in Hollywood- en

Bollywoodfilms gepresenteerd wordt verschilt van elkaar wordt door de fans ook aangeduid als iets opvallend. De representatie van de Indiase, Hindoestaanse of Oosterse cultuur in de Bollywoodfilms wordt dan ook door de fans als een van de krachten van Bollywoodfilms beschouwd.

De wijze waarop de respondenten uiting geven aan het fan zijn van Bollywoodfilms gebeurde op verschillende manieren. De respondenten die (hoofdzakelijk) met de Hindoestaanse en de Afghaanse cultuur zijn opgegroeid waren al fan van kleins af aan. Zij zijn opgegroeid met het kijken naar Bollywoodfilms en hebben deze lijn doorgezet. De manier waarop de meeste respondenten van Hindoestaanse en Afghaanse afkomst tegenwoordig uiting geven aan de fanbeleving is minder fanatiek dan toen ze jonger waren. Voorheen hadden velen van hen namelijk posters aan de muur hangen en waren zij in het bezit van *merchandise* artikelen. Deze vorm van uiting geven aan fandom is in lijn met de *structure* visie van Sandvoss (2005). Door mee te gaan in de hype die gevormd is rondom Bollywood worden de fans een soort van 'slachtoffers' van de massacultuur. Tegenwoordig wordt het fan zijn voornamelijk beperkt tot het bekijken van de films en het bezoeken van evenementen en/of concerten. Onder de fans die niet opgegroeid zijn met de Hindoestaanse en de Afghaanse cultuur is dit anders. Zij zijn over het algemeen nog maar enkele jaren fan. Zij zijn fan geworden doordat zij of een partner kregen die naar deze films keek, interesse hadden in India of een film hadden gezien waardoor ze getriggerd werden. De meeste van deze fans houden het alleen bij het kijken naar de films. Slechts één respondente bezoekt regelmatig evenementen en ook viert zij bepaalde Indiase feestdagen. Door de komst van het internet zijn er ook online fansites ontstaan met betrekking tot Bollywood. Daarnaast zijn er op de online sociale netwerksites ook Bollywoodsites ontstaan, zoals Hyves- en Facebookgroepen. Er waren echter maar vier fans die aangegeven hebben hier lid van te zijn. Het lidmaatschap is voornamelijk om informatie te verkrijgen; er vindt geen interactie plaats tussen de leden onderling. Uit de resultaten is gebleken dat de fans met een Hindoestaanse en Afghaanse afkomst toen ze jonger waren een vorm van *structure* toepassen: zij waren namelijk passief bezig met het beleven van hun fandom. De fans bezaten bijvoorbeeld Bollywood *merchandise*, zoals dekbedovertrekken en agenda's maar ze hadden ook posters aan de muur. Dit komt overeen met de visie van Sandvoss (2005), die een passieve houding van de fans als een vorm van *structure* beschouwt. Hiermee bedoelt hij dat de fans onkritisch zijn en 'slachtoffers' worden van de massacultuur. Deze vorm van fanbeleving is dus terug te zien in de manier waarop de fans op jongere leeftijd uiting geven aan het fan zijn van Bollywoodfilms. De fans op jongere leeftijd bezochten ook concerten en deelden hun passie voor Bollywood door er met anderen over te praten. Opvallend is dat op latere leeftijd de fans over het algemeen wat actiever en creatiever worden. Het bezit van *merchandise* verdween over het algemeen en de fans houden hun

passie voor Bollywoodfans meer voor zichzelf. De manier waarop fans op latere leeftijd uiting geven verandert van het toepassen van een *structure* vorm van fanbeleving naar een *agency* vorm. De fans laten zich namelijk net níét meer meeslepen met de hype rondom Bollywood en zijn geen passieve, onkritische 'slachtoffers' van de massacultuur. Ook geven de respondenten aan dat zij niet actief zijn op internet fora en dat zij (haast) geen contact hebben met andere fans. Ditzelfde geldt voor de fans die niet met de Hindoestaanse en Afghaanse cultuur opgegroeid zijn. Er kan dan ook gezegd worden dat de fans naarmate ze ouder worden een *agency* vorm van fandom toepassen. Hierin geeft Sandvoss (2005) namelijk aan dat de fans niet klakkeloos alles overnemen wat de culturele industrie hen oplegt. Het valt dus op dat er een ommekeer is in de manier waarop fans uiting geven aan het fan zijn. Op jongere leeftijd neemt dit een passievere vorm aan (*structure*) dan dat dit op latere leeftijd het geval is (*agency*). Er kan dan ook niet gesteld worden dat één bepaalde vorm van fandom van toepassing is op de fans. De vorm, en de mate, waarin zij uiting geven aan het fan zijn verschilt per persoon maar ook per levensfase.

In het theoretisch kader werd ook de theorie over hybride culturen besproken. Met hybride cultuur wordt bedoeld dat de cultuur van een persoon bestaat uit meerdere culturen (Kraidy, 1999). Binnen theorie over de hybride cultuur werd door Abu-Lughod (in Kraidy, 1999) ook het begrip *halfies* genoemd. Het begrip *halfies* geeft aan dat een persoon een gemixte culturele identiteit heeft. Uit het onderzoek blijkt dat Ghezal, Prawita en Charla aangeven dat zij tussen twee culturen leven en hierdoor kan dan ook geconcludeerd worden dat zij een hybride cultuur hebben. Ze hebben namelijk respectievelijk een Afghaanse en de Hindoestaanse achtergrond, maar tevens krijgen zij de Nederlandse cultuur mee. In de theorie werd namelijk al aangegeven dat mensen met een hybride cultuur vaak een *in-between* positie aannemen, zij vallen eigenlijk tussen twee groepen in waardoor zij zich niet echt ergens thuis voelen (Pieterse, 1995). Door de drie dames werd ook aangegeven dat het moeilijk gevonden wordt om beide culturen met elkaar te integreren. Dit was ook iets dat Prawita aangaf. Zij gaf aan dat de Nederlandse tradities nogal eens botsen met de Hindoestaanse. Daarnaast gaf Phi aan dat zij zich in bepaalde opzichten Vietnamees voelt maar in andere gevallen meer Nederlands. Hier kan dan ook sprake zijn van een hybride cultuur. Uitingen van beide culturen komen namelijk tot uiting in het gedrag en de persoonlijkheid van Phi. Ook kunnen Ghezal, Prawita, Charla en Phi hierdoor gezien worden als zogenaamde *halfies* omdat zij een gemixte culturele identiteit hebben. Dit komt dan ook overeen met de theorie van Abu-Lughod over *halfies* (in Kraidy, 1999). De Bollywoodfilms laten voor de dames een deel van hun culturele identiteit zien die zij niet in de Nederlandse cultuur terug kunnen vinden. De dames herkennen bijvoorbeeld in Bollywoodfilms bepaalde religieuze tradities of culturele normen en waarden die niet in de Nederlandse samenleving terug te vinden zijn. De andere respondenten die niet hoofdzakelijk met de Nederlandse

cultuur opgegroeid zijn gaven dit niet aan. Van hen kan dan ook niet vastgesteld worden of zij een hybride cultuur hebben en al dan niet tot de *halfies* behoren.

Door de respondenten die (voornamelijk) opgegroeid zijn met respectievelijk de Hindoestaanse, de Afghaanse of de Oosterse cultuur werden de culturele aspecten die in de films naar voren komen beschouwd als iets dat dichtbij hen staat, iets herkenbaars. Dit trekt hen dan ook aan in de films. Het aspect dat de afgebeelde cultuur overeenkomsten vertoont met de eigen cultuur en het mediaproduct daardoor leuker maakt is een element dat door La Pastina en Straubhaar (2003) *cultural proximity* genoemd wordt. Er kan dan ook gezegd worden dat de *cultural proximity* theorie van toepassing is op de fans met een Hindoestaanse, Afghaanse of Oosterse afkomst. De fans die opgegroeid zijn met een cultuur die (bijna) geen overeenkomsten vertoont met de cultuur in Bollywoodfilms konden zich dan ook niet herkennen in de culturele aspecten uit de films. Wel vinden ze de culturele aspecten in de films erg interessant, juist omdat deze verschilt van de eigen cultuur. De motivatie om naar Bollywoodfilms te kijken vertoont geen grote verschillen tussen de fans met verschillende culturele achtergronden. Echter, het culturele aspect is voor sommige fans een herkenningspunt in de films terwijl het voor anderen een totaal andere cultuur laat zien dan de cultuur waarmee zij opgegroeid zijn.

6.2 Beantwoording van de vraagstelling

Binnen het huidige onderzoek werd er onderzocht hoe fans uit Nederland met verschillende culturele achtergronden Bollywoodfilms interpreteren en of er onderling verschillen zichtbaar waren. Om dit te onderzoeken, luidde de vraagstelling als volgt: *'In welke mate zijn er verschillen in de manier waarop Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden Bollywoodfilms interpreteren en op welke wijze komt dit tot uiting?'*

Het kwalitatieve onderzoek dat plaats heeft gevonden onder respondenten met verschillende culturele achtergronden geeft, zoals de vraagstelling al aangeeft, een deels generaliserend beeld. Het onderzoek is namelijk gefocust op Bollywoodfans in Nederland. Uit het uitgevoerde onderzoek is gebleken dat fans die opgegroeid zijn met een cultuur die overeenkomsten vertoont met de cultuur die gepresenteerd wordt in Bollywoodfilms, de films anders interpreteren dan de fans die opgegroeid zijn met een cultuur die geen (of weinig) overeenkomsten heeft met de cultuur in Bollywoodfilms. De Bollywoodfilms blijken bepaalde culturele aspecten te bevatten die voor fans met een soortgelijke cultuur herkenbaar zijn. Ook kunnen deze fans zich vaker herkennen in situaties en/of personages die te zien zijn in Bollywoodfilms. Bepaalde (religieuze) rituelen en omgangsvormen zijn voor hen veelal herkenbaar. Dit betekent dan ook dat de fans die opgegroeid zijn met een soortgelijke cultuur dan die in Bollywoodfilms vertoond wordt zichzelf vaak kunnen identificeren met de films en de personages die daarin voorkomen. Voor fans die opgegroeid zijn met een andere cultuur

die (bijna) geen overeenkomsten vertoont met de cultuur die in Bollywoodfilms gepresenteerd wordt is dit anders. Deze fans kunnen zich veelal niet herkennen in de situaties en zij kunnen zich ook niet identificeren met personages uit de films. Voornamelijk is dit omdat hetgeen zich afspeelt in de films (haast) geen overeenkomsten vertoont met het dagelijkse leven van deze fans. Er is echter één uitzondering. Een belangrijk element in de verhaallijn van een Bollywoodfilm bleek het liefdesverhaal te zijn. Hier kunnen alle fans, ongeacht culturele achtergrond, zich mee identificeren. Dit zou mogelijk te verklaren kunnen zijn door het feit dat 'liefde' door de respondenten gezien wordt als een universeel thema. Het valt op dat alle fans de Bollywoodfilms op een eigen manier interpreteren en selecteren wat voor hen van toepassing is. Hierbij wordt gebruikt gemaakt van het *framework of knowledge* die de respondenten gedurende hun leven opgedaan hebben (Hall, 1973). Zo kijken de fans met een Hindoestaanse en Afghaanse afkomst veelal naar de culturele aspecten die herkenbaar voor hen zijn. Hiermee kunnen zij zich dan ook identificeren. De fans die een andere afkomst hebben kijken voornamelijk naar de zang en dans die hen aanspreken en het liefdesverhaal. In het liefdesverhaal kunnen zij zich veelal wel identificeren. Om deze reden worden deze verhalen door hen vaak geselecteerd en van een eigen betekenis voorzien. Er kan dan gezegd worden dat de fans een *negotiated meaning*, zoals door Hall (1973) geformuleerd, aannemen. Hier wordt bedoeld dat de mediatekst geïnterpreteerd wordt zoals deze door de makers bedoeld is, maar dat er wel een eigen betekenis aan de tekst wordt gegeven. Dit wordt ook door de respondenten gedaan. Zij geven een eigen interpretatie aan de tekst. Dit kwam het duidelijkst naar voren bij de bespreking van de films *Slumdog Millionaire* en *My name is Khan*. Het viel namelijk op dat alle respondenten de films algemeen hetzelfde beschreven maar dat er per individu verschillen waren in hetgeen waarop zij de aandacht vestigden. Dit bevestigt de theorie van Liebes en Katz (1993) en Larkin (2008), die aangaven dat de culturele achtergrond invloed kan hebben op hetgeen de mensen specifiek letten.

Concluderend kan worden gezegd dat de resultaten er op duiden dat processen als culturele of mediaglobalisering te complex zijn om met slechts één theorie te kunnen bevatten. Uit de resultaten kwam namelijk naar voren dat de *cultural proximity* theorie van toepassing is voor fans met een culturele achtergrond die overeenkomsten vertoont met de Bollywoodfilms. Echter, deze theorie is niet toepasbaar voor de fans die met een andere cultuur opgegroeid zijn. Deze fans blijken Bollywoodfilms juist te waarderen omdat zij een andere cultuur weergeven dan de eigen. Dit is dan ook het tegengestelde van de *cultural proximity* theorie. Kort gezegd: voor de ene fan kan Bollywood cinema een feest van herkenning weergeven, terwijl het voor een andere fan een beeld van een cultureel Ander vertoont.

6.3 Betekenis voor de relevantie

Hermes en Reesink (2003) hebben aangegeven dat media een grote rol spelen bij het construeren van de identiteit van het individu. Aan de hand van het onderzoek kan gezegd worden dat Bollywoodfilms hier ook een rol in (kunnen) spelen. Zo bleek namelijk dat sommige Bollywoodfans een hybride cultuur hebben. Hun culturele identiteit bestond namelijk uit een mix van de Nederlandse cultuur met een andere cultuur - veelal een cultuur die in de Bollywoodfilms gepresenteerd werd. Culturele aspecten die zij misten in de Nederlandse samenleving kwamen naar voren in de Bollywoodfilms, zodat deze voor hen cultureel interessant waren. Het is dan ook aannemelijk dat Bollywood cinema een rol speelt bij de identiteitsconstructie van de (Nederlandse) fans. Zeker omdat de films een deel van een cultuur weergeven die niet in het Nederlandse straatbeeld tot uiting komt.

De perceptie van Bollywoodfilms onder Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden is, zoals in hoofdstuk één aangegeven, niet voldoende onderzocht. In het huidige onderzoek is getracht om met het onderzoek deze wetenschappelijke lacune op te vullen. Het uitgevoerde onderzoek biedt dan ook inzichten in de manier waarop Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden naar Bollywoodfilms kijken. Ook worden er aspecten aangegeven waarmee de verschillende fans zich kunnen identificeren. Het onderzoek kan dan ook dienen als een basis voor verder onderzoek.

6.4 Toekomstig onderzoek

Zoals hierboven gezegd, kunnen de uitkomsten van het huidige onderzoek beschouwd worden als een goede basis voor verder onderzoek. Binnen het onderzoek zijn Bollywood fans met verschillende culturele achtergronden geïnterviewd. Echter, er was in het huidige onderzoek geen gelijke verdeling in culturele achtergrond onder de respondenten. Voor toekomstig onderzoek wordt dan ook aanbevolen om een gelijke verdeling in culturele achtergronden te gebruiken. Daarnaast zijn veel interessante etnische groeperingen niet meegenomen in het onderzoek. Te denken valt aan mensen uit Westerse landen anders dan Nederland en mensen uit landen uit het Midden Oosten. Uit eerder onderzoek is namelijk gebleken dat Bollywoodfilms onder deze populatie ook populair zijn (Larkin, 2008; Rao, 2007). Het is dan ook interessant om te onderzoeken of de bevindingen van Larkin en Rao ook van toepassing zijn op fans met andere culturele achtergronden dan de fans die in het huidige onderzoek zijn onderzocht.

Het aantal fans dat deelnam aan het onderzoek was gering, er waren 'slechts' twaalf respondenten. Binnen het huidige onderzoek was er helaas geen gelegenheid om een grotere groep te onderzoeken. Echter, voor toekomstig onderzoek het zou interessant zijn een grotere steekproef te onderzoeken om vast te kunnen stellen of de resultaten uit het huidige onderzoek ook gelden voor een grotere steekproef. Hoewel de werving van

respondenten vrij makkelijk verliep was er echter maar één man bereid om mee te werken aan het onderzoek. Op basis hiervan kon geen uitspraken gedaan worden over het verschil tussen de perceptie van Bollywoodfilms onder mannen en vrouwen. Dit biedt eveneens een interessante invalshoek voor toekomstig onderzoek. Hier zou dan ook in verdere onderzoeken aandacht aan besteed kunnen worden, zodat er wellicht een mogelijkheid is om een completer beeld te vormen. Tot slot kan de vergelijking van perceptie onder de respondenten aan de hand van een bepaalde film uitgebreid worden. Binnen het huidige onderzoek diende dit aspect van het onderzoek als een casus voorbeeld, maar hier zou in volgende onderzoeken meer aandacht aan besteed kunnen worden.

Zoals eerder gezegd vormen de resultaten uit het huidige onderzoek een goede basis voor toekomstig onderzoek. Het is interessant dat Nederlandse fans met verschillende culturele achtergronden onderzocht zijn. Daarnaast is duidelijk geworden dat het identificatieaspect voor de fans van Bollywoodfilms verschillend is. Het zou echter interessant zijn om grootschaliger onderzoek te doen naar de mediaperceptie onder mensen met verschillende culturele achtergronden om hier meer inzichten in te verkrijgen. Dit kan gedaan worden door bovenstaande aanbevelingen ter harte te nemen.

6.5 Persoonlijke terugblik op het onderzoek

Toen er in december een onderwerp voor de master thesis gekozen moest worden leek het uitvoeren van het onderzoek (gelukkig) nog erg ver weg. Naarmate de tijd verstreek kwam het steeds dichterbij en werd het ook spannender. Zoals in mijn voorwoord al aangegeven wordt, had ik voordat ik aan mijn thesis begon nog nooit een 'echte' Bollywoodfilm gezien. Hoe meer literatuur ik hierover vond en hoe meer films ik had gekeken, hoe interessanter het onderwerp voor me werd.

Gedurende het masterjaar werd het onderwerp 'globalisering' behandeld. Met de literatuur dat voor dit vak verplicht was als basis, begon ik met het literatuuronderzoek. Hierdoor waren er al wat inzichten, theorieën en auteurs bekend, wat het zoeken naar geschikte literatuur iets makkelijker maakte. Desalniettemin zijn er uren, zo dan niet dagen of zelfs weken, besteed aan het zoeken van literatuur. Over enkele onderwerpen bleek er een groot scala aan theorieën beschikbaar te zijn, andere onderwerpen leverden wat problemen op. Met wat hulp is het uiteindelijk allemaal gelukt. Vanaf het begin waren er ook al moeilijkheden met het formuleren van de maatschappelijke relevantie. Waar mijn onderzoek over ging was meteen duidelijk, maar de vraag blijft dan: wat draagt het onderzoek bij aan de maatschappij? Dit probleem heeft zich gedurende de gehele periode van het uitvoeren van het onderzoek voorgedaan. Het leverde dan ook de nodige stress en misschien zelfs wel een enkele slapeloze nacht op.

Het afnemen van de interviews ging een stuk gemoedelijker. De fans bleken erg enthousiast en wilden graag vertellen over hun passie. Dit leverde allemaal veel bruikbare informatie op. De middagen dat de interviews afgenomen werden konden zelfs bestempeld worden als gezellig, waardoor de tijd wel eens vergeten werd. Ondanks dat de fans erg enthousiast waren om mee te doen aan de interviews bleek dat sommige vragen voor hen nogal moeilijk waren om te beantwoorden. Zo werd er in het interview gevraagd hoe zij zichzelf (cultureel gezien) zouden omschrijven. Dit was erg lastig voor de respondenten want ze zijn 'gewoon' zichzelf en daarnaast wil je jezelf niet in een hokje plaatsen. Ook was het bijvoorbeeld lastig om culturele aspecten aan te wijzen die in de films tot uiting kwamen. Voor de meeste fans met een Hindoestaanse afkomst waren deze vaak vanzelfsprekend, waardoor ze er niet bewust op letten. Er werd dan ook regelmatig door de respondent 'lastige vraag' of 'dat weet ik zo niet' geantwoord. Gedurende het afnemen van de interviews besepte ik me dat sommige antwoorden op de vragen misschien onbewust plaatsvonden, waardoor de respondenten dit niet (makkelijk) konden beantwoorden. Overigens verliep het werven van respondenten beter dan verwacht. Al was er wel een tegenslag. Een respondent had zich opgegeven en bleek daarna geen interesse meer te hebben in deelname aan het interview. Dan schrik je als interviewer toch wel! Gelukkig stonden er nog enkele belangstellenden op een reservelijst waardoor het probleem opgelost kon worden.

Het interviewen zelf was een methode van onderzoek die ik nooit eerder had gebruikt. Tijdens het proefinterview dat afgenomen werd bleek dan ook dat het lastig was om de eigen mening te onderdrukken. Hier moest ik dan ook erg op letten tijdens de interviews. Naarmate ik meer in mijn rol als onderzoeker zat bleek dit gelukkig geen belemmering meer te vormen en werden eventuele 'discussies' na de interviews gehouden. Als onderzoeker heb ik van de interview methode dan ook veel geleerd. Zoals het stellen van neutrale vragen, het onderdrukken van de eigen opinie en respondenten geen woorden in de mond leggen wanneer zij geen antwoord gaven. Daarnaast was het fijn dat de fans die deelnamen aan het onderzoek enthousiast waren en veel te vertellen hadden. Dit had een geruststellende werking op mijzelf waardoor het interview vlotter verliep.

Al met al ben ik erg tevreden over de procedure waarop het onderzoek is uitgevoerd. Van de interview methode heb ik veel geleerd en ook is er door het uitvoeren van het onderzoek interesse ontstaan in een filmgenre dat ik eerder nooit had gezien. En zoals in het voorwoord al gezegd is, misschien word ik zelfs wel een Bollywoodfan!

Literatuurlijst

- Aftab, K. 2002. Brown: the new black! Bollywood in Britain. *Critical quarterly*, 4 (3): 88 – 98.
- Aksoy, A., & Robins, K. 2000. Thinking Across Spaces. Transnational Television from Turkey. *European Journal of Cultural Studies*, 3 (3): 343 – 365.
- Appadurai, A. 1996. *Modernity At Large: Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 27 – 47.
- Athique, A.M. 2008. The 'crossover' audience: Mediated multiculturalism and the Indian film. *Continuum: Media & Cultural Studies*, 22 (3): 299 – 311.
- Baarda, D.B., Goede, M.P.M., de & Kalmijn, M. 2007. *Basisboek Enquêteren. Handleiding voor het maken van een vragenlijst en het voorbereiden en afnemen van enquêtes*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff.
- Baumann, G. 1999. *The multicultural riddle, rethinking national, ethnic and religious identities*. Londen: Routledge.
- Biltereyst, D. & Meers, P. 2000. The international telenovela debate and the contra-flow argument: a reappraisal. *Media, Culture & Society*, 22 (4), 393 – 413.
- Boer, den, D. 2005. *Methodologie en statistiek voor communicatie-onderzoek*. Alphen aan den Rijn: Kluwer (2^e edition).
- Bourdieu, P. 1984. *Distinction: a Social Critique of the Judgment of Taste*, translated by Richard Nice. Cambridge/London: Harvard University Press.
- Boxofficemojo.com. 2010. *Slumdog Millionaire (2008)*. *Box office Mojo*. URL: <http://boxofficemojo.com/movies/?id=slumdogmillionaire.htm>. Geraadpleegd op: 10-6-2010.
- Buruma, I. & Margalit, A. 2002. Occidentalism. *New York Review of Books*, 49 (1) January 17, 2002.
- Coppa, F. 2006. A Brief History of Media Fandom. In: Hellekson, K. & Busse, K. (eds.) *Fan fiction and fan communities in the age of the Internet: new essays*. Jefferson: McFarland & Company, 41 – 59.
- Crane, D. 2002. Culture and Globalization: Theoretical Models and Emerging Trends. In: D. Crane, N. Kawashima & K. Kawasaki (eds.), *Global Culture: Media, Arts, Policy and Globalization*. London: Routledge, 1 – 25.
- Cross, R., Parker, A. & Sasson, L. (eds.) 2003. *Networks in the Knowledge Economy*. New York: Oxford University Press.
- Croteau, D. & Hoynes, W. 2003. *Media Society. Industries, Images, and Audiences* (3rd ed.) Thousand Oaks/London/New Delhi: Sage Publication.
- Derné, S. 2005. The (limited) effect of cultural globalization in India: implications for

culture theory. *Poetics*, 33 (1): 33 - 47.

- Fiske, J. 1992. The Cultural Economy of Fandom. In: Lewis, L.A. (eds.) *The Adoring audience. Fan Culture And Popular Media*. New York/London: Routledge, 30 – 49.
- Fourie, P.J. 2001. *Volume One: Media Studies: Institutions, theories, and issues*. Juta Education: Lansdowne.
- Ganti, T. 2004. *Bollywood. A guidebook to popular Hindi cinema*. New York/London: Routledge.
- Geurts, P. 1999. *Van probleem naar onderzoek*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Georgiou, M & Silverstone, R. 2007. Diasporas and contra-flows beyond nation-centrism. In: Thussu, D.K. (eds.) *Media on the Move. Global Flow and Contra-Flow*. New York/London: Routledge, 33 – 48.
- Giddens, A. 1990. *The Consequences of Modernity*. Stanford: Stanford University Press.
- Govil, N. 2007. Bollywood and the frictions of global mobility. In: Thussu, D.K. (eds.) *Media on the Move. Global Flow and Contra-Flow*. New York/London: Routledge, 84 – 98.
- Grossberg, L. 1992. Is there a Fan in the House?: The Affective Sensibility of Fandom. In: Lewis, L.A. (eds.) *The Adoring audience. Fan Culture And Popular Media*. New York/London: Routledge, 50 – 69.
- Hall, S. 1973. *Encoding and decoding in the television discourse*. Council & The Centre for Mass Communication Research, University of Leicester.
- Heijmans, E. & Wester, F. 2006. De kwalitatieve interviewstudie. In: Wester, F. et al. (red.) *Onderzoekstypen in de communicatiewetenschap*. Alphen aan den Rijn: Kluwer (3^e editie, 1^e editie: 1995), 507 – 532.
- Hermes, J. & Reesink, M. 2003. *Inleiding televisiestudies*. Amsterdam: Uitgeverij Boom.
- Hills, M. 2002. *Fan Cultures*. London: Routledge.
- Inden, R. 1986. Orientalist Constructions of India. *Modern Asian Studies*, 20 (3): 401 – 446.
- Iwabuchi, K. 2007. Contra-flows or the cultural logic of uneven globalization? Japanese media in the global agora. In: Thussu, D.K. (eds.) *Media on the Move. Global Flow and Contra-Flow*. New York/London: Routledge, 67 – 83.
- IMDb.com. 2009. *Slumdog Millionaire (2008) - Awards*. URL: <http://www.imdb.com/title/tt1010048/awards>. Geraadpleegd op: 28-12-2009.
- IMDb.com. 2010a. *Slumdog Milionaire (2008) – Full cast and crew*. URL: <http://www.imdb.com/title/tt1010048/fullcredits>. Geraadpleegd op: 11-5-2010.
- IMDb.com. 2010b. *My Name Is Khan (2010) – Release dates*. URL: <http://www.imdb.com/title/tt1188996/releaseinfo>. Geraadpleegd op: 11-5-2010.

- Kaur, R. 2002. Viewing the West through Bollywood: a celluloid Occident in the making. *Contemporary South Asia*, 11 (2): 199 – 209.
- Kraidy, M.M. 1999. The global, the local, and the hybrid: A native ethnography of glocalization. *Critical Studies in Media Communication*, 16 (4): 456 – 476.
- Kuipers, G. & De Kloet, J. 2009. Banal cosmopolitanism and *The Lord of the Rings*: The limited role of national differences in global media consumption. *Poetics*, 37 (2): 99 – 118.
- Kymlicka, W. 2001. De integratie van immigranten en het minderheidsnationalisme. In: Gatz, S. & Stouthuysen, P. (eds.) *Een Vierde Weg? Een Links-liberalisme als Traditie en als Oriëntatiepunt*. Brussel: VUB University Press, 323 – 359.
- La Pastina, A.C. & Straubhaar, J.D. 2003. Multiple Proximities between television genres and audiences. The Schisms between Telenovelas' Global distribution and Local consumption. *Gazette: The International Journal for Communication Studies*, 67 (3): 271–288.
- Larkin, B. 2008. Itineraries of Indian cinema: African videos, Bollywood, and global media. In: Dudrah, R. & Desai, J. (eds). *The Bollywood Reader*. Berkshire: Open University Press, 216 – 229.
- Levitt, T. 1983. The Globalization of Markets. *Harvard Business Review*. May-June 1983. URL: <http://hbr.org/1983/05/the-globalization-of-markets/ar/1>. Geraadpleegd op: 10-6-2010.
- Liebes, T. & Katz, E. 1993. *The Export of Meaning. Cross-Cultural Readings of Dallas*. Cambridge: Polity Press, 68 – 81.
- MacKenzie, J.M. 1995. *Orientalism: History, theory and the arts*. Manchester: Manchester University Press.
- Maso, I. & Smaling, A. 1998. *Kwalitatief onderzoek: praktijk en theorie*. Amsterdam: Uitgeverij Boom.
- Mishra, V. 2002. *Bollywood cinema: temples of desire*. New York/London: Routledge.
- Morley, D. 2001. Belongings. Place, Space and Identity in a Mediated World. *European Journal of Cultural Studies* 4 (4): 425 - 448.
- Mynameiskhanthemovie.com. 2010. *My name is Khan official website - synopsis*. URL: www.mynameiskhanthefilm.com. Geraadpleegd op: 11-5-2010.
- Oprah Winfrey Show, the. 28 September 2009. *Bollywood Love Story. Aishwarya Rai and Abhishek Bachchan*. In Nederland uitgezonden op 22 en 23 februari 2010.
- Oscaruitreiking, 22 februari 2009. *Slumdog Millionaire winning Best Picture Oscar*. URL: <http://www.youtube.com/watch?v=CF8EhpJp1ww>. Geraadpleegd op: 28-12-2009.

- Pieterse, J.N. 1995. Globalization as hybridization. In: Featherstone, M., Lash, S. & Robertson, R (eds.). *Global Modernities*. London: Sage Publications, 45 – 68.
- Rao, S. 2007. The globalization of Bollywood: an ethnography of non-elite audiences in India. *The Communication Review*, 10, 57 – 76.
- Robertson, R. 1994. Globalisation or glocalisation? *The journal of international communication*, 1 (1): 33 – 52.
- Said, E. 1995. *Orientalism*. London: Penguin Books, 1 - 28.
- Sandvoss, C. 2005. *Fans: The Mirror of Consumption*. Cambridge: Polity Press.
- Slumdogmillionairemovie.co.uk. 2010. *Official Movie Site - Synopsis*. URL: <http://www.slumdogmillionairemovie.co.uk>. Geraadpleegd op: 11-5-2010.
- Sreberny-Mohammadi, A. 1999. The Many Cultural Faces of Imperialism. In: Golding, P. & Harris, P. (ed.) *Beyond Cultural Imperialism. Globalization, communication & the new international order*. London: Sage (first edition 1997), 49 – 69.
- Srinivas, L. 2002. The active audience: spectatorship, social relations and the experience of cinema in India. *Media, Culture & Society*. London: Sage publications, 24, 155 – 173.
- Straubhaar, J.D. 1991. Beyond media imperialism: asymmetrical interdependence and cultural proximity. *Critical Studies in Mass Communication*, 8 (1): 39 – 59.
- Thussu, D.K. 2007. Mapping global media flow and contra-flow. In: Thussu, D.K. (eds.) *Media on the Move. Global Flow and Contra-Flow*. New York/London: Routledge, 11 – 32.
- Tomlinson, J. 2002. *Cultural imperialism: a critical introduction*. London: Continuum (first edition: 1991).
- Tomlinson, J. 1999. *Globalization and Culture*. Chicago: The University of Chicago Press, 150 - 160, 171 – 180.
- Tyrrell, H. 2004. Bollywood versus Hollywood: Battle of the Dream Factories. In: Lechner, F.J. & Boli, J. (eds.) 2004. *The Globalization Reader*. Oxford/Victoria: Blackwell Publishing, 312 – 319.
- Zock, H. 2008. Het dialogische zelf. Identiteit als dialoog tussen collectieve stemmen. In: Van Troostwijk, C.D. et al. (red.) *Buigzame gelovigen. Essays over religieuze flexibiliteit*. Amsterdam: Uitgeverij Boom, 72 – 83.

Bijlage A: Interview vragenlijst

Introductie:

Hartelijk dank voor uw deelname aan dit onderzoek. Het onderzoek zal gaan over Bollywoodfilms en waarom u hier fan van bent. Dit wordt onderzocht in het kader van mijn afstudeeronderzoek aan de masteropleiding Media & Journalistiek aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. De antwoorden en gegevens die u verstrekt zullen anoniem worden verwerkt en zullen nooit aan derden doorgegeven worden. Deelname aan dit onderzoek is vrijwillig, u kunt dan ook stoppen wanneer u wilt. Zijn er verder nog vragen voordat we aan het interview beginnen?

- Kan je je eerste aanraking/ervaring met een Bollywood film nog herinneren?
 - Hoe kwam je ermee in aanraking?
 - Wat was je eerste reactie op de film?

- Beschouw jij jezelf als een Bollywood fan?
 - Waarom beschouw je jezelf als fan
 - Hoe lang ben je al fan
 - Kijk je vaak Bollywoodfilms?
 - Hoe vaak
 - Met wie
 - Hoe (huren/bioscoop/internet)
 - Ben je actief op fora over Bollywood
 - Op hoeveel fora
 - Hoe actief ben je
 - Waarom
 - contact met andere fans
 - informatie over nieuwe films
 - gewoon fandom 'beleven'
 - Bezoek je Bollywood evenementen
 - Wat voor evenementen
 - Met welke regelmaat
 - Waarom
 - contact met andere fans
 - informatie over nieuwe films
 - gewoon fandom 'beleven'

- Heb je contact met andere fans
 - Op welke manier
 - Hoe vaak

- Waarom kijk je Bollywood films?

- Wat spreekt je aan in Bollywood films?
 - Verhaallijn
 - Acteurs
 - Cultuur
 - Muziek

- Wat valt je op aan de films?
 - Verhaallijn
 - Acteurs
 - Cultuur
 - Muziek

- Zijn er volgens jou verschillen tussen een Bollywood film en een Hollywood film? En zo ja, welke?
 - Verhaallijn
 - Romantiek
 - Cultuur
 - Muziek

- Herken je jezelf in de films?
 - Waarom wel/niet
 - Verhaallijn
 - Cultuur / tradities

- Heeft het kijken van Bollywood films je ideeën over India en/of de Hindoestaanse cultuur beïnvloed?
 - Positief
 - Beter begrip andere cultuur/ gewoontes
 - Meer respect anderen

- Negatief
 - Minder respect anderen
 - Afkeuren andere cultuur/ gewoontes

- Wat vind je van de cultuur die gepresenteerd wordt in Bollywood films?

- Denk je dat de films een goed beeld geven van de Hindoestaanse cultuur?

- Wat is volgens jouw typisch Bollywood film?

- Hoe populair is Bollywood volgens jou wereldwijd?
 - Waarom is het zo populair/zo weinig populair?
 - Valt de populariteit te vergelijken met de van Hollywood films?
 - Waarom wel
 - Waarom niet

- Waarom denk jij dat Hollywoodfilms het zoveel beter aan de kassa's doen?

- Heb je *Slumdog Millionaire* gezien?
 - Kan je vertellen waar de film over gaat?
 - Wat vond je er van?
 - Beschouw je dit als een (typische) Bollywood film?
 - Waarom wel/niet
 - Waarom is deze film volgens jou zo succesvol geweest in Westerse landen?
 - Geeft deze film de Indiase / Hindoestaanse cultuur (goed) weer?
 - Waarin komt dat tot uiting?

- Heb je *My name is Khan* gezien?
 - Kan je vertellen waar de film over gaat?
 - Wat vond je er van?
 - Beschouw je dit als een typische Bollywood film?
 - Waarom wel/niet
 - Kan deze film volgens jou succesvol zijn in Westerse landen?
 - Waarom wel en waarom niet
 - Geeft deze film de Indiase / Hindoestaanse cultuur (goed) weer?

- Waarin komt dat tot uiting?

- Hoe zie jij de toekomst van de Bollywood film?
 - steeds populairder wereldwijd
 - een hype die overwaait
 - Invloed op Hollywood films

- Hoe zou jij jezelf omschreven? Hoe zie jij je zelf?
 - Ik kan me voorstellen dat andere mensen graag een etiket op je kleven: sommigen zullen je misschien zien als een Nederlandse Hindoe, andere als een Indische Nederlander, nog andere als een Indiër, enzovoort. Maar hoe zou jij jezelf omschrijven, hoe zie jij jezelf?

- Hoe ben je van huis uit opgegroeid?
 - Met welke cultuur (Hindoestaans, Nederlands/Westers etc.)
 - Normen en waarden van huis uit
 - Tradities van huis uit
 - Cultureel kapitaal van huis uit mee gekregen (high/low)
 - Bezoeken musea/ tentoonstellingen/ bioscoop etc.
 - Heeft je opvoeding invloed gehad op je voorliefde voor Bollywood films?
 - Op welke manier

- Bedankt voor je tijd, heb je nog vragen en/of opmerkingen?

Bijlage B: Gebruikte citaten

Hieronder zijn alle citaten uit de interviews weergegeven per respondenten. Deze citaten zijn gebruikt bij de formulering van de resultaten in hoofdstuk 5.

Anke:

- '[...] en voor de rest natuurlijk heel veel muziek. [...] Ja en,... muziek en het dansen'.

Avi:

- '[...] 'dat je je vrienden lief moet hebben, dat je er altijd voor elkaar moet zijn, vaak ook dat je respect voor ouderen moet hebben, dat je bij een vrouw moet blijven. Dat zijn wel elementen die altijd weer terugkeren'.
- 'Ze weten er wel van af en ze weten de stereotypen: dat er wordt gedanst en met hun handen gezwaaid en ze hebben kleurige kleding aan en overdreven gelach enzo'.

Charla:

- '[...] de extra dimensie die erin zit is voor mij de cultuur. Mijn cultuur komt er gewoon in voor: wat ze eten, wat ze dragen, de taal die ze spreken. Alles. Het is gewoon mijn cultuur en dat spreekt mij toch wel aan.'
- 'Dan leef je eigenlijk in twee culturen: thuis probeer je de regels na te gaan van je eigen cultuur, en zodra je een stap buiten de deur zet moet je je grote mond open trekken als het ware'.
- 'En het eten zoals roti, dat zie je daar gewoon ook. En dan denk je "hé, dat is mijn eten, dat eet ik ook!"'
- '[...] 'het heeft liefde, het heeft drama, het heeft entertainment'.
- 'Danny Boyle (de regisseur, red.), de film, Hollywood en het is in het Engels'.
- '[...] 'de manier waarop de liefde tussen de twee bloeit'.

Deborah:

- 'Maar vooral toch de liedjes en het dansen erin spreekt me heel erg aan. Dat je met drie componenten, drie manieren om je lichaam te gebruiken, een verhaal over kunt brengen'.
- 'En daarnaast is het gewoon heel erg interessant om te zien hoe gaat het daar qua cultuur'.
- 'Het beeld dat ik had (door het zien van de films en documentaires, red.) kwam wel redelijk overeen. [...] En ik denk dat dat ook wel bevestigt dat het een goede weergave was van de realiteit dat in de films wordt laten zien. [...] Het is vooral een goede

weergave van hoe het leven is. Het is geen goede weergave van hoe is het als reiziger daar'.

- 'Het is echt Westers maar voor een Westers persoon is het echt Indiaas'.

Ghezal:

- '[...] ik ben gewoon vanaf toen ik een baby was ermee opgegroeid. Ik kom uit Afghanistan en Afghanen zijn heel erg fan van Bollywood. Ik ben er echt mee opgegroeid.'
- 'Ik ben een Shah Rukh Khan fan en dus ik dacht ik wil weten voordat ik de film zie wil ik de reacties zien en kijken. Ik vond die film, het verhaal sprak me heel erg aan en daarom wilde ik er wel lid van worden. [...] Dus ik dacht ik meld me gewoon aan en misschien kom ik wel allemaal nieuwtjes tegen enzo'
- '[...] 'vroeger zat er wel iets in van familieverhaal of hoe je met familie om moet gaan. Er zat wel iets van de Hindoestaanse cultuur in. Maar nu is het vooral verwesterd. [...] Het zijn dan bijna allemaal kopieën van Hollywoodfilms die je dan ziet. En het is niet meer... er zit zeg maar niks meer Bollywood in'.
- 'Het heeft zijn traditionele wortels losgelaten om echt verder te komen'.
- '[...] 'een Bollywoodfilm is op de een of andere manier gezelliger'.
- 'Bollywood loop een beetje achter qua technologie'.
- 'Want sinds 2000 zie ik ook steeds meer Nederlandse mensen die fan worden van Bollywoodfilms'.
- 'Bollywoodfilms zijn toch echt meer entertainment soms'.
- '[...] 'heeft een soort van clash met haar cultuur en de Westerse cultuur. Dat zie ik ook wel terug, want dat heb ik ook. Ik heb problemen om mijn eigen cultuur met de Nederlandse cultuur een beetje,... alles moet samengaan maar soms wil dat niet'.
- 'En eigenlijk vind ik de cultuur heel erg op elkaar lijken'.
- '[...] 'anders was. Anders dan de tegenwoordige Bollywoodfilms'.
- 'De muziek was ook anders. Het was meer echt aangepast voor het Westerse publiek'.

Lee:

- 'Ik had een vriendje toen ik 15 was. Hij was Hindoestaans en hij was dus een Bollywood kijker. Hij zei toen op een gegeven moment van "kom, we gaan een film kijken". Toen hebben we op bed, op een heel klein televisietje een film gekeken, *Kuhs kuhs hota hai*
- 'Er zijn altijd personages in de film die je aanspreken: er is altijd een beetje een gemenerik en er is een lieve vrouw die altijd iedereen aardig vind. We hebben de sexy man van wie iedereen denk van "daar wil ik ook wel mee trouwen". En op die manier

denk ik dat het wel een breed publiek aanspreekt zodat zij zich daar misschien in kunnen identificeren’.

- ‘Het gaat natuurlijk over een maatschappij die weerspiegeld wordt waar wij heel veel mee te maken hebben: technologie en moderniteit. Dat zijn de mensen met wie wij ons nu kunnen identificeren’.
- [...] ‘want als je eigenlijk echt nauwkeurig kijkt naar die films dan wonen ze in gigantische paleizen en rijden ze allemaal rond in dure Mercedesen en hebben ze een Rolex om hun hand hangen. Nou de gemiddelde Indiër, en ikzelf ook, hebben dat niet thuis’.
- [...] ‘het mist alle elementen van een Bollywood. Het mist die overdrevenheid, dramatiek’.

Nandini:

- ‘Vroeger wel heel erg, nu minder. [...] Nu ben ik niet echt een grote fan. Ik kijk nog wel, maar ik houd me er niet meer zo mee bezig als vroeger’
- ‘Misschien benadrukken ze te veel het slechte, de armoede van India’.
- [...] ‘er zitten toch altijd elementen in die een beetje met Bollywood te maken hebben. Maar als ik naar het verhaal kijk, het onderwerp, thema’s dat er in terugkomen, dan vind ik het toch niet echt Bollywood’.

Nanna:

- ‘Er gebeuren in die films, de ene keer dan wordt er geschoten en vliegt er een auto door de lucht en de andere keer dan, dan heb je zo’n hele romantische scène en dan... ja dat, dat valt me heel erg op dat je echt alles in één film ziet’.
- [...] ‘eigenlijk voor iedereen wel leuk’.
- ‘En in zo’n bioscoopzaal is het ook heel anders zitten dan inderdaad bij een gewone film want iedereen die praat mee en die lacht mee en die... heel veel reacties heb je van de zaal op zo’n film. Echt heel veel en heel apart is dat’.
- [...] ‘daar vergeten ze dus al die mooie stukjes die juist die sfeer weergeven die laten ze eruit. [...] Daarom is een Bollywoodfilm natuurlijk ook zo lang en omdat ze die mooie stukjes er juist in maken’.

Phi:

- ‘En dat er vaak verschil is tussen de armen en de rijken. Dus dat een persoon verliefd wordt op een arm meisje... of dus een rijk meisje wordt verliefd op een arme jongen. Iemand beneden zijn stand. En dat kan dan niet vanwege de familie. Maar uiteindelijk komt dat dan wel goed.’

Prawita:

- [...] 'onder mensen die Oosterse banden hebben'.

Rimke:

- [...] 'omdat ze daarvoor inderdaad wel te veel verschillen van onze cultuur'.
- 'Ik vind het in de films heel leuk dat je er iets van leert. Het representeert de cultuur van India ook. Maar zoals ik al zeg komt het niet altijd helemaal overeen met de werkelijkheid, het ziet er in de films toch allemaal wat leuker uit en mooier en dat alles'.

Zhunaysha:

- [...] 'wat ik ook veel zie is dat films zich verplaatsen naar het Westen. [...] dat ze zich daar afspelen. Heel veel Indiërs wonen in het Westen en hoe het daar dan is'.
- [...] 'dat vrolijke, familie issues, dat zoetsappige'.
- 'Ik denk dat heel veel mensen denken van "ohw... is dat echt zo?" [...] Dat zij misschien de realiteit gezien hebben. Dat zij gezien hebben wat de realiteit is van sommige mensen in het dagelijks leven. Ik denk dat het daarom zo'n succes was'.

Bijlage C: Transcripten

Interview Phi – 28 Maart 2010

I: Weet je je eerste aanraking met Bollywoodfilms nog en hoe ging dat?

P: Ja, dat was met *Slumdog Millionaire*. Ik had die in de bioscoop gezien en toen leek het me wel leuk om een Bollywoodfilm te kijken. Dus door *Slumdog Millionaire* kreeg ik interesse in Bollywoodfilms en vanaf toen ben ik die films gaan bekijken.

I: Dus je bent nog niet zo heel lang fan?

P: Nee klopt, pas na het zien van *Slumdog Millionaire*.

I: Waarom kijk je Bollywoodfilms?

P: Bollywoodfilms die hebben een aansprekende,... die hebben leuke muziek tussendoor en dat spreekt mij heel erg aan. Dus muziek en dans en dat de mannen er ook in dansen en vrouwen... Nou, de acteurs die dansen en zingen.

I: Maar je vind het dus leuk dat de man danst?

P: Ja, danst en zingt tegelijk en dat vrouwen dat minder doen. En ik had juist verwacht dat vrouwen dat juist meer zouden doen in Bollywoodfilms. Maar dat was dan juist het tegenovergestelde.

I: Maar vind je dan dat de man wat vrouwelijke trekjes heeft?

P: Ja.

I: Vindt je dat leuk?

P: Nee, maar wel leuk dat zij zich er niet voor schamen dat zij,... om vrouwelijke trekken te hebben in die films.

I: Maar vind je dan dat de vrouwen in die films meer mannelijker zijn?

P: Nee, dat vind ik juist ook niet. Het gaat erom dat mannen, veel meer, want je ziet dat niet in Hollywoodfilms dat mannen dansen en zingen tegelijk. Je ziet niet Brat Pitt die dat doet in de films. Of kan ik het daar niet mee vergelijken?

I: Maar oké, dat vind je dus leuk aan de films, dat er dan zang en dans in voor komt en dus ook dat mannen dat uiten?

P: Ja, precies.

I: Zijn er nog meer dingen dat je leuk vind er aan?

P: Nee, dat was het eigenlijk. Nou het leuke er aan is, eigenlijk het mooie is de kleding van de vrouwen. Het is allemaal kleurig en fleurig. Dat ik de kleding überhaupt mooi vindt van Hindoestanen.

I: Hoe omschrijf jij die kleding?

P: Kleurig. Ik vindt dat dat echt bij hun cultuur past. Het is niet verwesterd, dat is gewoon hun kledij.

I: Schets eens een beeld van de kleding in de films die jij voor ogen ziet, wat hebben ze dan aan?

P: Ze hebben meestal een, hoe noem je dat... een sarong en altijd doorzichtig. Vaak is het doorzichtig dat je een blote buik ziet of navel. Veel sieraden zie ik voor me, en heel veel kleur, felle kleuren vooral. En de hoofdrolspeelster heeft meestal de felste kleuren aan.

I: En de kleding die ze aanhebben vindt jij echt, vind jij dat typisch Bollywood of typisch Indiaas?

P: Ik denk dat het wel typisch Indiaas is. Want ik heb zo'n beeld dat heel veel Hindoestanen dat aan hebben als er een feest is of er een speciale gelegenheid is.

I: Oh oké, dus jij ziet die kleding meer als feestelijke kleding, als in dat ze dat niet in het dagelijkse leven aan hebben.

P: Ja, en in die films hebben ze dat wel eigenlijk. Ze hebben daar continu die kleding aan.

I: Dus je vind de kleding heel mooi die die vrouwen aan hebben. Hebben de mannen dan ook in jouw ogen traditionele kleding aan?

P: Nee, en dat vindt ik juist het vreemde. Ik weet niet wat de traditionele kledij is voor mannen zoals bij vrouwen, maar volgens mij hebben de mannen dat niet. Vaak zie ik ze in pak, of gewoon netjes met overhemd.

I: En jij ziet dat niet als typisch Indiaas?

P: Nee, ik zie dat niet.

I: Zou je dan zeggen dat dat Westers is?

P: Ja misschien wel, maar ook omdat ik misschien niet weet hoe de kledij is voor de man.

I: Maar de kleding van de man valt jou minder op dan de kleding van de vrouw en dat spreekt jou wel aan?

P: Ja.

I: Kan je ook iets zeggen over der verhaallijnen?

P: Ik vind de verhaallijnen erg standaard, dat er altijd een liefdesverhaal in zit...

I: Altijd?

P: Vaak wel vind ik, en dat er vaak verschil is tussen de armen en de rijken. Dus dat een persoon verliefd wordt op een arm meisje... of dus een rijk meisje wordt verliefd op een arme jongen. Iemand beneden zijn stand. En dat kan dan niet vanwege de familie. Maar uiteindelijk komt dat dan wel goed.

I: Je vertelt het een beetje alsof het voor de hand liggend is dat dat zo gebeurt.

P: Ja dat vind ik ook wel een beetje bij Bollywoodfilms.

I: Zou je dan kunnen zeggen dat de verhaallijn heel voorspellend is?

P: Bij de film *Fanaa* vind ik het wel voorspellend, nee sorry de film *Kabhi Alvida naa kehna* is wel voorspellen en de film *Fanaa* vind ik juist niet voorspellend.

I: Oké, dus het is niet perse dat alle Bollywoodfilms voorspellend zijn?

P: Nee, ik zei het net verkeerd, dat ze allemaal een goed eind hebben. Maar dat is eigenlijk niet zo. Het verhaal is wel hetzelfde, de liefde botst altijd en dat kan niet maar uiteindelijk komt het wel goed.

I: Je zegt dus dat in de Bollywoodfilms die je hebt gezien het veelal om liefdesrelaties gaat waarbij een soort straggeling is tussen armen en rijken?

P: Er is vaak een opstakel.

I: Wat is volgens jouw zo'n opstakel?

P: Nou in de films die ik heb gezien zijn,... heeft de één een relatie met de ander en die zijn dan weer getrouwd. En een scheiding komt denk ik niet vaak voor in die cultuur.

I: Maar merkte je dat ook op in die film? Dat dat eigenlijk ongebruikelijk is?

P: Ja want in de film ook willen zij eigenlijk niet scheiden, maar ze doen dan ook hun uiterste beste om niet te gaan scheiden. Maar uiteindelijk hebben ze aan elkaar toch toegegeven dat ze toch uit elkaar zijn gegaan en dat vind ik dan wel een beetje tegenstrijdig tussen een Bollywoodfilm en een Hollywoodfilm

I: Maar denk je dat dat aspect wat je net benoemde dat dat ... ze willen eigenlijk niet scheiden maar doen dat uiteindelijk wel. Denk je dat dat een cultuur kWestie is?

P: Ja.

I: Denk je dat dat in hun cultuur *not done* is?

P: Ja, ik denk dat een scheiding *not done* is. Maar ik weet niet of ze nu verwesterd zijn. Want de films die ik heb gezien, daar kan het blijkbaar wel een scheiding.

I: Benoem jij uiteindelijk dan dat scheiden Westers?

P: Ja. Want ik heb altijd begrepen dat dat bij Hindoestanen *not done* is. Want een vriendin van mij is dan Hindoestaans en ik hoorde wel eens van haar dat het *not done* is om te scheiden.

I: Maar dat zie je nu dus wel terug in de films?

P: Ja, en daarom denk ik dat de Bollywoodfilms nu ook wat meer Westerser zijn geworden. Dat het nu wel kan. In de Oosterse cultuur is het *not done* om te scheiden maar dat zie je nu wel dat ze dat in Bollywoodfilms wel doen. Dat is dan wel een beetje tegenstrijdig. Want eigenlijk in hun cultuur kan dat helemaal niet.

I: Dus je zou kunnen zeggen dat er wel culture-elementen in de films terug te zien zijn?

P: Ja, eigenlijk wel.

I: Waarin uit zicht dat? Je zei al dat ze niet mogen scheiden...

P: Ja dat ze niet mogen scheiden. Ze zijn makkelijk in de omgang met elkaar als man en vrouw in een film.

I: Wat bedoel je daarmee? Meer als vriendschap of als partners?

P: Meer als partners. Dat een vrouw zeg maar wel mag omgaan, ik bedoel dat ze wel naar buiten mag, dat ze wel kan werken.

I: Vind je dat een Indiase cultuur weergave?

P: Ik vind dat wel eigenlijk dat dat hun cultuur is. Zo zie ik dat bij hun cultuur. Ik bedoel dat de Westerse maatschappij dat beïnvloed heeft: dat ze nu dus wel mogen werken. Dat is niet de Oosterse cultuur.

I: Je zei net dat het een beetje tegenstrijdig is van Bollywood en Hollywood, wat bedoelde je daar mee?

P: In de Oosterse cultuur is het *not done* om te scheiden maar dat zie je nu wel dat ze dat in Bollywoodfilms wel doen. Dat is dan wel een beetje tegenstrijdig. Want eigenlijk in hun cultuur kan dat helemaal niet. Hoewel het in de Westerse cultuur wel heel normaal is.

I: Bedoel je dan dat het aspect van het daadwerkelijk scheiden een beetje Hollywood-achtig is?

P: Ja.

I: Kan je je ook vertellen wat jij denkt dat verschillen zijn tussen Bollywood- en Hollywoodfilms?

P: Het grootste verschil is dat je veel meer dans en muziek ziet in Bollywoodfilms. Bollywoodfilms zijn meer sprookjesachtig. Je ziet af en toe wel actie maar dan is het maar heel kort van een paar minuten en dan is het weer voorbij.

I: Hoezo sprookjesachtig?

P: Sprookjesachtig in de zin van de manier hoe ze het filmen, de manier waarop de acteurs het spelen. Dat straalt sprookjesachtig uit. Gewoon de verhaallijn.

I: Wat je net al zei het liefdesverhaal is een beetje op een sprookjesachtige manier?

P: Vind ik wel. Met muziek wat ze zingen en de dans erbij. Dat ze toch elkaar door de dans de liefde willen verklaren. In Hollywood zie je haast nooit zang en dans er door want dan krijg je musicals.

I: Zou je dan kunnen zeggen dat Bollywoodfilms een beetje een musicalfilm is?

P: Ja dat zou ik meer zeggen als een musical dan een 'normale' films.

I: Zijn er nog meer verschillen die je opvielen?

P: Ja dat ze nooit in Bollywoodfilms,... je ziet amper fysiek contact tussen de man en vrouw. Je ziet wel dat ze naakt onder de lakens liggen en bij Hollywoodfilms zie je wel dat ze seks hebben en dat ze elkaar zoenen. En in Bollywoodfilms zie je dat niet. Ik vind trouwens wel dat sommige films wel echt veramerikaanst zijn. Bijvoorbeeld *Kabhi Alvida naa kehna*, die speelt zich in Amerika af en de manier waarop zij zich kleden en hoe ze doen en de Engelse taal die er door heen zit. En je ziet ook in de films dat de vrouwen daar werken en een hoge functie hebben. Wat me verder op valt aan de films is dat hoewel de mannen wel echte charmeurs zijn het, sekse verschil tussen man en vrouw is wel heel erg groot. De man staat boven de vrouw.

I: Hoe uit zicht dat?

P: Dat zie je in hoe ze doen, hoe ze met de vrouwen om gaan. Er zit geen gelijkheid in.

I: Vind je dat de man dominerend is over de vrouw?

P: Ja. Heel erg.

I: Vind je dat iets dat hoort bij de Oosterse cultuur?

P: Ja, het is iets Aziatisch. Je ziet dat in andere Aziatische landen ook. Je ziet wel duidelijk hoe ze met vrouwen omgaan, dat is soms wel wat hardhandig. In sommige scènes dat ze dan de vrouw echt stevig beetpakken. En ook nog wát ze zeggen tegen de vrouw. Je merkt wel dat de man is wel echt de baas.

I: Zou je dan kunnen zeggen dat de vrouwen onderdrukt worden?

P: Ja, aan de ene kant wel. Dat die vrouwen toch onderdrukt worden. Maar uiteindelijk is het wel zo dat de man niet zonder de vrouw kan. Waardoor de man wel altijd toegeeft. De man is afhankelijk van de vrouw. Dat is in Hollywoodfilms ook wel zo maar in Bollywoodfilms wordt de man wel neergezet als een krachtig iemand, als een jager. Maar in de film waarin vreemd wordt gegaan is de vrouw sterker dan de man en dan vraagt zij aan de man 'wat draag jij bij'. En daaraan zie je dat de vrouw het dus niet trekt dat de rollen omgedraaid zijn. Want ze vind dat de man, die moet dominant zijn.

I: En dat vind je echt typisch Bollywood, dat de man dus boven de vrouw staat en de vrouw dus eigenlijk onderdoet voor de man?

P: Over het algemeen wel. Ik kan niet zeggen dat het voor elk karakter geldt.

I: Zijn er nog meer culturele kenmerken?

P: Nou wat ook wel terug komt uit de Aziatische cultuur is dat het groepsbelang voorop staat bij individueel belang.

I: Bedoel je met groepsbelang de familie?

P: Niet perse familie, kan wel. Maar groepsbelang als in niet voor het individu. Loyaliteit staat wel boven. Aziatische culturen zijn heel erg collectief. Dat houdt in dat het groepsbelang en loyaliteit bovenaan staat. Het is verder ook heel erg nationalistisch. En dat zie je ook in Bollywoodfilms terug. Alles draait om loyaliteit, alles draait om het groepsbelang.

Groepsbelang staat bovenop en dat zijn wel bepaalde kenmerken die terugkomen in de films en in de Aziatische cultuur.

I: Sommige Bollywoodfilms spelen zich ook af in het Westen, waarom denk je dat dat is?

P: Om een groter publiek te trekken. Toegankelijker voor iedereen. Want ook als je kijkt naar Memoirs of a geisha. Dat is ook een Aziatische film, waarin ook veel Engels wordt gesproken, die wordt ook wel een beetje Westers neergezet.

I: Wat bedoel je met een groter publiek trekken?

P: Het Westerse publiek.

I: En bedoel je met het Westerse publiek zeg maar de autochtone Westerse publiek of bedoel je ook de immigranten?

P: Beiden. De immigranten zullen zich misschien eerder aangetrokken voelen tot zo'n soort film omdat ze al kennis hebben gemaakt met de Westerse cultuur.

I: Denk je dat de immigranten zich kunnen identificeren met Bollywoodfilms die zowel Indiaas als Westers is?

P: Ik denk dat eigenlijk de hele Indiase samenleving dit, deze film wel kan waarderen omdat het ook, het is een bepaald droomscenario. Het is een beetje zweverig. Als mensen in India naar deze film kijken is het van, 'ohw... Amerika dit en Amerika dat en carrière maken enzo'. Dat ze wel iets hebben van,... dat ze dit toch wel leuk vinden om te zien.

I: Dus dan zou Amerika hun droom zijn?

P: J, dat is meestal voor Aziaten. In Aziatische landen is het vaak wel een droom om in Amerika te gaan wonen en werken. Om daar te leven en de Westerse cultuur op te nemen.

I: Denk je dat de Bollywoodfilms een realistisch beeld geven van de Indiase cultuur?

P: Nee. Ik denk sommige elementen wel, zoals de kWestie qua familie. Dus net als dat een dochter terugkomt bij haar vader om hem weer te verzorgen, dus dat zij weer terugtrekt naar haar ouderlijk huis. En ook dat de moeder van de man of vrouw in hun huis woont en zorgt voor de kinderen.

I: Is dat typisch Indiaas?

P: Ik weet niet of het typisch Indiaas is maar wel echt Oosters. Dat zou je niet zo snel in Nederland zien, dat ze de moeder in huis nemen.

I: Zijn er nog meer elementen?

P: Sowieso het kleurgebruik in de films. De overgang van bepaalde scènes naar het zingen. Het is een beetje een musical idee, en het dansen is ook belangrijk.

I: Dat is echt Indiaas?

P: Ik ken geen Amerikaanse films waarin dat gebeurt, wel in tekenfilms maar geen 'echte' films.

I: Er wordt dus geen echt Hindoestaans cultuur beeld gevormd door de films?

P: Vind ik niet. Nee. Maar als je kijkt naar *Slumdog Millionaire* dan wordt er wel een realistisch beeld gegeven.

I: Waarin zie je dat?

P: Sowieso het verschil tussen arm en rijk komt daar heel duidelijk naar voren. Want hij woont echt in de ghetto. Maar het verschil tussen arm en rijk zag je heel goed in de film. Ze showden ook echt het straatleven en dat zie je bij Bollywoodfilms niet zo erg.

I: Zou je kunnen zeggen dat *Slumdog Millionaire* wel een Bollywoodfilm is?

P: Ja. Meer een Bollywoodfilm dan een Hollywoodfilm.

I: Omdat er dus elementen in zitten?

P: Die, naar mijn inziens, wel de Indiase cultuur weergeven.

I: *Slumdog Millionaire* was heel erg succesvol in de Westerse wereld. Waarom denk je?

P: Door de hele promotie erachter. En er waren Amerikanen die meededen achter de schermen. Er zitten, ... ze hebben in *Slumdog* wel elementen gebruikt die aanslaan bij de Westerse cultuur. Want dat hele *Weekend Miljonairs* idee is natuurlijk wel bekend, wat een overloopt heeft... Natuurlijk was dat in India ook. En de soundtrack is ook van Amerikaanse, ... dat is van de Pussycat Dolls.

I: Maar de liedjes die in *Slumdog Millionaire* zijn?

P: Die zijn wel Hindoestaans. Maar de echte soundtrack waarmee ze bekend zijn geworden is toch wel de Westerse versie.

I: Dus je zou kunnen zeggen dat de Westerse elementen in de film de film zo succesvol heeft gemaakt bij het Westerse publiek?

P: Denk het wel. En natuurlijk ook de hele campagne erachter. Alles valt of staat met de juiste marketing.

I: Maar waarom is *Slumdog Millionaire* dan wel zo succesvol geworden en een andere Bollywoodfilm dan niet?

P: Het budget. Ik denk dat het budget van de film erg groot was. Groter dan een andere Bollywoodfilm. En ik denk ook de sloppenwijken dat dat ook allemaal echt is. En dat de kinderen daar dan ook echt allemaal vandaan komen. Dus dat maakt het een beetje realistisch. Er zitten meer elementen in die herkenbaar zijn voor Westerlingen. Dat is bijvoorbeeld dat *Weekend Miljonairs*, dat is heel erg bekend. En als je alleen al kijkt naar de duratie van de film. Bollywoodfilms duren dik drie uur en *Slumdog Millionaire* duurde 'maar' 1,5 uur. En daarnaast zag je ook niet veel liedjes terug, alleen maar op het eind, omdat hij toch wel, naar mijn mening, verwesterd is.

I: Hoe weet jij dat die kinderen uit sloppenwijken kwamen?

P: Door de hele promotie er om heen.

I: Wist je dat al voordat je de film zag?

P: Ja ik wist dat al. Voordat ik de film had gezien door de hele marketing. Een film valt of staat met hoe je een film neerzet.

I: Zou je kunnen zeggen dat in Bollywoodfilms een te rooskleurig beeld wordt geschetst?

P: Absoluut. De meeste personages komen uit de rijkere klasse. En het is natuurlijk heel erg fantasierijk en romantisch. Maar ja is dat in Hollywoodfilms niet, in romantische komedies enzo. Dat is precies hetzelfde eigenlijk.

I: Wat denk je dat het succes is van Hollywoodfilms?

P: Dat heeft puur te maken met de marketing er omheen. Die gooien er gewoon een bak met geld tegenaan om het goed te promoten. En dat is bij *Slumdog* ook het geval geweest.

I: Maar in Nederland draaien de Bollywoodfilms maar in heel weinig bioscopen. Waarom is dat denk je?

P: Ik denk dat Nederlanders zich niet kunnen identificeren in die cultuur en zich dus ook niet

kunnen identificeren met die films. En ze weten nog niet echt de cultuur van de Hindoestanen. Kijk, de stap van Nederland naar Amerika of met Hollywoodfilms... dat komt een beetje op hetzelfde neer. En Hindoestanen hebben, of de Aziaten hebben een hele andere cultuur. Als je kijkt naar Aziatische films, qua vechtschènes waren heel erg bekend. Je ziet ook dat films zoals *Memoirs of a geisha*, heel goed hebben verkocht door de marketing erom heen. Dat is gewoon een bepaalde hype geworden, die vechtschènes. En daar konden de Westerse mensen zich wel een beetje mee identificeren want die vonden dat cool om te zien. Ik denk dat op het moment dat India iets kenmerkends uit de cultuur pakt en dat weet aan te slaan op de Westerse cultuur dan worden het ook allemaal hits.

I: Dat is nu wel gebeurt met *Slumdog*.

P: Dat is maar een keer. Als ze nog een keer zo'n films zouden doen. Als je kijkt naar die Aziatische films, die pompten ze aan een stuk door de markt op. Dus als ze dat ook met Bollywoodfilms zouden doen... het is ook een bepaalde hype. Dus ik denk dat als India een bepaalde hype naar voren weet te brengen dan gaat iedereen daarin mee.

I: Denk je dan dat de kansen al verkeken zijn?

P: Nee.

I: Als in, *Slumdog Millionaire* was een groot succes maar dat is al twee jaar geleden.

P: Ja maar daar kan je op voort bouwen. Als je bij wijze van spreken een goede acteur en een leuke verhaallijn ook weer met ... Wat zij goed zouden kunnen doen is het rijk/arm verschil. Ik denk dat dat wel een element zou kunnen zijn. Of het element van muziek en dans.

I: Wat zou je typisch Bollywood noemen dan?

P: De echte kenmerken zijn toch wel de echte kleuren en dans en muziek. En de liefdesverklaringen door een lied te zingen. En ze spreken de liefde ook niet echt uit, ze verklaren het wel een beetje maar het is allemaal heel behoudend. Heel conservatief.

I: Maar dat zijn elementen waarop ze kunnen voort beduren om populair te worden in Westerse landen?

P: Voornamelijk dat rijk en arm. Het kastensysteem. Daar zouden ze wel wat mee kunnen doen.

I: Denk je dat er toekomst is voor Bollywoodfilms, in Nederland, in de Westerse wereld?

P: Ja waarom niet. *Slumdog* kon dat ook.

I: Beschouw je *Slumdog* als een echte Bollywood productie?

P: Nee dat niet. Maar het geeft wel iets van die cultuur weer.

I: Maar zou een echte Bollywoodfilm toekomst hebben in Nederland?

P: Ik denk van niet. Niet als het op deze manier gebeurt.

I: Zou het dan aangepast moeten worden aan de Westerse cultuur?

P: Ik denk dat het nooit zal aanslaan. Of misschien toch met het kastensysteem.

Trouwens,... de film Gandhi. Dat was ook een kaskraker.

I: Maar had die film Westerse invloeden?

P: Nee. Ja met Engeland. De onderhandelingen met Engeland kwamen wel naar voren. Maar de normen en waarden en de filosofie erachter was een compleet Boeddhistisch...

I: Maar die film was toch niet helemaal Bollywood?

P: Nee. Maar de productie was gewoon Hollywood maar de normen en waarden en gewoon wat je ziet wordt wel echt zo neer gezet. Natuurlijk hoe het ge-edit is is wel gewoon Westers maar het is, de inhoud, is puur die cultuur. Ik denk dat als je...India heeft ook een rijke historie. Dus ik denk dat als je daar dingen uit put.

I: Maar wat ik er dus wel een beetje aan hoor is dat de inhoud mag typisch Indiaas zijn, mocht het een succes worden. Maar een beetje de productiekant en hoe de film op de markt wordt gezet zal dan wel Westers zijn?

P: Hoeft op zich niet. Ze moeten alleen iets bekends pakken voor de Westerse cultuur.

I: Het moet dus iets bekends zijn voor het Westerse publiek? Dus dan moet het wel een beetje aangepast worden aan de Westerse cultuur?

P: Nee dat hoeft niet. Ze moeten alleen iets... je moet iets bekends pakken. Zoals in *Memoires of a geisha*. Iedereen wil weten hoe een geisha is. En dat is de link ermee. Bij *Slumdog Millionaire* het bekende erin is *Weekend Miljonairs*. Je pakt een element dat bekend is... En ook de sloppenwijken dat is ook bekend. Het is bekend bij ons dat India veel krottenwijken heeft. Dat is ook een element.

I: Maar een Bollywoodfilms zoals die over het algemeen is zou in Nederland niet succesvol kunnen zijn op grote schaal?

P: Nee.

I: Heb je de film *My name is Khan* gezien?

P: Nee.

I: Kan je jezelf herkennen in de films? Kan je jezelf er mee identificeren?

P: Nee. Ja misschien dat als mijn vader alleen zou zijn en ik terug zou trekken naar mijn vader bijvoorbeeld. Dat je je ouders in huis neemt en dat je een ouder zou verzorgen. En in Nederland die stoppen ze snel in het bejaardentehuis of zij laten ze alleen wonen. Hoewel in onze cultuur zou je zeggen van 'nou kom maar bij ons wonen'.

I: Dus sommige elementen zie je wel terug in je eigen cultuur?

P: Ja. Meer het zorgzame.

I: Zijn er nog meer elementen waarin je je kan herkennen?

P: Nee, het zorgzame. Ik zou niet weten wat nog meer.

I: Door het kijken naar Bollywoodfilms, heeft dat je idee over India beïnvloed?

P: Nou ik zag in Bollywoodfilms dat India nog best wel een mooi land kan zijn. En dat wist ik niet.

I: En qua cultuur?

P: Qua cultuur, nee. Dat vind ik wel een beetje hetzelfde als de Aziatische cultuur.

I: Vind je het stereotyperend neergezet?

P: Ja. Want je ziet gewoon dat de man boven de vrouw staat. En ja dat is eigenlijk het grootste ding dat je ziet.

I: Het heeft dus niet echt je ideeën over India beïnvloed?

P: Nee.

I: Hoe ben je van huis uit opgevoed? Met welke cultuur of gewoontes?

P: Gewoontes. Zorgzaam. Zorgzaam zijn.

I: Bedoel je dan voor je familie specifiek of ook voor vrienden en onbekenden.

P: Ja allemaal, familie, vrienden. Vooral voor familie en vrienden.

I: En hoe komt dat tot uiting?

P: Je ziet dat bij Nederlanders. Bijvoorbeeld dat meisjes veel meer doen, de Aziatische of bijvoorbeeld ik doe veel meer dan de Nederlandse meisjes. Nederlanders blijven gewoon zitten op hun reet na het eten... Nederlanders zouden eerst aan zich zelf denken eerst dan aan een ander.

I: Met welke cultuur ben je opgegroeid?

P: Met de Aziatische cultuur. Maar in sommige delen voel ik me wel Nederlands.

I: Zou jij jezelf meer omschrijven als een Vietnamees of meer als Nederlands, qua cultuur?

P: In culturele opvattingen zou ik meer zeggen Vietnamees. Omdat ik meer van de Aziatische cultuur in me heb. Maar in het doen en laten is het wel Nederlands. De manier van denken vind ik meer als in Nederland maar dat heeft dan wel weer invloed op de Aziatische manier. Dat je dan toch weer anders denkt.

I: Gingen jullie thuis vaak naar de bioscoop, theater of musea?

P: Nee.

I: Dus van thuis uit heb je dat niet echt meegekregen?

P: Nee, dat deed ik dan dus juist vanuit mijn Nederlandse invloed, dat ik dat dan zelf deed. Maar met mijn ouders bijvoorbeeld heb ik dat nog nooit gedaan.

I: Dus op zich heb je van uit thuis niet veel meegekregen qua culturele uitstapjes?

P: Nee. Dat is echt puur van school of van mensen om me heen eigenlijk.

I: Wat is een vrijetijdsbesteding vanuit jouw cultuur?

P: Eten. Eten en gezelligheid. Familie of vrienden onder elkaar. Echt aan tafel zitten en dan gewoon met eten erbij. En met familie en vrienden. Dat is eigenlijk puur gezelligheid aan tafel en dan met eten erbij.

I: Hoe zou je jezelf omschrijven in cultureel opzicht? Meer Aziatisch dan Westers?

P: Ja. Maar dat kan je eigenlijk niet onderscheiden he. Ik voel me half Nederlands en half Aziatisch. Qua opvoeding voel ik me Aziatisch. Maar qua doen en laten, wat je doet ben ik wel Westers. Maar mijn normen en waarden zijn wel heel erg Aziatisch.

I: Geef daar eens een voorbeeld van.

P: Echt loyaliteit, groepsbelang, het verzorgen.... Ik denk wel vanuit een Westers oogpunt omdat ik hier woon. Want je kunt niet altijd op een Aziatische cultuur leven als je in het Westen woont.

I: Ben je hier geboren?

P: Ja. Mijn broer en zussen zijn wel in Vietnam geboren. Maar ik zou wel mijn kinderen de Aziatische cultuur mee geven.

I: Wat zou je meegeven dan?

P: Meer de normen en waarden. Echt de zorgzaamheid en denken aan iedereen.

I: En wat zou je uit de Westerse cultuur mee willen geven?

P: Direct zijn, zeggen waarop het staat.

I: Wil je verder nog iets kwijt?

P: Dat alle personages een beetje hetzelfde eruit zien. Je ziet nooit een donkere Hindoestaan spreken, ze zijn allemaal vrij licht van huidskleur.

I: Hoe kan dat?

P: Ik denk dat ze toch een beetje dat,... blank staat voor rijk. En dat heb je ook in Aziatische landen. En ik denk dat dat welgesteld van huis uit, de Aziatische cultuur. Blank staat voor rijk en dan is het toch voor de mensen in India die naar de film kijken een droomscenario. Het wegzweven.

I: Dus door de acteurs wordt er ook in Bollywoodfilms een droomwereld gepresenteerd?

P: Ja een droomwereld. En ook klassenverschil. Van dat rijk is mooi. In Azië willen mensen heel graag blank zijn. En dat staat dus ook weer voor rijk.

-----EINDE INTERVIEW-----

Interview Nanna – 30 maart 2010

I: Weet je nog hoe je in aanraking kwam met Bollywoodfilms? Kan je nog herinneren hoe dat ging?

N: Ja, dat is nog niet zo lang geleden dat is eigenlijk door mijn vriend gekomen. Want, hij is,... ik hield niet van Ganeshabeelden, voor mij was het Buddha. Want ik houd eigenlijk van Bali dingetjes natuurlijk want mijn moeder is Indisch en mijn opa en oma. Dus ik snap het ook helemaal niet. Maar toen heb ik dus drie jaar geleden mijn vent ontmoet en hij was al op vakantie geweest naar India en die had allemaal van die verhalen 'oh prachtig mooi, en die mensen zo mooi'. En die kwam,... die gaf mij als cadeautjes steeds van die India muziek en

toen eigenlijk langzaam door hem eigenlijk vond ik het steeds mooier die muziek, super relaxt en, en ik weet het niet, en die films natuurlijk. Elke keer nieuwe films kijken in de bioscoop. En toen had hij die Ganesha gekocht En toen ben ik het ook steeds meer gaan waarderen enzo. Ja ik snap er ook helemaal niks van. Want dan ga ik die Ganesha posters op de markt halen en ja ik weet niet wat ik er mee moet want het is veel te kleurig in huis maar dat trekt toch, weet je wel? Dan heb ik zo'n hele grote,... ik heb een heel gaaf doek gekocht. Echt een enorm doek en die ga ik dan in mijn nieuwe huis boven mn bed hangen. Ja kijk, dat vind wel opeens super mooi.

I: Dus eigenlijk door je vriend ben je helemaal geïnspireerd door India en ook daardoor ben je de films gaan kijken?

N: Ja, ja, ja.

I: En toen je de eerste keer zo'n film zag wat dacht je toen? Vond je het toen gelijk leuk?

N: De eerste film was de echte originele film *Ghajini* maar toen zag ik het nog niet. Totdat ik de nieuwe versie van die film *Ghajini* zag met Aamir Khan nou toen was ik helemaal verkocht. Wow!

I: En wat was dat dan?

N: Nou omdat zo'n film duurt echt zo'n eeuwigheid, zo'n drie uur. Maar dat komt omdat ze er zo veel in stoppen: en actie, en humor en romantiek en komedie. En dat alles, het is niet een actiefilm een komedie of een avontuur. Maar het is echt van alles en dat vind ik zo leuk. De laatste film waar ik ben geweest,... *My name is Khan*. Ohw... echt,... die is echt te gek! Nou dan heb je zo'n scene en dan is hij bij de kapper en dan gaat zij hem knippen. Nou en dan zie je van die mooie beelden van zijn haar en het knippen en haar gezicht. Dat, dat kleine stukje van dat alleen zij hem knipt dat, hoe ze dat zo allebei ervaren wordt zo in hele mooie beelden, dat wordt zo,... kijk, dat zouden ze in Hollywoodfilms niet doen. Die stukjes die knippen zij eruit of die maken ze niet want dat is niet interessant. Dat vind ik juist zo leuk aan Bollywoodfilms.

I: Juist dat het zo uitgebreid is en in detail?

N: Ja, want daarom is het zo dromerig en is het zo,... drie uur later zit je nog zo dromerig in die film.

I: Maar je zegt zo, je zit zo in de films, dus voel je dan ook dat als je in die film zit dat je dan een beetje wordt meegesleurd?

N: Ja, je wordt ook helemaal verliefd op die acteurs enzo.

I: Dus je zit echt helemaal in film?

N: Ja, ja.

I: Heb je dan ook het gevoel dat je op die plek bent?

N: Nou, ik ga wel denken van 'goh ik wou dat ik ook in die film leefde' of, ja dat ga je echt denken ja. Ja en dan denk je ook gewoon, telkens denk je dit is echt het vetste dat ik ooit

meegemaakt hebt. Maar ik heb ook die *Three Idiots* gezien en dat was aan een stuk door lachwekkend zeg maar, maar ik vond het helemaal niet lachwekkend. Maar nu ben ik er achter gekomen. Ik vond het zo'n stomme film maar de hele zaal lag plat. En ik vond het zo stom, maar dat kwam, ik begrijp die humor niet. En al die Hindoestanen die begrijpen die humor. Er zat humor in die ik niet begreep.

I: Dus jij hebt die film heel anders ervaren?

N: Ja, ik vond het helemaal niet leuk. En ik was ook zo teleurgesteld. En in zo'n bioscoopzaal is het ook heel anders zitten dan inderdaad bij een gewone film. Want iedereen die praat mee en die lacht mee en die,... heel veel reactie heb je van de zaal op zo'n film. Echt heel veel en heel apart is dat.

I: Ga je altijd naar de bioscoop om een film te kijken of kijk je ook thuis?

N: Nou dat wil ik wel maar dan, dan zit je met die ondertiteling. Mijn vent die kan heel goed Engels luisteren maar ik heb echt die ondertiteling nodig. En je kunt ze wel kopen met ondertiteling maar dan dat klopt, ze zeggen dat dat dan niet echt zo goed klopt die ondertiteling. Want dat moet je dan met zo'n apparaatje, weet ik veel. Dus dat heb ik nog nooit gedaan want ik denk dan zo van ja...

I: Dan volg je het verhaal dus niet zo?

N: Ja, nee.

I: Dus tot nu toe heb je altijd in de bioscoop gekeken. Kan je me vertellen hoe dat toen ging? Want je zei net dat iedereen praat dan door elkaar heen... en bij de film zeg maar... blijf je dan zitten, kijk je dan gewoon de films of is het dan ook dat je tegen je buurvrouw zegt van...

N: Nee, nee dat heb ik niet bij de bioscoop.

I: Dus je kijkt echt alleen de film?

N: Ja.

I: En als je naar de film gaat, ga je dan alleen?

N: Nee met mijn vriend. Ik ken ook niemand anders die dat soort films ook leuk zouden vinden ofzo.

I: Jullie gaan dus altijd met z'n tweeën.

N: Ja.

I: Beschouw jij jezelf als een fan?

N: Ja.

I: Op welke manier vind je dat je fan bent? Hoe geef je daar uiting aan? Je kijkt de films bijvoorbeeld maar ga je ook naar evenementen of zit je ook op internet of fora?

N: Nee. Nou ik heb wel laatst gekeken naar in Den Haag heb je zo'n dansschool voor Bollywooddans en dat lijkt me wel heel erg leuk. Maar we hebben nu gekozen voor de Argentijnse tango om die met z'n tweetjes, ook heel leuk. Maar dat is iets dat wil ik ook nog wel gaan doen, dat lijkt me heel leuk.

I: Om echt die dans te gaan leren?

N: Ja, en ook met die kleding enzo, echt geweldig lijkt me dat. En verder,... die actrices die zijn natuurlijk allemaal zo super mooi, die huid zo mooi egaal. En dan denk ik ik moet ook maar weer die huid zo mooi egaal doen en mijn wenkbrauwen moeten weer zo mooi strak, weet je wel?

I: Maar zie je die actrices en ook die acteurs dan een beetje als een voorbeeld?

N: Ja, misschien wel een beetje ja. Ja, ik vind ze helemaal geweldig.

I: Maar kijk je dan ook een beetje tegen ze op?

N: Nee, nee dat is dan weer... tegen iemand opkijken dat is dan alsof je zelf onzeker bent ofzo. Nee ik vind het gewoon mooi.

I: Je geniet van hun?

N: Ja.

I: Oké, maar dus voor de rest ben je niet echt actief op een forum ofzo op internet?

N: Nee, dan moet ik wel helemaal niks te doen hebben ofzo...

I: Het is voornamelijk dat je de films erg mooi vindt?

N: Ja en de muziek.

I: Maar je deelt dat dan met je man, beetje binnenshuis. Maar heb je dan ook niet vriendinnen die je dan meesleept?

N: Nou, een hele goede vriendin van mij die wordt nu ook een beetje verslaafd aan die relaxte muziek enzo. Maar dat hoeft niet perse India muziek te zijn. Ik heb haar ook een boek gegeven van uhm... het gaat over Boeddhistische manier van opvoeden. Dus dat heeft er dan ook meer een beetje mee te maken.

I: Maar eerder had je niks met India, dat had je een beetje links laten liggen?

N: Nee, nou links laten liggen. Ik heb het niet links laten liggen, ik heb dat nooit ontdekt in mezelf.

I: Wat kan je vertellen over de Bollywoodfilms in het algemeen? Wat valt je op?

N: Nou ja dus wat ik al zei, dat je dus echt actie, avontuur, romantiek, alles. Er gebeuren in die films de ene keer dan wordt er geschoten en vliegt er een auto door de lucht en de andere keer dan heb je zo'n hele romantische scène en dan... ja dat, dat valt me heel erg op dat je echt alles in een film.

I: En vind je dat leuk? Is het iets dat je ook in andere films zou willen zien?

N: Ja dat vind ik heel erg leuk want dan is het eigenlijk voor iedereen wel leuk.

I: Wat zijn nog meer dingen dat jij typisch aan Bollywoodfilms vindt? Je zei dus al de mix van verschillende genres.

N: Die stukjes met zang tussendoor enzo en dan die mooie beelden en plaatjes van..., zoals die film van *Ghajini* dan zie je ze opeens,... met die lange sluier die sleept dan door de wind

en dan staan ze daar in de woestijn met elkaar te zoenen en dan die muziek erbij zo en dan raak je helemaal in verroering.

I: Wat raakt jou dan echt, is het de muziek meer of ook het beeld?

N: Ja die muziek natuurlijk, maar ook het beeld. De combinatie.

I: Hetgeen dat je dan dus echt aanspreekt in die films is dan de muziek, en ook wel de dans en de verschillende mix van soorten. Zijn er nog meer dingen wat je aanspreekt of dat echt typisch Bollywood is?

N: Nou wat ik mooi vindt, er zit ook altijd een gedachte achter het verhaal. Dat vind ik ook altijd wel mooi.

I: Wat voor gedachten zijn dat dan?

N: Nou iets van,... nou bijvoorbeeld die film van *My name is Khan*. Dat is dus een man die lijdt aan het syndroom van asperger. En die, die door allemaal moeilijke omstandigheden en door de 9/11 ramp en door die botsing daar van de Moslims en de hoe heet het dan is zij haar zoontje verloren, die is omgekomen en dan zegt zij tegen hem, want zij gaan dan met elkaar. Maar hij lijdt aan het syndroom van asperger en zij is gewoon normaal. Zij is boos op hem en zij zegt 'ga maar weg, je mag pas terugkomen als je de president hebt verteld dat je geen terrorist bent'. Nou dat slaat natuurlijk helemaal nergens op want hoe moet je een president gaan bereiken en dan gaan vertellen van 'ik ben geen terrorist'. Maar hij heeft dus het syndroom van asperger en hij gaat dus dat doen, want hij wil weer terug bij haar dus hij gaat op weg de wereld in richting de president om hem dus te vertellen 'ik ben geen terrorist' en dan kan hij haar weer terugkrijgen en dat is, dat is zo mooi dat hij... Ja, je moet dat echt zien. En hij maakt dan heel die reis en dan uiteindelijk dan lukt het hem dus en dan komt hij op het nieuws en dan ziet zij hem op tv van 'mr. president, I am not a terrorist!'. Dat ziet zij op tv en dan oohww... en ja.

I: En wat denk je dan dat daar de boodschap in is?

N: Nou, ... even denken... ja ik denk gewoon dat die hele sterke liefde ofzo wat zij laten zien tussen die twee mensen. Het gaat altijd wel over een hele sterke liefde.

I: In Bollywoodfilms in het algemeen?

N: Ja. Volgens mij wel, wat ik heb gezien.

I: Dus, dat is volgens jou wel een terugkerend thema?

N: Ja.

I: En wat zijn nog meer, naar jouw idee, terugkerende thema's zeg maar?

N: Nou die films gaan over allerlei onderwerpen, maar uiteindelijk gaat het toch wel om de liefde dat ze weer bij elkaar komen op de een of andere manier. Ja, daar gaat het altijd wel om.

I: Zou je dan zeggen, om het heel zwart/wit te zeggen, dat de meeste Bollywoodfilms die jij hebt gezien het wel een liefdesverhaal is en de rest zoals actie en humor komt daar bij om het een geheel te maken?

N: Ja.

I: Vind jij acteurs heel belangrijk in de films? Je gaf net al aan dat je ze heel mooi vind en hoe het in beeld is gebracht. Maar vind jij het belangrijk hoe de acteurs zijn? Of dat het bekende acteurs zijn? Vind je dat belangrijk om een film te zien?

N: Nou ik zou het wel leuk vinden om weer een film te zien van die Aamir Khan of... ik weet even niet hoe die andere heet. Maar ik weet niet of er heel veel, heel veel Bollywood acteurs zijn. Want volgens mij spelen ze continue weer in een, dan zie je weer dezelfde persoon terug in een andere film.

I: Maar het is dus niet zo dat wat je hier wel ziet, er is een nieuwe film van Brad Pitt uit en ik ga naar die film want Brad Pitt zit er in?

N: Ja, dat heb ik wel met Aamir Khan. Daar zou ik wel...

I: Dus als er nu een nieuwe film met hem uit komt dan maakt het je eigenlijk niet uit welke film het is?

N: Nee, want dan weet ik het is toch goed. Nee, behalve in die *Three Idiots*. Daar speelde hij ook mee trouwens en dat was weer niet goed.

I: Jij vindt hem een goede acteur?

N: Nou ze zijn allemaal goede acteurs. Ik vind ze allemaal goed.

I: Dus hetgeen wat je opvalt is de verhaallijnen, de muziek en zeg maar dat. Vind jij verder dat Bollywoodfilms Indiase cultuur weergeven?

N: Nou wat ik dus heel jammer vond van die film *My name is Khan* dat speelt dus af in Amerika. Dat vond ik weer niet leuk. Want dan kon je helemaal niks zien. Ja de muziek en die acteurs. Maar niks van het landschap. Dat vond ik dan weer wel jammer.

I: Je hebt dus liever dat Bollywoodfilms zich in Indiase afspelen zodat je ook de omgeving kan zien?

N: Ja.

I: Vind je Bollywoodfilms die zich in het buitenland afspelen dan ook minder mooi, minder leuk?

N: Nee dat dan weer niet want ze kunnen alsnog, ze kunnen dan nog die sfeer super goed. En dan is het super mooi en dan

I: Denk je dat er culturele elementen naar voren komen in de film?

N: Wat bedoel je?

I: Zoals, ... als je bijvoorbeeld naar Nederland kijkt dan hebben wij toch wel beetje mentaliteit van 'doe maar gewoon dan doe je al gek genoeg'. Je hoeft zeg maar niet te uitbundig te doen. Dat is ook wel een beetje de Nederlandse film, zie je dat ook terug in Bollywoodfilms?

N: Nou je ziet inderdaad wel die vrouwen in die films zijn heel erg van wwhoee (schreeuwend)...heel hysterisch. Heel grappig allemaal. Misschien zijn ze dat wel niet, maar dat weet ik dan natuurlijk niet. Maar die mannen niet maar die vrouwen wel.

I: Hoe zou je de man omschrijven in de film, in het algemeen?

N: Heel stoer en heel heldhaftig en, ... maar ik vind eigenlijk die Bollywood man helemaal niet lijken op de mannen in India.

I: Qua manier van doen of qua uiterlijk?

N: Nee, qua uiterlijk hebben zij natuurlijk best wel een lichte huidskleur enzo en dat vinden ze natuurlijk, ... ze willen natuurlijk ook veel liever een lichte huidskleur die Bollywoodacteurs. Omdat ze dat mooier vinden ofzo. Maar dat vind ik wel dat die mannen vaak, ...nee niet echt lijken op een echte indiaanse man.

I: Dus je vindt de mannen wel mannelijk?

N: Nou het zijn, ze hebben ook allemaal wel van die lichte ogen. De vrouwen ook. Nou dat is super mooi natuurlijk. Ik weet wel dat ze er alles aan doen om zo mooi mogelijk, dat ze zo met uiterlijk bezig zijn om dus... dat is heel belangrijk.

I: Waarom denk je dat dat heel belangrijk is?

N: Omdat dat denk ik bij die Bollywood hoort. Alleen als je... heel mooi en inderdaad je huid moet lichten, dat vinden ze ook mooier en het moet allemaal. Ik denk dat dat ook mooier overkomt in de sfeer in die dromerige film misschien. Hoe perfecter hoe, ... ik weet het niet.

I: Je zegt een beetje die dromerige sfeer. Vind je dan dat Bollywood een beetje een droomwereld laat zien of...

N: Nee, want in principe is het wel realistisch ofzo. Je raak gewoon in vervoering

I: Herken je jezelf ook in de films? Dat je jezelf in een personage kan verplaatsen bijvoorbeeld?

N: Nou dat weet ik niet. Ik bedoel... ik ga niet... nou misschien wel een beetje ofzo... maar niet dat ik op dat moment denk ik herken mezelf. Nee dat niet. Maar omdat je me er nu zo over na laat denken, misschien wel, ik weet het niet zo.

I: Niet bewust in ieder geval?

N: Nee. Maar het is niet dat ik opeens iets heel onbekends zie.

I: Hetgeen wat zich afspeelt in de films vind je niet raar?

N: Nee, nee, dat vind ik juist mooi.

I: Maar is dat ook herkenbaar of is het een hele andere wereld?

N: Nee, misschien is het wel een beetje herkenbaar. Misschien vind ik het daarom...

I: Het is niet dat je naar de film gaat en denkt 'dat kan toch helemaal niet'?

N: Nee.

I: Met welke cultuur ben je thuis zelf opgegroeid?

N: Nou gewoon.

I: Want in Nederland ben je opgegroeid?

N: Ja, ja, mijn opa en oma die komen van Java en mijn moeder is geboren in Nieuw-Guinea en toen Indonesië onafhankelijk werd toen zijn ze hier gekomen met de oorlog. Toen was mijn moeder zeven en toen heeft ze dus mijn vader ontmoet en mijn vader die komt uit Rotterdam. Dus eigenlijk ben ik... als we met de familie van mijn moederskant samen waren dan was het wel altijd allemaal Indisch natuurlijk en mijn oma koken. En mijn moeder gaat wel altijd naar Bali elk jaar, ik ben daar nog nooit geweest, maar oké. Maar ik ben verder wel gewoon Nederland opgegroeid natuurlijk.

I: Wat voor tradities hadden jullie thuis?

N: Nou niet zo wat met de cultuur te maken had.

I: Maar bijvoorbeeld, als je jarig was kwam de hele familie bij elkaar of vierden jullie dat met het gezin. Is familie heel belangrijk bij jullie thuis?

N: Ja heel belangrijk! Ik ben echt een familiemens.

I: En dat heb je al van jongs af aan mee gekregen?

N: Ja, ik vind echt bij mijn familie zijn nog leuker dan, dat vind ik eigenlijk nog leuker dan vrienden. Behalve dan mijn beste vriendin. Maar mijn moeder deed altijd heel uitgebreid onze verjaardagen vieren en met allemaal speciaal veel cadeautjes. Ja, dat was wel altijd heel uitgebreid.

I: En jullie vierden gewoon de Nederlandse feestdagen?

N: Ja. Ik heb wel op de vrije school gezeten en mijn zoontje zit daar nu ook op. En daar vieren ze dus heel veel jaarfeesten: Pasen, Palmпасen, Pinksteren, St. Jansfeest, advent, kerst, St. Maarten.

I: Maar bijvoorbeeld ook het Suikerfeest en het lichtfeest?

N: Nou dat lichtfeest is St. Maarten.

I: Gingen jullie vaak ook naar de bioscoop, theater of musea?

N: Nee, toen ik nog thuis woonde hadden mijn ouders ook niet veel geld om naar de bioscoop te gaan ofzo. Wij zijn nooit. Nou, ja ik weet nog wel dat mijn eerste film *Bambi* was, dat was dan wel met mijn moeder en zusje. Maar wij zijn nooit eigenlijk, nee als wij ergens naar toe gingen dan gingen we wandelen of we gingen naar het strand. Maar niet die dingen eigenlijk dat geld kost.

I: We hadden het net al over de film *My name is Khan* en vond je dat een echte Bollywoodfilm?

N: Ja, volgens mij.

I: Als je kijkt naar de rest van de films die je eerder hebt gezien is dit dan echt een Bollywoodfilm?

N: Nou ja ik weet eigenlijk niet precies wat ze bedoelen met Bollywoodfilm. Het zal wel dat zijn wat ik net heb verteld. Maar voor de rest, ik vind het eigenlijk gewoon een film over

mensen uit India en de Indiase cultuur. En die taal, die vind ik ook zo mooi. Die taal vind ik heel mooi. Ik vind dat hele mooie klanken.

I: Maar die film draaide maar in een paar bioscopen in Nederland. Waarom zou dat zijn?

N: Ik denk dat, dat die Hindi groep maar heel, niet zo groot is ofzo. Nou kijk dan ga ik naar zo'n film maar ik zie niet de buurvrouw ofzo of mijn andere buurman of al die moedertjes van school of mijn andere vriendinnen. Die gaan daar niet heen. Die kennen dat niet.

I: Wat voor mensen zag je bij de film?

N: Nou allemaal Hindoestaanse mensen zover ik dat kon zien.

I: Denk je dat zo'n Bollywoodfilm ook populair zou kunnen worden in heel Nederland.

N: Nou als ze zouden weten hoe gaaf zo'n film is. Ja zeker!

I: Waarom is dat nu dan niet?

N: Nou omdat er waarschijnlijk dan,... nou ik zou het niet weten. Misschien omdat ze het dan niet weten?

I: Denk je dat de Bollywoodfilm niet zo bekend is in Nederland?

N: Ja dat denk ik. Want bij Pathé zijn ze dus ook begonnen met die Turkse films en omdat ze dus hebben gemerkt dat... misschien doen ze daar dan ook een onderzoekje naar.

I: Maar denk je dat de standaard Nederlander, in hoeverre je daarover kan praten, denk je dat die een Bollywoodfilm mooi zou vinden?

N: Ja heel mooi. Zeker weten! Dat vindt iedereen mooi. Nou nee dat weet ik niet natuurlijk. Dat is ook niet helemaal waar. Nee. Want laatst zei iemand, toen had ik die Indiase muziek op, en die zegt zo van 'zo wat heb jij nou van die kattengejank!' Die kon zich er totaal niet in vinden. Nee, nee, Nederlandse mensen die dat totaal niet kennen kunnen zich niet vinden in die muziek. En zelfs mijn oma die had zoiets van, mijn oma die is natuurlijk een echte Indo en die had... eigenlijk vroeger al, toen vond ze Hindoestaanse mensen hmmm...

I: Daar moest ze eigenlijk niet zo veel van hebben?

N: Nee. En ze houdt ook helemaal niet van die muziek dus. Nee, nee, ik zou zeggen van wel. Maar ik vind die, ik ben er helemaal verslaafd aan.

I: En heb je ook *Slumdog Millionaire* gezien?

N: Ja. Ja, die heb ik gezien maar toen ben ik in slaap gevallen. We zaten die op de laptop op bed aan het kijken en toen ben ik in slaap gevallen. En mijn vent die heeft hem wel afgezien en dus daarom heb ik hem nog nooit nog een keer gekeken omdat hij hem al gezien had en ik maar voor de helft.

I: Je kijkt hem dan dus niet alleen af?

N: Nee, nee, ik vind het, om dat nou alleen te doen, daar heb ik niet eens de tijd voor. Want ik bedoel, mijn vent is er gewoon elke avond en overdag moet ik gewoon mijn ding doen, mijn werk. Dan ga ik niet in mijn eentje die film kijken. Ik vind het ook gezelliger. Want als

mijn vent een avond niet thuis is dan interesseert mij die hele tv niet. Dan hoef ik helemaal niet die programmaatjes te zien die ik normaal wel wil zien.

I: Weet je nog een beetje over *Slumdog Millionaire*? Weet je nog waar het verhaal over ging?

N: Nee niet echt, ja over dat jongetje maar voor de rest weet ik het niet.

I: In het begin hadden we het over het verschil tussen een Bollywoodfilm en een Hollywoodfilm. Weet jij een beetje wat er verstaan wordt onder een Hollywoodfilm?

N: Nou ja, daar doen ze gewoon, ... daar vergeten ze dus al die mooie stukjes die juist die sfeer weergeven die laten ze eruit.

I: Vind je dat een Hollywoodfilm eigenlijk te kort is om het verhaal goed te kunnen vertellen?

N: Ja! Daarom is een Bollywoodfilm natuurlijk ook zo lang omdat ze die mooie stukjes er juist in maken.

I: Wat voor verschillen zie je tussen Bollywoodfilms en Hollywoodfilms?

N: Na ja dus dat. En ook, een Bollywoodfilm heeft dus altijd een heel mooi verhaal dat dus ook van alles zegt en waar je dan zelf over na gaat denken. En een Hollywoodfilm niet. Na ja dat kan soms wel... onthoud je ook niet. Bollywoodfilms blijven je heel erg bij.

I: Toen je naar de Bollywoodfilms begon te kijken had je toen al een idee over India, over het land of cultuur?

N: Nee eigenlijk alleen wat mijn vent mij vertelt over de mensen, foto's en zijn vakanties.

I: Je had niet echt een voorstelling van India is zo... en de mensen zijn zo...

N: Jawel, maar dat vind ik zo moeilijk om te omschrijven.

I: Toen je die films keek kreeg je toen een ander beeld?

N: Nou ik weet wel die films,... zo is het natuurlijk niet in India. Volgens mij lopen er in India, zijn de mensen veel donkerder enzo en zijn, ... en het is niet zo dat het in India volloopt met allemaal mooie Bollywoodsterren. Nee, nee. Dan zie ik toch meer... je hebt natuurlijk hele arme gedeeltes dat is dan weer niet zo, dat is weer niet zo leuk als je daar op vakantie bent dat vertelde mijn vent dan. Dat is niet zo leuk om te zien. Maar ik zou bijna, als ik het geld had om zo'n lange reis en de tijd en de mogelijkheid, dan zou ik bijna toch eerder naar India gaan dan naar Bali zelfs.

I: Wat trekt je dan?

N: Ik weet het niet. Mijn moeder zegt Bali is juist magisch, maar ik weet het niet.

I: Wat zou je graag in India willen zien?

N: Nou ik denk dat ik wel meer over de mensen en de cultuur te weten wil komen enzo

I: Nu heb je daar geen beeld van? Door de films?

N: Nee. Nee, eigenlijk niet nee. Een heel klein beetje maar niet echt het straatbeeld ofzo.

I: Denk je dat Bollywoodfilms over de gehele wereld gezien heel populair zijn?

N: Ja ik vind van wel. Ik vind het echt de beste films

I: Kijk je ook Hollywoodfilms, of alleen Bollywoodfilms?

N: Nee eigenlijk niet. Ik kijk al geen films op tv ofzo. Het spreekt me niet aan. Bijvoorbeeld als er een nieuwe film uit is. Ja heel soms. Ik heb die film gezien met Sandra Bullock. Dan moeten zij verplicht trouwen. Maar waarom...?

I: Wat vond je van de film?

N: Nou dat vond ik wel een leuke film. Ik vond die wel heel grappig. En dan die twee acteurs natuurlijk. En die verhaallijn en die acteurs. Dan wil je er wel naar toe gaan maar ik weet eigenlijk niet...

I: Was die film heel anders dan een Bollywoodfilm?

N: Nou die film mist dan de muziek enzo. Maar dat was ook een hele leuke film. Maar dat dat blijft lang niet zo lang hangen als een Hollywoodfilm.

I: Maar wat weet je nog over die film, die Hollywoodfilm? Kan je nog vertellen waar die over ging?

N: Ja, dat is eigenlijk wel apart ja. Zij was een beetje een bezige bavin en elke werknemer had eigenlijk een beetje een hekel aan haar. En toen, ... toen moest ze opeens het land uit ofzo of ze moest, ze ging trouwen en toen had ze ter plekke gezegd ik ga trouwen met jou en dat was dan een personeelslid die vent. En hij moest eigenlijk wel toegeven want anders werd hij ontslagen ofzo. Dus hij moest wel toegeven en hij moest dus verplicht trouwen. Maar eigenlijk hadden ze hele tijd een hekel aan elkaar maar langzamerhand werden ze toch verliefd op elkaar of zoiets.

I: Kan deze verhaallijn ook in een Bollywoodfilm?

N: Ja! En dat zou dan nog veel leuker zijn.

I: Maar zo'n verhaallijn zou ook wel in een Bollywoodfilm kunnen?

N: Ja, dit vind ik ook wel een typisch Bollywoodfilm verhaallijn.

I: Hoe zou dit verhaallijn er in een Bollywoodfilm uitzien?

N: Nou dan zou er ook meer actie bij komen en het zou meer spetteren.

I: Als ik het zo mag samenvatten dan zou je zeggen dat Bollywoodfilms van het beeld spetteren door al de actie en humor enzo en de muziek en dat Hollywoodfilms een beetje rustig zijn?

N: Nou ja het ligt er natuurlijk maar net aan wat voor soort genre het is. Als het gewoon een... romantische komedie is dan zie je ook alleen maar een romantische komedie.

I: Vind je dat jammer?

N: Nee, dat vind ik niet jammer, maar ik vind het wel leuk dat je dat in een Bollywoodfilm wel hebt.

I: Maar denk je dat een Bollywoodfilm over de hele wereld gezien wel populair is, veel publiek trekt?

N: Nou ja dat kan, ... nou ja ik weet dat natuurlijk niet. Maar ik schat in dat dat niet anders kan. Dan dat dat zo is.

I: En denk je dan dat zij voornamelijk Hindoestaanse mensen aantrekken of ook andere mensen.

N: Jawel voornamelijk Hindoestaanse mensen maar dus ook andere mensen want ik ben er ook gek van. Maar ik denk dat dat maar een heel klein groepje is.

I: Waarom denk je dat Hollywood zo veel populairder is dan Bollywood. Waarom gaan daar zoveel meer mensen heen?

N: Omdat daar meer mensen van die afkomst zijn? Zo... nou dat weet ik eigenlijk niet.

I: Een Hollywoodfilm is een film dat in Amerika is gemaakt.

N: Ja daar wonen toch veel meer mensen in Amerika.

I: Maar waarom gaan wij in Nederland ook veel naar die films toe?

N: Ja omdat dat dezelfde cultuur is bijna.

I: En waarom gaan wij dan niet naar Bollywoodfilms?

N: En het is de cultuur niet en zij weten het niet. Nee, het spreekt ze niet aan denk ik.

I: Heb je verder zelf nog vragen of dingen wat je nog wilde vertellen.

N: Nee, maar als ik dat zo vertel dan wil ik het ook wel van jou weten.

I: Er is niet iets waarvan je denkt dat ben ik vergeten te zeggen?

N: Nee.

-----EINDE INTERVIEW-----

Interview Prawita – 30 maart 2010

I: Weet je je eerste ervaring met Bollywoodfilms nog? Kan je er wat over zeggen?

P: Jeetje, dat is echt, echt *way back*. Ik ben nu 25 en de eerste Bollywoodfilms keek ik echt toen ik twee, drie, vier was, dus in die leeftijd. Een van de eerste films dat was toen vooral heel spannend, leuk, plezier en dat vond ik toen echt cool. Maar mijn eerste gevoel was, nou ik snapte natuurlijk niet alles, ik was de taal toen niet machtig en Engelse ondertiteling kon ik toen ook niet lezen maar ik vond het toen wel heel leuk om de spanning en de acties enzo te zien.

I: En keek je toen thuis met je familie?

P: Ja, we keken altijd thuis met familie of als we bij familie waren, bij mijn ooms en tantes, mijn nichtjes en neefjes dan keken we altijd. En thuis hadden we gewoon de films, dan gingen we naar de videotheek en dan haalden we gewoon videobanden en die speelden wij dan af en dan brachten we ze terug. En dan elke week zeg maar andere films.

I: Dus jullie keken echt op wekelijkse basis?

P: Ja, bijna wel ja.

I: Dus eigenlijk ben je al van kinds af aan wel fan?

P: Ja, ik ben heel erg fan geweest van een van de acteurs van India: Shah Rukh Khan. En dan echt fan in de zin van posters en plakkerijtjes en stickerijtjes. Maar naarmate je ouder wordt groeit dat er wel een beetje van af. Ik vind Bollywoodfilms nog steeds heel erg leuk. Alleen ze zijn niet meer realistisch, het is echt een droomwereld. Ja, je gaat echt met je gedachte gewoon op nul naar een film kijken en dan denk je 'dit gaat er gebeuren' en sommige dingen zijn echt heel voorspelbaar. En soms denk ik dan zijn die films echt op realiteit gebaseerd en dan hebben zij op mij nu meer indruk.

I: Zie je een verschil tussen de films van nu en van een paar jaar terug van dat ze nu minder realistisch zijn?

P: Nou de films zijn, ... de films van vroeger die hadden ook echt een betekenis. Er zat zeg maar een levensles achter. Bijvoorbeeld dat er nou ja ik roep maar wat... dat twee broer allebei in een ander gezin werden opgegroeid en dan kregen ze later en dan kwamen ze elkaar weer tegen en dan het moraal van die film is eigenlijk alle mensen gelijk behandelen want je weet nooit wie familie van je is. Er zit altijd wel een moraal in een verhaal en dat moraal is nu in de meeste films een beetje zoek. Vooral actie en entertainment en vooral mensen van de straat houden en daardoor zijn ze minder realistisch. Het is vooral entertainment en acties dingetjes erin en stunts dat maakt het wel heel aantrekkelijk maar dat heeft weinig betekenis in de film.

I: Maar mis jij die betekenis?

P: Ja, ik persoonlijk wel. Ik vind het nu nog steeds leuk om films te bekijken waar echt een betekenis in zit een film waarover je na moet denken van 'dat zou mij ook kunnen overkomen' wat ze daar zeggen dat zou ook wel zo kunnen zijn. En ja dat mis ik echt.

I: Kijk je nu dan ook meer films die ouder zijn?

P: Nou dat niet maar ik kies wel bewuster de nieuwere films zeg maar. Ik bedoel er worden op jaarbasis zo'n 800 Indiase films die ook gedistribueerd worden over de wereld. En daarvan komt, ik denk zo'n 10^e deel naar Nederland en daarin ben ik wel heel bewust aan het kijken van welke spreekt mij echt aan en welke niet. En als het een film is waarin alleen maar actie in zit en alleen maar stunts dan is het voor mij niet aantrekkelijk. Als het een film is wat humor heeft en een bepaalde betekenis heeft of een bepaalde lading dekt dan vind ik dat wel interessant om naar te kijken.

I: Wat voor elementen vind jij typisch Bollywood?

P: Het onrealistische dat is echt typisch. Het feit dat je het ene moment aan het vechten zijn en het andere moment staan ze in een heel mooi weiland met watervallen en dat soort dingen. Ik vind dat zo onrealistisch maar zo typisch. Dat zie je in elke film terug. Elke keer als er een liedje komt dan zijn ze op twintig verschillende plaatsen in dat liedje en dat zie je bijna in elke film. Er zijn er maar zelden films waar geen liedjes in zijn en waar ze op één plaats zijn dan zie je dat er wel drie keer gewisseld wordt van outfit. En mensen hebben nooit een

heel liedje lang dezelfde outfit aan. Dat zijn twee dingen die echt typisch zijn. *Happy endings* zijn eigenlijk ook typisch. Het einde is bijna altijd goed maar zelden zo dat je een Hindoestaanse film kijkt van en denkt 'ohw ja wat raar, wat apart dat dit zo gebeurt'. Het is altijd zo van *happy end* en ze leefden nog lang en gelukkig.

I: Is het daardoor ook voorspelbaar te noemen?

P: Ja. Ik vind van wel. Ook de ervaring. Er zijn heel veel films die op elkaar lijken dus. Mijn broer en ik maakten er altijd een spelletje van van wat denk je dat er gaat gebeuren. Hij denkt dan dit en ik dacht dan wat anders. Een van ons had dan altijd gelijk. Dus qua voorspelbaar. Ja. Absoluut.

I: Zijn er nog meer elementen die typisch Bollywood zijn?

P: Ja typisch Bollywood is ook dat er alleen maar,... Dat de acteurs en actrices alleen maar Hindoestanen zijn, dat is echt typisch. Dat er playback zangers zijn. Er zijn heel veel liedjes in Hindoestaansefilms, Bollywoodfilms. En de mensen denken altijd dat de acteurs en actrices ook kunnen zingen en acteren. Maar dat is dus niet zo. Want er zit altijd een playback zanger achter en dat is ook heel typisch. Er wordt gewoon geplaybackt in zo'n Bollywoodfilm. Dat is typisch. En de kledij is ook typisch Bollywood, de saries en dat soort dingen.

I: En qua verhaallijn, zijn er ook dingen dat eigenlijk vaak terugkeert in de films?

P: Nou iets dat altijd terugkomt ergens is een romantisch component. Dat zit wel in elke film. Je ziet in elke film wel een jongen en meisje die op elkaar verliefd worden en dan problemen krijgen. Of een man en een vrouw die dan gaan scheiden en dan later verliefd worden. Weet je wel? Er zit altijd een component van romances in. Ik heb nog nooit een film gezien die kei hard van actie is ofzo. Er zit altijd wel een sentimentele kant in.

I: Oké, dus ook al is het alleen actie er zit altijd iets romantisch in.

P: Ja, altijd.

I: Vind je dat leuk?

P: Ja leuk. Ik bedoel het hoort er een beetje bij zeg maar. Het is onlosmakend aan elkaar gekoppeld.

I: Maar het stoort je niet?

P: Nee het stoort me niet, nee. Als het er niet zou zijn dan zou het me opvallen.

I: Je zou het dan wel missen?

P: Nee ik zou niet zoiets hebben van het moet er perse zijn maar ik zou wel denken 'he ik heb het niet gezien'. Maar het is voor mij geen voorwaarde om naar een Hindoestaansefilm te kijken.

I: Oké, wat spreekt je zo aan in die films?

P: Nou vroeger was het heel erg het weg kunnen dromen. Zeg maar toen je een jaartje of achttien, negentien was. Toen je de puberteit had gehad zeg maar. Toen vond ik het heel

erg leuk om gewoon een film op te zetten en weg te dromen van ik wil ook een prins op het witte paard en ik wil ook dit en ik wil ook dat. En nu is het meer gewoon entertainment. ik kies nu ook echt zeg maar bewust de films omdat ik,... Ja de betekenis van de film wel heel erg leuk kan vinden.

I: Waar kies jij je film op? Op de betekenis die er in zit, maar zijn er nog meer elementen die je belangrijk vindt?

P: Nee nu je het zegt niet.

I: Misschien acteur of actrice?

P: Nee, voorheen wel maar nu zeker niet meer. Nee ik moet echt wel een film zeg maar het verhaallijn lezen en dan denk ik van 'ja ik kijk wel' of 'ik kijk niet'. Vroeger ging ik wel echt naar films van Shah Rukh Khan, echt de grote Bollywoodster. En daar ging ik altijd naar toe maar nu als ik een film... Als ik iets lees van hem van 'dat vind ik de moeite niet waard' dan ga ik er ook niet naar toe. In die zin is het verhaal belangrijker dan de acteurs of de actrices die erin spelen.

I: Je gaf dus aan dat je al van jongs af aan was opgegroeid met die films. En je lijkt dus ook heel veel films. Maar ben je ook actief op fora, of ga je naar evenementen?

P: Nou ik ga wel naar concerten van de playback zangers dus. Dat wel en ik ben ook wel eens naar shows geweest van die Bollywoodsterren. Dat was toen leuk maar dat zou ik nu niet meer doen.

I: Wat voor shows waren dat?

P: Dat zijn van die, de show heet *Bollywood Heart* en dan komen er dus een aantal sterren van India naar Nederland en die treden dan een paar van hun favoriete liedjes op. Dus zeg maar, liedjes uit de films die treden ze dan op. Ze doen sketches en ze doen grapjes en daar zit dan een hele show omheen gebouwd. En daar ben ik toen dus ook wel geweest.

I: Had je dan ook contact met andere fans of ging je daar met je familie heen?

P: Ik ging daar met mijn familie heen. En dat is meer gewoon een uitje van leuk om dat te zien van dat het was 'hij komt en we moeten er naar toe!' zo was dat niet.

I: Oké, dus het was meer het samenzijn met je familie dat was belangrijker?

P: Ja, ook maar ook wel om die sterren even in het echt te zien. Dat vond ik wel iets om een keer mee gemaakt te hebben.

I: En op fora ben je niet actief?

P: Nee, nee helemaal niet. Echt totaal niet.

I: Heb je veel vrienden in je kennissenkring die fan zijn?

P: Nee, nee niet meer. Toen ik op het hbo zat waren er wel een paar vriendinnen van mij, Marokkaanse vriendinnen, die Bollywoodfilms keken. Maar geen Hindoestaanse vrienden of vriendinnen. Ja een vriend. Ja één. Maar geen groepen waarmee we op de bank gaan films kijken.

I: De films die je kijkt, kijk je die in de bioscoop, thuis?

P: Allebei. Als het een bioscoop waard is dan gaan we naar de bioscoop. Maar ze zijn heel snel uit op dvd dus als de dvd uit is dan kijk ik die lekker op de bank.

I: Maar koop je die dvd's, huur je ze, of download je?

P: Wij kopen ze, of huren. Maar voornamelijk kopen.

I: En met wie ga je naar de bioscoop?

P: Dat is verschillend. Soms ga ik met een vriend, soms met vriendinnen, soms met mn ouders en zusje en soms met mn broer.

I: Je gaat nooit alleen?

P: Nee, nee dat ben ik nog nooit geweest.

I: Je zit in de bioscoop en je kijkt naar een film en dan? Wat gebeurt er om je heen. Hoe is de bioscoop ervaring?

P: Dat is, je zit allemaal met gelijk gestemde. Iedereen komt om dezelfde reden naar die film. Het is een soort van we gaan met z'n alleen naar een film kijken. Maar het is niet anders dan naar een Nederlandse film. Ik voel daar geen verschil in. Ja, wel dat als mensen dan Hindoestaans praten dan denk je van ik hoor wat ze zeggen, of ik begrijp wat ze zeggen. Maar dat is dan het enige verschil. Dus het is niet zo dat het gevoel bij mij anders is als ik naar een Bollywoodfilm ga dan als ik naar een Engelse of Nederlandse of Franse film.

I: Dus het maakt qua ervaring niet uit welke film het is?

P: Nee, nee. Mijn moeder die was wel naar India geweest en die was daar wel naar de bioscoop gegaan. En die vertelde dat de ervaring daar wel heel anders is. Want zij is ook gewoon hier opgevoed en opgegroeid. En zij vertelde dan dat ze in India ook gaan dansen en gaan zingen. Nou dat wordt hier helemaal niet gedaan. Dus dat verschil kon zij wel merken.

I: En de mensen die om je heen ziet in de bioscoop zijn dat Hindoestaanse mensen of, wat voor mensen gaan daar heen?

P: Voornamelijk Hindoestaanse mensen maar ik zie steeds meer Arabische mensen: Marokkaanse mensen, Turkse mensen, Afghaanse mensen, uit die hoek. Uit de Arabische wereld, dat zie ik steeds meer. En als we nou bijvoorbeeld, mijn nichtje die danst ook, van die Bollywooddans enzo. En als we dan naar zo'n voorstelling gaan dan zie ik ook veel mensen van Nederlandse afkomst in het publiek. Dus het verschilt echt per film en per voorstelling en per evenement.

I: Wat zijn volgens jou verschillen tussen een Bollywoodfilm en een Hollywoodfilm?

P: Een Bollywoodfilm is heel soft. Dat is echt de allertzachtste kant van de mens zeg maar. Het is echt drama, drama, drama. En Hollywoodfilms zijn toch meer gericht op actie en entertainment en Bollywoodfilms zijn toch wel meer gericht op drama en romances. Drama en romances.

I: Welke van de twee films zou jij als meer realistisch beschouwen. Op jezelf gekeken.

P: Dan zou ik toch gaan voor de Hindoestaanse films, de Bollywoodfilms. Omdat de ervaring met Hollywood is voornamelijk actie en heel veel effecten en Bollywood blijft toch meer dicht bij de mens. Hollywood brengt toch meer aan special effecten en 3D, dat soort effecten en Bollywood brengt meer van wat kan een mens overkomen en hoe kunnen we dat mooi in een verhaal weergeven.

I: Kan je jezelf ook herkennen in de films, de Bollywoodfilms?

P: In sommige Hindoestaanse films wel. Maar in sommige Hollywoodfilms heb ik dat ook.

I: Als je een voorbeeld zou moeten geven van een Bollywoodfilm waarin je je kon herkennen van een situatie of iets. Herken je je dan in een personage of een gebeurtenis.

P: Nou in een personage heb ik mezelf wel eens herkend en ook wel eens in een situatie. Kijk we hebben wel eens... Ik ben wel eens verliefd geweest op een Nederlandse jongen en daar was mijn vader niet zo blij mee. En ik heb ook wel eens films gezien waarin dat cultuurelement heel sterk naar voren komt. Bijvoorbeeld dat een jongen verliefd wordt op een Nederlands meisje of een Pakistaans meisje, of Moslim meisje en dat dan heel veel gedoe met zich mee brengt in de familie. Nou dat herken ik dan ook wel. Mijn ouders, nou ja mijn ouders dan wel iets minder, maar mijn grootouders zijn heel erg van de oude stempel. En wanneer wij, mijn zusje, broer of ik, er voor zouden kiezen om niet met een Hindoestaan thuis te komen dan zouden wij ook een soortgelijk drama krijgen. Dus dat soort dingen dat herken ik wel.

I: Nu hebben we het er al over dat het liever niet is dat jij met een iemand anders thuiskomt dan een Hindoestaanse jongen. Op wat voor manier ben jij thuis opgegroeid. Heb jij echt de Hindoestaanse cultuur mee gekregen en waarin uitte zich dat?

P: Nou ja ik ben wel heel erg Hindoeïstisch opgevoed. En wij zijn ook wel van het regelmatig bidden en naar de tempel gaan. En we doen aan Hindoestaanse feestdagen en we zijn op bepaalde momenten vegetarisch. Met zulke dingen ben ik wel echt opgegroeid. En de bewustwording van de Hindoestaanse cultuur en de Hindoestaanse gewoontes.

I: Kan je wat gewoontes benoemen? Wat zijn tradities of normen en waarden bijvoorbeeld?

P: Nou normen en waarden, nou bij heel veel Hindoestaanse gezinnen merk je dat je als je binnenkomt je schoenen uit moet doen. Of dat merk je eigenlijk bij allochtone gezinnen heel erg sterk en op het moment dat je het huis binnenkomt dat je je schoenen uit moet doen. Dat is bij ons ook wel zo maar je moet ze niet uit doen, je mag ze uit doen. En wij zijn heel erg opgegroeid met het idee dat als mensen binnenkomen dat ze je gelijk wat te drinken en wat te eten moet aanbieden. Dus mijn vader heeft ook tegen ons gezegd dat als je gasten hebt je er in ieder geval voor moet zorgen dat ze ook gegeten en gedronken hebben want anders mogen je gasten niet uit je huis weg. Dus in de Nederlandse termen gezegd: klant is koning. Nou dat is bij ons ook zo. Een gast wordt gewoon als een koning behandeld zeg maar. En

het deel respect. We zijn heel erg opgegroeid met de paplepel dat we voor alles en iedereen respect moeten hebben. Dus niet alleen voor mensen waartegen je sowieso u zegt. Maar ook voor dieren en planten, eigenlijk voor alle levende wezens. En ik vind dat ook wel een heel mooi aspect.

I: En zie je deze elementen ook terug in de films?

P: Ja wat je terugziet heel sterk in de films is dat respect heel hoog staat en ook eer heel hoog staat. En wat je terugziet in de films is dat om de eer niet aan te tasten en het respect ze bereid zijn heel erg veel te doen. Eerwraak en dat soort dingen is in de Hindoestaanse cultuur ook niet heel erg anders. Dat zie je in India ook, op het moment dat er gehuwd moet worden dan kunnen de ouders heel erg ver gaan om hun dochter maar uit te huwelijken voor heel veel geld. Kijk ze gaan ook over de ruggen van hun dochter om er zelf maar rijk of eer van uit te krijgen. En dat zie je in de Hindoestaanse films ook wel terug. Ook dat, stel je nou eens voor dat een Hindoestaanse man verliefd wordt op een Moslim meisje en die ouders zeggen van dat doen we niet. Dan hoeveel die jongen ook van het meisje houdt dan zou hij nooit voor dat meisje kiezen omdat hij de eer van de ouders niet wil wraken.

I: Is familie dan heel belangrijk daarin?

P: Zo wordt het wel geschetst. Ik weet niet of het zo is, dat durf ik niet te zeggen. Maar zo wordt het wel geschetst. Je doet dat soort dingen je familie niet aan. Punt. Dat is ook een beeld dat zo gecreëerd wordt en geleefd wordt in India en Nepal.

I: Vind je dat de Bollywoodfilms een realistisch beeld weergeven van het leven in India of de Hindoestaanse cultuur?

P: Cultuur, ja. Realistisch beeld, weet ik niet. De cultuur in de Bollywoodfilms is ook echt wel de cultuur die je in India kunt vinden. Maar of het realistisch is durf ik niet te zeggen. Want ik ben zelf nooit in India geweest dus ik kan dat niet beoordelen.

I: Maar de cultuur komt wel overeen met de cultuur die je zelf hebt ervaren of die uit je opvoeding?

P: Ja, deels wel. Niet alles, maar deels wel ja.

I: Zijn er ook dingen in de film waarvan je denkt dat kan helemaal niet of dat hoort helemaal niet bij die cultuur. Iets dat heel tegenstrijdig is?

P: Nou ja die films zijn er wel maar die halen de publicatie nooit. Er zijn echt wel films gemaakt die realistisch zijn zoals meisjes van 12 die zwanger raken en het kind houden en afgestoten worden door de familie. Die films zijn er echt wel, maar die komen niet in de bioscopen en die komen ook niet op dvd's uit. Dan moet je wel heel diep zoeken op het internet om die tegen te komen. En dat is ook wel omdat India zich heel erg wil beschermen tegen dat soort beelden. Het moet wel voldoen aan een aantal eisen voordat het op de markt komt, anders komt het de markt gewoon niet op.

I: Bedoel je de buitenlandse markt of ook de Indiase?

P: Nee, ook de Indiase markt. Die producenten daar die zijn heel erg, die zijn erop getraind dat zij bepaalde dingen gewoon niet mogen laten zien. Laten ze dat wel zien dan krijgen ze of gesodemieter, of een boete of wordt het van de markt gehaald. Dus in die zin krijgen wij alleen maar te zien wat er door die grenzen komt. Verder niet.

I: Heeft het kijken naar die films ook jouw beeld over India beïnvloed?

P: Nou deels. Ik denk dat het wel een beetje een idee geeft van wat er gebeurt in India. Maar mijn beeldvorming is vooral uit documentaires en boeken en dat soort dingen. En niet zozeer dat het standaard is wat er in Bollywoodfilms gebeurt en dat dat mijn beeld heeft gevormd.

I: Denk je dat Bollywood populair kan zijn in een Westers land? In een Westerse samenleving?

P: Moeilijke vraag. Ik zou zelf zeggen van niet.

I: En waarom niet?

P: Omdat de Westerse samenleving op een bepaalde manier ontwikkeld is waardoor zij heel erg realistisch in de wereld staan en vooral dit soort softere films zullen bestempelen zoals van 'dat kan toch niet, zo'n film ga ik niet kijken'. Dat het te soft is voor deze wereld.

I: En onder welke voorwaarden zou het we populair kunnen zijn? Want in de vorm waarin het nu is kan het volgens jou geen Westers publiek trekken?

P: Nou niet grootschalig. Kijk, het moet je denk ik liggen. Ga je Russische films op de markt zetten dan zal Nederland daar ook aan moeten wennen. Het is wel meer Westers dan Oosters maar dat is ook een andere tak van sport. Daarin gelden andere normen en waarden en andere belevenissen en niet iedereen kan dat begrijpen. En in Nederland, dan heb ik het specifiek over Nederland, dat is meer van 'wat de boer niet kent dat eet hij niet' heel plat gezegd. En om die reden denk ik dat Bollywoodfilms geen succes kunnen hebben omdat het net een stap te ver gaat in de ontwikkeling en hun leven.

I: Denk je dan dat Bollywoodfilms nooit succesvol kunnen zijn of wel als er bepaalde voorwaarden zijn.

P: Ik weet het niet. Ik denk wel dat het succesvol kan zijn, als het iets realistischer wordt. En je merkt natuurlijk nu wel dat heel veel invloeden van India deze kant op komen. En dat komt ook van Bollywoodfilms bijvoorbeeld meditatie, zang en dans. Dus we hebben wel een invloed op de Westerse samenleving. Maar of dat ooit zo groot gaat worden als bijvoorbeeld Hollywood, dat denk ik niet.

I: Dus het succes van Bollywood in de Westerse wereld gezien kan niet tippen aan Hollywood?

P: Nee, ik zie dat nog niet zo snel gebeuren.

I: En waarom denk je dan dat Hollywood wel zo succesvol is?

P: Ja omdat dat misschien bekend is. Omdat wij als Nederlanders heel erg opgegroeid en opgevoed zijn met de Hollywood producties. Ik denk dat als je, als wij ook van jongs af aan al

op gegroeid zouden zijn met Bollywoodfilms, dat dat misschien wel dezelfde lading zou hebben als Hollywoodfilms. Maar dit is een heel nieuw element en niet iedereen is dat gewend en weet eigenlijk niet wat het is. Dus ze stoten het meer af dan dat ze het omarmen. En Hollywoodfilms daar groeit iedereen mee op en dat is bekend en dat kennen we. En dan denken we 'oh dat is weer een leuke 3D film' dus dat is dan weer helemaal nieuw. Dat heeft denk ik net iets meer gewenning. En ik denk dat het daaraan ligt.

I: Dus wat er aan Bollywoodfilms mist is dan de gewenning, het bekende?

P: Ja het bekende, dat denk ik ja. Ja absoluut.

I: Heb je *Slumdog Millionaire* gezien?

P: Ja.

I: Kan je kort vertellen waar de film over ging?

P: *Slumdog Millionaire* ging over een jongen die mee deed aan een spelprogramma en per ongeluk eigenlijk miljonair werd. En hij kwam uit een sloppenwijk en had eigenlijk geen kennis. Of tenminste, de presentator vond eigenlijk dat hij geen kennis kon hebben van de vragen die hij stelde. Maar op de een of andere manier kon hij wel altijd de vraag beantwoorden. En hij is volgens mij, het is een jaar geleden dat ik de film heb gezien, maar hij is volgens mij opgepakt omdat mensen dachten dat hij gefraudeerd had. En toen is hij ook in elkaar geslagen en zijn beste vriend is een drugsdealer geworden. Heel erg drama. Dat is zo even in het kort dat ik voor me kan halen.

I: En zie jij *Slumdog Millionaire* als een typische Bollywoodfilm?

P: Absoluut niet! Omdat het er een is die realistisch is. Want daarin geeft het wel echt... Dat is dus een van de films die de weergave weergeeft van India. Hoe India echt kan zijn. Niet is, maar echt kan zijn. Want het gebeurt heel vaak. Een scene die mij is bijgebleven is dat er een jongetje is en dat zijn ogen uit zijn oogkas werd gehaald zodat hij kon gaan zingen om geld op te halen. Nou dat zijn wel typisch dingen die in India ook kunnen gebeuren. Mensen worden daar echt gemarteld, vrouwen en kinderen en mannen, die worden echt gemarteld voor geld. Dus dat is heel erg herkenbaar. En die director van die film heeft echt heel veel lef gehad om dat te laten zien omdat die echt realistisch is. Omdat er echt dingen in gebeuren die echt zijn.

I: Geeft *Slumdog Millionaire* ook de cultuur van India weer, of culturele elementen?

P: Het geeft een beeld weer van de sloppenwijken. Maar India. Ik zou het niet zo breed trekken want dat kan ik niet beoordelen. Maar het geeft wel een beeld weer van de sloppenwijken. Want ja, India is tegenstrijdig. Aan de ene kant heb je de hele mooie villa's en de fontein, alles echt spic en span. En dan aan de andere kant heb je de sloppenwijken, waarin inderdaad in een gaatje in de grond je behoefte gedaan wordt. En zij leven daar inderdaad onder dakgootjes en rieten dakjes enzo en dat is echt zo. Dat beeld van India is er ook. Een deel moet ik wel zeggen.

I: Je zei dus dat het geen Bollywoodfilm is, maar zou je het dan bestempelen als een Hollywoodfilm?

P: Interessante vraag.

I: Of denk je dat je dat niet zo zwart/wit kan zien?

P: Nou ik zou het ook niet bestempelen als een Hollywoodfilm. Ik zou het meer bestempelen als een realistische film. Heb je de film *La Vita è Bella* gezien? Nou ik zou het als zo'n soort film benoemen. Het komt wel in de bioscopen enzo en het is ook wel een hit. Maar om het nou een stempel te geven... Het zou namelijk overal kunnen gebeuren. Het is niet dat het zo gebonden is aan India maar het zou ook in Suriname of in Indonesië of China. Daar zou het ook kunnen gebeuren. Het is niet dat ik het typisch Hindoestaans vind, want het zou overal kunnen gebeuren want daar heb je ook sloppenwijken en dat soort dingen zijn. Maar het geeft wel naast alle Bollywood en alle leuke dingen weer hoe het ook kan zijn.

I: De film is heel succesvol geweest ook in de Westerse wereld, waarom was dat?

P: Ik denk dus omdat hij realistisch is. Het is iets wat mensen voor een deel herkennen, van geluiden van dit weet ik van India. En dan denken ze 'zie je wel', het is een stukje herkenning. En het feit dat het ook ongeloof is dat dit gebeurt in de wereld. Omdat het juist taboe is en dat het daarom zo'n succes is geweest in de wereld.

I: Oké, dus de inhoud van de film maakt dat de films zo populair was.

P: Ja dat denk ik wel, het concept.

I: Heb je *My name is Khan* gezien?

P: Nee, hij draait niet meer. We wilde vorige week gaan maar toen draaide hij dus al niet meer. Ik heb daar wel goede verhalen over gehoord maar ik heb er ook over gehoord dat het autisme daar niet goed neer wordt gezet. Want het is een film dat gaat over een autistische man en ik ben wel even benieuwd wat die film eigenlijk verteld.

I: We hadden het er al over hoe je thuis bent opgegroeid met de Hindoestaanse cultuur. Gingen jullie vaak naar musea, naar de film, met het gezin?

P: Naar Hindoestaanse film of de Nederlandse?

I: In het algemeen.

P: We gingen vaak naar de boerderij. We deden veel uitstapjes, pretparken en dat soort dingen. Dat deden we echt. Museum minder, dat deden we voornamelijk met school.

I: Maar zoals theater, museum dat heb je niet echt van huis uit mee gekregen? Dat deed je meer met school?

P: Met gezin deden we meer uitstapjes als entertainment gericht en niet zozeer ontwikkelingsgericht.

I: Heeft je Hindoestaanse afkomst invloed gehad op de ervaring van Bollywoodfilms? Je hebt Bollywoodfilm eigenlijk al van jongs af aan mee gekregen. Kijk je daarnaast dan meer Bollywoodfilms dan Hollywoodfilms?

P: Vroeger wel, maar zeker de laatste 5 jaar niet meer. En als ik even kijken naar waar ik nu sta, dan zeg ik nee. Ik ben bijvoorbeeld ook naar Avatar 3D geweest die iedereen geweldig vond. Ik keek er naar en dacht 'leuke special effects' maar, ja de special effects maakten het leuk maar als je gewoon naar de verhaallijn kijkt dan vond ik hem niet zo bijzonder. Maar zo heb je ook Bollywoodfilms waar ik naar toe ga en denk 'heb ik hier nou mijn geld aan verspeeld?'. Ik kies wel gewoon bewust films in het algemeen en niet meer specifiek Bollywood of Hollywood.

I: Dus je kiest meer de film echt en of dat nou Bollywood of Hollywood is of Italiaans dan maakt dat niet uit?

P: Nee, dat interesseert me niet.

I: Hoe zou jij jezelf omschrijven cultureel gezien. Ik zeg wel steeds je bent Hindoestaans, maar je bent ook Nederlands. Hoe zou jij jezelf cultureel gezien beschrijven, qua afkomst?

P: Van huis uit ben ik eigenlijk heel erg Nederlands opgevoed. Als in die zin dat ze wilden dat ik mee ging draaien in die samenleving, in die zin ben ik Nederlands opgevoed. Wat zij wel meegaven was dat bepaalde cultuuraspecten als in wat maakt jou Hindoestaans en Hindoe. Wat zijn nou de tradities of de gewoontes waarvan zij wilden dat ik die overnamen. Dat hebben zij mij meegegeven. Maar als ik in de stad ben of op mn werk, dan voel ik me eigenlijk net zo Nederlands als iemand anders.

I: Dus je bent zowel Hindoestaanse als Nederlandse?

P: Ja.

I: Je hebt beide normen en waarden mee gekregen.

P: Nou Nederlandse normen en waarden heb ik niet zo heel erg, nou daar heb ik niet zo'n heel erg een gevoel bij. Ook al ben ik nu 25. Bijvoorbeeld thuis werd er altijd Nederlands gesproken.

I: Kan je Hindoestaans? Hindi?

P: Ja, maar dat heb ik op latere leeftijd geleerd. Mijn vader zei altijd je moet de taal machtig zijn waarin je woont. Dus je woont in Nederland en hij wilde niet dat wij met een accent op zouden groeien zoals de Indiase. En pas toen ik op de middelbare school zat toen ben ik Hindoestaans gaan leren en Hindi gaan leren omdat ik het zelf wilde. Maar om nu te zeggen dat ik het vloeiend kan spreken, nee. Maar ik kan me verstaanbaar maken en ik kan dingen verstaan. Dus in die zin heeft eigenlijk de Nederlandse opvoeding net iets meer de boventoon gehad en pas op later leeftijd ben ik me gaan verdiepen in de Hindoestaanse. Maar als we kijken naar bepaalde Nederlandse normen en waarden dan ben ik daar nog niet in thuis. Ik bedoel als ik bij een collega ben en het is 6 uur en ik wordt weggekeken dan voel ik me gewoon bezwaard. Terwijl het bij ons thuis is van 'hé, we gaan eten, hier heb je je bord'. Dat zijn wel essentiële cultuurverschillen die voor mij wel confronterend zijn. Bijvoorbeeld ook als ik met iemand ga eten dan ben ik zelf heel snel geneigd om te gaan

betalen voor beide partijen omdat wij zo zijn opgevoed. En in de Nederlandse cultuur ieder voor zich: jij voor jouw deel en ik voor mijn deel. En dat is, dat voelt een beetje ongemakkelijk omdat ik niet zo ben opgevoed. Dus in die zin, botst dat een beetje.

I: Om even heel zwart/wit te zeggen neig je meer naar de Hindoestaanse cultuur en vind je juist tradities van de Nederlandse, daar ben je het niet zo mee eens, of daar voel je je niet zo fijn bij.

P: Ja maar dat is meer omdat ik het niet gewend ben. Was ik opgevoed met het idee van nou altijd is het ieder voor zich dan had ik het niet gehad. Maar ik ben als persoon ook heel erg sociaal en ik geef gewoon heel veel om mijn medemens en dat uit zich ook in zulke dingen. Oprecht vragen 'hoe is het met jou', daar waar Nederlanders misschien wel wat afstandelijker kunnen zijn van zakelijk is zakelijk ben ik wel meer van 'maar hoe is het nou met je, ik zie iets aan je'. Dat is soms wel wat confronterend want dan denken Nederlanders van wat moet ze van me. Terwijl ik zoiets heb van ik moet niks van je ik ben gewoon aardig.

I: Is dat een Hindoestaanse eigenschap?

P: Ja, dat denk ik wel. Heel veel Hindoestanen zijn aardig en zijn gewoon sociaal. Je ziet ook gewoon dat ze het goed doen in de samenleving en dat is gewoon omdat ze zo sociaal zijn. En dat is multiplutabel want als ik tegen een jongen heel aardig ben dan denk hij van zij wil iets me met gaan drinken. Terwijl ik helemaal niet met die intentie een gesprek of iets kan aangaan. Dus daar zit altijd wel een nuance verschil in waar ik me zelf in de loop van de jaren bewust van ben gaan worden. Van hoe ik ben en hoe mensen met een andere cultuur naar mij kijken en wat voor invloed ik op andere mensen heb.

I: Ben je daar heel erg bewust mee bezig?

P: Ja heel erg. Ik heb daar nare ervaringen mee gehad en daarom ben ik er zo bewust mee bezig. Iemand heeft me erop attent gemaakt dat de manier waarop ik handel, dingen zeg, of dingen bedoel op een andere manier bij iemand anders over kan komen.

I: En is dat voornamelijk bij iemand met een andere cultuur dat dat anders over kan komen bijvoorbeeld?

P: Tot nu toe heb ik dat voornamelijk wel zo meegemaakt.

I: Denk je dat Bollywoodfilms over de gehele wereld gezien populair zijn? Hebben zij een grote doelgroep of groot bereik?

P: Ja dat denk ik wel.

I: En onder welke mensen?

P: Ik denk sowieso onder de mensen die Oosterse banden hebben dus, Hindoestanen die in India wonen of in Nepal, Suriname. Dus mensen die zich op een bepaalde manier verbonden voelen met Bollywoodfilms. En zoals ik al eerder noemde, de Arabische landen: Turkije, Marokko, Egypte. Die Arabische landen die trekken heel erg de Hindoestaanse kant op. Ik was met mijn nicht naar Egypte geweest, een weekje weg. En op een gegeven moment had

zij een beetje iets Hindoestaans aan en we waren naar een grote stad geweest en daar liepen echt gewoon mensen achter ons aan van 'handtekening, you're from India, you're from India'. Wij dachten echt van wat gebeurt hier! En dat was zo bizar. En ze zeiden ook tegen mij van 'we watch Indian movies and do you know Amitabh Bachchan'. En dat soort dingen. Dus wij hadden iets van 'ja, we zijn van India maar we zijn daar geen filmsterren hoor'. En ik had dat niet van Egypte verwacht dat daar van die Hindoestaanse invloeden.

I: En waarom vinden zij die Bollywoodfilms zo leuk denk je?

P: Ik denk ook een soort van droomwereld een ideaal beeld van zo moet de wereld eruit zien en ook zo moet liefde eruit zien. In die werelden, Marokko, Turkije, Egypte, die zijn allemaal seizoensgebonden en op bepaalde momenten moeten zij gewoon keihard werken en dan fungeren die Bollywoodfilms echt als een ontspanning, even weg uit de realiteit en even wegdromen bij een Bollywoodfilm. En dat geeft ze in een bepaalde manier ook inspiratie om te blijven vechten voor hun leven, hoe moeilijk het ook is.

I: Dus het geeft op de een of andere manier wel een droomwereld wat mensen na streven?

P: Ja dat denk ik wel. Ik denk ook dat er echt wel bepaalde aspecten in zitten waarvan elk meisje denkt zou dat mij maar overkomen. Dat er een jongen in het park een diner maakt met kaartjes en lampjes en dat alle meisjes in de zaal denken: 'ahhhwww wat lief'. Zulke elementen zitten er echt in en dat zijn van die elementen waarvan je denk 'heerlijk, heerlijk. Even in gedachte en genieten van het moment.' Beetje *Valentines day* effect achtting.

I: Wat denk je dat de toekomst voor Bollywood is?

P: Ik denk dat Bollywood nog wel heel veel van zich laat horen. Als ik al zie dat van de week een van de grootste Bollywoodsterren, Shah Rukh Khan, gewoon bij het filmfestival in Cannes was en dat zij ook genomineerd zijn voor een van de beste films dan denk ik nou zij doen het best goed.

I: Jij denkt dus wel dat Bollywood opkomend is?

P: Ja absoluut. Het heeft zijn hoogtepunt nog niet bereikt. Wat dat betreft ben ik een beetje filosofisch maar, of dat nou het doel moet zijn om de wereld te veroveren want wat je wel ziet is dat in Bollywood wel veel invloeden van Hollywood zijn en dat ze wel gelijk met elkaar optrekken. En dan maakt het Bollywood niet echt Bollywood meer maar dan wordt het Bollywood semi Hollywood. En dat zou ik jammer vinden. Je ziet wel dat Bollywood echt wel upcomming is. Dat er overal Bollywood wordt gedanst en dat alle culturen mee willen doen met dansen en meditatie en yoga. En al die elementen van Bollywood zijn wel terug te zien in de Westerse wereld.

I: Denk je ook dat de Bollywoodfilms invloed kunnen hebben op de Hollywoodfilms of op andere filmindustrieën?

P: Dat weet ik niet. Daar heb ik nooit zo over nagedacht. Ik zie het niet zo snel gebeuren.

I: Maar de invloed op de Westerse maatschappij is wel zichtbaar?

P: Ja dat denk ik wel. Al die Bollywoodsterren die dan in sari's naar de première gaan en madonna die dan bindi's op doet en van die armbanden enzo. En ook hier, als je hier naar de Six gaat of naar de H&M dan heb je ook die armbanden. En dat zijn echt die invloeden van India. Je ziet het allemaal terugkomen, maar wel net in een ander jasje.

I: Vind je dat de Bollywoodfilm India en de Hindoestaanse cultuur positief laat zien?

P: Ja dat denk ik wel en realistisch. Kijk *Slumdog Millionaire* is hele erg realistisch en als je kijkt naar in het algemeen de Bollywoodfilms dan zijn die heel erg dromerig en heel erg gewoon leuk om naar te kijken. Ik zou niet per definitie zeggen dat het heel erg negatief is. Dat heb ik niet zo gemerkt.

I: Een paar weken geleden is aangekondigd dat die vrouw uit *Slumdog Millionaire* de nieuwe Bond girl wordt. Wat denk je daar van?

P: Dat vind ik heel tof voor haar.

I: Denk je dat dat positief is voor India en voor Bollywood?

P: Ja dat denk ik zeker. Kijk, Aishwarya Rai, zij is echt Miss World namens India geworden en zij is ook Bollywoodactrice en zij is nummer 1 Bollywoodactrice van India geweest en zij heeft ook in de film gespeeld met een Hollywood acteur, in *Pink Panther*. Dus ik denk dat de overstap van Bollywood naar Hollywood al gemaakt is. En dat met die actrice van *Slumdog Millionaire* is dat nu dus ook en dat vind ik alleen maar leuk. Ik vind het hele leuk om te zien dat mensen van mijn cultuur, om het maar even heel zwart/wit te zeggen, zo ver komen in de wereld of iets bereiken. En dat zij positief in de schijnwerpers komen te staan. Ik vind dat wel een positief beeld geeft over de Hindoestaanse samenleving. Je kan het ook een beetje vergelijken met wanneer er heel veel negativiteit komt over Hindoestanen in de media dan zou ik me wel een beetje ongemakkelijk voelen in bepaalde settings. En op het moment dat Bollywood en de hele Hindoestaanse gemeenschap positief in de schijnwerpers staat dan voel ik me ook wel trots.

I: En denk je dan ook dat zij als rolmodel fungeert voor Indiase meisjes?

P: Dat hangt er vanaf wat ze aan heeft.

I: Is dat heel erg belangrijk?

P: Ja, India is wat dat betreft toch nog wel taboe. Dus korte rokjes en topjes en bikini's enzo. De oudere generatie is daar nog niet zo over te spreken, laat ik het zo maar zeggen. De nieuwere generatie wel maar de oudere nog echt niet. Dus dat laat nog wel wat sporen achter. Dus afhankelijk van hoe zij dat zou doen. Als zij bijvoorbeeld seks zou hebben in een film en dat ze dat uitgebreid op het scherm laten zien, dan weet ik niet of iedereen daar zo positief over zou zijn. Maar als zij gewoon een meisje speelt dat een net mantel pakje aanheeft dan zou dat wel in de Indiase gemeenschap, en dan heb ik het alleen over de Indiase gemeenschap, wel in de smaak vallen.

I: Dus haar succes in de film zou wel afhangen van haar rol in de film?

P: Ja welke rol ze heeft en hoe ver ze daarin gaat. Wat dat betreft is Bollywood net zoals Hollywood: er wordt daar ook veel geroddeld. Op het moment dat zij iets zou doen wat niet zou passen binnen de Hindoestaanse gemeenschap en de normen en waarden dan zou ze daar in de Indiase media, dan zou ze daar gewoon finaal afgemaakt worden.

I: Zou je het dan kunnen zien als, als zij deze rol speelt en zij best wel tegen het zere been van India schopt zeg maar, zou dat dan de kansen in India verkleinen?

P: Ja dat denk ik wel.

I: Zij zou wel iets van India moeten representeren in de Bond film om ook India als achterban aan te houden?

P: Dat is dan persoonlijk mijn mening. Als ik zal kijken naar de invloed denk ik van wel. Ik persoonlijk, al zou zij helemaal naakt gaan in de film dat interesseert me niet, ik zou denken 'meid, do what you gotta do'. Als dat dan haar succes is en zij vind dat leuk moet ze dat vooral doen. Maar ik denk dat het beeld dat zij daarmee overbrengt over India, dat India daar zelf wel de pest in zou hebben. Heel jammer vind ik dat hoor want ik vind dat iedereen zijn of haar succes moet vieren, ondanks wat je daar voor moet doen. Ik bedoel als je daarmee gelukkig bent wie is dan een India of een Nederland of een Pakistan om dat dan te beoordelen. In India zit dat stukje eer en de normen en waarden staat gewoon heel hoog in het vaandel. En daartegen wordt echt alles afgespiegeld.

I: Heb je verder nog wat toe te voegen?

P: Nou ik denk dat het net zo is al vroeger met de Backstreet Boys. In het begin in het allemaal ahhhwww... en geweldig en posters hier en posters daar. Maar naarmate je ouders wordt word je zelf ook realistischer en ga je ook anders tegen de film aankijken. Dan denk je dat kan toch niet en dan neem je alles met een korreltje zout en de andere keer denk je 'hé dat is best wel interessant'. Dus naarmate je ouder wordt veranderd ook de kijk op films. En hoe dan ook is het wel een heel leuk tijdverdrijf. Want de film duurt gemiddeld drie uur, dus als je tijd over hebt is het zeker wel aan te raden.

I: Vind je drie uur te lang?

P: Ja, ik had van het weekend weer een film gekeken en naar 1,5 uur kom je pas tot de kern. Het moet mij het eerste half uur pakken en als dat niet is dan ben ik gewoon weg. Dan is het voor mij niet meer de moeite waard. En nu hadden we pas na 1,5 uur dat ik dacht en nu wordt het spannend en dan duurt het echt wel te lang ja. 2, 2.5 uur vind ik ruim. Ik heb laatst een film gezien van drie uur en drie kwartier en dat duurt echt lang. Ze weten je wel te boeien maar het is wel echt heel lang.

I: Waarom denk je dat ze drie uur duren?

P: Dat weet ik niet. Omdat ze zoveel informatie erin willen ofzo. Ik heb echt totaal geen idee. Voor mij is het niet nodig. Het is meer denk ik de drama en de liedjes. Als je alle drama en de liedjes zou schrappen dan zou je maar een mini filmpje overhouden. En omdat ze vanuit

India beredeneren toch wel van zo'n perfectionistische wereld, een wereld waarin alles kan en alles mogelijk is, proberen ze dat zo lang mogelijk in de films te zetten. Voor India zijn Bollywoodfilms echt wel tijdverdrijf. Mensen verdienen daar echt miljoenen aan mensen die daar naar de bioscoop gaan. Een bioscoop kaartje kost daar 10 cent ofzo dus mensen gaan regelmatig naar de bioscoop en voor Indiase mensen is het echt wel afstand doen van de realiteit en dat kan niet lang genoeg duren.

I: Is het een vlucht van de realiteit?

P: Ja dat denk ik wel. Er zijn genoeg Indiërs die in de voetsporen zouden willen treden van zo'n actrice in de veronderstelling dat hun leven zo perfect is en dat ze alles hebben en gelukkig zijn. Want ze hebben mensen die van ze houden en dat soort dingen. Dat is natuurlijk niet zo want zij spelen ook maar een rol. Maar er zijn Indiërs die dat ook willen en dat ze daar echt heel erg ver in gaan. En dat ze ook in hun eigen realistische leven keuzes maken om dat te bereiken. Ondanks wat er gebeurt. Dat is niet altijd even haalbaar.

I: Kijk je naast Bollywoodfilms ook andere Indiase films?

P: Zijn die er dan?

I: Ja.

P: Ik heb wel eens een Tamil film gezien maar daar snapte ik niks van dus dan kijk ik dat ook niet.

-----EINDE INTERVIEW-----

Interview Lee – 31 maart 2010

I: Weet je je eerste aanraking nog met Bollywoodfilms? Weet je nog hoe dat ging?

L: Ja, ik had een vriendje toen ik 15 was. Hij was Hindoestaans en hij was dus een Bollywood kijker. En hij zei toen op een gegeven moment van 'kom, we gaan een film kijken'. Toen hebben we op bed op een heel klein televisietje een film gekeken *Kush kush hota hai* en ik heb hem toen gekeken op een heel slecht scherm, zonder Nederlandse ondertiteling en ik dacht bij mezelf 'dit is gewoon heel slecht'. Het was heel slecht geacteerd. Ze zaten in het ziekenhuis en de wind blaasde zo door hun haren en ik vond het veel te overdreven. Dat is eigenlijk mijn eerste aanraking met Bollywood.

I: Maar het was eigenlijk een beetje een negatieve ervaring.

L: Ja het was negatief. Ik vond het niet leuk en hij vond het ook jammer dat ik het niet leuk vond. We hebben toen ook maar de helft van de film gezien. Want ik heb toen op een gegeven moment gezegd van zet hem maar uit. En eigenlijk naar mate hij meer films ging kijken zei hij een keer 'kom we gaan naar de bioscoop, ik laat je nou een zien die echt heel erg goed is'. Dus ik ben mee gegaan naar Tilburg en het was de Nederlandse première van *Veer-Zaara*. En toen heb ik die film gezien en ik heb toen tranen gejangt en ik heb toen de

muziek mee gezongen. Want hij had eerst de muziek meegebracht en afgespeeld en ik vond het toen helemaal geweldig. Het was een hele andere ervaring dan toen met de eerste film. En sindsdien ben ik eigenlijk verslaafd. Sindsdien loop ik de bioscopen af bij Pathé om alle nieuwste films te zien.

I: Dus je bent al wel echt een tijdje fan?

L: Ja ik ben vijf, zes jaar nou al fan.

I: Kijk je regelmatig de films?

L: Ja, ik probeer ook wel een beetje op de hoogte te blijven van de nieuwste films. Maar Bollywood heeft wel, er komen relatief veel films uit, veel meer dan in Hollywood, en vaak zit er ook echt heel slechte kwaliteit tussen. Soms heb je gewoon twee, drie maanden dat er niet echt iets uitkomt wat echt noemenswaardig is om naar te kijken.

I: En waar zoek je de films op uit?

L: Meestal op het soort acteurs die erin mee spelen, maar ook soort genre. Echte komedies, vooral met de jonge acteurs, daar heb ik niet echt naar gekeken. Het is echt slapstick humor en ik vind dat soms echt heel erg flauw, een beetje kort door de bocht. Dus daar houd ik niet zo van. Maar de grote budgetproducties, meestal worden ze ook aangekondigd op sites. Je hebt van die special sites waarbij ik ... bijvoorbeeld Bollyfm is daar een voorbeeld van. En daar kun je dus, de nieuwe muziek en films die uitkomen worden daarop beoordeeld en daar wordt bijvoorbeeld ook de muziek bekeken. Want ook muziek is in een film erg belangrijk. En vaak vooraf als ik naar de film ga luister ik de muziek, want als de muziek me bevalt dan bevalt de film me meestal ook wel. Dus dat is meestal een goede indicatie om naar te kijken.

I: Dus je luistert vaak eerst de muziek en dan beslis je of je de film gaat zien?

L: Ja. En ook aan de muziek kan je dan weer zien door wie het is geproduceerd en wie het zingt. En de zangers, heel vaak maken bepaalde zangers muziek die je dan weer wel of niet bevalt.

I: Je had het net al over een website, ben je ook actief op fora?

L: Nee eigenlijk helemaal niet. Nee, ik heb ook gemerkt dat vaak, ... wanneer ik bijvoorbeeld naar Pathé ga dan ben ik de enige blanke dame in de zaal. De rest is allemaal Hindoestaans. En ze kijken me er ook heel erg op aan, helemaal niet positief eigenlijk. Ook als ik een winkel in ga om Bollywood dvd's te kopen. Ik heb nou in Breda een winkel waar ik wel heel vriendelijk wordt ontvangen maar meestal kijken ze alleen of je niet de schappen leeghaalt. Je hoort daar heel duidelijk niet thuis. Dan wordt de muziek ook uitgedraaid en ik voel me daar helemaal niet fijn bij. Dat is eigenlijk heel vreemd maar het is negatief als een blanke dame de winkel in loopt.

I: Ze vinden dus eigenlijk niet dat jij deze films hoort te kijken?

L: Ze vinden niet dat ik er thuishoor. Met Holy bijvoorbeeld, dat is een Indiase feestdag, dan kook ik ook altijd traditioneel eten en dat haal ik dan bij de toko's. En dan zeg je ook altijd

tegen iedereen soup Holy, dus fijne Holy. En dan mensen vinden dat heel vreemd. Die hebben dan zoiets van probeer je het na te apen of... Een beetje vinden ze het onecht denk ik. Dus ik denk dat dat een beetje het gevoel is bij de mensen.

I: Je bent dus niet actief op fora?

L: Nee

I: En wat is daar de reden voor?

L: Misschien wil ik dus niet die aandacht op me vestigen. Meestal als je kijkt op fora, Nederlandse fora, dan zijn die eigenlijk bijna helemaal gedomineerd door Hindoestaanse dames en dan ook de foto's die daarbij staan... ik weet niet helemaal hoe ik die moet omschrijven. Maar heel,... ja dan zie je die dames met een hele zwarte lijn rondom de ogen en grote rode lippen enzo en dan zou ik daaronder nog iets moeten schrijven.

I: Maar op internet bijvoorbeeld ben je ook relatief anoniem en hoef je dus niet te zeggen dat je blank bent.

L: Ja, maar ik voel me daar dus niet thuis. Ik zou daar niet iets tussen willen schrijven. Dan voel ik me op gewoon de Engelse Indiase sites veel meer thuis. Want in Engeland zijn er ook veel meer "blanke" fans. Er zijn daar dus veel meer fans die niet van Hindoestaanse of Indiase afkomst komen. Of Pakistaans.

I: Ga je ook naar evenementen?

L: Ja. Dus met Holy naar het Transvaal park in Den Haag, dat is het kleurenfestival en dat is 1 maart geweest. En Diwali vieren we altijd, dat is in november, het lichtjesfeest. En de grote Bollywood première's eigenlijk.

I: Ga je daar alleen heen of ontmoet je daar andere fans?

L: Nee, eigenlijk niet. Meestal is het vrij wel anoniem. Wat ik al zeg: het is in Nederland vooral en dan Rotterdam en Den Haag, heel veel Hindoestanen. Ik kom, ... ik ben tot nu toe eigenlijk nog geen mensen tegengekomen die blank zijn en die het leuk vinden. Ik heb een vriendin wel met het virus aangestoken vorig jaar. Dus die gaat soms wel eens mee als ze kan. Die vindt het ook heel erg leuk en die is ook helemaal, die heeft dan weer haar eigen acteurs waar ze dan weer op valt. En dus, we gaan wel eens met z'n tweeën.

I: Maar je hebt dus niet contact met andere fans?

L: Nee, nee.

I: Als je de films kijkt, huur je dan de films, ga je voornamelijk naar de bioscoop of kijk je op het internet?

L: Ik ga naar de bioscoop en ik koop ze. Huren is hier in Breda niet te doen. Alleen kopen. Dus ik koop de illegale kopieën voor een paar euro en ik ga naar de bioscoop. Dat zijn de manieren waarop ik ze zie. Ik ben niet kundig met het branden en dat soort dingen van het internet halen, dat weet ik allemaal niet hoe dat werkt.

I: Je zei net dat je acteurs heel belangrijk vindt. Heb je bepaalde acteurs waar je eigenlijk wel fan van bent?

L: Nou mijn nummer één acteur die bekeek ik dus al zes jaar geleden toen hij nog niet zo bekend was. Dat is Abhishek Bachchan. Hij is de zoon van Amitabh Bachchan en Amitabh wordt gezien als vóór Shah Rukh Khan als een van de grootste Bollywoodacteurs van zijn tijd. Van de jaren '70, jaren '80. En hij is dus de zoon van Amitabh Bachchan. En ik vind hem heel erg leuk. En ik volg hem dus al vanaf zes jaar geleden toen hij nog niet zo bekend was en begon aan zijn eerste rolletjes tot wat hij nu is en dus in de grote films meespeelt. Hij is de favoriete acteur van mij.

I: En zijn er nog meer voor wie je graag naar de film gaat?

L: Nou uiteraard Shah Rukh Khan want Shah Rukh Khan is toch op dit moment een van de bekendste acteurs. En Saif Kapoor, dat is een wat jongere en hele leuke acteur. Hij heeft laatst een hele leuke film gemaakt. En voor de dames Kajol en Dhani Rudhadhi vind ik heel leuk en Dijanka Sopran. Dat zijn een beetje mijn favoriete acteurs bij de dames.

I: Maar je zoekt dus ook echt wel de films op acteurs uit?

L: Ja, maar ik wil niet zeggen dat ik niet naar een kleine productie ga. Maar bijvoorbeeld Aamir Khan die maakt en produceert zelf films waarin hij dus bijna alleen maar onbekende acteurs heeft en hij produceert die dan en heeft meestal zelf maar een klein rolletje of helemaal geen rol. En daar ga ik ook natuurlijk graag naar toe. Juist omdat die films weer wat anders zijn, beetje dat *edgy*. Dus soms vind ik dat weer leuk om een andere kant van Bollywood te zien.

I: Zou je dat weer een beetje kunnen zien als een alternatieve film?

L: Ja. Maar het wordt door een groot publiek wel geaccepteerd omdat hij ze dan produceert en regisseert. Maar hij doet een beetje de stap zetten naar de wat meer alternatieve cinema die eigenlijk helemaal niet bekeken wordt door het Bollywood publiek. Dat laten ze gewoon links liggen dat hele gedeelte. Hij doet ook vaak thema's aanspreken die moeilijk zijn om over te praten. Zoals, hij heeft een film gemaakt over gehandicapte kinderen die in India, het onderwijs wordt daarbij heel erg moeilijk over gedaan. Hij heeft het dan bijvoorbeeld over gehandicapte kinderen in het onderwijs waar dan problemen mee zijn. Of hij heeft het over armoede of dat soort dingen. Dingen die een beetje lastig zijn die spreekt hij toch best wel op een beetje rauwe manier aan, waardoor mensen toch een beetje geconfronteerd worden met die wat andere kant van India die mensen soms weglaten.

I: Wordt dat gewaardeerd door het publiek?

L: Zijn films wel. Over het algemeen wel. Ze worden niet door de grote massa bekeken zoals de andere films. Maar ze doen het niet slecht die films.

I: Wat vind jij zelf zo leuk aan de films?

L: Dat vind ik wel moeilijk om te zeggen eigenlijk. Nou ik krijg er een heel fijn gevoel van sowieso. Men zegt van 'het is wel heel erg makkelijk je zet gewoon je verstand op nul en je kijkt het'. Maar het werkt heel erg veel met je gevoelens, het spreek je dan ook echt aan. Je raakt er echt van in vervoering, tenminste bij een goede Bollywoodfilm. Bij een hele slechte dan zet je hem ook meteen weer uit. Ik vind ze heel erg grappig. En juist misschien omdat ze zo overdreven zijn, zo teatraal, en ik houd wel van drama en teatraal, zijn ze daardoor. Ze doen echt wat met je. Ze doen iets meer met je dan alleen maar dat je zit te kijken, dat je toeschouwer bent. Je bent er ook echt een deel van.

I: Wat is dan datgene wat je raakt? Is dat het beeld...?

L: Ik denk dat dat cliché is: het beeld, het geluid, de belichting, de emoties van de acteurs die zo ontzettend overdreven is. Het is alsof je kijkt naar een dramavoorstelling eigenlijk. En met alle overdreven dingen die je maar kunt bedenken, inclusief flapperende haren en mensen die door de luchten aan komen springen. Dat hoort er allemaal bij. En de muziek en het dans is natuurlijk echt heel... Ja, dat vind ik een van de beste dingen aan Bollywoodfilms, dat is gewoon de muziek. En dat is de routines die daarop worden gedanst enzo. Dat zijn echt de leuke stukjes uit de film.

I: Zou je zeggen dat muziek en dans ook typische kenmerken zijn voor de films?

L: Ja, zeker.

I: En wat zijn nog meer kenmerken?

L: Nou ik studeer zelf film dus ik zou misschien wat dingen zeggen die wat meer voor de experts zijn. Maar ze gebruiken echt heel erg veel warme belichting. Dus heel vaak wat ze bij Bollywood doen is de voorkant van de belichting is heel warm, met warme lampen en aan de achterkant koud waardoor ze echt van het doek afspatten met de kleur. En heel veel kleur, dat is dus ook heel erg bekend bij Indiase cinema. Altijd wel humor. Ook in romantische films. Het is toch een hele leuke, ik vond het ook vaak een hele flauwe manier van humor hebben. Dat is ook echt typisch Bollywood. Dat hebben ze niet zo vaak bij andere films, dan worden ze ook niet zo serieus genomen in bijvoorbeeld Hollywood. Maar bij Bollywood dan kan dat, dan past dat heel erg op z'n plek.

I: En je zei net ook iets van romantisch...?

L: Ja. Romantisch dat is daar natuurlijk... Dat het is genre dat ze daar het beste kunnen doen, romantisch.

I: Zijn de meeste Bollywoodfilms romantisch?

L: Ja, al begint er nu meer, mensen willen nu ook wel andere films. Want ze kijken nu toch ook Hollywoodfilms en dan zeggen ze we willen nu ook meer een James Bond-achtige variant. Nou en dan komt daar *Doom* of een andere Bollywoodfilm voor in de plaats. En dat noemen ze dan de *cross-overs*. Echte Bollywood liefhebbers willen daar dan ook niet naar kijken, naar die meer gemoderniseerde films waar dus op motorfietsen worden gereden en

dames in bikini die op het strand aan komen lopen, net zo'n Bondgirl. Maar daar is toch een beetje vraag naar. Dus dat is een beetje de andere kant daarvan eigenlijk.

I: Zou je dat kunnen beschrijven als Westers?

L: Ja. Je merkt heel erg duidelijk dat ze nu steeds meer films Westers worden. Sowieso heel erg traditioneel die heb je eigenlijk bijna niet meer, dan worden het bijna historische films. Maar je hebt ook films die zijn echt heel erg Westers, dat vind ik niet eens meer een Bollywoodfilm. Dat is dan gewoon een Westerse film met Bollywoodacteurs erin en dan wordt het ook slecht. Want dan kunnen ze het bij Hollywood eigenlijk veel beter. Dus dan moeten ze het eigenlijk niet proberen na te maken.

I: De kenmerken die jij dus zei als Bollywood is zang en dans en...

L: Romantisch, kleur en gevoel. En ook aanspreekbaar voor veel mensen. Voor zowel mannen, vrouwen en kinderen en oudere mensen.

I: Waardoor zie je dat, verhaallijn?

L: Misschien wel een beetje de verhaallijn. Er zijn natuurlijk altijd films die zich wel richten op een bepaalde doelgroep maar het zijn wel altijd personages waarbij je je goed kan inleven. Het is bijna een soap-achtig verhaal. Er zijn altijd personages in de film die je aanspreken: er is altijd een beetje een gemenerik en er is een lieve vrouw die altijd iedereen aardig vindt. We hebben de sexy man van wie iedereen denk van 'daar wil ik ook wel mee trouwen'. En op die manier denk ik dat het wel een breed publiek aanspreekt zodat zij zich daar misschien in kunnen identificeren. Dat je kunt zeggen dat lijkt wel op wat er bij mij thuis gebeurt. Dus op dat punt denk ik het heeft wel iets weg van een soap. Dat ze heel erg realistisch zijn. Ze lijken heel erg dicht bij jou te staan. Want als je eigenlijk echt nauwkeurig kijkt naar die films dan wonen ze in gigantische paleizen en rijden ze allemaal rond in dure Mercedesen en hebben ze een Rolex om hun hand hangen. Nou de gemiddelde Indiër, en ikzelf ook, hebben dat niet thuis. Dus, maar het voelt alsof ze je buurman kunnen zijn en je buurvrouw.

I: Kan jij jezelf ook herkennen in de films?

L: Dat vind ik een beetje moeilijk om te zeggen of ik mezelf er in kan herkennen. Ik voel me wel aangesproken er door. Maar of het herkenning is, dat weet ik niet. Ik denk wel een bepaalde vorm van hoe een vrouw wordt geromantiseerd in een film, wat die man allemaal overheeft voor haar. Nou dat zou ik zelf ook wel willen hebben. Dus misschien herken ik mezelf wel in die vrouw zo van dat wil ik zelf ook wel. Een man die zo romantisch is en zingend in de keuken staat en weet ik wat allemaal meer. Zelfs zo overdreven.

I: Maar het is niet zo dat jij bijvoorbeeld bepaalde situaties herkent en reacties misschien daarop?

L: Nee. Meestal zijn de reacties zo overdreven en zo groter dan de situaties waarin je niet vaak komt. Ook omdat ik niet uit India kom. Kijk het zijn vaak situaties die bijvoorbeeld gaan over de eer van de vrouw en dat soort dingen. Bijvoorbeeld als ze een kort rokje draagt dan

wordt daar in de film al gevraagd over de eer van de vrouw. Nou daar is hier natuurlijk helemaal geen sprake van. Want dat is een onderwerp dat voor mij helemaal nergens over gaat. Ik snap waar het vandaan komt maar ...

I: Het is voor jou niet van toepassing?

L: Nee. Als ik in een korte rok rondloop dan hoef ik niet bang te zijn dat mensen zich gaan afvragen hoe het met mijn eerbaarheid staat. Maar ook dingen zoals trouwen. Trouwen wordt daar heel erg, dat uithuwelijken. Het zoeken van een geschikte huwelijkspartner en ook economisch gezien hebben zij daar problemen mee waar ik natuurlijk niet echt iets van af weet.

I: En je zei net van ze wonen wel in grote huizen en dure auto's enzo. Denk je dat het Indiase publiek zich kan herkennen in de films?

L: Ik denk dat heel bewust. Ze kunnen zich er wel in herkennen maar het is een droomwereld. Het is een fantasiewereld. Kijk, de gemiddelde bezoeker van een Bollywoodfilm in India die is straatarm. Een bioscoopbezoek is daar relatief niet zo duur omdat er ook heel veel mensen in die zaal kunnen en de film wordt daar heel veel keer per dag gedraaid. Het is vrij goedkoop om naar de films te gaan met de hele familie. En het is een manier om te ontvluchten van de werkelijkheid. Dus als een acteur als Shah Rukh Khan en die woont in Engeland of Amerika in de film, dan beelden ze Engeland en Amerika af als de ideale wereld. Zoals Indiërs zijn er onwijs welkom, iedereen woont in een mooi huis, kijk eens wat een mooie groene straat. Prachtig. En die mensen die zien dat en denken 'dat wil ik ook wel'. En die zien een Indiër, gewoon een "normale" Indiër, en die woont daar in Engeland en die heeft het daar gewoon prachtig. Zijn leven is daar helemaal op orde: een knappe vrouw, mooie auto's. Dus die kunnen daar dan mee identificeren maar het is natuurlijk geen realistische weergave. Het is vooral een fantasie om erin weg te dromen. Ze realiseren zich wel dat dat natuurlijk niet echt is.

I: Maar jij gaf net als voorbeeld dat in de films het dan afspeelt in Amerika of Engeland ofzo. Zou je dan kunnen zeggen dat Engeland en Amerika, dus het Westen, eigenlijk de toekomst is van wat zij in de films uitbeelden?

L: Ja. Ja. Het wordt wel gezien als, ze proberen het Westen te laten zien als iets prachtigs, met techniek en technologische ontwikkelingen met echt een heel mooi leven daar. En toch altijd, zo'n driekwart, halverwege de film dan beginnen ze te zoeken naar een thuisgevoel en naar tradities en dan gaan ze zoeken naar echt warme familiebanden. En dan opeens is Engeland en Amerika heel kil en dan is het ook echt business. En als het dan echt alleen gaat over familie en over de waarden die India zo belangrijk zijn dan keren ze altijd weer terug naar het eigen land. Dus in die films wordt er wel duidelijk gemaakt dat Engeland en Amerika zijn prachtige landen waar je heel mooi kunt wonen, maar die band, dat familiegevoel, ligt toch in je eigenland.

I: Denk jij dat de Bollywoodfilms de Indiase- en de Hindoestaanse cultuur op een goede manier weergeven? Of überhaupt geven zij die weer?

L: Ze geven hem wel weer ja. Ik denk dat ze het op zich wel goed doen maar het is een beetje lastig omdat ze het zo overdrijven. Sowieso is er een hele duidelijke weerspiegeling van de Indiase normen en waarden.

I: En waar zie je dat in?

L: Nou, waarden zoals respect, respect voor ouderen. De rollen in de familie, dus welke rol de man en de vrouw heeft. Uiteraard heb ik het niet alleen over carrière want tegenwoordig zie je in moderne Bollywoodfilms ook carrière vrouwen. Maar wel over de rol van de vrouw die voor de kinderen moet zorgen en heel erg zorgzaam is en de man die toch zijn verantwoordelijkheid neemt en romantisch is voor zijn vrouw. Er komen dingen in voren zoals klassensysteem. Dat er toch heel erg wordt gekeken tussen hoge en lage klassen. Er wordt gekeken naar, wat je in India wel hebt de stedelijke families en de plattelands families. Dus stedelijk/platteland, die verhoudingen ook. Dus ik vind ja dat er best wel een goede weergave is van de Indiase maatschappij omdat het ook meebeweegt. Dus dingen die nou aanwezig zijn in de Indiase maatschappij die zie je ook in de Bollywoodfilms.

I: Dus zij spelen in op de actualiteit?

L: Ja. Er is net een film uitgekomen over waarin Shah Rukh Khan speelt dat hij een vliegtuig in Amerika neemt en dat omdat hij Moslim is wordt aangehouden omdat er net 9/11 is gebeurd. Dus ze spelen wel degelijk in op de actualiteit. Ja.

I: Wat zijn volgens jou de verschillen tussen Bollywood- en Hollywood films?

L: Dat vind ik wel lastig om te zeggen want je hebt zoveel verschillende genres.

I: Wat zijn de algemene verschillen?

L: Ik denk Hollywood gaat het er om hoe het eruit ziet. Dus hoe het er van buiten uitziet. Gewoon als, dat het er chic en netjes uitziet. Dus dat de set mooi op orde is. En ik denk dat het er in India meer gaat om het gevoel. Dus dan maakt het niet uit dat je kunt zien dat het slecht gemonteerd is of dat het niet helemaal mooi geknipt is ofzo maar het gaat dus wel heel erg over gevoel en dat heb je bij Hollywood niet. Bij Hollywood voel ik me ook meer een toeschouwer van iets. Dat voel ik ook bij romantische films, daar voel ik me niet zo ingezogen. Ik bedoel als je kijkt naar zo'n *Love Actually* of wat dan ook. Iets dat ze in India al tienduizend keer hebben gedaan. Daar kan ik dan ook wel helemaal om lachen en romantisch bij voelen maar dat is een heel ander gevoel. Ik voel me daar echt een toeschouwer van andermans liefdesleven.

I: En bij Bollywoodfilms heb je dat niet?

L: Nee. Bij Bollywoodfilms ben je daar een onderdeel van. Je danst mee en je voelt de pijn wanneer er een hart wordt gebroken en je voelt vreugde wanneer hij daar op het vliegveld staat. Je wordt iets meer meegezogen en ik denk ook dat dat geheel gezien, zeker op

romantische films, is dat het verschil tussen Hollywoodfilms en Bollywood. Hollywood is heel mooi afgewerkt en met bekende acteurs, dat is heel duidelijk. En Bollywood is niet zo mooi afgewerkt maar dat doet dus iets meer met gevoel.

I: Zijn er nog meer verschillen?

L: Ja, tijdsduur uiteraard. Ik bedoel een verhaal in Bollywood kan soms gewoon drie uur duren. Dat redden ze makkelijk. Dat gaat dan ook gewoon over, tja... dan trekken ze de hele liefdesgeschiedenis erbij. Terwijl in Hollywood daar is het veel directer en veel doelgerichter: oké het moet hier overgaan, dan die en die scènes, einde. Dus dat is wel een belangrijk verschil. Het kan heel erg lang duren.

I: Waarom zijn Bollywoodfilms drie uur?

L: Sowieso ik denk dat het ook een beetje te maken heeft met die cultuur in India. Gezellig een avondje naar de bioscoop met z'n allen en daar doe je dus ook lang over. En een verhaal heeft ook tijd nodig om verteld te worden. Een verhaal is... nou als je naar een Hollywoodfilm gaat waarom kijk je dan het verhaal? Ja, dat ik het heb gezien en dan goed ik heb het gezien. Maar bij Bollywood daar blijf je over doorvertellen en dan zeg je tegen mensen ik ga nog een keer. Bollywood is ook vaak een film om vier, vijf, zes keer te bezoeken. Een verhaal heeft tijd nodig om verteld te worden en dat is niet alleen gewoon om te horen en te zeggen ik heb het gezien. Maar dat je het ook door wilt vertellen dat je denkt de volgende keer wil ik weer zo'n verhaal horen.

I: Heb je dat zelf minder bij Hollywoodfilms?

L: Ja. Ik heb het gevoel. Nou misschien is dat juist omdat ik Bollywoodfilms ken. Maar ik heb het gevoel bij Hollywood dat er veel, ja... heel veel films zijn van we vertellen een verhaal, punt. Einde. En wat je er verder mee doet, dat moet je zelf weten. Maar er is niet echt een boodschap naar de kijker. Naar mijn idee. Natuurlijk zijn er wel uitzonderingen daarvan. Maar over het geheel gezien is er op dat punt heel erg, ja, doelgericht.

I: Hollywood is heel erg populair in Nederland en over de hele wereld. Waarom denk je dat dat is?

L: Officieel zijn er meer mensen op de wereld die kijken naar Bollywoodfilms als naar Hollywoodfilms. Maar er zijn meer landen, en laat ik zeggen meer de rijkere landen, die kijken allemaal naar de Hollywoodfilms. Dat is natuurlijk niet voor niets. Het gaat natuurlijk over een maatschappij die weerspiegeld wordt waar wij heel veel mee te maken hebben: technologie, moderniteit. Dat zijn de mensen met wie wij ons nu kunnen identificeren. Ik kan me veel makkelijker identificeren met een Tom Cruise en Nicole Kidman die spelen in een film als met twee Indiase acteurs die niet eens een taal spreken die ik zou moeten begrijpen. Dus ik snap wel dat Hollywood een stuk populairder is hier.

I: En jij zegt dus dat dat te maken heeft met dat wij als Westers publiek onszelf kunnen herkennen in een Westers product?

L: Ja.

I: En wij missen dat herkenningspunt dan bij Bollywoodfilms?

L: Ik denk dat dat het probleem is ja. We kijken ook met een vizier naar Hollywoodfilms dat ik al heb gezegd: kort, doelgericht, daadkrachtig, netjes afgewerkt. En dan krijg je opeens een drie uur durende niet zo mooi geknipte ellenlange dialogen, vreemd belicht met wind en dergelijke. Ja, dan hebben ze zoiets van Jezus, wat is dit nou weer. Ik wou even een filmpje kijken en dat gaat niet met een Bollywoodfilm. Ik zeg ook altijd, ... weet je wat ik ook altijd zeg. Het is drie uur. Het duurt drie uur en toch als je vijf minuten wegloopt mis je een heleboel. En als je bij een Hollywoodfilm vijf minuten wegloopt en je komt terug dan is het, dan ben je feitelijk alweer bij. Dat is heel gek, maar dat is echt waar. Ja, dat is heel bijzonder. drie uur denk je dan kan je makkelijk even tien minuten missen en toch iedere keer als je vijf minuten weggaat dan mis je iets belangrijks.

I: Waarom denk je dat Bollywoodfilms niet zo populair is? Of in ieder geval niet zo'n groot publiek heeft in Nederland?

L: Ik denk dat het sowieso is met dingen die echt uit het buitenland komen. Kijk, waarom is *arthouse* niet zo bekend in Nederland? Waarom kijken mensen toch liever reguliere films? Het is anders. Het is, je moet er een beetje met een andere bril naar gaan kijken. Het is niet wat we zijn gewend. Het is omdat we het niet gewend zijn dat mensen er niet aan willen. Ze vinden het vreemd. Het is niet een standaard plot. Kijk, hetzelfde met muziek. Mensen verwachten maar een couplet, refrein, couplet, couplet, refrein, bridge, couplet, couplet... zo dus. Heel standaard opbouw van muziek. En als je dan opeens Aboriginal muziek tegenoverzet waarin helemaal niet die vorm in zit. Dan hebben mensen zoiets van dat vind ik helemaal geen leuke muziek. Maar het is maar hoe je er naar kijkt, wat je gewend bent.

I: Denk je dat er toekomst is voor Bollywoodfilms?

L: Daar wordt wel over gespeculeerd. Mensen zeggen dat de toekomst er ligt door complete verWestering maar met behoudt van tradities. Ik zie gewoon heel erg veel kwaliteitsverlies dan. Dan is het geen Bollywood meer maar een halve mis en dan doet Hollywood het beter. Ik zie echt een toekomst voor Bollywood om gewoon te blijven waarin ze goed zijn met de traditionele eigenschappen, films die echt in het eigen land opgenomen zijn, met tradities, met eigen acteurs. Natuurlijk mag je de moderne maatschappij laten zien want het land staat natuurlijk niet stil maar het moet wel lekker Bollywood blijven. Het moet dus overdreven zijn, je moet niet luisteren naar mensen die zeggen waarom moet een film drie uur duren. Er zijn nog steeds Bollywoodfilms die maar anderhalf uur duren.

I: En dat vind je eigenlijk jammer?

L: Ja eigenlijk wel. De kwaliteit gaat dan ten onder. De kwaliteit waarmee ik bedoel dan dat Hollywood het gewoon beter doet. Want dan, ... als je bijvoorbeeld een actiefilm hebt van Bollywood. Ja, als je echt een avond wilt lachen dan is een actiefilm echt ontzettend leuk.

Maar als je echt een actiefilm liefhebber bent dan, ja dan kom je nooit bij Bollywood uit. Echt niet.

I: Maar, om de traditionele Bollywoodfilms populair te krijgen Nederland of in de Westerse wereld, wat moet er dan gebeuren?

L: Ze hebben het gedaan op Nederland 1, 2 en 3. Daar hebben ze een tijd lang op elke twee zondagen kreeg je een Bollywoodfilm te zien. En dat was toen ook wel populair, dat trok toen nog kijkcijfers ook. Maar toen hebben ze op een gegeven moment toch de trekker eruit getrokken. Het heeft een beetje overtuigingskracht nodig. Pathé heeft de eerste twee jaar hartstikke veel verlies gedraaid op het feit dat de Bollywoodfilms draaiden. De eerste films die ze draaiden daar kwam toen iedereen massaal op af. Dat vonden ze helemaal geweldig. En daarna liep het stil want tja toen konden ze lekker gaan downloaden en Pathé is toch een eind rijden, zeker als je niet uit Rotterdam komt. Dus ja, wat moet je dan doen? En ze hebben toen gewoon volgehouden. Van nee we blijven het gewoon doen en op die manier, en nog steeds zijn de zalen erg leeg. Zeker als het geen blockbuster film is. Je moet gewoon volhouden en dan misschien maar voor een kleiner publiek draaien. Net als, ... ze draaien ook gay cinema. Nou ik kan me niet voorstellen dat dat nou echt, dat het daar nou echt stormloopt. Maar ze kiezen er toch voor om toch een gay cinema er in te houden.

I: Hoe zou het wel een groot publiek kunnen trekken?

L: Waarom wordt er geen reclame voor gemaakt op tv? Waarom komt er ook niet eens een trailer voor een Bollywoodfilm. En ook al is het maar dat mensen zeggen van 'wat is dat bizar, kom daar gaan we eens met z'n twee naar toe, dan gaan we lachen'. En dat vind ik prima, ga maar met z'n tweeën. Ga maar, en misschien dat er dan een van die twee denkt van 'goh ik vond het eigenlijk best wel leuk. Misschien moeten we de volgende keer weer eens een gaan bekijken, gewoon om te lachen'. Prima. Ik denk dat er heel veel mensen zijn, vooral vrouwen, die dit wel zien als een echte uitbreiding van een filmgenre en dit ook echt een toevoeging vinden.

I: Dus jij zegt eigenlijk dat marketing aangepakt zou moeten worden.

L: Ja. En ook voor blanken mensen. Dus niet dat het alleen voor Hindoestanen is want die hebben het gevoel dat het cultuur is en ik zeg niet dat ze het niet met mij willen delen. Maar ze vinden het toch vreemd als blanken, omdat er zo weinig op af komen. Ze moeten, er moet eigenlijk gezegd worden dat het ook voor blanken mensen, dat is toch eigenlijk heel leuk?

I: Zou je dan zeggen dat de marketing, de marketing voordelen dat Hollywood heeft op Bollywood, dat dat wel een groot verschil maakt?

L: Ja zeker. Ja.

I: Dus als daar meer aangedaan zou worden dat Bollywood dan ook wel...?

L: Trailers van Bollywood worden alleen gedraaid op Bollywoodfilms. Er wordt nooit een trailer van een Bollywoodfilm, dat laten ze nooit zien als voorafje aan een Hollywoodfilm.

I: Worden en ook Hollywood trailers laten zien bij Bollywood?

L: Nee, alleen Bollywood. Nou je krijgt soms wel een Turkse. Ze draaien ook Turkse films en dan krijg je soms wel een Turkse preview. Dus dan is dat wel eens een beetje... Ja, en dat snap ik op zich wel want dat is om meer publiek te genereren voor die films. Dus ik denk dat dat iets is wat ze kunnen doen, gewoon marketing. En dat zal al heel veel schelen.

I: Maar de film zelf zoals die is hoeft niet aangepast te worden?

L: Ze zouden wel eens mogen kijken naar een fatsoenlijke Nederlandse ondertiteling. Want dat vind ik soms heel erg triest. Zelfs in de bioscoop als Pathé, dat de Nederlandse ondertiteling zo beroerd moet zijn, dat staat niet mooi voor je imago. Ik bedoel, als ze er geld aan uit kunnen geven om een andere film te ondertitelen die uit bijvoorbeeld Bulgarije komt dan moet het toch ook gewoon lukken om een Bollywoodfilm Nederlands te kunnen ondertitelen. Heel veel mensen doen niet aan Engelse ondertiteling en dat snap ik op zich nog wel. Maar dan moeten ze het niet Nederlands maken want dat staat vol spelfouten of dat werkt heel slecht of dat staat heel vreemd in het beeld en de helft valt er van af. Dat is echt heel slecht gedaan.

I: Dus er zijn nog wel mogelijkheden om het te verbeteren zodat het ook een wat groter publiek zou kunnen trekken?

L: Ja. Misschien ook gewoon wat Bollywood posters op de voorkant van de bioscoop. En niet alleen de Hollywood. Meer reclame, dat is het uiteindelijk.

I: Heeft het kijken naar de films, de Bollywoodfilms, jouw ideeën over India en de Hindoestaanse cultuur verandert of beïnvloed?

L: Ja, ja. Al vind ik het wel moeilijk om te zeggen wat ik er van vond eerst. Want ik had er voorheen niet echt een mening over. Toen ik naar India ging herkende ik wel veel dingen en er waren überhaupt veel dingen waarvan ik dacht dat is toch wel anders.

I: Die herkende je uit de films?

L: Ja, die herkende ik uit de films. Hoe dat ging en dan zie je gewoon van die kleine situaties uit de films die zie ik nu ook. Maar er waren ook dingen die teleurstelden. Van dat ik denk dat ziet er in de film toch wel heel rooskleurig uit maar dat is niet echt helemaal zo. De sloppenwijken in de Bollywoodfilms zien er toch eigenlijk wel gezellig en leuk uit. En als je dan echt naar een sloppenwijk gaat dan weet je dat eigenlijk wel in je hoofd maar toch als je daar komt dan is het opeens toch een hele harde realiteit.

I: Dus de films hebben we jouw ideeën beïnvloed?

L: Ja.

I: Omdat je aangaf ik ben zelf ook naar India geweest en ... omdat je nu zelf naar India bent geweest kijk je dan ook anders naar de films?

L: Ja, ja. Dingen herken ik sowieso van dat heb ik ook gezien. Maar ik, ... als je echt in India bent geweest besef je dat gevoel van respect en religie en hoe ze denken over de dood

bijvoorbeeld. En hoe familie wordt geacht hoe dat werkt. Maar bijvoorbeeld ook de staat van de vrouw. Hoe er naar wordt gekeken of eerbaarheid, wanneer ze moet gaan trouwen of hoe het met kinderen zit. Dat soort dingen voel je echt heel sterk als je in India bent. Dat wist ik al vanuit de films die dan in India wordt versterkt en als ik dan weer terugkijk naar de films dan voel ik dat opeens een stuk meer. Van oké dat is echt heel erg belangrijk. Ik heb het echt gezien hoe ze daar in tempels bidden en dat is echt een heel sterk gevoel van religie wat die mensen hebben. En hun gevoel over leven en dood en hoe dat werkt met reïncarnatie en dergelijke. Als je dat echt in India hebt gezien dan in de films heeft het meer een echt gevoel.

I: Is het nu ook zo dat hetgeen je in India hebt gezien je nu meer opvalt in de films?

L: Ja. Je herkent nu dingen.

I: Vind je dat de films een goed beeld geeft van de Hindoestaanse cultuur?

L: Ja. Ja. Op zich wel ja. Alles zit erin wat er in de Hindoestaanse cultuur ook zit. Inclusief het overdrijven en het wegdrijven van de werkelijkheid. Dat zie je ook als je kijkt naar de reclameposters die je ziet staan in India hoe die in elkaar zitten. Of hoe er op de televisie reclame wordt gemaakt. Of hoe programma's op elkaar, of de soap in India. Dat is een hele wegdroom wereld. En dat kan ik me wel voorstellen als je het daar ziet lopen. Ik wil niet oordelen of ze wel of niet gelukkig zijn daar maar het is wel heel veel mensen leven daar heel erg armoedig. Dus ik kan me heel goed voorstellen dat die willen wegdromen. Ik heb wel eens tegen die vriendin gezegd van 'wij zouden eigenlijk ook wel wat meer kunnen wegdromen, ik kan me niet voorstellen dat wij zo veel gelukkiger zijn als hun'. Ook al zijn we rijker.

I: Dus als ik bijvoorbeeld die films kijk dan, en wat ik daaruit oppik aan cultuur elementen, dat is wel hoe jij dat ook in India hebt ervaren?

L: Ja. Weliswaar in een iets wat opgedoftere, overdreven vorm.

I: Heb je *Slumdog Millionaire* gezien?

L: Ja.

I: Kan je kort vertellen waar de film over ging?

L: Het ging dus over een... Het begon eigenlijk dat we die jongen zagen in een spelshow. En hij wist alle vragen, alle antwoorden op de vragen die hem werden gesteld in de spelshow en hij werd daarmee miljonair. En we zien eigenlijk in de loop van de film hoe hij van kleins af aan tot groots af aan tot die antwoorden is gekomen door hoe zijn leven is gelopen. Feitelijk.

I: Wat vond je van die film?

L: Ja ik vond hem heel erg leuk, ik heb er echt van genoten. Ja, het was geen Bollywoodfilm, het was echt een Hollywoodfilm met een Indiaas thema.

I: Je noemt hem echt een Hollywoodfilm?

L: Het is een Hollywoodfilm, zonder twijfel. Het feit dat ze een dansje doen op het einde op een Bollywood muziekje? Dat vind ik geen Bollywood. Maar ik vond wel, ik dacht dit, dit is

het moment. Oké, mensen zijn warm voor India, mensen hebben zoiets van ik vind dit wel mooi zo'n Indiase film. Nou hadden ze een Bollywoodfilm moeten aankondigen. Want toen kwam er een grote Bollywoodfilm en toen hadden ze moeten zeggen: 'Kijk, jullie vonden allemaal *Slumdog Millionaire* leuk. We hebben, jullie hebben nou India gezien. Dat is nou het echte India'.

I: Jij gaf aan dat je het ziet als een Hollywoodfilm. Waarom is het geen Bollywoodfilm?

L: Het mist alle elementen van een Bollywood. Het mist die overdrevenheid, dramatiek. Het is weer heel erg mooi gelikt en prachtig geknipt en acteurs die allemaal met heel sterke. Ze huilen en ze huilen ook echt. Ze huilen niet zoals in een Bollywoodfilm. Een Bollywoodfilm, dan huilen ze daar heel anders. Dat is echt heel anders, dat is drama. Nou ze huilden allemaal heel prachtig, zoals een voorbeeld in Hollywood is. Het is dat het zich in India afspeelt en dat er donker gekleurde acteurs waren, maar het had zich net zo goed af kunnen spelen in waar dan ook ter wereld. Dat hadden ze net zo goed kunnen doen. Het had geen, het heeft geen karakter van een Bollywoodfilm.

I: Had het dan alle kenmerken van een Hollywoodfilm?

L: Ja, in principe wel. Ik zit even goed terug te denken. Ja. Behalve het feit dat ze geen Engels spraken. Wel vaak waar het kon spraken ze Engels. Helaas, ik heb het gevoel dat ze wel, helaas de kinderen sprake geen Engels dus dat moest ondertiteld worden. En ik heb ook veel mensen horen klagen 'ik vond het wel jammer dat ze Hindi spraken'. En toen dacht ik 'ja, ze komen tenslotte wel uit India die kinderen'. Maar ze hebben dus wel geprobeerd om het nog... En dat vind ik dan zo jammer. Dan denk ik hadden ze dan maar die hele film in het Hindi. Er zat een heel bekend, die spelshow host in de film is een bekende Bollywoodacteur. En die sprak gewoon perfect, foutloos Engels met zo'n lekker Indiaas accent. En er was bijna, snap je, hij was, hij is gewoon een Hollywoodacteur.

I: Hij had naar jouw idee Hindi moeten spreken?

L: Dat had niet hoeven maar, hij had niks... Misschien was het leuk als ze Hindi hadden gesproken. Op een gegeven moment neemt hij hem apart in het toilet en dan geeft hij het antwoord op, een fout antwoord op de vraag. En dan praten ze rustig Engels. En dan denk ik 'kijk daar heb je nou twee Hindoestaanse acteurs, sorry Indiase acteurs, die alle twee gewoon Hindi spreken. Er had gewoon Hindi gesproken moeten worden'. Het gaat me niet zozeer, ik probeer niet te zeggen dat het om de taal gaat. Want de taal is niet hetgene waar het om gaat.

I: Maar je vindt eigenlijk dat de productie van *Slumdog Millionaire* kansen heeft laten liggen om misschien Bollywood ...

L: Ze hadden Bollywood kunnen zijn. Ze zijn nu wat ze zijn en het is een bijzonder mooie film die heel erg veel publiek heeft aangesproken. Ik zou er niks aan willen veranderen. Het is

zoals het is en het is perfect zoals het is. Maar het moet niet pretenderen wat dan ook om een stukje Bollywood te zijn.

I: Het is geen Bollywoodfilm?

L: Geen greintje. Helemaal niks.

I: Waarom denk je dan dat het wel zo succesvol is geweest? En voornamelijk in Westerse landen.

L: Ja dat vind ik eigenlijk, ... ik weet het eigenlijk niet. Het is gewoon een prachtig verhaal. En daar houden we sowieso van. En kijk, het doet een beetje denken aan *Forrest Gump*. Een beetje dat soort idee. Uiteindelijk zijn we hem daar en zien we hoe hij die uitzonderlijke situaties mee gemaakt heeft in zijn leven. *Forrest Gump* was een gigantisch succes. Dit waren allemaal onbekende acteurs dus ik had echt verwacht van er wordt gewoon aan voorbij gegaan. Maar het was een grote productie, was veel reclame voor gemaakt, het had ook sponsor deals met Nike en dergelijke dus het was overal en vooral ook in Amerika heel wijd geadverteerd. Dus ik denk dat dat ook wel heel mee gespeeld. En het is gewoon een prachtig verhaal, een geweldige film die gewoon goed in elkaar zit. Dus mensen zouden wel gek zijn om er aan voorbij te lopen.

I: De film, het product op zich, dat is het succes geweest?

L: Ja en de marketing.

I: Dus zonder de marketing denk jij dat het niet...

L: Dat vind ik heel moeilijk te zeggen omdat het nou zo. Het is niet voor niks dat ze Oscars hebben gewonnen. Maar die Oscars...ik vind het een gigantisch goeie film maar ik vraag me af of er echt aan voorbij was gegaan zonder marketing. Ik denk wel dat de hype dan pas was gekomen wanneer de Oscars kwamen. En nu was er al een hype voordat de Oscars kwamen. Mensen hadden hem al drie keer gezien en toen kwamen de Oscars. Misschien als er niet zo veel voor was gemarketingd dan was het na de Oscars misschien die hype geweest. Misschien.

I: Maar hoe dan ook, het zou een succes zijn geweest?

L: Ja, jawel. Ik denk het wel.

I: Vind jij dat er culturele, Hindoestaanse culturele, elementen zichtbaar zijn geweest in de film? En welke elementen, waar zag je dat aan?

L: Cultureel?

I: Ja, werd de Indiase/Hindoestaanse cultuur weergegeven in de film?

L: Moslim/Hindoe gedoe kwam, na ja gedoe, het Moslim/Hindoe debat kwam in het begin. Want zijn moeder wordt vermoord door Hindoes omdat zij Moslims zijn. Of waren ze... in ieder geval zij wordt door de andere groep vermoord. Dus dat komt aan bod. Je ziet wat van de samenleving, het bedelen bijvoorbeeld met die straatkinderen. Ze werken inderdaad voor een soort van pooier. Dat zie je ook dat ze bijvoorbeeld een baby 's ochtends in de hand

gedrukt krijgen en de straat op moeten. En dan zie je dus ook dat ze op de autoramen kloppen en dat is ... Als je in India bent geweest dan is dat zó herkenbaar. Dat hebben ze ook gewoon heel levensecht gefilmd. Het zat echt zo in elkaar zoals het zat. Ik vond wel, weet je wat ik heel sterk vond. Op een gegeven moment dan gaan ze, hij speelt in de finale en overal zie je in de etalages dat ze van die televisies hebben en dat het hele volk daar om heen staat. Nou dat vind ik typisch, dat is echt. Dat is precies zoals de cricket match in India wordt gespeeld dan staan ze allemaal inderdaad zo voor de etalage te kijken. Dus ja, dat soort dingen dat hadden ze allemaal wel. Dat is wel heel goed gedaan.

I: Er zitten wel waargetrouwe elementen in?

L: Ik vond hem heel realistisch eerlijke gezegd. Er waren weinig dingen waarvan ik zeg nou... Nee, het was heel realistisch, ja. Ik ben natuurlijk niet helemaal bekend in het crime-achtige gedeelte ervan maar het kwam heel realistisch over.

I: Dus na het zien van deze film en het gaan naar India kunnen we ook dit soort taferelen verwachten?

L: Ja.

I: En heb jij *My name is Khan* gezien?

L: Ja, dat is de film waar ik het over had met Shah Rukh Khan. Ik heb hem thuis liggen maar ik heb hem nog niet gezien. Nee, maar hij gaat inderdaad met het vliegtuig en dan wordt hij dus aangehouden omdat hij Moslim is.

I: Je hebt hem dus nog niet gezien?

L: Nee, maar ik weet wel waar die over gaat. Ik heb al wel stukjes gezien.

I: Kan je kort vertellen waar de film over gaat?

L: Hij is verliefd op Kajol dat is die andere actrice en dan gaat hij naar Amerika toe en dat is net wanneer die hele heisa is rondom 9/11 en die restricties op het vliegveld een stuk strenger zijn. En dan wordt hij aangehouden. En hij heeft geloof ik ook autisme, hij heeft asperger geloof ik. Hij komt dus ook over bij het vliegtuigpersoneel als vreemd en gevaarlijk en dan wordt hij al heel snel bestempeld als een terrorist en dan wordt hij apart gehouden. En dan komt hij eigenlijk in een soort van molen terecht waarbij hij dus wordt gezien als een potentieel gevaarlijk persoon. En dat is hij helemaal niet en dat begrijpt hij eigenlijk ook niet. Dus dat is waar het kort over gaat.

I: Ik denk dat je er verder niet zo veel over kunt zeggen, of het een typische Bollywoodfilm is ofzo.

L: Nee, dat weet ik niet.

I: Je gaf in het begin al aan dat je Bollywoodfilms ook in de bioscoop hebt gezien. Kan je vertellen hoe dat gaat. Je gaat naar de film en dan...? Is het net als wij Westerse mensen naar de film gaan of. Hoe beleef je dat?

L: In principe gewoon hetzelfde als een Westerse film. In het idee van kaartje kopen, eten halen en naar de zaal toe lopen. Zorg ook dat je goed geplast hebt van te voren want er zijn meestal geen pauzes en drie uur duren dat is toch best lang. En niet te veel drinken meer nemen. En dan. Dan voel ik me. Nou als ik in de zaal zit en de eerste trailers komen. Dan zie je dus de eerste trailers van Bollywoodfilm en dan kijk ik ook altijd extra goed want dan weet je ook... dan krijg je een preview van 'ohw daar heb ik over gelezen of die film ...'. Dus dat zijn de eerste beelden en soms denk je van ohw dat is helemaal geweldig of die hoef ik niet te zien. En dan voel ik me ook echt ergens anders. Dan heb ik ook het gevoel van het is geen normale film. Dan voel ik me dus ook echt heel anders.

I: Het is een andere beleving?

L: Ja een andere beleving als wanneer je naar een Hollywoodfilm gaat. En je kunt elke stoel uitkiezen die je wilt want de zaal is helemaal leeg. Je kunt rustig praten tussen de voorstukjes. Als er Hindoestaanse mensen zijn die nemen ook altijd kleine kinderen mee. En die beginnen meestal bij driekwart van de film te huilen. En dan worden ze ook gewoon huilend in de zaal gelaten. Op zich vind ik dat wel zijn charmes hebben. Want zo is het in India eigenlijk ook.

I: Ben je in India ook naar de film geweest?

L: Ja, meerdere malen.

I: En hoe was het daar?

L: Dat is wel heel erg leuk. Ze laten je de zaal in als de film al is begonnen. Je moet dus in het donker je plek vinden. En dat doen ze dus omdat, ze willen dat mensen snel gaan zitten. En Indiërs zijn best wel, nou ik wil niet zeggen traag, maar ze nemen er wel de tijd voor. Want dan moeten ze nog dit doen en nog dat. En dus als je de film al aanzet inderdaad dan heb je dat als ze de zaal in komen ze snel een plekje gaan zoeken. Dus dat is het idee. Je moet in het donker moet zo je plek zien te vinden. Nou dan zit je daar en dan moet je niet heel erg met je benen uitstrekken want als diegene achter zijn stoel naar achter klapt dan zitten je voeten er tussen. En dan de dames en de families zitten eigenlijk op een niveau en daaronder, dat zien we niet, daaronder zit een niveau en daar zitten de heren. En als er dan een sexy actrice op het scherm komt dan beginnen de heren 'whoehoe' te roepen. En die hoor je dan onder je joelen. En wij zitten dan bovenin in het chique gedeelte.

I: En is het dan ook zo dat de vrouwen gaan joelen als er een mooie man aan het acteren is?

L: Nee, nee, nee. Echt niet. Maar ze praten dan rustig met elkaar tijdens de film. Er wordt dan ook gewoon rustig gebeld met z'n allen door elkaar tussen de film. En dan wordt er heel hard 'ik zit nou in de film!' dat wordt dan heel rustig geroepen. Maar ja, dat is... dat is wel een beetje bijzondere ervaring ja.

I: Dus, dat is heel anders dan hier?

L: Ja, maar dat moet je dus wel een keer meegemaakt hebben. Dat is eigenlijk, dan zie je hem zoals hij bedoeld is die film. Dan krijg je hem echt zoals hij hoort met de mensen. Tja, dan zit je ook echt naast de mensen waarvoor de film echt bedoeld is.

I: Dus, dat is echt heel anders?

L: Ja, dat is echt heel anders ja.

I: Niet te vergelijken met een Hollywood productie eigenlijk.

L: Nee. Als je ook kijkt naar de bioscoop waarin die films draaien dan die zijn ook echt ontzettend armtierig. Meestal zitten er maar één of twee toiletten in en de rest is helemaal kapot. En dat zijn ook echt hele afgetrapte bioscopen, meestal uit de jaren '70 toen het nog echt nieuwe, toen de filmhype opkwam. En daarna zijn de bioscopen niet meer onderhouden. Dus ook het gebouw waar je in zit is echt, echt armtierig. Dat is ook wel gek eigenlijk als je je bedenkt dat er zoveel mensen zijn die er elke dag naar toe gaan en geld uitgeven maar er is echt helemaal niks. Het is gewoon arm. Je kunt wel zien dat het er ooit heel erg mooi is geweest maar er is niks meer van over. En dat vind ik wel heel vreemd eigenlijk als ze het daar echt hebben over cinema ervaring dan zou je toch denken dat de bioscoop ook echt een wegdroom oase is. Maar nee.

I: Hoe zou je jezelf omschrijven, cultureel gezien. Hoe ben je thuis opgegroeid?

L: Mijn ouders hebben me altijd, cultureel heel breed. Dus ze hebben me altijd meegenomen naar musea en dergelijke. Maar echt dat multiculturele dat komt eigenlijk pas sinds ik met Bollywood bezig ben. Ik heb nog nooit een Nederlandse vriend gehad. Dus ik ben altijd, of eigenlijk sinds die Bollywoodfilms ben ik wel echt multicultureel geworden en ben ik ook echt heel erg geïnteresseerd. En film is daar wel een goed medium voor geweest. Want via film kom je bij muziek en zo ben ik dus ook geïnteresseerd in Turkse en Marokkaanse muziek. Dus op zich, ja daardoor ben ik wel multicultureel. Mijn moeder is persoonlijk niet zo erg multicultureel, zelfs een heel klein beetje racistisch te noemen. Maar ze houdt wel van Bollywoodfilms maar dus ik denk dat multiculturele komt meer van Bollywoodfilms. Maar cultureel gezien, ik ben tenslotte wel een kunstdocent dus ik kan mezelf wel noemen als zeer breed georiënteerd op heel veel vlakken van de kunsten.

I: Maar je gaf eerder aan dat je ook Hindoestaanse feestdagen viert. Hoe komt dat? Ben je Hindoestaans georiënteerd?

L: Het zijn Indiase feestdagen. Ik ben ooit begonnen met mijn eerste vriendje naar Holy te gaan. En het jaar daarop heb ik mijn vriendin mee genomen want toen was het al uit. En die vond het ook heel erg leuk en sindsdien ga ik gewoon elk jaar. Holy is echt, dat is geweldig. Daar doen ook altijd heel veel blanke mensen aan mee. Gewoon langs de straten en mensen komen daar ook gigantisch op af. En dan zien je pas echt dat een Indiase feestdag wordt gewoon door iedereen, alle lagen van de bevolking, alle culturen samen gevierd. En Diwali werd ook altijd bij mijn vriendje gevierd en dat heb ik toen ook thuis overgenomen. En

ik kook ook altijd Indiaas en dat heb ik toen één keer gedaan en toen vond iedereen dat zo'n groot succes en dat doen we nou elk jaar. Het is dan dat we een kaartje opsteken voor alles wat waarde heeft en het salie om kwade geesten weg te jagen. Dat doen we elk jaar weer. En mijn moeder slaat dan met een stok op een vergiet en die roept dan Lakshmi amor want dat hoort er ook bij. Mijn moeder houdt daar ook wel van.

I: Dus ook echt de tradities?

L: Nou vraag ik me af of wij echt de traditie doen vanwege de traditie, maar... we willen graag het Diwali volledig vieren en we hebben dus in de loop der jaren hebben we Diwali tradities over gaan nemen en die proberen we dus op onze manier uit te voeren met een vergiet en een stok. Dus ja, ik vind het altijd, tegenwoordig, de afgelopen twee jaar is het zelfs zo druk dat ik echt voor zestien mensen sta te koken. Want dan komen vrienden, familie en dan nodig ik vrienden uit en mijn moeder vrienden uit en dan zit de tafel helemaal vol. En iedereen vind het dan een heel evenement om het Diwali bij ons te komen vieren.

I: Vier je ook andere feestdagen?

L: Nee alleen Diwali en Holy. De rest gaan heel vaak over trouwrituelen bijvoorbeeld.

I: Van huis uit ben jij zeg maar Nederlands opgegroeid? Met Nederlandse tradities? Wat voor soort tradities hadden jullie? Met wat voor normen en waarden ben je opgegroeid?

L: Ik denk precies hetzelfde als ieder ander Hollandse meid. Het is gewoon ook respect voor mensen en saamhorigheidsgevoel en doe een ander niet aan wat je zelf niet wilt hebben en behulpzaam zijn naar andere mensen. Zorg dat je altijd iemand bent waarbij andere mensen terecht kunnen.

I: Herken jij jouw opvoeding, om het even zo te noemen, herken je dat in de Bollywoodfilms ook? Komt het daarin terug of zie je echt een hele andere cultuur?

L: Het zijn in principe exact dezelfde normen en waarden met toevoeging van religie en traditie. Daar zit heel duidelijk een... Ik ben helemaal niet religieus. Ik ben ook niet gedoopt of wat dan ook. En in Bollywoodfilms komt religie heel erg aan bod. En over leven en dood. Dat zijn heel erg belangrijke dingen. Na ja dat heb ik dus helemaal niet. Maar voor de rest, alle echte normen en waarden die ook in de Bijbel beschreven staan of in elk ander geloofsboek over hoe je een goed mens moet zijn die komen ook gewoon overeen met een Bollywoodfilm. Die komen eigenlijk overal ter wereld wel overeen denk ik.

I: Je noemde net al dat je van huis uit naar musea ging enzo. Ging je veel naar musea, veel naar het theater, film of ...

L: Ja. Mijn moeder heeft ook altijd heel erg veel gelezen. We moesten ook heel veel naar de bibliotheek toe. In de bibliotheek heel veel boeken gelezen en we lazen best wel heel erg veel. Oorspronkelijk ben ik Engels. Mijn vader komt uit Engeland, dus ik ben ook in Engeland geboren. Ik heb daar niet echt gewoond maar ik ga er wel regelmatig naar toe. En dus ook, we hebben wel Engelse tradities die we dan wel eens doen dan inderdaad met King and

Queensday en de manier waarop we Nieuwjaar vieren. Dat gebeurt dan op een Engelse traditionele manier enzo. Dus dat heb ik ook een klein beetje.

I: Je hebt van huis uit best wel veel cultureel, best wel veel cultuur meegekregen? Of culturele interesses?

L: Ja, ja, ja.

I: Heeft jou opvoeding, heeft dat invloed gehad op de manier waarop je naar Bollywoodfilms kijkt?

L: Misschien wel ja. Ik denk dat ... mijn moeder is altijd wel heel erg open minded geweest. Eerst kijken of je het wat vindt. En op zich in mijn opvoeding waarin wij best wel open stonden voor nieuwe dingen, zeker met naar musea gaan en naar theatervoorstellingen, dat ik Bollywood daardoor wel open heb bekeken. Het is dan wel grappig dat ik het de eerste keer heb afgeschoten. Ik heb toen gezegd ik wil het wel zien op groot scherm en met ondertiteling, misschien is dat het verschil zou maken. Naderhand vond ik het trouwens wel een hele leuke film hoor. Ik vond hem de eerste keer echt helemaal niks. Maar nu vind ik het een hele leuke film.

I: Heb je nog vragen of heb je nog iets toe te voegen?

L: Ik weet niet of ... ik spreek basis Hindi. Dat heb ik mezelf aangeleerd via de films. Ik vind het wel heel leuk want ik kan dus nu de muziek meezingen en ik weet ook waar het over gaat enzo.

I: Kan je de films ook zonder ondertiteling begrijpen?

L: Ja, volledig. Dat moet ook wel want vaak komen ze zonder ondertiteling.

-----EINDE INTERVIEW-----

Interview Rimke – 5 april 2010

I: Weet je nog de eerste keer dat je een Bollywoodfilm zag? Kan je dat nog herinneren en waar was dat, wanneer was dat?

R: Ja, dat kan ik me nog goed herinneren. Ik ben voor stage naar India geweest en daar kwamen we eigenlijk al heel snel in aanraking met Bollywoodfilms omdat dat eigenlijk het enige was dat op tv kwam daar. En op een gegeven moment zijn we ook films gaan huren en eigenlijk hebben ze ook alleen maar Bollywoodfilms te huur daar, dus in India ben ik begonnen met Bollywoodfilms te kijken.

I: Is dat lang geleden?

R: Dat is twee jaar geleden volgens mij.

I: Dus je bent echt daar, in India, in aanraking gekomen met de films en heb je wel verscheidende films gezien?

R: Ja.

I: Waarom zou je jezelf als fan beschouwen? Wat trekt je zo aan aan de films?

R: Sindsdien, sinds ik het in India gekeken heb ben ik Bollywoodfilms heel erg leuk gaan vinden. En ik ben het toen leuk gaan vinden omdat het heel erg met de cultuur daar te maken had. Het hoorde gewoon bij het land dat je in was, dus daarom vond ik het ook leuk om dat te kijken. En wat me nu nog steeds aantrekt aan Bollywoodfilms is de muziek die daarin voorkomt. Ik ben ook fan van musicals heel erg en van musicalfilms vind ik ook heel leuk. En Bollywood lijkt daar natuurlijk wel enigszins op.

I: Je zegt dus al van muziek valt je heel erg op en je noemt al musicalfilms en musicals. Vind je dat ook kenmerken van de films?

R: Ja. Sowieso van de films die ik gezien heb wel inderdaad. Want daar kwam eigenlijk in al die films muziek en liedjes voor. En daar bestaat de hele film ongeveer uit. Ik vind dat inderdaad wel kenmerkend voor de films ja.

I: Waarom vind je het dan musicalfilms? Komt dat door de muziek?

R: Eigenlijk alles bij elkaar ja. Ik houd heel erg van zang en muziek en van liedjes. En het heeft iets vrolijks en ik vind de muziek ook gewoon heel mooi.

I: En dat komt allemaal tot uiting in die films?

R: Ja.

I: Je noemde muziek al een kenmerk. Wat voor kenmerken zou je nog meer zeggen van Bollywoodfilms? Wat valt je op aan die films?

R: Het verhaal. Eigenlijk de verhaallijn is wel vaak hetzelfde. Het zijn toch meestal wel romantische films ook. Je hebt altijd heel erg een goede en een slechterik die het tegen elkaar opnemen en uiteindelijk wint dan de goede en die trouwt dan uiteindelijk ook nog eens met een vrouw. Dus op het einde komt alles weer goed. Dus het zijn eigenlijk een beetje romantische films ook.

I: Dus romantische verhaallijn is ook een kenmerk?

R: Ja.

I: Zijn er nog meer dingen die volgens jou veel terugkomt?

R: Veel de kleuren en gewoon de cultuur van India. Humor ook. Dat komt in bijna alle films wel voor. Tenminste wel in de films die ik gezien heb in ieder geval.

I: Vind je dat, je noemt zelf al de cultuur. Vind de cultuur die in de film voorkomt is dat ook de cultuur die in India heerst?

R: Niet helemaal. Want zoals die romantische verhalen die in die Bollywoodfilms voorkomen die komen eigenlijk in het gewone India niet echt voor. Daar zijn juist de man/vrouw verhoudingen heel anders dan in die films. Ik denk ook dat daarom juist zij zoveel van die films houden omdat het een beetje een uitvlucht is uit hun dagelijks leven. Maar ik vind de manier waarop zij die films brengen, de humor en dat soort dingen dat is wel echt typisch Indiaas.

I: Maar je zegt dus dat het beeld dat zij schetsen in de films is heel anders dan de werkelijkheid?

R: Ja.

I: Het leven op straat kan je niet herkennen in de films, is dat wat je bedoelt?

R: Ja. In bepaalde zin is het niet te herkennen en op de andere momenten wel weer.

I: Wat zijn de elementen die je wel herkent op straat?

R: De kleren, de kleuren, de attributen, natuur.

I: Bedoel je dan dat de verhaallijn meer geromantiseerd is?

R: Ja

I: En je zei net ook al dat het een beetje een uitvlucht is voor de mensen die het kijken. Dus is het een droomwereld?

R: Ik denk het wel ja.

I: Zijn er bijvoorbeeld tradities of andere culturele elementen die je in de films ziet die ook in het dagelijks leven voorkomen?

R: Ja, ik heb ook films gezien waar ook bruiloften in voorkwamen met alle rituelen die daarbij horen en dergelijke. En die komen in het dagelijks leven ook voor dus dat soort dingen zijn wel waarheidsgetrouw.

I: Hebben de films die je hebt gezien je kijk op de Indiase cultuur veranderd?

R: Nee, eigenlijk niet. Maar dat heeft er mee te maken dat ik er zelf ook geweest ben. Ik denk dat als ik hier in Nederland die films zag ik wel een heel ander beeld zou hebben van India. Maar omdat ik er nu zelf geweest ben heb ik meer zoiets van nou ja zoals die films zijn is het niet hoe het echt is.

I: Wat vind je van de cultuur die gepresenteerd wordt in de Bollywoodfilms?

R: Ik vind het in de films heel leuk dat je er iets van leert. Het representeert de cultuur van India ook. Maar zoals ik al zeg, komt het niet altijd helemaal overeen met de werkelijkheid, het ziet er in de films toch allemaal wat leuker uit en mooier en dat alles.

I: Wat voor verschillen zie jij tussen een Bollywoodfilm, dus een Indiase film, en een Hollywoodfilm, een Westerse film? Zijn er verschillen en wat zijn die?

R: Dat is ingewikkeld. Er zijn sowieso verschillen. Ik vind in Bollywoodfilms zijn de verhaallijnen altijd wel heel erg hetzelfde en met weinig omwegen. En ik denk dat er in Hollywoodfilm toch wel wat meer detail voorkomen, de verhalen zijn wat ingewikkelde. De Bollywoodfilms hebben een vrij simpel verhaal eigenlijk. En natuurlijk de cultuur is heel erg verschillend.

I: Wat voor verschillen qua cultuur zie je?

R: Nou in Hollywood zie je gewoon de Westerse cultuur en in Bollywoodfilms meer de Oosterse cultuur.

I: Daar vind je wel dat dat echt te zien is in de films?

R: Ja zeker.

I: Waarom denk je dat Bollywoodfilms populair zijn over de hele wereld.

R: Nou ik denk één door de muziek en de liedjes. Dat dat veel mensen wel aanspreekt. En ik denk ook omdat,... gewoon het vrolijke en het gezellige. En misschien een beetje het simpele van de films. Het is gewoon een film waar je heel makkelijk naar kan kijken. Net als dat je hier naar een romantische komedie kijkt ofzo.

I: Maar denk je dat het wereldwijd populair is?

R: Ik denk dat het populair is onder een kleine groep eigenlijk.

I: Denk je dat die groep ook Westerse mensen bevat?

R: Ik denk meer mensen uit de gebieden daar. Ik weet dat die allemaal fan zijn namelijk. En ik denk dat dat in het Westen bepaalde groepen zijn. Dat dat kleinere groepen zijn.

I: Welke groepen zouden dat zijn denk je?

R: Dat weet ik zo niet of dat een bepaalde groep is, of je daar een bepaalde groep toe kan rekenen.

I: Ken je zelf veel mensen in je eigen omgeving die fan zijn van Bollywoodfilms of die die überhaupt wel eens hebben gezien?

R: Ja ik ken wel mensen die ze wel eens gezien hebben en die ze ook leuk vinden. Ik kan alleen niet zeggen dat ik echt mensen ken die echt fan zijn.

I: Waar zou dat aan liggen? Waarom, je zegt net zelf dat je denkt dat de meeste fans, of liefhebbers van deze films, voornamelijk in de regio van India zich bevinden en veel minder in de Westerse wereld. Waarom zouden deze films niet in het Westen aanslaan?

R: Ik denk dat het een stukje is dat het verhaal vrij simpel is. En dat het ook elke keer hetzelfde. Dat wanneer je een film ziet je vaak hetzelfde terug komt. Verschillende films zijn vrij hetzelfde dus waarom zou je er dan weer eentje kijken. En de muziek is natuurlijk niet onze muziek. Ik kan me ook voorstellen dat de die muziek niet mooi vinden en misschien zelf juist irritant. En dat ze er daarom dus juist niet naar willen luisteren of kijken. En daarbij is de humor ook wel een beetje anders dan de humor die wij hebben. Want ik merkte dat in India de mensen daar keihard kunnen lachen om de grappen die daar gemaakt worden waar ik dan soms van dacht 'nou deze snap ik niet' of 'deze vind ik helemaal niet grappig'. En zij vonden die juist wel heel erg leuk.

I: Dus de inhoud past niet helemaal bij het Westerse publiek?

R: Ja.

I: Om Bollywoodfilms populair te maken in ook Westerse landen, wat zou er dan moeten gebeuren? Kan het in deze vorm waarin het nu is doorgaan of zouden er veranderingen moeten gebeuren?

R: Er is bijvoorbeeld *Slumdog Millionaire* nu, die film. En dat vind ik eigenlijk ook al een klein beetje Bollywood-achtig. Al is dat meer verwesterd omdat er... Het verhaal dus wat er

anders is dan de verhaallijnen van Bollywoodfilms. Het is nieuwer, en een origineler verhaal. Er zitten ook geen liedjes in. Dus wat dat betreft is het ook geen Bollywood. Maar het heeft wel ook Indiase cultuur en er zijn wel wat dingen die wat voor de hand liggend zijn zoals dat ook in Bollywoodfilms kan zijn. Het is een beetje, dat denk ik, een tussenweg tussen Hollywood en Bollywoodfilms. En ik denk dat als ze dat met Bollywoodfilms iets meer doen, dus het wat meer Westers maken. Dus ik zou wel de liedjes erin laten want dat is wat die films heel leuk maakt. Maar misschien meer Westers georiënteerde liedjes. Het verhaal misschien wat origineler maken en ja ik denk dat dat al heel erg zou helpen om het populairder te maken.

I: Dus jij denkt wel dat er, om het populair te krijgen in Westerse wereld moeten Bollywoodfilms aangepast worden?

R: Ja dat denk ik wel.

I: In de huidige vorm kan het geen populariteit verkrijgen bij het grote publiek?

R: Ik denk het niet. Ik denk dat ze daarvoor inderdaad wel te veel verschillen van onze cultuur. Je moet daar dan wel net van houden of voor open staan.

I: En jij ziet dat zelf niet zo gebeuren?

R: Nee. Ik denk niet dat dat een groot publiek kan gaan aanspreken op deze manier.

I: Dus om populair te worden zouden Bollywoodfilms enigszins aangepast moeten worden aan de Westerse cultuur?

R: Ja. Dat denk ik wel.

I: Je noemde zelf net al *Slumdog Millionaire*. Heb je die film ook gezien?

R: Ja.

I: Kan je heel kort vertellen waar de film over ging?

R: Ja. Dat ging over een jongen uit de sloppenwijken van India die uiteindelijk als hij wat ouders is mee doet aan een spel om miljonair te worden. En de vragen die hij daar te beantwoorden krijgt kan hij beantwoorden omdat hij dingen heeft meegemaakt in zijn leven waardoor hij die antwoorden weet. Dus uiteindelijk wint hij heel veel geld en dan zijn er nog wel weer verschillende takken in het verhaal met een onbereikbare liefde voor hem en dergelijke.

I: Wat vond je van de film?

R: Ik vond dit een hele mooie film.

I: En wat vond je er zo mooi aan?

R: Nou ik vond het heel leuk dat het herkenbaar was, dat India herkenbaar was. En ik vond de verhaallijnen heel mooi. En ik vond de beelden voornamelijk heel mooi: het is heel mooi gefilmd en mooie muziek.

I: Je gaf net zelf al een beetje aan, maar zou je *Slumdog Millionaire* kunnen beschouwen als een typische Bollywoodfilm?

R: Nee ik vind het dus niet een typische Bollywoodfilm. Want ik vind het wel verwesterd. Maar ik vind het wel enigszins overeenkomen met een Bollywoodfilm. Zoals ik net al zei ik vind het een beetje een kruising tussen een Bollywood- en een Hollywoodfilm.

I: Dus het is eigenlijk een mix?

R: Ja.

I: Deze film was heel populair ook in Westerse landen, heeft heel veel Oscars gewonnen. Wat denk je dat deze film zo succesvol heeft gemaakt?

R: Dat is een goede vraag. Ik denk wel het verhaal want ik vind het zelf een sterk verhaal.

I: Dus het verhaal dat die jongen meedoet aan een spelprogramma dat heeft het Westerse publiek aangesproken?

R: Ja, dat denk ik ja.

I: Is dat het enige element of zijn er nog meer?

R: Nee dat is niet het enige nee. Wat ik zelf ook al noemde. Wat ik zelf zo mooi aan die film vond en ik denk dat dat ook wel voor een groter publiek geldt maar dat weet ik natuurlijk niet. Is dat het heel mooi gefilmd is. Dat het heel erg mooie beelden heeft.

I: Is het heel anders gefilmd dan Bollywoodfilms? Omdat je net aangaf dat het geen typische Bollywoodfilm is en je de beelden in deze film juist zo mooi vond.

R: Ja dat geloof ik wel. Maar ik kan niet zo goed uitleggen wat er dan zo anders aan is. Ik weet niet zo goed wat het is aan het filmen dat het geen Bollywoodfilm maakt.

I: Wat zouden nog meer succesfactoren kunnen zijn voor de film?

R: Ik weet het zo eigenlijk niet. Ja ze hebben veel reclame gemaakt ja.

I: Denk je dat die hoeveelheid reclame een bijdrage heeft geleverd aan het succes?

R: Ja het speelt wel mee natuurlijk. Want je hebt Bollywoodfilms, echte Bollywoodfilms, daar wordt natuurlijk ook niet zo veel reclame voor gemaakt en die komen hier niet groot in de bioscoop te draaien. Dus dat is natuurlijk al anders dan bij deze film. Dus ja, wat dat betreft speelt het zeker mee.

I: Zou je denken dat, stel dat zij niet zo veel reclame hadden gehad dat de populariteit anders zou zijn?

R: Nou ik denk dat er dan we veel minderen die film hadden gezien omdat ze gewoon niet wisten dat ie bestond of dat ie er was. Maar ik denk dat als ze hem hadden gezien ze nog steeds even fan van deze film zouden zijn.

I: Waarom denk jij dat, je gaf net al aan Bollywood is niet heel populair in Westerse landen maar *Slumdog Millionaire* is juist heel succesvol in Westerse landen geweest. Je gaf zelf aan dat het een beetje een mix is tussen een Hollywood- en Bollywoodfilm. Dus dat zou de populariteit kunnen beïnvloeden van *Slumdog Millionaire*. Maar waarom denk je dat Hollywoodfilms, dus echt de Amerikaanse films, waarom zijn die zo succesvol?

R: Toch de verhalen denk ik.

I: Dus de verhaallijn is bij het Westerse publiek heel belangrijk?

R: Ik denk het. Ja. Ik weet het eigenlijk niet maar ik denk het wel ja.

I: Hollywoodfilms zijn in Nederland ook heel populair. Waarom? Wat hebben wij Nederlanders met een Amerikaanse film en dat hebben we niet met een Bollywoodfilm?

R: De films zijn natuurlijk totaal verschillend. Een Amerikaanse film, of een Hollywoodfilm, is gewoon een Westerse film. Dat is voor ons herkenbaar. En ze hebben gewoon een verhaal dat denk ik de Westerse mensen meer aanspreekt. Dat het gewoon niet alleen maar een man is die eeuwig verliefd is op een vrouw. Trouwens dat heb je in Hollywoodfilms ook wel maar daar wordt het anders gebracht.

I: Kan jij jezelf herkennen in Hollywoodfilms, Westerse films?

R: Ja.

I: En wat zijn dan bijvoorbeeld situaties of verhaalelementen waarin jij je kan herkennen, jezelf?

R: Ja dat weet ik niet. In een romantische film bijvoorbeeld, dat heeft iedereen wel eens dat hij verliefd is op iemand. Of met actiefilms en thrillers heb je dat natuurlijk minder.

I: Kan je jezelf herkennen in Bollywoodfilms en hun personages?

R: Ja.

I: En in welke aspecten zie je dat dan terug?

R: Nou die maken ook dezelfde dingen mee net als dat in Hollywoodfilms ziet. Daar heb je bijvoorbeeld ook een onmogelijke liefde of dat soort dingen. Iemand waarmee ze ruzie hebben of dat zijn natuurlijk dingen die ons ook gebeuren.

I: Maar je geeft nu aan dat hetgeen je in Hollywoodfilms herkent dat je dat ook in Bollywoodfilm herkent. Waarom is een Bollywoodfilm dan niet zo populair bij ons? Als je je in dezelfde elementen kunt herkennen?

R: Ik weet dat niet zo goed. Ik ben Bollywoodfilm fan natuurlijk en ik vind het dus leuk om beide films te kijken. Ik kan me wel in Bollywoodfilms herkennen dus ik weet niet zo goed waarom Westerse mensen die films niet zo leuk vinden.

I: Heb je de film *My name is Khan* gezien?

R: Nee nog niet.

I: Hoe ben je thuis opgevoed? Niet je thuissituatie maar met welke tradities en misschien een geloof daarbij of elementen.

R: Nou ik ben niet gelovig opgevoed. Mijn vader is wel gelovig dus ik heb er wel veel van meegekregen. En ze hebben ook geprobeerd ons er dingen over te leren.

I: Is dat christelijk geloof, katholiek?

R: Ja christelijk. En bij ons stond het gezinsleven heel erg centraal en familieleven ook. We hebben een heel hecht gezin en we doen heel veel dingen met de familie samen. Dus dat was wel altijd heel erg belangrijk.

I: Dus familie was heel belangrijk. Dat speelde echt een centrale rol binnen jullie gezin?

R: Ja.

I: Wat zou je nog meer zeggen dat is wel cultuur, of cultuur elementen wat jij ziet in je eigen opvoeding? Gingen jullie vaak naar de bioscoop, theater, musea?

R: Nou veel. Het was, het is natuurlijk allemaal wel een beetje duur. Dus ik kan niet zeggen dat we dat heel veel deden. Maar mn ouders wilden wel dat als ze de mogelijkheid hadden ons er veel van mee te geven. Mijn ouders houden wel heel erg veel van cultuur en dat soort dingen ook. We gingen dan wel af en toe naar een museum of het theater. Ze vonden het wel belangrijk ja.

I: Hoe stonden jullie thuis open voor andere culturen?

R: Daar stonden wij heel erg open voor ook.

I: Dus dingen van andere culturen werden niet buitengesloten?

R: Nee, helemaal niet. Mijn ouders zijn allebei ook heel erg reislustig dus die zijn ook in heel veel verschillende landen geweest en die houden ook heel erg veel van verschillende culturen. Net als ik eigenlijk. Dat heb ik ook echt heel erg meegekregen, dat we daar allemaal eigenlijk heel erg in geïnteresseerd zijn. Dus we stonden daar juist heel erg open voor. En probeerden juist zoveel mogelijk van andere culturen mee te krijgen.

I: Heeft de manier waarop je bent opgevoed heeft dat ook invloed gehad op de manier waarop jij naar Bollywoodfilms kijkt?

R: Ja misschien wel. Het is natuurlijk een duidelijk aspect dat wij, dat ik heel erg geïnteresseerd ben in andere culturen. Dat is dus ook wat mij in die films aanspreekt. En daarbij ook van vroeger uit ben ik wel eens naar een musical geweest al en sindsdien steeds vaker omdat ik wel fan ben van musicals. En dat zie je ook in Bollywoodfilms terug dus dat heeft er ook een beetje mee te maken.

I: Zijn dat ook elementen die je terugziet die je van huis uit ook mee hebt gekregen?

R: Ja ik denk het wel ja.

I: Hoe zou jij jezelf omschrijven als, hoe zie jij jezelf in cultureel opzicht? Qua als in, je bent opgegroeid in Nederland. Ben jij een oer Hollander, ben jij gemixt? Hoe zou jij je culturele achtergrond willen omschrijven?

R: Ik zou mezelf zeker geen oer Hollander noemen. Nee, ik ben zeker geen oer Hollander. Ik houd heel erg van de rest van de wereld juist. En ik zie mezelf ook nog niet voor de rest van mijn leven in Nederland wonen. Dus, ik houd juist heel erg van andere culturen. Ik sta daar heel erg open voor. Ik weet niet hoe je dat dan moet omschrijven.

I: Maar je bent oer Hollands van geslacht uit zeg maar.

R: Ja ik ben wel Nederlands geboren ja.

I: Maar je bent wel heel erg cultureel gericht?

R: Ja.

I: Maar als ik zou zeggen dat een oer Hollander bent dan zou je je niet gekwetst voelen?

R: Nee. Maar ik zou dat niet van mezelf zeggen. Ik ken namelijk wel mensen waarvan ik denk dat zijn nou echt oer Hollanders. En ik kan me niet voorstellen dat ooit iemand dat over mij zou zeggen.

I: En wat vindt jij dan een oer Hollander? Heel zwart/wit gezien natuurlijk.

R: Precies. Dan vind ik dat iemand die op het platteland woont, elke dag aardappels eet. Die niet naar het buitenland gaat of weinig. En die ook niet openstaat voor andere culturen. Gewoon heel nuchter. Zoiets.

I: Oké, dus je zou jezelf kunnen omschrijven als een Nederlander met interesse in andere culturen?

R: Ja.

I: In het begin heb je gezegd dat je in India Bollywoodfilms had gekeken. Ben je toen ook naar de bioscoop geweest?

R: Nee, dat niet.

I: Vind je dat de film een goed beeld geeft van de Hindoestaanse en Indiase cultuur?

R: Bollywoodfilms bedoel je toch?

I: Ja. Je gaf bijvoorbeeld eerder aan dat je wel elementen terug zag maar niet alles. Zou je kunnen zeggen dat als een buitenstaander de Bollywoodfilms ziet en zij ontmoeten dan een Hindoestaans persoon of zij gaan naar India is het dan herkenbaar voor hun?

R: Een aantal dingen zijn wel het zelfde zoals het eten bijvoorbeeld. Hoe ze daar eten dat zie je wel in de films terug, dat is ook echt gewoon hoe het in India gaat. Maar ik vind dat het ziet er in de films gewoon vrolijker en gezelliger en makkelijker uit. Het is mooier gemaakt dan het echt is.

I: Maar het is zo dat als zij de films zien en dan naar India gaan dat het heel anders is?

R: Nou dat denk ik dus enigszins wel. Omdat in die films is het allemaal mooi. Daar zitten ze nooit in de sloppenwijken of in een of ander achteraf straatje. Het is altijd in een mooi parkje of een mooie wijk of in een mooi huis.

I: Maar *Slumdog Millionaire* speelt zich ook af in de sloppenwijken. Heb je zelf sloppenwijken gezien in India?

R: Ja.

I: En hoe dat is weergegeven in *Slumdog Millionaire* is dat de werkelijkheid?

R: Ja. Dat is wel aardig waarheidsgetrouw ja.

I: Dus *Slumdog Millionaire* was best wel waarheidsgetrouw. Zou je dat kunnen zeggen, over de hele film gezien?

R: Moet ik even denken hoor. Over de hele film gezien...sowieso qua de beelden wel ja. Qua wat je ziet van India en ja qua verhaal.

I: Wat denk jij dat de toekomst zal zijn voor Bollywoodfilms?

R: Ik denk dat ze gewoon door gaan en blijven maken wat ze maken. Omdat het gewoon in dat deel heel populair is.

I: Blijft het alleen populair in India?

R: Ja ik denk dat als het niet verandert wordt of zoals *Slumdog Millionaire* verwesterd, of meer Westers gemaakt wordt, dan denk ik inderdaad dat het in dat deel van de wereld blijft en dat het hier niet aan populariteit zal gaan winnen.

I: Dus om toekomst te hebben in de Westerse wereld zal het wel aangepast moeten worden.

R: Ja, dat denk ik wel.

I: Als je kijkt naar *Slumdog Millionaire*, daar is best wel veel aandacht voor gekomen en in relatie daartoe misschien ook de Bollywoodfilms. Denk je dat er een soort hype is ontstaan?

R: Nee dat denk ik eigenlijk niet. Als ik zo om me heen kijk heb ik van niemand gehoord van 'dat was een mooie film, laat ik een Bollywoodfilms gaan kijken' ofzo. Nee. Volgens mij is het dan echt bij die film gebleven.

I: Het was echt een film op zich?

R: Ja dat denk ik wel.

I: Heb je verder nog iets toe te voegen? Iets dat je vergeten bent te vertellen?

R: Nee.

-----EINDE INTERVIEW-----

Interview Zhunaysha – 9 april 2010

I: Kan je je eerste ervaring met een Bollywoodfilm nog herinneren en hoe ging dat?

Z: Ik weet dat toen ik vroeger klein was mijn ouders naar de videotheek gingen en dat was een, ik weet niet echt of het een videotheek was. Het was zeg maar een huis, een ruimte in een woonstraat. En ik wist dat als we daar dan naar binnen gingen we videobanden ophaalden en ik kan me nog goed herinneren dan was er zo'n labeltje waar dan de naam zo opgetypt of opgeschreven was en die huurden we dan. Die keken we dan thuis.

I: Dus jullie huurden vaak films vroeger. En keek je die dan met je ouders, met het gezin?

Z: Ja vroeger ja, die keek ik dan met m'n ouders. Dat kan ik me nog wel herinneren.

I: En vond je dat toen meteen leuk?

Z: Ik weet het niet. Ik weet gewoon dat ik meekeek. Ik was denk ik te jong om te zeggen 'ik vond het leuk'. Maar ik kan me nog wel vaag herinneren dat ik dan wel een vroeg 'wat is dat nou' en 'wat gebeurt er nou'. Maar ik keek gewoon trouw mee. Ik kan me niet herinneren of ik het toen leuk vond of niet leuk vond.

I: En weet je nog dat je er bewust van werd, dat je zelf maar zelf naar die films ging?

Z: Ik kan me wel herinneren dat we toen, dat was wel wat later. Eind van de middelbare, eind van de basisschool moet ik zeggen. Mijn vader had dan sowieso iemand die hij kende die dan in een muziekwinkel werkte en daar haalden we dan cassettebandjes van de films. En dan inderdaad van bekende acteurs zoals Shah Rukh Khan enzo.

I: Was dat dan de muziek van de films of was dat echt de films gesproken?

Z: De muziek, de muziek, wat ik me kan herinneren. Ik kan me herinneren dat de muziek die ik toen luisterde, want die muziek die luister je echt veel vaker. Want een cassettebandje draai je niet een keer terwijl je bij een film vaak wel een keer maar kijkt. Maar liedjes die hoor je dan vaker. Dus ik weet dat we toen muziek gingen halen en dat ik toen ook echt uitsluitend zei 'ik wil die' of 'ik wil die'.

I: Dus toen koos je bewust?

Z: Ja toen koos ik bewust inderdaad.

I: En was het toen ook ongeveer dat je bewust de films ging uitzoeken?

Z: Ja, dat klopt. Want dan luister je muziek. Je weet dan die film heeft leuke liedjes en dan ga je ook speciaal, daarvoor ga je dan ook speciaal de film uitkiezen om te kijken.

I: Was het dan vaak dat je de muziek eerst luisterde en daarop de film uitkoos? Dus eerst de muziek en dan als dat bevalt dat je de film ging kijken?

Z: Ja. Het had wel een grotere rol, het had wel een grote rol. Het was vaak zo dat films van bekende acteurs. Ja het speelde wel een grote rol. En volgens mij hadden we in die tijd ook al Zee TV, dus dan zie je ook inderdaad die reclames voorbij komen dus dan raak je sowieso al gewend: je ziet het beeld en dan hoorde je de muziek.

I: Keken jullie dat per satelliet?

Z: Ja, Z Asia heette dat toen. En ik weet niet meer hoe oud ik toen was. Dat was een schotel toen nog. En toen zag je dan inderdaad de clips en je kocht de muziek en uiteindelijk huurde je dan de films.

I: Dus het was echt eerst de muziek en dan kijken naar de film?

Z: Ja. De muziek heeft,... Omdat de muziek ook altijd veel eerder uitkwam. Muziek komt altijd twee maanden eerder ofzo uit voordat de film uitkomt.

I: Denk je dan dat de muziek wordt ingezet als een beetje een lokkertje voor de film?

Z: Ik denk het wel. Dat zie je inderdaad. Ik denk ook dat dat in India... De muziek komt echt eerder uit en dat wordt dan ook populair en aan de hand daarvan krijgt de film ook meer een geluid. Ik denk dat je dan ook wel hebt van als de muziek dan goed is dan ga je sneller naar de film. Dan als de muziek niet goed is dan wacht je nog even en kijk je eerst naar het verhaal en dat alles.

I: Muziek is heel belangrijk voor het ukiezen van de film?

Z: Dat vind ik wel. Maar dat was vroeger moet ik zeggen.

I: Dat is tegenwoordig minder?

Z: Ja ik ben... Vroeger heb ik inderdaad heel veel naar muziek geluisterd. En ik heb ik een tijdje bij de radio gewerkt dus dan is het zo dat je de eerste nummers als de film dan uitkomt, dan ga je die nummers luisteren en die draai je dan natuurlijk op de radio. En in die periode, ik denk een jaar of veertien moet ik zeggen. Ik ben op mijn zeventiende, achttiende gaan werken voor de radio. Maar vanaf mijn veertiende ben ik de muziek echt gaan volgen eerst en daarna kwamen de films.

I: Dus je zegt muziek is wel heel erg belangrijk voor de film, maar zijn er nog meer dingen die belangrijk zijn waarop je een film uitkiest?

Z: Acteurs. Sowieso productiehuis. Dat is heel erg raar om te zeggen maar daar kijk ik wel echt naar. Je hebt een paar van die grote *directors*, regisseurs, en die maken hele goede films. Je hebt Karan Johar die heeft een paar goede films gemaakt, hele grote films. En dat zegt wel iets, ja dat zegt wel iets. Hij heeft ook *My name is Khan* gedaan. Dus zijn films zijn, ja je kan er vanuit gaan want het zo'n grote maatschappij.

I: Is hij een soort Steven Spielberg? Kan je dat zo zien?

Z: Ja.

I: Dus je kijkt naar het productiehuis, naar de regisseur en de acteurs zijn heel belangrijk. Zijn er ook bepaalde acteurs die je echt, waarvan je elke film wel hebt gezien?

Z: Shah Rukh Khan. Ja. Dat is zeker weten wel een acteur waarvan ik geen enkele film mis moet ik zeggen. Mis is wel een groot woord. Maar ik probeer ze wel altijd te zien.

I: Vind jij zijn films altijd goed of is het echt omdat hij erin speelt dat je die films wilt zien?

Z: Zijn films zijn niet altijd goed. Ik moet zeggen dat, de meeste wel hoor, maar op een enkeling na. Maar voornamelijk zijn ze wel goed. Het kan zijn dat het verhaal niet goed is, maar dan is het verhaal niet goed. Want zijn acteerprestaties zijn altijd wel goed. Dat zijn de Bollywoodfans wel gewend van hem.

I: Zijn er verder nog meer acteurs en/of actrices waarvoor je naar de film gaat?

Z: Rani Mokadji, dat vind ik ook een hele goede actrice. En Kajol.

I: Dat zijn ook echt wel de grote Bollywoodsterren toch?

Z: Ja. Zeker. Dat zijn wel... Dus daarom, je kijkt ook wel. Want als je naar de film gaat of als je een film uitkiest. Ik moet zeggen dat ik huur tegenwoordig haast geen films omdat de bioscoop zo dichtbij is. En af en toe kijk ik nog wel even via internet stiekempjes omdat ik niet altijd tijd heb om te gaan huren. Maar sowieso ik kies de film uit op acteurs, op goede acteurs. Er zijn er een paar, zoals die drie die ik heb genoemd, maar er zijn er nog wel een paar die ik ook echt wel goed vind.

I: Speelt verhaallijn, of het verhaal van de film ook echt een rol?

Z: Ja. Verhaallijn speelt zeker ook een grote rol. Acteurs sowieso. Ik was eerst fan van een andere acteur maar die is op een gegeven moment alleen maar komedies gaan maken. En dat vond ik toen niet meer leuk, dat vond ik zo eentonig. Zijn laatste films kijk ik ook gewoon

niet meer. Omdat ik weet het is een komedie en ik weet wat ik van hem kan verwachten dus dan ga ik daar niet meer heen.

I: We hebben net al verschillende elementen benoemd waarom je een film gaat zien. Wat vind jij eigenlijk het belangrijkste element?

Z: Dan zou ik toch moeten zeggen als een grote budgetfilm. En dat houdt in dat er dan grote sterren in zitten, groot productiehuis, goede regisseur, de liedjes zijn goed. Dan zou ik zeker weten wel gaan.

I: Dus echt een blockbuster eigenlijk?

Z: Ja.

I: Die levert ook de beste kwaliteit dan?

Z: Daar ga je wel van uit. Het vormt wel hele hoge verwachtingen bij jou. Dus wat ik zei bij *My name is Khan*. Dat is een groot productiehuis, grote sterren, verhaal. Je gaat er vanuit dat het super, super, super is. Het was ook wel een goede film. Maar je bent toch als fan een beetje teleurgesteld.

I: Je was eigenlijk een beetje teleurgesteld?

Z: Een klein beetje. Maar je mag hem eigenlijk niet afrekenen vind ik op omdat jij vond dat er iets miste.

I: Je zegt net zelf *My name is Khan*, die heb je gezien. Kan je kort vertellen waar de film over ging?

Z: Het ging over een jongen en die was autistisch en hij werd gespeeld door Shah Rukh Khan. En hij vertrekt naar Amerika want zijn moeder is overleden geloof ik en zijn broer woont daar, zijn broertje woont in Amerika. En dan komt hij Kajol tegen, dat is een alleenstaande moeder die in een kapsalon werkt. En er ontstaat vriendschap tussen die twee. En zij heeft een zoontje. Ohwja en zij is Hindoe en hij is Moslim, maar dat speelt geen rol in de vriendschap. Op een gegeven moment wordt hij verliefd op haar en andersom ook wel en dan besluiten ze te gaan trouwen. En kort daarna vinden de aanslagen van elf september plaats. En voor de Moslims worden dat, hoe noem je dat, een moeilijke periode omdat zij heel erg worden aangekeken door de maatschappij. Zo ook het zoontje van Kajol door zijn school vrienden. En die wordt op een gegeven moment gewoon in elkaar geslagen en zo erg zelfs dat hij doodgeslagen wordt. Daardoor is de moeder helemaal van slag. En Shah Rukh Khan heeft dan het idee, hij krijgt de boodschap om... Hij is zo naïef, hij is zo puur dat als iemand wat zegt hij doet dat ook gewoon. En op een gegeven moment wordt er tegen hem gezegd, zegt Kajol tegen hem, van wat moet ik doen weet je. 'Zeg tegen de president dat we onschuldig zijn' als het ware. Maar dat zegt ze in een woedeaanval, het loopt heel erg hoog op. Maar hij neemt dat op als een serieuze taak om de president te gaan vertellen dat de Moslims geen terroristen zijn. En het is puur omdat zijn achternaam is Khan, dat ze zo, hoe noem je dat, dat ze zo in de minderheid werden gezien. Maar uiteindelijk ziet

hij dat dus als zijn doel en gaat hij daar voor. Hij gaat heel Amerika af, waar de president ook komt om de president te vertellen dat zijn naar Khan is en dat hij geen terrorist is. Dat is even het verhaal.

I: Het is best wel een film met een boodschap?

Z: Zeker weten. Het vertelt ook inderdaad het verhaal. Er zitten verschillende elementen in inderdaad. Het vertelt sowieso het verhaal relatie tussen twee religies. Maar ook inderdaad de positie van de Moslims na elf september en hoe een man daar tegen probeert te vechten.

I: Zijn dat ook elementen die je terugziet in de Indiase cultuur, in de Hindoestaanse cultuur?

Z: Ja ik denk dat deze films was sowieso meer bedoelt voor de mensen die in Amerika leven van Indiase afkomst. En sowieso van Moslim afkomst om hun positie en wat zij meegemaakt hebben te vertellen, hoe dat was en hoe zwaar ze het hadden.

I: Dus een visie vanuit de Moslims tegen het Westen, dat was volgens jou de boodschap die de film wilde vertellen?

Z: Ja.

I: Kan je vertellen of je deze film, *My name is Khan*, kan zien als een typische Bollywoodfilm?

Z: Nee.

I: Waarom niet?

Z: Het idee dat ik van Bollywoodfilms heb is inderdaad een familiefilm, een film waarin liefde voorkomt. Ik weet niet, het is een plaatje dat ik zelf ontwikkeld heb als ik aan Bollywoodfilms denk. Dat is vroeger altijd al zo gegaan, dat het verhaal vaak om familie en liefde draait. Dat zijn de hoofdelementen. Dan heb je nog wel zang en dans. Maar dat is eigenlijk altijd al zo gegaan door de hele geschiedenis dat de Indiase film er is. Deze film heeft toch wel een heel realistisch karakter.

I: Mis je dat realistische dan in andere Bollywoodfilms? Is daar dan geen sprake van?

Z: Nee ik mis het niet. Ik moet zeggen, het is mijn beeld van Bollywood, dat zoetsappige. Ook niet altijd hoor. Maar wel altijd dat die liedjes erbij komen en tegenwoordig zie je sowieso dat het beeld van Bollywood aan het veranderen is. Er komen hele realistische films. Deze film speelde zich ook af, voornamelijk af, alleen het begin in India maar voornamelijk alleen in Amerika af. En de muziek wordt meer een achtergrond, wordt meer een background functie. Er komt wel af en toe een liedje voorbij maar het is niet dat je ze ziet dingen en lopen door de wei bijvoorbeeld. Het is echt meer realistisch. Het is ook meer op een hoger niveau vind ik. De films van tegenwoordig die gaan deze kant ook echt op.

I: Meer realistisch?

Z: Meer realistisch en meer naar issues waarmee mensen ook te maken hebben. Ik heb ook de laatste jaren bepaalde films gezien die gaan ook echt over, *Luck by change* was die. Die ging ook echt over hoe iemand struigelt met zijn succes, hoe hij succes probeert te behalen. Er was een andere hele goeie film die heette *Wake-up Sid*. Dat ging over een jongen die niet

goed wist wat hij wilde worden. En ook daar zie je zelf dat liefde is inderdaad de tweede laag, dat komt op de tweede positie. En het eerste was echt het volwassen worden. En muziek zie je daar ook echt terugkomen als achtergrondmuziek, het is niet meer, het heeft niet echt meer een prominente plaats. Het is echt een soort gevoel weer te geven.

I: Oké, dus tegenwoordig zijn de Bollywoodfilms echt wel aan een verandering bezig?

Z: Ja, zeker weten. Ik denk wel dat sinds een jaar of, sinds een paar jaar heb je dat zeker weten wel. Het is zeker weten al minimaal vijf jaar is dat hoor. Dus dat je sowieso, vroeger was het voor mij altijd een soort van entertainment. Net als, ik bedoel, als je kijkt naar *Indiana Jones* bijvoorbeeld. Dat is puur entertainment als je kijkt hoe hij de *bad guy* verslaat en alles. Maar tegenwoordig krijgen de films meer een moraal. Een moraal komt steeds meer terug. Je leert, je kan veel meer leren vind ik.

I: Dus ze vertellen echt een verhaal en je moet erover na denken? En dat is wel anders dan eerder?

Z: Het kan je inspireren vind ik. Het kan je tot nadenken zetten. Het kan je naar jezelf laten kijken: hoe zit het bij mij, hoe is het in mijn omgeving. Ik zie dat karakter steeds veel meer terug komen.

I: Zitten er in de film, *My name is Khan*, zitten daar ook elementen die je herkent of dat je denkt dat dat de Indiase of Hindoestaanse cultuur is. Geven zij een beeld van hoe die cultuur is?

Z: Ja wel een beetje moet ik zeggen de Indiase cultuur. Maar ik moet wel zeggen het is een beetje verplaatst in die film. Niet in India maar meer naar Engeland. Het samenzijn zie je wel terugkomen, dat familie heel belangrijk is. En ouders, moeder liefde is heel erg belangrijk. En dat zie je dan wel terugkomen.

I: En is dat moederliefde, dat familiegevoel is dat ook echt een thema dat in eigenlijk alle Bollywoodfilms terugkomt?

Z: Vaak wel. Dat moederliefde vaak wel ja.

I: Dat zou je wel als een soort kenmerk kunnen noemen?

Z: Ja ik denk het wel.

I: En welke kenmerken zie je nog meer qua Bollywoodfilms?

Z: Als ik naar alle films zou kijken zou ik zeggen humor, dat komt altijd wel een beetje. Al is het maar een beetje maar er is altijd wel humor, een klein beetje humor. De liefde, tussen jongen/meisje, man/vrouw. Familieliefde zie je ook wel. En er is altijd wel een conflict anders gaat de film nergens over. En religie komt ook niet heel erg veel voor hoor. Als ik de films van tegenwoordig kijk die hebben wel een heel ander karakter. Vroeger hadden de films wel als er iets mis ging dan stortte de vrouw, de moeder zich op god en die ging dan bidden 'laat het alstublieft goed komen met mijn zoon' of iets en het was altijd dat ouders niet eens waren

met de relatie van hun kinderen. Dat was vroeger echt zo en dat is nu niet meer. Films hebben echt een verhaal.

I: En dat is echt de grote verandering?

Z: Ja. Dat vind ik echt. Ik vind dat echt een grote verandering. En wat ik ook veel zie is dat films zich verplaatsen naar het Westen. Dan bedoel ik voornamelijk de grote films, dat ze zich daar af spelen. Heel veel Indiërs in het Westen en hoe het daar dan is.

I: Westerse landen zoals Amerika en Engeland?

Z: Ook Dubai. Ik heb laatst een film gezien dat ze in Dubai waren. Singapore zie je ook heel erg, films die zich daar af spelen en echt ja, ... dat heb je gewoon. Je ziet echt een verschuiving. Vroeger was het wel dat de liedjes naar Zwitserland gingen maar nu zie je dat ze gewoon in andere landen opgenomen worden. Niet alle films, maar wel een groot gedeelte.

I: Zijn dat voornamelijk de grote blockbusters die zich verplaatsen naar andere landen?

Z: Ja.

I: Waarom beschouw je jezelf als fan?

Z: Omdat ik, ik kijk sowieso Bollywoodfilm. Ik moet zeggen de laatste twee jaar misschien minder. Vroeger was het echt totdat ik een jaar of twintig was dat ik alle films keek die voorbijkwamen, de goede namen dan met goede acteurs. Ik keek dan alle films, huurde ze of keek ze op het internet. Maar nu ga ik, voornamelijk vanwege tijd en luiheid om naar de videotheek te gaan, ga ik gewoon naar de bioscoop. Daar komen meestal de goede films wel. En ik volg nieuws rondom Bollywood, ik vind het altijd wel leuk om te zien wat er gebeurt. Ik moet zeggen ik kijk ook, keek vroeger en nu in mindere mate. Bollywood is eigenlijk natuurlijk veel breder dan alleen de films het gaat verder dan muziek en tegenwoordig ook op tv. En je ziet op de Indiase tv dat Bollywoodsterren terug komen als juryleden maar ook dat ze langskomen om hun films te promoten. En ik kijk dan ook wel eens op internet naar plaatjes van evenementen of iets. Ik moet zeggen ik kijk ook altijd wel naar wat ze aan hebben. Het inspireert je ook wel, hun stijl. Vroeger was het inderdaad nog erger. Ik keek dan naar de designers zelf, de designers in India die dan kleding maken in de films maar ook de fashionshows. Want Bollywood en fashionshows zitten ook wel dicht bij elkaar. De Bollywoodsterren lopen daar de catwalks, die zijn aanwezig bij de shows op de eerste rij. Ik vind Indiase kleding sowieso erg mooi.

I: Dus de Indiase kleding en wat je ziet, breng je dat zelf ook in je eigen kledingstijl terug?

Z: Indirect wel ja. Wat ik al zei, ik vind Indiase kleding heel erg mooi. En bij de sterren is het zo dat zij zijn Indiaas maar ook weer Westers op de een of andere manier, ze hebben een heel breed publiek. Je ziet het ook in de klerencombinatie dat het soms heel traditioneel is of heel Westers of een combinatie van hen beide. En ik denk dat ik dat ook wel heb. Dat

Westerse heb ik sowieso maar ook dat traditionele of een combinatie van de twee. En ik vind dat gewoon heel mooi.

I: Dus je ziet dat ook echt terug in je eigen kledingstijl?

Z: Ja. Een tijdje terug ben ik een paar keer naar India geweest en toen heb ik ook expres een soort van Westers Indiase kleding gekocht zodat je dat ook... Als je het een beetje met een sjaal zou dragen zou het Indiaas zijn, zo'n tuniekje. En op een jeans kan je het dragen en dan is het heel Westers. Dat vind ik gewoon heel erg mooie kleding.

I: Dus dat je de combinatie ook kan maken met het Westerse waarin je hier leeft?

Z: Ja, ja. Dat geeft ook wel een beetje van je... Want ik ben toch wel gebonden met India, ondanks dat er zoveel generaties zijn. Maar ik geniet heel veel van film, van de Indiase cultuur, religie, het geloof is natuurlijk hetzelfde, het eten is er heel erg lekker, de mensen lijken op je als je er bent. Dus ik voel me heel erg, best wel gebonden met Bollywood als in India.

I: Dat uit je dus ook in het kijken naar programma's enzo. Ben je ook actief op het internet, met fora ofzo?

Z: Fora niet. Maar ik lees wel altijd de even snel. Ik heb een paar sites die ik even snel bekijk. Even kijken wat voor nieuwtjes er zijn, of er iets spraakmakends is gebeurt, wanneer er een nieuwe film uit komt. Dus op internet ben ik ook wel, kijk ik wel even.

I: Dus je bent niet actief op fora?

Z: Nee dat doe ik niet.

I: Je kijkt even of er iets nieuws is.

Z: Nou ik reageer niet. Ik ben altijd gewoon passief.

I: Maar ik had dus een oproep geplaatst op Hyves en daarop heb je wel gereageerd. Dus daar kijk je wel op?

Z: Ja die had ik dus toevallig doorgestuurd gekregen. Soms ben je... Ik moet toegeven af en toe ben je wel eens op Hyves maar niet zo heel veel. En dan kijk je wel of er iets is, of er wat interessants is.

I: Maar je plaatst zelf geen berichten?

Z: Nee, nee. Als ik iets nieuws heb gezien of... Dat doe ik dan wel weer op mijn Facebook pagina, want dan ben je met je vrienden. Laatst zijn we naar een concert geweest van zangers die ook in Bollywoodnummers zingen en daar ben ik bijvoorbeeld weer wel naar toe geweest. Ik heb van het eerste concert voor mijn werk ook een interview mee gedaan, de laatste keer was dat. Daar ben ik zelf ook een hele grote fan van dus dat deel ik dan ook op Facebook. Foto's, filmpjes enzo. Bij een ander concert was ik met een vriendin voor haar site hebben we ook veel filmpjes en foto's gemaakt want we stonden best wel voor aan. Dus dat deel je dan ook.

I: Waar deel je die foto's en filmpjes dan?

Z: Op Facebook, op mijn eigen pagina.

I: Dus dat is dan alleen onder jouw vrienden.

Z: Ja. Alleen onder mijn vrienden inderdaad. Dus dan deel ik het wel maar inderdaad alleen met de mensen die ik ken.

I: Je gaf al aan dat je naar concerten bent geweest, maar ga je verder ook naar andere evenementen?

Z: Nee, ik moet zeggen.

I: Zijn er ook fandagen bijvoorbeeld?

Z: Niet dat ik weet. Je hebt natuurlijk de merla's en de milen's waar fans bij elkaar komen. En daar ga ik zelf niet echt heen. Puur omdat ik het niet zo leuk vind. Het is meer een ontmoetingsplek daar heb je meestal alleen Bollywood dvd's en een bandje. En dat vind ik niet zo. Terwijl wel heel veel mensen gaan om speciaal dvd's te halen. Maar dat is niet echt mijn ding. Het is voornamelijk inderdaad alleen concerten van zangers moet ik zeggen. Indirect heb ik toch meer met muziek, de films ook wel. Maar muziek blijft echt hangen en die draai je ook meerdere keren en je doet andere dingen tussendoor. En bij films moet je echt ervoor gaan zitten en je aandacht er bij houden.

I: Kijk je de films maar één keer of dezelfde film ook meerdere keren?

Z: Dat is verschillend. Als ik de film thuis heb liggen inderdaad en ik heb niks te doen dan kijk ik zo'n film uit verveling. En soms is een film wel goed als ik hem dan voor de tweede keer zie. En ik heb ook wel films gezien die ik dan echt vier keer gezien heb. Maar dat is dan echt ook omdat je dan mee kijkt met iemand en je zelf dan vind je het ook een goede film. Als je het geen goede film is dan ga je natuurlijk ook niet mee kijken. Ik moet dus wel zeggen, bepaalde films heb ik wel een paar keer meer gezien hoor.

I: Met wie kijk je de films?

Z: Sowieso hier in de bioscoop ga ik meestal met mijn vriendinnen of mijn moeder gaan we dan daarheen. En thuis kijk ik echt weinig films. En als ik dan kijk dan kijk ik meestal op internet en dan kijk ik in mijn eentje.

I: Het ligt er dus echt aan of je naar de bioscoop gaat of thuis een film kijkt?

Z: Ja.

I: En heb je verder ook contact met andere fans? Je zei natuurlijk al dat je ook vrienden hebt die fan zijn maar heb je daarbuiten nog contact met andere fans?

Z: Nee. Voornamelijk met vrienden. En ik volg af en toe op Twitter of op Facebook wel, dan krijg je wel de status mee van andere sterren of zangers moet ik dan zeggen.

I: Je houdt dus wel echt bij wat er gaande is?

Z: Ja. Maar wel op een laag niveau houd ik het wel bij.

I: Kijk je dan regelmatig?

Z: Nee. Eens in de zoveel tijd. Facebook en ik wel dagelijks en dan zie ik het wel voorbijkomen.

I: Maar dat je echt op zoek gaat?

Z: Dat is zo eens in de twee dagen wel. Een keer in de twee, drie dagen moet dat wel zijn.

I: Dat is dus wel regelmatig als je dat zo bekijkt.

Z: Ja toch wel ja.

I: Kan je jezelf ook herkennen in Bollywoodfilms? In de situaties, personages?

Z: Ik herken sowieso wel de situaties moet ik zeggen. Ik kan me heel goed, als je dan ziet bijvoorbeeld dat iemands hart gebroken wordt, dat heb je zelf ook wel eens meegemaakt.

Dus dan weet je wel hoe pijn dat zou kunnen doen. Of als iemand jou niet leuk zou vinden

dan weet je wel hoe dat voelt. En het familiegevoel, ik zie dat wel terugkomen. Ook de

realiteit is die dingen. Dus zoals bij *My name is Khan*, wat je dan zag dat de Moslims in de minderheidspositie worden neergezet. Dat herken ik ook wel in de Nederlandse

maatschappij. Hier in de Nederlandse maatschappij draaien ook heel veel dingen, ik bedoel,

Moslims zijn ook altijd in het nieuws om het zo te zeggen. Marokkaanse jongeren worden

ook altijd aangekeken met de vooroordelen. Dus weet je, dat herken je ook wel uit zulk soort films.

I: Dus je herkent wel situaties of verhaallijn elementen?

Z: Ja. Ik heb ook wel van 'ohw... dat is zó schattig' of 'dat is zó leuk dat zo iets gebeurt'. Als iets romantisch is. Of uiteindelijk komen de mensen toch bij elkaar of iets.

I: Dus hetgeen wat zich afspeelt in de films is wel herkenbaar voor je?

Z: Ja. Zeker weten wel. Ik moet wel zeggen dat ik, ik ben wel een hele kritische kijker hoor. Ik

vind de film echt goed als ik van begin af aan, van begin tot eind echt in een film zit. Ik ben

wel zo een fan dat als ik naar de film ga dan wil ik niets weten van de film. Niet weten waar

de film over gaat, ik wil geen trailers zien, muziek dan ben ik dus ook tegenwoordig minder

mee bezig. Want ik ben zo'n iemand die in de bioscoop gaat zitten en gaat nadenken van 'dit

is nu gebeurt en straks komt dat terug in de film'. Want je hebt dan al zo'n idee. Ik wil, als ik

een film kijk, echt blanco in de film stappen. Dat heb ik laatst ook bij *My name is Khan*

gedaan. En af en toe ga je dan wel denken. Maar ik heb ook een andere film gezien. *Three*

Idiots heette die. En dat was echt een film van begin tot eind wat, was ik helemaal knock-out.

Ik was echt aan het kijken en dan geniet ik ook echt. Je zit helemaal in de film. Dan vind ik

hem echt goed. Als ik niet hoeft na te denken bij de film dan vind ik hem echt goed.

I: Dus dat is wel iets, een soort voorwaarden?

Z: Ja. Als een film echt goed is dan heb ik dat mee gemaakt. Dat ik van begin tot eind echt zoiets heb van 'wauw, dit was echt een goede film'. Ik hoefde niet na te denken.

I: Heb je dat vaak?

Z: Nee dat heb ik niet vaak. Het is echt één keer in het jaar dat ik zoiets heb.

I: En bij *My name is Khan* had je dat niet?

Z: Nee dat had ik niet. Ik ging echt nadenken. Maar dat is echt mijn persoonlijke voorwaarden inderdaad.

I: Zie je verder ook cultuur elementen in de films? In het algemeen gezien?

Z: Ja. Cultuurelementen. Je ziet bijvoorbeeld wel eens feestdagen terugkomen die ze dan aan het vieren zijn. En dat vier je zelf dan ook wel. Of,... soms herken je de band wel tussen broer of zus. Of de band tussen familie of vrienden. Dat herken je ook wel.

I: Is dat echt de Indiase cultuur?

Z: Ja ik moet zeggen. Dat de jeugd tegenwoordig, de jeugd... In bepaalde films die ik nou gezien heb, het is toch, er zijn een paar films en die gaan echt over vrienden enzo. En dat zijn ook echt hele mooie films. Gewoon lekker lol hebben met elkaar. Iedereen heeft zijn eigen issues, iedereen heeft zijn eigen problemen. Maar toch ben je als vrienden daar voor elkaar.

I: Is dat belangrijk?

Z: Ja, toch wel. Ik heb dat ook met mijn eigen vriendenkring. Iedereen is gezellig met elkaar maar iedereen heeft individueel natuurlijk zijn eigen ding.

I: Maar is dat naar jouw mening echt gerelateerd aan de Hindoestaanse cultuur of India?

Z: Nee, nee dat is echt standaard.

I: Zijn er ook echt elementen van zeg maar de Indiase cultuur of Hindoestaanse cultuur die je terug ziet in de films?

Z: Als ik denk aan de Indiase cultuur dan moet ik denken aan het gearrangeerd huwelijk. Dus dat je dan wordt voorgesteld, dat je wordt gekoppeld. Maar ik weet sowieso dat dat in India, het gebeurt nog wel heel veel maar ook weer niet. Als in, dat zie je ook wel terug in de films dat het niet meer zo belangrijk is. Mensen kiezen tegenwoordig meer hun eigen partner en dat zie je ook terugkomen in de films. Maar dat is...

I: Die verandering zie je ook in India?

Z: Ja. Maar ik moet zeggen niet overal. Want India is natuurlijk zo groot. Maar in de grote steden komt die wel echt voor.

I: Voor de rest niet echt culturele elementen?

Z: Nee, niet echt nee. Of het is voor mij zo gewoon dat ik het zo langs me heen laat gebeuren. Dat ik het niet... Maar echt gewoon feestdagen zou ik echt zeggen is echt cultureel. Maar ik zou ook zeggen, wat ik al zei, ze hebben tegenwoordig zo'n realistisch karakter. Het gaat ook over samenwonen of over zwanger zijn voor het huwelijk. Ik vind ook dat veel film echt, dat denk ik soms ook wel, veel meer gericht zijn op het Westen. Naar de Indiase gemeenschap in het Westen dan naar echt India zelf. Want ik denk dat je hier veel vaker voor zou komen dat een meisje zwanger raakt voor dr huwelijk. Dat ze gaan samen wonen, een jongen en een meisje. Dat ze zelf het huis uit gaan, dat ze gaan samen wonen.

Dat het gewoon veel meer hier voor komt dan in India. Dat is wat ik zeg het realistische, maar dat het ook veel meer op het Westen is toegespitst.

I: Dus minder traditioneel?

Z: Ja. Ik vind dus van wel dat je dat wel zo terug ziet komen.

I: Beïnvloed het kijken naar de films je ideeën over India en hun cultuur?

Z: Nee. Nee. Ja en nee moet ik zeggen. Ik zeg nee want ik ben een paar keer naar India geweest en ik heb ongeveer een idee van hoe het is. En een film is bij mij altijd het is een film. Het kan wel echt zijn maar het is niet echt. Begrijp je? Dus het is een film en het kan inderdaad gebaseerd zijn op een probleem maar het kan ook gebaseerd zijn op duizend problemen. Tenminste, het kan één keer voorkomen maar het kan ook duizend keer voorkomen als het ware.

I: Dus de film heeft geen invloed op het idee wat je had?

Z: Nee. Ik vind van niet.

I: Wat zijn de verschillen en/of overeenkomsten tussen Bollywood- en Hollywoodfilms?

Z: Ik denk Bollywoodfilms zijn toch, zijn heel erg gericht op de Indiase gemeenschap. Sowieso de taal is heel anders. Het heeft een connectie met India vind ik altijd. Of het zijn mensen die dan buiten India wonen maar je ziet altijd iets terug van India. Ik moet zeggen dat de verschillen steeds minder en minder gaan worden op den duur. Dat merk ik toch wel. Je ziet ook dat er realistische films komen, en films met fantasieverhalen. Laatst was er de film *Aladdin* die wij ook gewoon kennen die was ook daar. Je ziet sowieso ook, Bollywood neemt films op overal. Maar je ziet ook de hele wereld rondreizen om bijvoorbeeld de studio om geluid om te nemen. Je ziet dat ze contacten hebben met grote maatschappijen zoals bijvoorbeeld Universal Pictures. Echt de grote. Ik denk dat samenwerking tussen Bollywood en Hollywood wordt steeds intenser. En daardoor zal het verschil op den duur verdwijnen.

I: Maar nu is er nog wel een verschil tussen die twee?

Z: Ja. Ik denk het wel en het verschil zit hem dan zitten in dat de films gaan over de problematiek dat zich in India afspeelt. De films gaan dan over het leven tussen de Westerse en Indiase cultuur denk ik dan. Films die gaan over dat je tussen twee culturen leeft: het traditionele en het Westen. Je wilt heel graag mee gaan in de tijd, in de maatschappij.

I: En dat zie je echt in de films terug?

Z: Ja dat zie ik we echt terugkomen.

I: En dat zie je niet in Hollywoodfilms bijvoorbeeld?

Z: Minder. De Hollywoodfilms die wij zien, die ik zie, want ik kijk ook heel veel Hollywoodfilms. En daar heb je inderdaad films die gaan over actie, sensatie, liefdes, komedies. Ja de art films, die zijn, die geven het een beetje een apart karakter. Dus de films met een dramatisch karakter. Ik denk dat dat ook bij Bollywood zo is. Dan heb je echt van die art films die over andere issues gaan.

I: Maar de grote blockbuster in Bollywood zijn zoals in Hollywood?

Z: Ja ik vind wel dat er heel veel hetzelfde is. De ene is Hindi terwijl in de Indiase film wordt tegenwoordig ook heel erg veel Engels gesproken. Ik vind het verschil wordt steeds minder.

I: Zijn er ook Bollywood elementen die je bijvoorbeeld nooit in een Hollywoodfilm zou zien of andersom?

Z: Dan zou ik het echt puur op traditionele dingen gooien. Als bijvoorbeeld samenwonen voor het huwelijk ofzo.

I: Dat zou in een Bollywoodfilm niet kunnen?

Z: Dat gebeurt wel maar ik denk wel dat het minder vaak voor zou komen. Misschien wel, maar...

I: De verschillen worden echt kleiner?

Z: Ik vind van wel ja. Want je ziet ook tegenwoordig wordt er gezoend en dat ze ook het bed delen met elkaar.

I: En dat was eerst niet het geval?

Z: Nee dat was vroeger niet zo. Ik weet nog in het begin 2000 dat dat heel erg gevonden werd. Dus dat je zag dat ze elkaar echt zoenden maar ook dat ze dan seks met elkaar hebben. Maar dat nu wel steeds meer geaccepteerd wordt. In die laatste film met Shah Rukh Khan komt dan ook echt zo. Die zegt dan zo van tegen haar, Mandira heet zij volgens mij, en dan zegt hij ook van 'Mandira, I wanna have sex'. En zij kijkt hem echt zo aan van, en dan zegt hij 'now'. En dan gaat ze ook wel echt. Dus dan zie je dat het ook in de grote films terugkomt. En er was laatst ook een film en die ging over homoseksualiteit. Dat was ook een grote film en dat speelde zich helemaal af in Amerika geloof ik ook. Maar je ziet dan ook dat die issues steeds meer naar voren komen. Ik weet nog wel in 2000 was er dan ook een film en die heette *Girlfriend* en die ging dan over twee vrouwen. Dat zorgde toen wel voor veel commotie hoor. Het zijn dan voornamelijk de traditionele groepen in India die daar dan een probleem van maken.

I: Maar over het algemeen worden dat soort onderwerpen wel geaccepteerd?

Z: Nou ze proberen. Het wordt wel steeds meer geaccepteerd denk ik. Zelfs Shah Rukh Khan en Rani Mokadji zag je zelfs in een film samen het bed delen. Dat ging zelfs over vreemdgaan die film. Het ging over dat je een partner hebt en... je bent allebei getrouwd maar je wordt verliefd op een ander.

I: Vind je dat een positieve wending?

Z: Ja. Want het gebeurt ook, natuurlijk gaan ze daar ook vreemd. Zowel mannen als vrouwen, dat geloof ik zeker weten. En ik denk dat door zo'n film mensen überhaupt denken dat het meer voorkomt en dat het ook geaccepteerd gaat worden.

I: Denk je dat Bollywoodfilms populair zijn in de Westerse wereld? En waarom wel/ waarom niet?

Z: Ik denk dat ze populair zijn onder bepaalde groepen, etnische groepen. Hindoestaanse mensen en dan de Surinaamse bevolking, Indiase bevolking, Pakistaanse bevolking, Turkse, Marokkaanse. Soms in Afrika ook wel. Maar ik denk dat het voornamelijk populair is omdat zij er mee opgegroeid zijn. Ik denk dat het Westerse, voor Westerse, autochtonen om het zo te noemen. Het moet iets zijn wat je interesseert en leuk vind. En wij hebben het voordeel ermee dat wij er mee opgegroeid zijn, wij begrijpen dat, wij vinden dat dan leuk. Ik denk dan moet het echt... Als het populair zou zijn dan moeten het echt goede films zijn inderdaad. Bepaalde selectieve films. Maar dan zou het weer meer richting Hollywoodfilms moeten gaan maar dan zou het weer betekenen dat het zijn Indiase karakter een beetje zou verliezen ben ik bang dan.

I: Dus om een echt groot Westers publiek te trekken?

Z: Ja, dan zou ik toch adviseren om het traditioneel te houden. Traditioneel. Net zoals van die art films. Want op tv heb je dan ook van die films die in andere talen gaan en die gaan ook specifiek over die cultuur. En ik denk dat dat gewoon het mooiste is.

I: Maar denk je dat zo'n Bollywoodfilm, heel traditioneel gehouden, dat dat een groot Westers publiek kan trekken?

Z: Ik denk als ze er van houden. Ik weet het niet. Ze zouden zich er echt voor moeten interesseren.

I: Dus om het succesvol te krijgen in de Westerse wereld zou het meer voor een klein publiek zijn?

Z: Ja ik denk het wel.

I: Voor het grote publiek zou het niet halen?

Z: Nee want ik denk dat anders ga je... Want er zijn films die gaan richting actie films dan ook echt. Maar ik denk dat het voor mensen heel vreemd zou zijn als je een soort *Indiana Jones* met Chinese mensen zou zien. Dat zou echt wennen zijn, dat zou wennen zijn. En ik denk dat het publiek hier over die drempel heen zouden moeten stappen. Dat ze zoiets hebben van dit gewoon een goedkope kopie of ... Ze zouden daar overheen moeten stappen denk ik.

I: Dus op dit moment zouden ze er nog niet klaar voor zijn?

Z: Ik denk het niet. Ze zijn te gefixeerd, gefocust op Hollywood. En ik dan, ik ben ook met veel culturen opgegroeid. Ik denk dat het voor mij anders is, makkelijk is om naar Marokkaanse films te kijken of dat het ook toegankelijk is om naar Chinese films te kijken. Ik denk echt dat je in jezelf wel, dat je ook kan luisteren naar andere soorten muziek ook al begrijp je er niks van. Maar ik denk dat heel veel mensen gefixeerd zijn van kennen ze het dan kennen ze het en kennen ze het niet dan kennen ze het niet. En dan trekt het ze ook niet. Dat denk ik.

I: Het grote "probleem" om het zo te zeggen...?

Z: Je moet je er voor open stellen. Je moet je er voor open stellen, dat is het denk ik.

I: Mocht dat overbrugt worden dan zou het wel een succes kunnen zijn?

Z: Ja ik denk dat. Je moet je er voor open stellen en als je ziet wat dat betekent...

I: Ook in de huidige vorm?

Z: Ja denk het wel dan.

I: Waarom denk je dat Hollywoodfilms in Nederland zo succesvol zijn?

Z: Omdat wij het kennen, we zijn ermee opgegroeid. We kennen het. Ik denk dat je er sowieso wel, je moet er wel enige voorkennis, voorkennis wil ik het niet zeggen. Maar ik denk dat als je blanco een Bollywoodfilm in stap en je ziet een meisje dat heel gehoorzaam volgt wat haar vader zegt. Ik denk dat je dat moet begrijpen. Niet dat je er mee eens bent. Maar dat je wel een stukje van die cultuur weet, je moet het begrijpen.

I: Dat hebben ze niet bij Bollywoodfilms maar wel bij Hollywoodfilms?

Z: Bij Hollywoodfilms is dat wel, ja. In Hollywoodfilms de issues en de maatschappij die we zien is precies wat hier ook gebeurt. Dus dat is precies hetzelfde we zijn het wel gewend.

I: Dus dat is wel herkenbaar?

Z: Ja de herkenbaarheid en ik denk ook dat je, dat veel mensen, je bent er mee opgegroeid. Je bent misschien wel eens naar India geweest, je kent de issues. Je begrijpt het beter daardoor.

I: Dat zie je ook aan de kant van Hollywood omdat we het kennen?

Z: Ja daardoor stellen we ons ervoor open want het is bekend.

I: Heb je *Slumdog Millionaire* gezien?

Z: Ja.

I: Kan je kort vertellen waar de film over gaat?

Z: Het was een film. Er is een jongen die mee doet aan een quiz, aan *Weekend Miljonairs*. En hij krijgt allemaal vragen en die vragen die brengt hem terug naar zijn jeugd als het ware. Je ziet hem als klein jongetjes. Hoe verder hij komt met de vragen hoe meer je terug ziet van zijn leven als het ware. En de vragen die hij krijgt, de antwoorden daarop die heeft hij wel eens gehoord of hij heeft er iets over meegemaakt. En zodoende kan hij antwoord geven op alle vragen en wint hij al het geld. Maar de politie denkt natuurlijk dat het doorgestoken kaart is en... Maar dat is de verhaallijn waaraan het verhaal is opgehangen en tussendoor zie je dan allemaal flashbacks over wat hij vroeger meegemaakt heeft met zijn jeugdliefde, met zijn broers, met zijn familie, hoe hij op straat gewoond heeft en hoe hij zo ver gekomen is.

I: Wat vond je van de film?

Z: Ik vond het een hele goede film. Volgens mij was het 2008 als ik me niet vergis. Ik was niet heel lang geleden een paar maanden in India...Ik was naar mijn studie een paar maanden met een vriendin wezen rondreizen. En ik herkende het beeld heel erg die ik in de film zag. Ik herkende de taal die die kinderen in de film spraken, ik begreep de cultuur die ze

daar lieten zien. Ik vond de film gewoon heel goed. Ik begreep gewoon alles, ik zat er echt gewoon midden in. Dat was echt een film waarvan ik van begin tot eind niet heb hoeven na te denken, alleen maar heb moeten lachen en mee heb moeten leven.

I: Gaf die film een realistisch beeld van de werkelijkheid?

Z: Ja en nee. Ja als in het gebeurt in India. Er leven mensen op vuilnisbelten, er is een lage sociale klasse die zo leeft. En nee, omdat er ook een hele grote middenklasse is en er is ook een hele grote *upperclass*. Dit is gewoon een gedeelte. Het is net alsof je, ik weet niet of het een goed voorbeeld is. Maar net dat je in Nederland dakloze zou gaan volgen en er een film over zou gaan maken. Het betekent niet dat heel Nederland zo leeft en zo is. Maar het wil niet zeggen dat het er niet is. Het is er wel degelijk.

I: Dus ze gaven een klein gedeelte van de werkelijkheid weer?

Z: Ja. Maar met klein moet ik wel zeggen er zijn een tiental miljoenen mensen die zo leven en dat is natuurlijk wel groot. Maar als je gaat kijken naar de miljard mensen die in India leven... Dus het is een beetje ja en nee.

I: Zou je die film kunnen typeren als een Bollywoodfilm?

Z: Nee, nee. Ik denk het niet. Het is misschien iets persoonlijks. Maar omdat mijn beeld van Bollywoodfilms, dat wat ik zeg dat vrolijke, familie issues, dat zoetsappige. Dat is het beeld dat ik van Bollywoodfilms heb. En dit was gewoon een Indiase film. Een Indiase art film. Misschien moeten we zeggen... Ik weet dat ze in India altijd heel erg veel moeite hebben met de term Bollywood, zij zeggen ook altijd Indian cinema. Misschien dus wel een Indian cinema maar geen Bollywoodfilm. Ook omdat het door, de acteurs, de hoofdrolspelers, waren niet echt Bollywoodacteurs. Dat waren gewoon acteurs, die jongen was uit Engeland, dat meisje speelde voor het eerst in een film die nu de nieuwe Bond girl is geworden. De kinderen waren gewoon van straat geplukt om het zo te zeggen, met alle respect natuurlijk. Er zaten wel wat Bollywoodacteurs in.

I: Was het dan wel een Indiase cinema?

Z: Dat misschien wel. Maar ik denk ook dat het misschien een poging is vanuit het Westerse blik om een Bollywoodfilm te maken. Je ziet ook de elementen zoals liefde, zoals het is natuurlijk een verfilming van het boek. Je ziet ook wel dat liedjes erin terug komen. Dus ik denk dat het was een poging.

I: Je zei net misschien is het wel een Westerse visie op Bollywood. Vind je dan dat de Westerse invloeden overheersen over de Indiase?

Z: Nee.

I: Zie je wel Indiase elementen terug? En wat zijn die dan?

Z: Ik denk de dingen die daar gebeuren dat dat zeker weten bij het straatbeeld hoort in India. Als je ziet hoe die mensen leven in bepaalde huizen, als je ziet hoe de kinderen leven op die vuilnisbulten, hoe die kinderen ontvoerd zouden worden en hoe ze verminkt worden. Ik denk

dat het zeker weten, dat gebeurt echt wel in India. De drukte van de mensen zelf. Ik moet zeggen, het is wel een realistische film.

I: Zijn er ook elementen die jij beschouwd als typisch Westers in die film?

Z: Nee. Maar toch kan ik niet zeggen dat het echt een Bollywoodfilm is. Maar ik moet zeggen er waren niet echt van die elementen waarvan ik dacht 'nee dat is gewoon Westers'. Ik vond het wel een realistisch beeld.

I: *Slumdog Millionaire* is heel erg populair geweest in heel veel Westerse landen. Waarom denk jij dat het zo succesvol is geweest?

Z: Ik zou het echt niet weten. Het was voor mij succesvol omdat ik het gewoon herkende. Toen ik die kinderen hoorde praten, zij spraken Hindi maar op zo'n een ondeugende, grove manier. Je moet het zo zien als, het is altijd heel schattig als je kleine kindjes hoort praten, dat vind ik altijd schattig. En al helemaal als zij bijvoorbeeld, als mijn neefje en nichtje bijvoorbeeld Hindoestaans zouden praten dan zou het nog schattiger zijn. Want het is gewoon niet hun eerste taal maar ze praten het wel. En hun manier van praten is ook gewoon echt zo grof. Die kleine kinderen, want ze zijn ook gewoon van de straat. Echt zo van 'wat doe je?', 'geef hier'. Het was echt hun manier van praten van die kleine jongetjes.

I: Herkende je dat?

Z: Ik herkende dat want ik heb echt toen ik in India was ook echt zo met hun gesproken. Zij spraken ook echt zo. En voor mij ook inderdaad, die grove manier is ook echt grof. Maar ik moet altijd wel lachen om dat ... Het is misschien ook wel iets vanuit mijzelf. Ik bedoel als je mensen hoort schelden dan is dat natuurlijk niet netjes maar het is... Een scheldwoord in het Hindoestaans heeft een hele andere lading dan een schelwoord in het Nederlands.

I: Wat is dan het verschil?

Z: Ik denk omdat je als je hier bijvoorbeeld het woordje 'hoer' zou zeggen dan is dat gewoon hoer. Maar als je dat in het Hindoestaans zou gaan vertalen dan is het, dat klinkt dan veel zwaarder naar mijn gevoel.

I: In het Hindoestaans klinkt dat veel zwaarder?

Z: Ja dat klinkt veel zwaarder. Omdat diegene die je in het Hindoestaans uit zouden schelden, zoals je ouders. Je ouders zouden je in het Hindoestaans uitschelden en dat zullen ze niet zomaar doen. Dus als ze je uitschelden zou dat wel iets zwaars zijn. Ze zouden je niet voor hoer uitschelden maar het zou wel iets zwaars zijn. En misschien dat het dan onopgemerkt ook zwaarder aankomt. Maar ook weer heel grappig op de een of andere manier als iemand dat in een film zegt. Je zegt niet zomaar zo'n scheldwoord. Dus het is ook van 'ohw... jij hebt zoiets gezegd.' In de film zei hij ook zoiets in het begin, zoiets als, ... het kwam er op neer als 'moederneuker', nou ik schoot gewoon in de lach toen ik dat woord hoorde. Het kwam echt, het was echt, hij zei het echt zo serieus. Ik weet niet, het heeft een bepaalde lading voor mij.

I: Denk je dat dat ook het succes heeft bepaald?

Z: Van de film denk je? Nee. Weet je waarom het een succes is? Ik denk dat heel veel mensen denken van 'ohw... is dat echt zo?' , 'ohw... is dat...'. Dat zij misschien de realiteit gezien hebben. Dat zij gezien hebben wat de realiteit is van sommige mensen in het dagelijkse leven. Ik denk dat het daarom zo'n succes was.

I: Dat zij een beeld hebben gekregen die realistisch is?

Z: Die hun hart heeft geraakt. Ik denk dat dat het succes moet zijn geweest. En inderdaad het is een mix van dat je denkt het verhaal is zo realistisch maar het is ook een goed einde. Het eindigt goed, een soort sprookje. Dus er zitten zoveel lagen in die film dat je, dat het je gewoon raakt. Als het goede verhaal je niet raakt dan raakt het slechte verhaal je wel. Het slechte als in het hartverscheurende verhaal.

I: Er zit dus eigenlijk voor iedereen wel wat in?

Z: Ja.

I: En dat is het succes geweest?

Z: Ja, ik denk het wel. Sowieso het verhaal van die kinderen was gewoon zo sterk. Wat ze meemaken enzo. En ontzettend goed geacteerd vond ik. Want ik vond een van die kleine jongetjes echt heel goed. Ze hebben echt heel goed geacteerd.

I: Dus echt die kinderen hebben de film echt gemaakt?

Z: Ja ik denk het wel. Voor mij waren het echt die kinderen, die grepen mij aan. Echt dat verhaal van die jongen. Natuurlijk ben je wel benieuwd naar hoe het allemaal ontstaan is maar ik moet zeggen die kinderen die grepen mij het meeste aan, hun verhaal.

I: Je zei net al dat je wel elementen van India terug ziet in de film. Zijn er ook culturele thema's of elementen die je terug ziet in de film?

Z: Mhwa... niet zo. Ja, misschien het is gewoon voor mij. Wat zou cultureel zijn? Sowieso de vijandigheid tussen de Hindoes en de Moslims. Dat is wel echt een issue in bepaalde wijken en onder bepaalde groepen.

I: Dat is ook echt wat zichtbaar is in de Indiase cultuur?

Z: Ja ik denk het wel. Vroeger is dat ook wel zichtbaar geweest dan waren er rellen tussen de verschillende culturen groepen.

I: Dus dat was echt realistisch?

Z: Ja dat was echt realistisch inderdaad. Ik vond eigenlijk alles wel met de Indiase cultuur te maken had. Ik weet niet of alles zo gaat dat krijg je natuurlijk uit de films mee, maar hoe hij door de politie werd overhoort. Het was heel grof hoe hij behandeld werd. Ik denk van bijna wel dat dat ook zo is. Ik ben nooit in een politiecel geweest maar ik weet wel dat ze heel erg hardnekkig kunnen zijn.

I: Dus naar jouw idee gaf dat wel de realiteit weer en kwam het heel realistisch over?

Z: Ja. Ik denk het wel van hoe hij behandeld werd daar. Ik denk het wel. En sowieso dat zijn broer dan. En inderdaad dat meisje werd dan een soort van prostituee. En die wijken heb je zeker weten ook daar. En ik denk ook wel dat dat echt is hoe zij werd meegenomen om daar te gaan dansen en zo andere mensen te gaan vermaken. Ik geloof,... ja de film is zeker wel realistisch.

I: En dat is ook het succes denk je dan?

Z: Ja ik denk het wel, dat realistische element. Het verhaal ook gewoon. Je leeft zo met die kinderen mee. Ook zo met dat oog. Dat ze zo klaargestoomd werden met dat oog, ik weet niet meer precies hoe dat was maar dat ze blind gemaakt worden.

I: Hoe zou jij jezelf omschrijven als in cultureel opzicht?

Z: Ik moet zeggen ik ben heel erg veel met cultuur bezig. Sowieso dus omdat ik werk voor de OHM dat is echt het Hindoeïsme daar waarmee ik bezig ben, dat is ook echt mijn werk inderdaad. Maar daarvoor was ik ook al cultureel actief, ik zit in een organisatie in Amsterdam die zich bezig houdt met het organiseren van de twee grote feestdagen. Ik ben niet een trouwe tempelbezoeker, dat ook weer niet. Maar door mijn werk kom ik er ook gewoon in aanraking mee. Voor mijn werk spreek ik ook heel veel mensen die gewoon met cultuur en geloof bezig zijn. Ik dans, dat doe ik al sinds mijn zevende. Ik doe Indiase klassieke dans en daarbij ben je ook indirect met de cultuur bezig. Dus ik ben veel met de cultuur bezig om het zo te zeggen.

I: Maar ben je van huis uit: ben je geboren in India, in Nederland? Wat is jouw culturele achtergrond?

Z: Ik ben in Nederland geboren, mijn ouders komen uit Suriname. Ik ben wel vrij religieus opgevoed. We hebben nooit, nou je hebt mensen die elke zondag naar de tempel gaan of dat als je jarig bent een soort pudhja thuis doet. Dat doe ik ook niet. Het is wel dat we de twee grote feestdagen vieren. En je merkt wel dat je familie, je ouders voornamelijk, wel heel erg belangrijk zijn. Familie, nu je ouder wordt, vroeger waren dat ook ooms en tantes, maar nu je ouder bent zie ook dat je vrienden best wel grote plaats in nemen. En qua cultuur.

I: Is dat ook een cultuur element?

Z: Ja. Je ziet toch wel, ik denk dat dat ook wel komt door de generaties voor ons. Onze ouders kwamen bijvoorbeeld uit grote gezinnen, je had heel veel aan je familie. Ik weet dat in Suriname zo is dat Hindoestanen zich liever niet bemoeien met andere culturen. Ze groeten elkaar wel, er is wel vrede. Maar ze woonden in wijken waar dan ook veel andere Hindoestanen woonden. Je had veel contact met je broers en zussen en je ooms en tantes woonden om je heen. En de feestdagen vierde je samen. Ja vroeger had je toch dat je vaak bij elkaar in de straat woonde en je groeide met elkaar op. Vandaar dat familie ook heel erg belangrijk was. En hier wonen mensen vaker verspreid. Je ziet elkaar wel regelmatig. Vroeger ging je wel vaker met elkaar om, nu heeft iedereen meer zijn eigen hobby's en

dingen dat hen bezig houdt en ze maken eigen vrienden. Maar de meeste vrienden die ik heb zijn wel Hindoestaans, dat wel weer.

I: Wat voor soort tradities hadden jullie thuis? Aan cultuur gelinkt.

Z: Cultuur of religie, of allebei? Denk bijvoorbeeld aan als je thuis komt, je schoenen uitdoen. Dat is echt cultuur. Of dat je huis altijd heel erg netjes moet zijn, dat vind ik toch ook echt wat ik zie aan cultuur. Respect. Altijd met oom en tante spreken tegen de vrienden van je ouders bijvoorbeeld. Je noemt ze niet bij voornaam. De feestdagen met elkaar vieren. Dan bel je elkaar op, of stuur je elkaar een smsje of een e-card. Maar je denk aan elkaar tijdens een feestdag. Verjaardagen hetzelfde.

I: Zoals verjaardagen wordt dat bijvoorbeeld groots gevierd? Hoe wordt dat gevierd?

Z: Ja nu inderdaad wat minder. Eerder was het wel zo dat de familie over de vloer kwam. De behoefte wordt inderdaad minder om met je familie door te brengen. Dat komt ook omdat je ouder bent geworden. Het is niet dat je niet meer van je familie houdt ofzo. Maar je ziet ze minder. Je deelt meer met mensen die je regelmatig ziet, met je vriendinnen.

I: Wat voor soort normen en waarden heb je van thuis meegekregen?

Z: Ik denk dat we onbewust allemaal leven met de vraag of met het gezegd van dat sociale controle. Zoals leef altijd met de vraag wat zullen andere mensen van je denken. En ik denk dat wij daar heel erg mee leven. Dat wij geen dingen moeten doen waardoor mensen over ons gaan praten. En vaak heb je wel de gedachte van 'het interesseert me niet van wat mensen van me zeggen'. Maar ik denk dat je er onbewust toch wel rekening mee houdt. Onbewust ben je er wel mee bezig. Het is niet zo dat ik er dagelijks mee bezig ben maar je hebt wel momenten waarvan je denk ik doe dat maar niet. Het zit er niet, maar toch weer wel. Want je bent er heel erg op tegen natuurlijk. Waarom zou jij je druk moeten maken om andere mensen maar onbewust ben je er wel mee bezig.

I: Gingen jullie thuis vaak naar de bioscoop, het theater, boeken lezen, musea?

Z: Boeken lezen. Mijn moeder werkt zelf in de bibliotheek dus zij leest veel boeken. Ikzelf niet, de laatste tijd moet ik zeggen doe ik het wel voor mijn eigen ontwikkeling. Maar ik ben liever van het films kijken, ik ben een beetje lui in dat opzicht. Maar musea bezoeken was voornamelijk meer van school uit. Niet dat we daar met de familie heen gaat.

I: Wat deed je met de familie als jullie een uitje hadden?

Z: Vroeger gingen we heel vaak fietsen. Tot een jaar of veertien toen zijn we heel vaak gaan fietsen als het mooi weer was met een groepje vrienden of familieleden. We deden qua uitstapjes naar familieleden. We gingen wel eens naar een soort open dagen bij bedrijven. En van huis uit werd er altijd voor gezorgd dat het goed ging met school. Dat is wel iets Hindoestaans. School is heel belangrijk.

I: Dat is echt Hindoestaans?

Z: Ja, ja ik denk het wel. Mijn vader die zit zelf in het onderwijs. Dus ik kwam elke dag thuis en dan vroeg hij wat heb je gedaan of wat voor huiswerk heb je. Ik werd wel elke dag gecontroleerd. En hij wilde zeker dat ik minimaal Havo gehaald had. En dat haalde ik ook en dat ik echt ging studeren. En daarna moest ik zelf kijken wat ik ging doen maar ik moest gewoon en ik zou gewoon alles, alles ging op zij voor school. Je hoefde thuis niet meer af te wassen je hoefde thuis niet meer mee te helpen want je moest je schoolwerk doen. Dat is wel echt iets dat ik meegekregen heb. Mijn vader zat er ook echt bovenop. Soms was het ook wel benauwend. Hij wilde zo graag dat wij dat deden, het was heel erg belangrijk. Ohwja en geen vriendje was het ook. Geen vriendje tot nadat je je school hebt afgemaakt.

I: Heeft je thuissituatie van invloed gehad op je voorliefde van de Indiase films?

Z: Ik weet zelfs nog wel dat ik in mijn studieperiode films ging kijken om gewoon mijn hoofd leeg te maken.

I: In het begin ga je aan dat jullie thuis films huurden. Huurden jullie dan alleen Bollywoodfilms of bijvoorbeeld ook Hollywoodfilms?

Z: Allebei, beide werden wel gehuurd.

I: Dus je werd ook met de Westerse cultuur...?

Z: Ja, ja. Mijn vader haalde altijd Engelse films, die keek hij dan. En af en toe keken wij ook wel mee. En ik weet nog wel een tijdje toen ik vijftien was ofzo dan kwam een oom altijd met van die gekopieerde dvd's en die keken we dan ook altijd. Dus het was altijd wel een beetje 50/50 qua films kijken. Maar de Bollywoodfilms betekenden meer voor mij omdat de muziek en ik las er me over op internet over de sterren. En Hollywoodfilms die kijk ik gewoon.

I: Bij Hollywoodfilms heb je niet dat je extra informatie gaat zoeken?

Z: Nee. Maar bij Bollywood heb ik dat wel echt dat ik bepaalde dingen ga lezen of dat ik dan dingen op zoek. Ik had eerder altijd een tijdje dan keek ik naar Bollywoodfilms en dan keek ik altijd naar de aftiteling. En dan keek ik gewoon waar die film dan gemaakt was en dan keek ik naar de locaties van misschien was ik er geweest of dan weer ik de locaties voor als ik daar heen zou willen gaan.

I: Heb je wel eens filmlocaties bezocht?

Z: Bezocht niet, maar wel herkend. Van daar ben ik geweest. Dan was ik een keer in een bergdorpje geweest en dan was daar eens een film opgenomen.

I: En dat heb je bij Hollywoodfilms niet?

Z: Nee, dat heb ik daar echt totaal niet. Hollywoodfilms die kijk ik gewoon en dat is gewoon lachen of huilen. Het is gewoon kijken. Niet echt opzoeken. Maar bij Bollywoodfilms ga ik echt alles opzoeken.

I: Heb je verder nog wat toe te voegen?

Z: Nou bij de aftiteling inderdaad dat ik dan ook kijk wie de designers zijn, wie de kleding heeft gemaakt. Eerder ging ik dan ook alle sites af van die designers, nu niet meer, maar dan keek ik gewoon naar de kleding. Omdat ik kleding ook heel erg mooi vind.

I: Je vertelde eerder dat die vrouw van *Slumdog Millionaire*, dat zij de nieuwe Bond girl wordt, wat vind je ervan?

Z: Ik vind het leuk. Ik vond het voor haar wel heel leuk. Maar ik moet zeggen dat, zij wordt inderdaad gezien als een Bollywoodactrice, maar dat is ze helemaal niet. Zij heeft gewoon nog nooit in een Bollywoodfilm gespeeld. Maar ze wordt wel zo gezien door het Westen. Dat zij wordt gezien als een van de mooiste Indiase vrouwen. En ik vind dat heel fijn voor haar maar, dat gun je z'n iemand ook wel. Maar het is geen Bollywoodactrice.

I: Is het schokkend?

Z: Nee. Het is niet schokkend.

I: Maar een Bond girl is toch wel vaak schaars gekleed, is dat prima?

Z: Ik denk het wel. Ik denk dat het misschien wel een probleem is in India maar ik heb dat zelf niet.

-----EINDE INTERVIEW-----

Interview Charla – 9 april 2010

I: Weet je nog je eerste aanraking met een Bollywoodfilm en hoe dat ging?

C: Ik ben er mee opgegroeid dus echt toen ik,... mijn eerste herinnering was misschien toen ik drie of vier jaar was dat ik gewoon op tv een videoband zeg maar een film zag.

I: Dus echt zolang als dat je je al kan herinneren?

C: Ja.

I: Dus echt van kinds af aan...

C: Ja van jongs af aan ben ik er gewoon mee opgegroeid.

I: Kan je je eerste bewuste herinnering nog herinneren?

C: Je ziet gewoon beelden die gewoon net zoals jou zijn en mensen die je om je heen hebt. Voor mij was het gewoon een film die ik niet verstond op dat moment. Als je klein bent en je kijkt tv dan versta je natuurlijk ook niet elk woord. Het begrip is nog niet compleet. Voor mij was het eigenlijk een stille film, een beetje het verhaal proberen te volgen aan de hand van de beelden.

I: Weet je nog of je het toen leuke beelden vond?

C: Ja, ik vond het toen leuk om ze te zien dansen. Zingen enzo. En ik dacht dat is wel leuk dat mensen dat doen.

I: Beschouw je jezelf echt als fan?

C: Ja.

I: En waarin uit zich dat?

C: Ik bezoek evenementen, ik luister de muziek, ik kijk de films, ik heb een eigen blog, ik werk voor Nederlandse en Amerikaanse websites als journalist dus ik houd alle evenementen die hier in Nederland gebeuren echt bij.

I: Vanaf hoelang ben je al fan? Echt bewust?

C: Ik denk een jaar of tien, negen á tien. Dat ik ze bewust wilde zien, dat ik er bewust mee bezig was.

I: En heb je ook posters en dat soort dingen en dekbedden misschien?

C: Nou dekbedden heb ik niet, zo ver ga ik niet. Maar ik heb wel mijn muren vol met allemaal posters. Nog steeds wel want ik heb geen zin om ze er vanaf te halen. Maar ik vind het ook wel mooi. Het is toch ook mijn hobby en ik vind het leuk om het om me heen te hebben.

I: Wat voor posters heb je dan?

C: Filmposters, posters van een acteurs waar ik heel erg fan van ben: Shah Rukh Khan. Dat is het eigenlijk.

I: Ga je vaak, zie je vaak de Bollywoodfilms?

C: Ja, eigenlijk praktisch elke week wel, dan moet ik er een hebben gezien.

I: Ga je dan naar de bioscoop, huur je, kijk je thuis?

C: Als ze hier in de bioscoop draaien dan wil ik hem uiteraard in de bioscoop zien. Maar er komen per weer drie á vier films uit en die kan je dan natuurlijk niet allemaal bekijken en dan wacht ik gewoon op de dvd. En dan koop ik het als ik denk dat het een goede films is en anders huur ik het. En op internet zie ik de trailers. En nu zijn ze ook bezig om volledige films op YouTube te plaatsen en dan kijk ik ze dus op het internet.

I: Waar baseer je je keuze van de film op? Welke je gaat kijken of niet?

C: Het verhaal. Het moet een aantrekkelijk verhaal zijn, moet mijn aandacht trekken. Daarnaast vind ik het wel van belang dat er een goede regisseur aan het roer staat. Waarvan je weet dat is een goede regisseur die weet het verhaal wel te vertellen, waarvan hij de emoties weet over te brengen. En jou in het verhaal mee neemt. En daarnaast de hoofdrolspelers.

I: Maar de verhaallijn is wel het belangrijkste?

C: Ja, verhaallijn is wel het belangrijkste. Want als het verhaal slecht is dan kan zelfs een goede acteur het niet redden of een regisseur zelfs.

I: Je zei net al dat je een eigen blog hebt, gaat die over Bollywood? Wat vertel je?

C: Gaat over Bollywood ja. En ik zet er allemaal verwante artikelen op. Ik houd me af van de roddels en zo dat vind ik ook niet belangrijk. Ik ben meer van het film nieuws, waar houden de acteurs zich mee bezig, previews, reviews, evenementen in Nederland. Dus eigenlijk van alles behalve roddels en gossip.

I: Waar haal je je informatie vandaan?

C: Ik heb een paar contacten in India die mij het nieuws bevestigen en van een paar sites waarvan ik weet dat die, waarmee ik ook contacten heb. Waarvan ik dan weet dit nieuws is bevestigd dat kan ik dan gewoon in Nederland brengen.

I: Dus je hebt echt contacten buiten Nederland die het dan bevestigen en waar je je nieuwtjes haalt.

C: Ja.

I: Ben je verder ook nog actief op andere fora?

C: Heel weinig eigenlijk. Ik bekijk ze wel. Maar ik doe zelf vrij weinig mee in discussies eigenlijk. Maar ik bekijk ze wel want zo weet je ook weer wat het publiek, waar zij zich mee bezig houden.

I: Gebruik je dat ook voor je eigen blog?

C: Ja. Dat gooi ik er wel in ja. Een publieke mening is natuurlijk wel heel belangrijk.

I: Heb je daar ook een forum op?

C: Nee, het is echt informatie.

I: Maar mijn oproep stond op Hyves en op verschillende fora en daar heb je dus wel op gereageerd.

C: Ja, op Hyves heb ik hem gezien. Ik kijk ook wel op Hyves enzo voor mijn blog. Dus dat doe ik dan weer wel. Het is niet zozeer dat ik mee ga in de discussies maar het is meer een promotie voor mijn blog eigenlijk.

I: Heb je ook contact met andere fans?

C: Ja, heel veel vrienden en vrienden van vrienden zijn fan. En inderdaad via diverse fora. Soms als je iets wilt weten dan... Soms vraag ik me af waarom doe je zo'n uitspraak en dan gewoon een mailtje sturen en vragen wat houd je bezig en waarom vind je dat? En op die manier contacten leggen.

I: Spreek je ook met hen af om bijvoorbeeld naar een evenement te gaan?

C: Nee, dat niet. Het blijft online. Soms kom je wel mensen tegen op festivals en dan vraag je gewoon wat vind je er van. Zondag was ik bij een concert van Atif Aslam, een Pakistaanse zanger. En daar hoorde je gewoon mensen heel vaak klagen over de organisatie en dan hoor je hun mening ook over de zanger. En zo kom je ook weer in contact met die mensen.

I: Gebruik je dan deze informatie voor je blog?

C: Ja.

I: Je zei net ook al dat je evenementen bezoek, wat voor evenementen zijn dat?

C: Concerten, shows, festivals. Eigenlijk filmfestivals ook, bijvoorbeeld het Rotterdams filmfestival.

I: Ga je ook naar het buitenland?

C: Nee. Dat nog niet. Daar moet je ook wel tijd voor hebben en het moet je ook wel uitkomen op dat moment.

I: Ga je in Nederland naar elk evenement dat er is?

C: Nee, ik ga niet naar elk evenement dat zou wat te veel worden. Maar ik probeer wel zo veel mogelijk evenementen op te zoeken en contacten op te doen en in aanraking te komen met mensen die wel naar de evenementen gaan waar ik dan niet ben geweest. Dus ik probeer zoveel mogelijk festivals te bezoeken ook om te kijken hoe anderen organisatoren festivals organiseren. Want het verschilt ook natuurlijk per organisator. Waar de ene een goed concert geeft loopt de ander gewoon de mist in. Dat is natuurlijk wel mooi om te zien hoe dat werkt.

I: Waarom ga je naar de evenementen?

C: Ten eerste omdat ik het zelf leuk vind. Ik vind het leuk om concerten te bezoeken gewoon in zijn algemeenheid. En om een artiest te zien op het podium dat is eigenlijk voor mij de reden dat ik ga. En het is leuk om eindelijk die mensen hier in Nederland te hebben. Om ze in het echt te zien en om ze te kunnen interviewen.

I: Je interviewt hen dus ook?

C: Ja. Dan kan je ook zien waar ze eigenlijk voor staan.

I: Wat spreekt je zo aan aan Bollywoodfilm? Waarom kijk je ze?

C: Het is gewoon entertainment voor mij. En de extra dimensie die erin zit is voor mij de cultuur. Mijn cultuur kom er gewoon in voor: wat ze eten, wat ze dragen de taal die ze spreken. Alles. Het is gewoon mijn cultuur en dat spreekt mij toch wel aan.

I: Wat zou je kunnen benoemen als kenmerken van Bollywoodfilms?

C: Zang en dans, dat kan je eigenlijk niet weg laten. Dat hoort er gewoon in. De liefde tussen man en vrouw. De manier waarop dat wordt geportretteerd in Indiase films. Ja het is gewoon de manier waarop dat naar voren wordt gebracht en dat zie ik in andere films niet. Je hebt natuurlijk in elke film een liefdesverhaal dus dat is niet zo vernieuwend. Maar de manier waarop dat naar voren wordt gebracht is toch wel anders dan in de Amerikaanse films.

I: Dus zang en dans en liefdes verhaal. Zijn er nog meer?

C: Echte kenmerken... ja de kleding. Als je dat als kenmerk kan benoemen. De kleding. Dat is gewoon Indiaas. Tegenwoordig zie je ook veel Westerse kleding natuurlijk.

I: Omschrijf de kleding eens.

C: Sarie's, echt gewoon de Indiase kleding. En voor mannen dan de kurtas. Als je iemand ziet trouwen in de film dan draagt ook iedereen Indiase kleding. En dat is toch wel mooi om te zien. Dat is toch wel anders dan iemand in een pak.

I: Dus dat zijn volgens jou de kenmerken in de films. Je gaf net al aan dat je het leuk vind dat je eigen cultuur daarin weergegeven wordt. Kan je jezelf ook herkennen in de films?

C: Ja. Want bepaalde rituelen zoals het huwelijk. De rituelen die daarbij naar voren komen: de zeven rondjes die ze lopen, de priester die erbij zit. Dat soort dingen zie je ook in Nederland in de Hindoestaanse cultuur. Als je bij familie bent op een bruiloft dan zie je dat

gewoon terug komen. En het eten zoals roti, dat zie je daar gewoon ook. En dan denk je 'hé dat is mijn eten, dat eet ik ook!'. En je religie.

I: Wat zijn elementen van de religie dat je terug ziet in de films?

C: In veel films zie je ook liedjes die in een scene voorkomen om de kracht van de god of godin te laten zien. Eigenlijk om te laten zien wat de kracht is van het geloven. Dat zie je wel. Het aanbidden, wat je hier ook ziet in tempels. Dat je dus een beeld ziet staan en dat ze de handen vouwen voor het beeld en dat ze dan bidden om al hun problemen die je nu hebben verdwijnen. En ik denk dat de mensen in de tempels hier dat ook doen, ik bedoel iedereen wil gelukkig leven en dat iedereen om ze heen ook gelukkig is. Dus ja, de manier van de religie beleven komt ook terug in de films.

I: Wat zijn tradities of normen en waarden vanuit de Hindoestaanse cultuur die je ook in de films terug ziet?

C: Nou over normen en waarden zie je ook echt van dat meisjes gewoon heel anders worden opgevoed dan jongens. Alhoewel dat nu wel wat verandert in India en ook in Nederland. En ook dat je geen grote mond mag hebben. Maar dat zijn normen en waarden die je overal hebt denk ik. Kinderen moeten geen grote mond hebben, niet praten als anderen aan het praten zijn, respect hebben voor iedereen. Maar ik denk dat dat gewoon is bij elke religie. Ik vind ze eigenlijk behoorlijk standaard maar misschien ben ik ze ook gewoon gewend zo. Maar ik vind dat wel heel sterk terug komen en ook dat je dat hier ook wel ziet en dan voornamelijk bij de oudere generatie. Hoe ik ben opgegroeid door mijn ouders dat zie ik terug komen.

I: Dus de film is wel herkenbaar voor jou. Kan jij jezelf ook identificeren met bijvoorbeeld de personages?

C: Sommigen wel, sommigen niet. Voor mij blijft het gewoon een personage. Je herkent je wel in de situatie waarin iemand zich verkeerd. Bijvoorbeeld je ziet wel in Nederland als een Hindoe verliefd wordt op een Moslim dat er dan een conflict ontstaat binnen de familie. En dat is wel iets dat ik ook terugzie. Dus dan identificeer je je er wel mee van zo werd er ook gesproken in die film en zo is dat hier ook gegaan. Maar voor mij blijft het puur en alleen een personage. Maar het is wel leerzaam om te zien hoe iemand met zo'n probleem om gaat.

I: Je kan jezelf er dus wel in herkennen. Vind je dan dat de films op een goede manier de cultuur weergeeft?

C: Ik denk dat het wel op een goede manier wordt gedaan. Ze gaan ook wel met hun tijd mee. Als je kijkt naar de films van vroeger dat je daar ook gewoon echt veel de terughoudendheid van de vrouw ziet. Zij is eigenlijk wel de baas in huis maar zij moet zich niet bemoeien met de zaken van haar man. Zij is heel erg terughouden en zij is er meer voor de kinderen. Ze is echt het hoofd van het gezin eigenlijk. En wat je nu meer ziet is toch eigenlijk meer de emancipatie die ze ook gaan inzetten in India en nu zie je meer dat de man

en vrouw op gelijke hoogte zijn. Je ziet nu ook meer in films die nu uitkomen in een huwelijk dat de man en vrouw gewoon fikse ruzie hebben. En gewoon hun mening delen met elkaar.

I: En dat kon eerder niet?

C: Het kon wel maar nu wordt het ook meer geaccepteerd. En nu is het ook dat zulke situaties ook daadwerkelijk voorkomen. Als je een gearrangeerd huwelijk hebt dan betekent het niet dat die twee gewoon met elkaar kunnen opschieten en dat dat gewoon met een vingerknip op te lossen is. Maar je ziet gewoon dat ze elkaar gewoon letterlijk afmaken met woorden. Maar dan komt wel gewoon de mening van zowel de man als de vrouw naar voren.

I: Dus daar is wel echt een verandering in te zien?

C: Ja, en als je naar vroeger kijkt en dan was het meer van de man tegen de vrouwen van 'shut up! Waar bemoei je je mee?'.

I: Is die verandering die in de films zichtbaar zijn ook doorgegaan in de Indiase/Hindoestaanse cultuur?

C: Ik denk dat het bij de hedendaagse generatie, van de jongeren, wel het geval is. Je moet gewoon, dat klinkt misschien wel heel hard, maar je moet wel je mannetje staan en je kan je niet onderdrukken.

I: Bedoel je de Westerse wereld?

C: Gewoon de wereld, de hele wereld. Als je nu kijkt. Je ziet ook in het Midden Oosten bijvoorbeeld dat vrouwen ook heel erg onderdruk worden enzo maar dat is niet acceptabel voor het Westen. Dus, stel dat die vrouwen hierheen vluchten dat kan je niet die levensstijl toepassen op de Westerse wereld. Dus je kan niet accepteren dat je onderdrukt wordt. Je moet je eigen mannetje staan van 'hé dit is ook mijn leven'. De mens zelf moet meer voor zichzelf opstaan. In het Midden Oosten zie je dat ook dat vrouwen in protest gaan. Je kan gewoon niet iedereen over je heen laten lopen en dat is gewoon in de hele wereld ook. En dat zie je ook in de films terugkomen. Ik moet wel zeggen de mensen worden steeds individualistischer. En dat zie je ook in de films terugkomen.

I: Eerder was het niet individualistisch?

C: Nee, het zat er wel aan te komen. Er zijn vroeger ook wel films gemaakt over het individualisme maar die werden ook totaal niet geaccepteerd. Omdat saamhorigheid, dingen met elkaar delen gewoon een gedeelte is van de Indiase cultuur. En dat zag je vaak en dat werd wel geaccepteerd. En de mensen hebben al zoveel problemen dus ze willen niet dat ze straks die problemen op moeten lossen zonder familie. En dat zie je nu wel. Want steeds meer jongeren studeren en gaan naar de grote stad en gaan op zich zelf wonen en dan ben je wel op jezelf aangewezen. Dat zie je nu ook steeds meer.

I: Dus hetgeen wat zich in de films afspeelt is wel een weerspiegeling?

C: Ja. Van de wereld. Van de veranderde wereld.

I: Dus de films gaan ook wel met de tijd mee?

C: Ja zeker.

I: Zijn er volgens jou verschillen en/of overeenkomsten tussen Bollywood- en Hollywoodfilms?

C: Ja, er zijn veel verschillen maar ook veel overeenkomsten. Ieder land heeft een verhaal te vertellen en dat doen ze beiden. Maar zoals ik al zei, speciaal aan Bollywoodfilms is dat het een soort musical is: zang en dans. Het uiten van gevoelens gebeurt in liedjes. En in Hollywoodfilms heb je daar specifiek het genre musicals voor. Een ander groot verschil is dat wanneer er in Hollywoodfilms, Amerikaanse films, liefde geuit wordt dat resulteert in seks. En in Indiase films is dat meer sensueler, is dat meer oogcontact. Eigenlijk wat meer gefocust op het vasthouden van elkaar. Het is wat meer sensueler en niet meteen elkaar bespringen als het ware. Andere verschillen... Qua techniek natuurlijk: Amerika is veel verder. Amerika is veel verder in het gebruik van special effect. Maar wat me wel opvalt aan de Indiase films is dat de dromen en de verhalen... Bollywood wordt gepresenteerd als een droomfabriek. Maar de dromen zie je in verhalen die zij presenteren zijn bereikbaar. Bijvoorbeeld gelukkig zijn, een gezin hebben, een leuke baan hebben, beroemd zijn. En als je naar Amerika kijkt dan moeten zij deze wereld verlaten om een verhalen te vertellen: naar de ruimte gaan met aliëns, een president die de wereld redt, een grote aap op het WTC. En dat zijn gewoon dingen die niet realiseerbaar zijn. Dat zijn echte fantasieverhalen.

I: Dus hetgeen wat zich in Bollywoodfilms afspeelt is bereikbaar terwijl het in de Amerikaanse films veel meer onrealistisch is?

C: Ja precies.

I: Zijn er ook nog overeenkomsten?

C: Niet echt. Niet dat ik zo weet.

I: Hoe populair zijn Bollywoodfilms volgens jou over de hele wereld gezien?

C: Populairder dan Hollywoodfilms. Want het... bijvoorbeeld in het Midden Oosten en Afrika is het ontzettend populair. Het is ook dat het daar veel meer overeenkomt met hun belevingswereld en die mensen willen gewoon even iets anders zien dan de problemen die ze altijd al zien. En wat ik al zei, in Amerika kom gewoon veel seks voor en seks is nog steeds een taboe onderwerp voor mensen in het Midden Oosten en Afrika. En dat is vaak een reden dat ze de Amerikaanse films links laten liggen en kiezen voor Bollywoodfilm. Wat ik ook de laatste tijd heb gehoord was dat er door *NewsWeek* uitgebracht was dat de acteur Shah Rukh Khan heeft bijvoorbeeld 3.2 biljoen fans terwijl maar 2,7 miljard mensen Tom Cruise of Brad Pitt kennen.

I: Zou je de populariteit van Bollywood, om het maar even heel zwart/wit te zeggen, onder de Oosterse bevolking en Oosterse landen en Aziatische landen kunnen vergelijken met de populariteit van Hollywood in Westerse landen?

C: Als je het zo wilt brengen, ja. Eigenlijk wel. Ik vind Bollywood eigenlijk ook... ik ben eigenlijk tegen de naam. Voor mij is het gewoon Indiase film. Maar omdat de term nu toch al in de *Oxford dictionary* staat gebruik ik hem ook maar.

I: Dus jij bent wel van mening dat Bollywood populair is over de hele wereld?

C: Ja, in bepaalde delen. Maar je ziet nu ook een groeiende populariteit in Duitsland. De zender *RTL Duitsland* heeft een heleboel films uitgezonden in de zomer, Polen heeft een heel filmfestival. Dus het is in opkomst, maar langzaam. En een film als *Slumdog Millionaire* helpt natuurlijk ook aan populariteit.

I: Helpt dat aan de Bollywood populariteit?

C: Ja. Het is natuurlijk geen Bollywoodfilm. Het blijft een Engelse,... het is gewoon een Engelse film. Het helpt wel aan de populariteit van India in het Westen. Mensen zijn naar die film geweest en willen nu andere films zien.

I: Denk jij dat er een toekomst is voor Bollywoodfilms over de hele wereld?

C: Ja zeker wel. Maar ik vind wel dat er dan gewerkt moet worden aan bepaalde verhaallijnen. Het moet wel gewoon goed uitgewerkt worden. En de productiewaarden moeten omhoog.

I: De kwaliteit moet beter?

C: De kwaliteit kan beter. Kan beter.

I: Als de kwaliteit beter wordt dan...

C: Ik denk wel dat het de aandacht van de Westerse wereld zou trekken. Het is nu al heel bekend in Engeland, Duitsland, Polen, Frankrijk. In Frankrijk ging in 2004 de film *Veer-Zaara* in première en de hoofdrolspelers waren erbij. En je zag een heel plein vol Fransen voor het theater staan. Dat was heel... je zou het niet eens geloven. En niet eens twee meter verder liep Tom Cruise en niemand gaf die man aandacht. Dat was heel raar om te zien als je zo'n foto zag met Tom Cruise en een hele menigte mensen achter hem met de rug naar hem toe. Dat was gewoon heel raar.

I: Als je bijvoorbeeld kijkt naar Nederland dan is Bollywoodfilm niet heel erg populair. Waar zou dat aan kunnen liggen?

C: Ik weet niet. Ik denk onbekendheid gewoon. Puur onbekendheid en mensen die niet gewend zijn om naar andere films te kijken. Ik bedoel de Iraanse cinema is ook niet bekend hier, de Koreaanse cinema ook niet, Chinese ook niet echt behalve Jet Li ofzo. Dat zie je ook, dat is ook minder bekend hier. Het is toch meer de Amerikaanse cultuur die hier leeft en waarin mensen leven en dat willen ze denk ik ook terug zien. Ik denk dat ze hun eigen cultuur willen terug zien.

I: En dat zien ze niet in Bollywoodfilms?

C: Ik denk het niet. Ik denk punt een dat de taal een beperking is. Het is nu wel meer Hinglish, dus er wordt wel meer Engelse termen gebruikt. Het verhaal is op zich te volgen.

Maar ik denk dat de taal wel een belemmering vormt. In Pathé worden ook Turkse films gedraaid maar daar zie ik eigenlijk ook geen Nederlanders.

I: Je geeft dus eigenlijk aan dat het onbekende en de taal de grootste 'problemen' zijn.

C: Ja dat dat de grootste problemen zijn. Maar ik weet het niet, mensen gaan hier wel naar musicals dus ik denk niet dat zang en dans werkelijk een probleem zou moeten vormen.

Want ze zitten wel met grote getale bij Joop van den Ende's *Mamma Mia!* ofzo.

I: Dus echt het onbekende en de taal zijn de barricades?

C: Ja en de cultuur misschien ook. Sommige dingen komen misschien wat streng en orthodox over. Dat kan natuurlijk ook.

I: Geeft het dan een verkeerd beeld aan het Westerse publiek, het culturele?

C: Voor mij dus niet maar ik denk dat dat misschien moeilijk begripbaar is voor de Westerlingen. Dat je dat gewoon moet overbruggen. Maar wat je nu ook ziet met de multiculturele samenleving, iedereen heeft nu vrienden uit andere culturen en zie je dat die cultuurbarrière langzaam afbreekt.

I: Dus het zou geen probleem moeten zijn?

C: Ik denk niet dat het een probleem gaat vormen de komende jaren. Ik denk dat mensen zich er wel over heen zouden zetten.

I: Zie jij Bollywood in Nederland groter, populairder worden de komende tijd?

C: Ja, ik zie het wel populairder worden. De films draaien in Pathé en dat is de grootste bioscoopketen in Nederland. Het is wel jammer dat het alleen in de grote steden draait, maar het is wel een stap in de goede richting. En ja je krijgt,... je wordt gewoon blootgesteld aan die films. En het is niet alleen voor de Hindoestanen want als de Nederlanders de bioscoop binnenlopen zien ze bijvoorbeeld een titel als *My name is Khan*. En dan denken ze 'he dat is een Engelse titel' en dan gaan ze toch wel lezen waar de film over gaat. Want toen ik in Rotterdam was zag ik er toch wel Nederlanders zitten. En heel veel Marokkanen en heel veel Turken, heel veel Afghanen. Er zaten zelfs Chinezen in de zaal. Dus ja, ...

I: En dat zie je anders bij een Bollywoodfilm niet?

C: Nee. Ja, weinig. De Bollywoodfilms trekken wel de Turkse en Marokkaanse gemeenschap, dat wel. Die zie je praktisch bij elke film wel zitten.

I: Is dat een grote groep of een kleine groep?

C: Dat is een grote groep. Dat is toch wel een van de grootste groepen, naast de Hindoestanen, die naar de Bollywood gaan.

I: Welke groepen zie je nog meer?

C: Heel beperkt Nederlanders. Ik hoop dat daar de komende tijd verandering in komt. Maar toch wel de Afghanen, Pakistanen, Turken, Marokkanen en af en toe Chinezen.

I: Waarom zijn die groepen wel geïnteresseerd?

C: Bij Turken, Marokkanen, Pakistanen enzo de cultuur. Die komt toch wel overeen. De taal is geen belemmering want ze zijn ermee opgegroeid. Heel veel Turkse en Marokkaanse zenders zenden Indiase films uit, weliswaar gesynchroniseerd af en toe of met ondertiteling. Maar ze zijn het gewend en de cultuur komt overeen. En het is voor hun ook herkenbaar.

I: Je geeft dus eigenlijk wel aan dat Bollywood wel toekomst heeft in Nederland en ook onder het Nederlandse publiek?

C: Ja uiteraard.

I: En waarom denk je dat Hollywoodfilms het zo goed doen in Nederland?

C: Mensen zijn het gewend. Het is een bepaalde manier van een verhaal vertellen wat Hollywood heeft dat de mensen aanspreekt. En dat is niet alleen in Nederland eigenlijk. Maar het trekt hun gewoon aan. En de *special effects* zijn gewoon geweldig. Als je een film kijkt zoals *Avatar*. Nou dan kijk je je ogen uit. Het is gewoon prachtig wat zij met een film kunnen doen.

I: Kan Bollywood dat dan niet?

C: Ze zijn er mee bezig, maar soms zie je dat het wel weer goed is gedaan maar dan weet je dat er een Amerikaans bedrijf achter zit. En soms dan in andere films dan denk je echt dat had wel beter gekund. Dus ze zijn er mee bezig maar ik denk niet dat ze binnen een jaar het niveau van *Avatar* kunnen bereiken. Ja maar dat is ook onrealiseerbaar.

I: Maar ze lopen dan een beetje achter?

C: Qua techniek en qua productiewaarden wel. Ja dat wel.

I: Je zei net al een beetje over *Slumdog Millionaire* dat daardoor wel bekendheid is gekomen voor Bollywoodfilm. Heb je zelf de film gezien?

C: Ja.

I: Kan je heel kort vertellen waar die over ging?

C: *Slumdog Millionaire* gaat over een jongen die opgroeit in een van de grootste krottenwijken in Mumbai. En hij wordt na een aantal rellen tussen Hindoes en Moslims rennen hij en zijn broertje weg. En hij groeit gewoon op met zoveel leed, zijn broer slaat hem in elkaar. Het is eigenlijk gewoon een film van een *rags to richest* story. Dus iemand die van een niksnuut opgegroeid en eigenlijk een baan als, hij serveert thee in een kantoor. En per ongeluk meldt hij zich aan bij *Who wants to be a millionaire*. En hij komt in de show terecht en in de show worden allemaal vragen gesteld. En die vragen houden allemaal verband met zijn leven en wat hij heeft meegemaakt. Dus op dat moment wordt hij miljonair. Als hij de laatste vraag heeft beantwoord is er dus gewoon een jongen uit de krottenwijk, waarvan iedereen denkt van 'ach die weet toch niks' wordt miljonair. En dan loopt hij zijn leven door want de politie verdenkt hem van fraude. En dan loopt hij zijn leven door en dan legt hij uit hoe elke vraag verband houdt met zijn leven. En het is eigenlijk gewoon een

Bollywoodfilm, het is ook gebaseerd op een boek van een Indiase schrijver. Maar het is met een Westerse blik gemaakt.

I: Dus met een Westerse blik. Maar zou je het kunnen omschrijven als een typische Bollywoodfilm?

C: Het heeft liefde, het heeft drama, het heeft entertainment. Ja. Het zou gewoon een Bollywoodfilm kunnen zijn.

I: Maar dat is het niet?

C: Nee dat is het niet.

I: Wat is het voor film?

C: Het is gewoon India vanuit de Westerse ogen. En ik denk ook dat dat de film anders maakt dan andere Bollywoodfilms. Want als een Indiase filmmaker deze film zou hebben gemaakt zou hij niet zo veel aandacht krijgen. Ook al zou hij op dezelfde manier zijn gemaakt, hij zou niet zo veel aandacht krijgen.

I: Waarom heeft hij dan wel zoveel aandacht gehad?

C: Danny Boyle, de film, Hollywood en het is in het Engels.

I: En dat zijn elementen die een typische Bollywoodfilm mist?

C: Ja. De film is in het Engels. Dus wat ik al zeg het Hindi is dan toch een soort barrière.

I: Maar er zitten wel stukjes Hindi in.

C: Ja maar het is wel zo dat meer dan 80% van die film in het Engels is en dan is het zo dat het voor een Westering makkelijker instapbaar is. En als de film alom geprezen wordt en het heeft Danny Boyle aan het stuur dan is het toch meer van 'hé kijk, deze film wil ik zien'.

I: Dus dat heeft het zo succesvol gemaakt?

C: Ja dat denk ik wel. En voor de rest het heeft wel de typische Bollywood elementen gebruikt.

I: Zoals?

C: Zang en dans, entertainment, drama, liefde. De hoofdpersoon is ook opzoek naar zijn *childhood friend* waarop hij heel erg verliefd was. Dat zijn wel vaak dingen die je in films terug ziet komen.

I: In Bollywoodfilms?

C: Ja, in Bollywoodfilms.

I: Wat vond je zelf van de film?

C: Ik vond het een goede film: hij is goed gemaakt, zit goed in elkaar, verhaal is goed.

I: Zag je elementen van de Hindoestaanse cultuur erin terug en wat waren die?

C: Je ziet ze er wel in terugkomen: godsdienst, cultuurverschillen tussen Hindoes en Moslims, gewoon de manier van leven eigenlijk ook. Hoewel de focus ligt op de mensen in de sloppenwijken zie je wel dat ze ze nog vasthouden aan hun cultuur.

I: En waaraan zie je dat?

C: Je ziet dans, zang. In het begin zie je een heel klein stukje, misschien niet eens tien seconden. Dan zie je een jongen verkleed staan als Ram, en Ram is een mythologische god. En als hij daar dan verkleed staat als Ram alsof hij klaar om het toneel op te gaan. Alsof hij deelneemt aan een of ander toneelstuk. En dat soort dingen zie je dan wel weer terug komen.

I: En dat is heel herkenbaar vanuit jouw cultuur?

C: Ja dat is heel herkenbaar voor mij.

I: Zou een Westerling dat ook zo zien?

C: Nee want als de uitleg van de quizvraag er niet bij zou zijn geweest dan zou een Westerling dat niet herkennen. Dus ik denk dat er ook wel wat meer uitleg nodig is over de Indiase cultuur. En niet alleen...

I: Maar de film is juist wel heel erg populair geweest in het Westen...

C: Ja, omdat die uitleg er was. Want er was een vraag want houdt God Ram vast in zijn rechterhand. En als je dan die vraag ziet dan zie je die jongen terugdenken naar de tijd dat hij klein was en die jongen zag die verkleed was als Ram. Dan zie je hem terugdenken van wat had hij vast in zijn rechterhand. En dan weet een Westerling van dat was Ram en dat was een God en hij had dit vast in zijn rechterarm. En dan is de link gemaakt.

I: Dus die link mist er in een Bollywoodfilm?

C: Ik denk dat dat cultuur belemmering is inderdaad. Dat de cultuur niet bekend is en als hij ook niet uitgelegd wordt dan is dat gewoon wel jammer. Je hebt dus de hindoes en de Moslim, zowel de islam als religie, als de hindoe cultuur en het hindoeïsme moeten we uitgelegd worden. Toegelicht worden moet ik zeggen niet uitgelegd.

I: Maar in een film als *Slumdog Millionaire* zie je wel cultuur elementen terug?

C: Je ziet wel cultuurelementen terug. Uiteraard. Je kan geen film maken over India zonder de cultuur erin te verwerken. Je kan ook geen film maken over China zonder dat je de cultuur erin verwerkt. Er zijn gewoon elementen die terugkomen in de film. Maar het is hier gewoon toegelicht.

I: En dat moet vaker?

C: En dat maakt het gewoon makkelijker instapbaar. Ik denk niet dat die vraag er niet was geweest en de hoofdpersoon is een Moslim en hij ziet een jongen verkleed als Ram. Ik denk niet dat een Nederlander die link zou maken. Van 'ohw dat is Ram'. Een Hindoe maakt die link.

I: Omdat de toelichting...?

C: Ja precies. Omdat die vraag er is. En door die vraag krijg je uitleg over wie die ene jongen is en wie die andere jongen is. En als je dat ziet dan denk je 'dat is het'.

I: Draagt dat bij aan het succes?

C: Ja. Het is een hele makkelijke film. Het is makkelijk te volgen en dat draagt bij aan het succes ja.

I: Heb je *My name is Khan* gezien?

C: Ja.

I: Kan je kort vertellen waar die film over ging?

C: De film gaat over een autistische Moslim die vanuit India naar Amerika vertrekt en daar gaat wonen bij zijn broer. Hij wordt verliefd op een Hindoe, een alleenstaande moeder. En ze worden verliefd en ze trouwen. En dan gebeurt 9/11 en dan valt eigenlijk het hele plaatje in elkaar. Hoewel ze wel heel veel van elkaar houden. Haar zoon die heeft de naam Khan overgenomen van haar man en hij krijgt gewoon te maken met rellen, racisme, hij wordt in elkaar geslagen en krijgt een foto van Bin Laden in zijn kastje geduwd. En hij wordt aansprakelijk gehouden voor de Jihad, terwijl hij er eigenlijk helemaal niks mee te maken heeft. En op dat moment wordt haar zoon dus vermoord, in elkaar getrapt en hij overlijdt aan zijn verwondingen. En dan schuift zij de schuld op haar man af van 'jij bent een Moslim, jij hebt het gedaan, het is jouw schuld, als ik niet met je was getrouwd dan was dit nooit gebeurt, als ik niet verliefd op je was geworden dan was dit nooit gebeurt en donder op'. En autistische mensen nemen dingen heel erg letterlijk op. Dus hij vroeg 'als ik nu weg ga wanneer mag ik dan terugkomen?'. Dus toen zei zij van 'ga eerst maar iedereen hier vertellen dat je Moslim bent en dat je geen terrorist ben of nog beter, ga de president maar vertellen dat je Moslim bent maar geen terrorist bent'. En dat neemt hij heel erg letterlijk op. En dan zie je zijn reis door Amerika en naar de president om hem te vertellen dat hij wel Khan heeft maar dat hij geen terrorist is. En dan zie je zijn beeld van zijn acties, zijn liefde voor de mens, humaniteit. Ja humaniteit is toch wel een sleutelwoord van de film. Met humaniteit zie je toch wel dat er met liefde en humaniteit veel te overwinnen valt. En dat niet elke Moslim een terrorist is.

I: Dus er zit een boodschap achter de film?

C: Er zit een boodschap achter ja.

I: Komt dat vaker voor bij Bollywoodfilms een boodschap?

C: Ja in de meeste films eigenlijk wel. Sommigen zijn natuurlijk puur entertainment. Maar een film wordt natuurlijk niet gemaakt om een boodschap over te dragen denk ik. Het is gewoon mensen entertainen. Maar er zitten soms wel goede dingen in over liefde, over haat, verachting, de wereld redden en positief naar dingen proberen te kijken. Dat zijn toch wel terugkerende boodschappen.

I: Wat vond je van de film *My name is Khan*?

C: Ik vond het een geweldige film. Het was vooral omdat, het is anders.

I: Anders dan wat?

C: Anders dan een standaard Bollywoodfilm. Het wordt verteld vanuit de ogen van een autist. Autisme is ook een taboe onderwerp, mensen weten niet hoe ze met een autist om moeten

gaan. Als een kind autistisch is hebben ze het heel vaak niet door vaak. Je ziet in het begin ook dat de hoofdpersoon toen hij klein was. Zijn moeder wist niet dat hij autistisch was, zijn moeder wist dat hij anders was dan anderen maar ze wist niet dat dat autisme heette. Of wat dan ook. En dat ze met liefde een autistisch persoon ook bewust kan maken van zijn omgeving en bewust om dingen anders te zien. Dus het is gewoon een boodschap van hoe, nou ja een boodschap, meer van een autistisch persoon is niet anders. Dit zijn de symptomen van een autistisch persoon ook.

I: En dat sprak je aan?

C: Ja dat dat ook wordt meegenomen. Dat zie je niet vaak. En zulke taboe onderwerpen worden ook nauwelijks besproken.

I: Je vond dat mooi dat dat nu wel gebeurde?

C: Ja dat dat er in verwerkt was inderdaad. En ik denk niet dat heel veel mensen dat hebben gezien hoor. Het viel mij op. Want er was eerder een film over een autistisch persoon gemaakt maar daarin werd het minder toegelicht maar nu zag je een proces en dan weet je dat het over een autistisch persoon gaat.

I: Maar stel dat deze film werd gemaakt zonder een autistisch persoon maar voor de rest hetzelfde. Denk je dat het dan nog steeds...?

C: Het zou nog steeds een mooie film zijn maar ik denk dat het autisme een extra dimensie eraan gaf omdat een autist geen negativiteit kent of voelt. Een autistisch persoon kent gewoon geen emoties. Je ziet ook echt dat hij bereid is om iedereen te helpen en dat hij heel moeilijk zijn gevoelens te uiten maar dat hij probeert behulpzaam te zijn en zijn visie op zaken probeer te uiten vanuit zijn autisme. Dan merk je dat zij een hele andere kijk op de wereld hebben dan een 'normaal' persoon. Je zou, als 'normaal' persoon hebben dat als iemand mij slaat dan sla ik terug. Maar dat is idee is er bij een autistisch persoon niet.

I: Dus dat is wel echt de dimensie dat het extra maakt?

C: Ja en denk ik ook dat de boodschap van humaniteit daarmee sterker overkomt. Want als je gewoon een 'normaal' persoon hebt ja dan leuk maar ik denk dat dat de reactie zou zijn geweest. Maar nu vanuit een autistisch oogpunt is het toch anders. Dus van misschien meer humaniteit in de wereld zou wel aardig zijn.

I: Het zet je dus wel aan het denken?

C: Het zet je wel meer aan het denken dat de liefde van zo'n persoon toch de haatgevoelens overwint. Want je ziet ook dus dat die vrouw van hem hem uit het huis heeft gezet. Dat zij nu heel hatelijk is na de dood van haar zoon. Heel begrijpelijk natuurlijk. En dan zie je hem van ik wil de wereld vertellen dat mijn naam Khan is en geen terrorist ben en mijn zoon ook geen terrorist is. En toen is hij vermoord. En dan zie je toch twee hele andere reacties op het overlijden van een zoon.

I: Dat is het mooie eraan?

C: Ja dat is het mooie eraan.

I: Beschouw je de film als een typische Bollywoodfilm?

C: Het is wel gewoon een typische Bollywoodfilm ja.

I: Waarin zie je dat?

C: Het is niet perse zang en dans trouwens. Maar de manier waarop de liefde tussen de twee bloeit. Het is gewoon een liefdes verhaal. Veel Bollywoodfilms zijn *lovestories*. Maar dit is er ook een van maar dan met net een andere kijk op zaken.

I: Je kan het wel bestempelen als een typische Bollywoodfilm?

C: Ja, je kan het wel bestempelen als een typische Bollywoodfilm. Het heeft liedjes, gevoelens worden geuit in songs, er wordt alleen niet gesprongen en van alles. Je ziet ook een huwelijksceremonie. Dus dat soort dingen zie je er wel in terug.

I: Zitten er ook culturele elementen in?

C: Ja. Zowel vanuit de Hindoe cultuur als de Moslim cultuur. Het gaat toch om 9/11. En je ziet heel veel, nou ja heel veel, je ziet een aantal verzen genoemd uit de koran die verband houden met humaniteit. Je ziet de Hindoe cultuur. Je ziet bijvoorbeeld... het is een Hindoe die met een Moslim trouwt en de zoon neemt de naam van de Moslim over. En op een gegeven moment zie je een scene waarin zij klaar is met haar gebedsritueel en dan heb je passaat, een offer, een zoetheid dat je na een gebed aan iedereen uitdeelt in huis. Wat zij dan doet, dus ze heeft het gebedsritueel afgerond, ze gaat dan naar haar zoon toe en die geeft ze een passaat, en die eet het. Vervolgens zie je die Moslim man dat hij klaar is met zijn gebedsritueel en dan kijkt hij of zijn vrouw weg is en dan doet hij zijn ritueel bij die jongen. Dus van beide kanten wordt die jongen religieus beïnvloed. Dus dat is wel een hele mooie scene. Het komt wel heel vluchtig in de film voor.

I: Denk je dat deze film zoals hij is succesvol kan zijn in de Westerse wereld?

C: Dat denk ik wel ja. Hij was wat aan de lange kant. Ik denk trouwens dat dat ook een van de verschillen was, Bollywoodfilms zijn vaak lang. Maar hij wordt voor de Westerse wereld wordt er nu een nieuwe versie uitgebracht die twee uur duurt. Hij wordt gewoon geknipt. Ik denk dat dat wel de aandacht zou trekken. Ze zijn nu heel erg bezig met de promotie van de film in Amerika, ze zullen de film in verschillende talen gaan uitbrengen waaronder in het Turks en in het Duits. En dat gebeurt tussen april en juni komen die films uit.

I: Dus de stap van zeg maar het Oosten naar het Westen is wel gemaakt?

C: Dat is wel gemaakt ja.

I: Hij wordt dan dus wel aangepast?

C: Hij wordt aangepast qua lengte inderdaad.

I: Voor de rest is het dezelfde film?

C: Voor de rest is het dezelfde film ja. De lengte dat is wel een kenmerk van een Bollywoodfilm...

I: Hoe lang duurt een Bollywoodfilm ongeveer?

C: Tweeënhalf uur. Soms drie uur. Ik ken ook wel een film van vier uur. Maar ja *Lord of the Rings* duurde ook drie uur en daar werd niemand moe van. Dus als het een goed verhaal is denk ik niet dat de lengte echt uitmaakt. Het moet gewoon goed verteld worden, strak in elkaar zitten en dan gaat het publiek vanzelf wel naar de film toe. Zodra dat niet is en de film afzwakt houd het sowieso je aandacht niet vast of de film nou één uur duurt of drie uur duurt. Dan duurt hij gewoon lang.

I: Deze film kan het hebben?

C: Deze film kan het zeker hebben. En ik vraag me dan ook af welke scènes ze eruit gaan halen.

I: Hoe zou jij jezelf omschrijven? Zeg maar, wij houden er van om mensen in een hokje te plaatsen. Maar hoe zou jij jezelf omschrijven?

C: Ik ben opgevoed als een Hindoestaan in een Nederlandse cultuur. Dus op school merkte je wel ze is bruin, ze is anders. En dat was voor mij de eerste kennismaking van ik ben toch anders.

I: Groeide je op in een buurt waar veel donkere mensen zijn?

C: Nee. Ik ben opgegroeid in echt Nederlandse buurten. Dus dan merkte je wel dat je bruin bent en dat Nederlanders bruin proberen te worden. Dus dat is wel gewoon anders.

I: Je ouders zijn beide Hindoestaans?

C: Ja. En je merk ook wel dat de cultuur heel anders is, de Hindoestaanse. Als oudere mensen aan het praten zijn dan mag je er gewoon niet tussenkomen. In de Nederlandse cultuur, op school moet je gewoon je mond open doen tijdens discussies. Moet je gewoon met de leraar in discussie gaan. Dan leef je eigenlijk in twee culturen: thuis probeer je de regels na te gaan van je eigen cultuur, en zodra je een stap buiten de deur zet moet je je grote mond open trekken als het ware.

I: Dus er was eigenlijk een beetje een strijd tussen de twee culturen?

C: Vroeger wel ja, maar nu heb ik eigenlijk een beetje van 'lekker boeiend, ik ben wie ik ben en dat accepteer je maar'.

I: Wat voor soort tradities of andere elementen van de Hindoestaanse cultuur ben je echt bewust mee opgegroeid?

C: Mijn religie, huwelijksradities, het eten. Ja voornamelijk wel die dingen.

I: Ging je vaak naar de bioscoop, film kijken, musea, boeken lezen?

C: Vroeger was het echt.... Ik hield wel van lezen maar door school werd het je echt opgelegd je moet dit boek lezen. En ik hou er niet zo van als mensen me vertellen dat ik iets móet doen. En daardoor was ik niet meer echt aangetrokken tot het lezen. Ik lees nu ook gewoon en ik vind het hartstikke leuk.

I: Je kreeg het van school uit mee of van thuis uit mee?

C: Nee van huis uit. Mijn moeder vind het heel belangrijk dat je... Mijn moeder heeft me ook gewoon Nederlands opgevoed. Het is niet zo dat er thuis Hindoestaans werd gesproken en buiten de deur Nederlands. Nee het was gewoon Nederlands thuis. En mijn moeder zei ook van ik had nooit gedacht dat je Hindoestaans zou kunnen. Ik gaf namelijk altijd antwoord in het Nederlands. Ze was wel blij dat ik goed Nederlands kon omdat je groeit op in Nederland. Maar ik kan dus wel beide talen en daar is ze wel heel erg blij mee. En ze zei ook ik ben wel heel blij dat je de cultuur in stand houdt en niet afstoot.

I: Maar van huis uit bioscoopbezoekjes, dat soort dingen?

C: Lezen was heel belangrijk. Bioscoopbezoekjes deden we ook, vaak gingen we naar Amerikaanse film omdat Bollywoodfilm hier niet draaiden.

I: Je bent echt met twee culturen opgegroeid?

C: Ik ben echt met twee culturen opgegroeid ja. En thuis natuurlijk films kijken en video's huren. Dat gebeurde dan weer wel. En musea bezoek was alleen maar met school. Thuis lag meer de focus op school/studie.

I: Studie was heel belangrijk?

C: Ja, ja, mijn moeder vond het belangrijk dat mijn diploma..., dat ik gewoon een diploma zou hebben. Het verzekerde me van een opleiding en dat ik later geen problemen zou hebben met het zoeken van een baan enzo.

I: Het was dus wel echt belangrijk om je school af te maken?

C: Ja. Dat is ook echt wel iets van de Hindoestaanse cultuur volgens mij.

I: Zie je dat niet in de Westerse?

C: Ik heb wel gemaakt dat de Nederlanders in mijn klas veel makkelijker omgingen met huiswerk. Wij moesten echt vechten voor wat we wilden bereiken en dat is volgens mij wel echt cultuur. Dat krijg je niet gewoon mee, dat zit er gewoon in.

I: Je gaf aan het begin al aan dat je echt met de papelepel ingekregen kreeg van Bollywoodfilms. Heeft dat ook invloed gehad op de liefde ervoor? Stelt dat je niet zo was opgegroeid zou je dan alsnog deze films waarderen?

C: Ik kijk films uit alle culturen. Als ik niet met Bollywoodfilm was opgegroeid en ik zou nog steeds als filmgek door het leven gaan, dan zou ik ze wel kijken ja. Het is voor mij meer,... het is echt mijn ding ook. En door de films heb ik ook echt de taal goed onder de knie gekregen.

I: Ik kijk nog even wat ik nog mis...

C: Ik zit nog even te kijken over verschillen en/of overeenkomsten. Ik denk dat de verhaallijnen gewoon wel overeenkomen. De thema's. Want de taboe onderwerpen worden nu ook gewoon meegenomen. Je hebt nu de film *Love, Sex and Hoka*. Waar veel over gesproken wordt want het gaat toch over het taboe seks. En dat is nu een hele grote hit

onder de jongeren. En nu wordt er ook op de Indiase televisie gewoon discussies overgevoerd: seks voor het huwelijk, seks na het huwelijk.

I: Is dat alleen populair onder jongeren of ook onder oudere generatie?

C: Voornamelijk onder jongeren. Je hoort steeds meer jongeren over het onderwerp praten. Zij worden nu ook steeds meer bewust van soa's, aids enzo. Dat wordt met deze film meer onder de aandacht gebracht. En ik denk dat het bij de oudere generatie altijd een taboe blijft.

I: Vind jij dat de films een goed beeld weergeven van de Hindoestaanse cultuur?

C: Ik denk het wel. Ik herken heel veel elementen dus dan denk ik niet dat het een verkeerd beeld is. In India is het wel zo dat je in elke staat een andere manier heb van cultuur beleven. In elke staat wordt ook het huwelijk wel op een andere manier ... er zijn veel varianten. Je leert dus ook veel over de andere culturen in India. Maar het is nog steeds de Hindoe cultuur. Er zijn altijd standaard elementen die terugkomen.

I: Is het dan ook dat de beelden die in de films terugkomen echt is zoals het is?

C: Nou sommige dingen wel en andere dingen ook weer niet. De cultuur elementen blijven wel.

I: Over het algemeen geven ze dus wel een goed beeld en ook realistisch.

C: Ja.

-----EINDE INTERVIEW-----

Interview Ghezal – 12 april 2010

I: Kan je je nog herinneren hoe je met Bollywoodfilms in aanmerking kwam?

G: Ik kan het me niet echt herinneren want ik ben gewoon vanaf toen ik een baby was ermee opgegroeid. Ik kom uit Afghanistan en Afghanen zijn heel erg fan van Bollywood. Ik ben er echt mee opgegroeid. Dat is ook waarom ik Hindoestaans kan verstaan en praten een beetje. Ik ben er echt mee opgegroeid.

I: En keek je het dan thuis, met je gezin?

G: Ja, we keken thuis. Ik keek in ieder geval thuis en we kijken het nog steeds thuis, soms. Niet meer zoveel als vroeger. En mijn broers toen zij nog jong waren gingen vooral naar de bioscoop.

I: En ging je zelf ook naar de bioscoop?

G: Nee, ik was toen nog klein. Maar hier in Nederland ben ik wel een keer naar een Hindoestaanse film naar de bioscoop gegaan.

I: Dus meestal kijk je thuis?

G: Ja meestal kijken we thuis en dan huren we een film.

I: Dus dan huur je de film. En op internet? Kijk je ook films op internet?

G: Liedjes vooral luisteren, Bollywoodliedjes vooral. Maar niet dat ik een film ga kijken, een Westerse film soms. Maar ik houd er meer van om het op tv met mijn familie te kijken. Dat is veel gezelliger dan achter zo'n klein schermpje. We huren vooral films, bij Hindoestaanse videotheken gaan we dat dan huren. Maar de laatste tijd krijg je ook Bollywoodfilms in Nederlandse bioscopen dus ik zou het ook wel heel leuk vinden om nog een keer naar de bioscoop te gaan en hem daar te zien en daar te ervaren. Ik vind de films van tegenwoordig wat minder, er zit wat minder diepgang in en dan denk ik is het het wel waard om naar de bioscoop te gaan want je kunt het ook hier thuis kijken als je een film huurt.

I: Wat bedoel je met er zit nu minder diepgang in?

G: Het is,... vroeger zat er wel iets van familieverhaal of hoe je met familie om moet gaan. Er zat wel iets van de Hindoestaanse cultuur in. Maar nu is het vooral verwesterd. Het is heel erg... ja de meeste films waarvan ik tot nu de trailers enzo van heb gezien gaan vooral over bankroven en dat soort dingen en dan denk je dat is net een *Oceans Twelve or Eleven* die je dan ziet. Het zijn dan bijna allemaal kopieën van Hollywoodfilms die je dan ziet. En het is niet meer... er zit zeg maar niks meer Bollywood in. En dat vind ik wel jammer.

I: Is dat tegenwoordig bij alle Bollywoodfilms?

G: Er zijn er wel een paar die niet zo zijn. Bijvoorbeeld ik vind de films van Shah Rukh Khan nog wel,... ik bedoel, hij is nog wel van de oude generatie, van de jaren '90. En hij is nog wel, er zit nog wel iets Hindoestaans in. Hij probeert nog wel zijn cultuur denk ik wel Hindoestaanse cultuur erin te hebben. Maar hij wil ook dat het bereikbaar is voor het Westerse *audience*. Daarom kijk ik meer naar films van oude acteurs. En niet naar de jongere generatie. Er zijn wel wat films waarvan je denk hij acteert wel goed maar voor de rest... Ik heb al wel een paar maanden geen Bollywoodfilms gekeken omdat die mij niet echt aanspreken. Ik vond *My name is Khan* wel, die wilde ik wel zien alleen ik moet hem nog zien. Maar het verhaal sprak me wel aan, het gaat over een Hindoestaanse vrouw die getrouwd is met een Moslim man. En dat is nog wel een clash. Dat is wel typisch en ik had ook echt het gevoel dat het wel gebaseerd was op een echt gebeurt verhaal. Dus ik vond,... ja ik dacht dat is wel interessant om te zien. Ja want Bollywoodfilms worden niet altijd gebaseerd op iets dat echt gebeurt is.

I: Vond je dit juist interessant omdat het een waar gebeurt verhaal was?

G: Ja dat vond ik juist interessant omdat je ziet dat niet vaak in Bollywoodfilms. Dat zie ik vaak in Hollywoodfilms. En ik dacht misschien is het interessanter en hier wordt het bijvoorbeeld van een ander oogpunt bekeken. Misschien is de film ook wel serieuzer maar dat kan ik nu niet vertellen of dat ook zo was omdat ik hem nog niet heb gezien. Maar ik heb wel heel veel positieve reacties van mensen gezien en ik ben nu ook fan geworden van de Facebook site van *My name is Khan*. En heel veel mensen zeggen dat het anders is dan de Bollywoodfilms van tegenwoordig, die gaan alleen maar over actie en dat soort dingen en er

zitten heel veel bloot in. En dat is ook een ding dat mij minder naar Bollywoodfilms laat kijken, dat er meer bloot in.

I: Was dat eerst niet het geval?

G: Nee dat was eerder niet het geval. Het is na 2000 heb je steeds meer bloot. Vroeger was het wel..., je zag acteurs bijvoorbeeld niet zoenen, je zag bijvoorbeeld wel blote buik maar verder zag je eigenlijk niks bloots. Ik vind het soms zelfs wel veel erger dan in Hollywoodfilms. Vooral tijdens de dansliedjes zie je sommige dansers gewoon in hun bikini dansen terwijl dat vroeger gewoon onacceptabel was. Vroeger kon je wel met je ouders Bollywoodfilms kijken maar nu kan je dat gewoon niet meer omdat er gewoon zoveel bloot is. En ik vind dat wel jammer. Ik denk dat ze dat doen om meer Westers publiek aan te trekken, maar ja ik vind het een verkeerde manier om ook het Westerse publiek mee aan te trekken.

I: Stoor je je er ook aan?

G: Ja, het stoort me wel een beetje. Want vroeger keek ik,... bijvoorbeeld kon je makkelijker met kleine kinderen naar de film kijken maar nu kan dat niet. Nu moet je echt van doorspoelen of zoiets. Ik heb twee kleine nichtjes en met hun kijk ik soms ook tv, dus ook Bollywoodfilms. Vooral als we bij hun thuis zijn, zij hebben Hindoestaanse zenders. En dan kijken we soms naar zo'n zender en dan krijg je opeens zo'n plaatje en dan moet je het wel doorspoelen want die kinderen zijn nog veel te jong om dat te zien. Aan de ene kant vind ik dat wel jammer. Maar het is Bollywood en ze moeten wel veranderen en misschien is dit een manier voor hun om zich verder te ontwikkelen. Maar aan de andere kant denk ik dat ze, dat het ook, dat ze er mee op houden. Want als ze zien dat het niet werkt. Ik denk dat er wel genoeg Hindoestanen zijn die zich er ook aan storen en hun kritiek hierop geven.

I: Vind je dat het bloot in de films niet kan? Of dat het niet bij Bollywoodfilms hoort?

G: Ja ik vind het niet echt bij Bollywood passen. Ik vind, voor mijn gevoel ligt het Hindoestaanse cultuur heel erg dicht bij mijn eigen cultuur. Bijvoorbeeld je gaat niet zomaar, je moet niet te veel bloot dragen. En het is een soort van, ik heb een beetje het gevoel dat het zijn cultuur heeft verloren.

I: Wat je nu in de Bollywoodfilms ziet?

G: Ja het is, het heeft zijn traditionele wortels losgelaten om echt verder te komen.

I: Je zegt net de traditionele elementen zijn zeg maar verdwenen maar was eerder heel erg kenmerkend voor Bollywood?

G: Er zat bijvoorbeeld veel geloof in. Het Hindoestaanse geloof. Er was altijd iets van, als er een acteur was,... bijvoorbeeld iemand was slecht en die werd aan het eind weer goed. Dat had je altijd wel in een Bollywoodfilm. Nu heb ik dat niet meer. De slechterik blijft de slechterik. Wat wel realistisch is soms. Maar het blote vroeger lieten ze niet zien. Als er iets romantisch was tussen twee koppels dan lieten ze zeg maar niet zien dat ze zoenen ofzo. En nu laten ze dat gewoon zien, ze zoemen er zelf op in. Wat ik niet echt gepast vind eigenlijk.

I: Eerder was het dus typisch om dat niet te laten zien?

G: Ja. Bijvoorbeeld ze lieten alleen de achterkant van het hoofd zien, maar nu laten ze ook de lippen zien bijvoorbeeld.

I: Was het eerder *not done* om dat te doen.

G: Ja dat denk ik ook dat het *not done* was omdat het maatschappelijk niet echt acceptabel was maar ik weet niet hoe het in India zit of ze het daar wel accepteren. Maar in ieder geval in mijn gemeenschap kijken heel veel mensen... Er zijn heel veel mensen die minder Bollywoodfilms kijken met familie omdat het niet meer mogelijk is door al die blote scènes of overdreven seksuele uitingen die zichtbaar zijn in de films.

I: Kijk je nu zelf ook minder?

G: Ja . Vroeger keek ik bijvoorbeeld wel één keer per maand een film, of één keer per week zelfs. Maar nu kijk ik wel van een paar maanden of een paar jaar geen Bollywoodfilms. Ik mis het ook niet echt. Maar ik luister wel naar de liedjes. De liedjes die luister ik wel.

I: Maar het kijken naar de films is wel heel erg afgenomen?

G: Ja dat is echt heel erg afgenomen.

I: Is dat voornamelijk omdat er meer bloot in komt?

G: Niet alleen bloot, maar ik denk dat het ook komt omdat ik nu ik hier in Nederland woon ik kom ook meer Westerse dingen tegen en mijn manier van denken is ook verandert. Ik wil nu ook meer realistische dingen zijn en Bollywood is, zij maken veel niet-realistische films. En ik heb ook gemerkt dat als ik naar een Bollywoodfilm kijk, dan is het verhaal wel een beetje realistisch. Je kan wel iets terug vinden dat je bijvoorbeeld in jouw leven voorkomt, of een probleem dat wel in jouw leven past. Dus ik denk dat ja het ook meer daardoor komt, mijn manier van denken is verandert. En ook dat bloot. Maar ik vind ook dat sommige verhalen nergens over gaan. Ik hoef niet te zien hoe je een bank rooft. Ze maken meer puur entertainment, puur entertainment zonder inhoud.

I: En dat was eerder anders?

G: Vroeger kon je wel wat terugvinden, vroeger was het leuker. De liedjes waren ook leuker, wel diepgang. En nu is het meer een liedje van, ja waar gaat het liedje over. Dat heb ik ook gemerkt bij de liedjes. Want vroeger toen ik die liedjes luisterde bijvoorbeeld van de tijden jaren '70, '80, '90 zie je ook dat er puur Hindoestaanse taal werden gebruikt en ook veel moeilijkere woorden. En ook geen Engelse woorden, want nu gebruiken ze ook Engels in de liedjes. Ik denk dat het een beetje verwesterd is en dat ik daardoor niet meer, of minder kijk.

I: Dus het Westerse wat je nu een beetje terug ziet in de films dat spreekt jou minder aan dan de "originele" films.

G: Ja. Dat zie je ook in Hollywoodfilms. Want als een Hollywoodfilm veel beter is dan een Bollywoodfilm dat probeert Westers te zijn dan kun je net zo goed naar een Hollywoodfilm gaan kijken.

I: En wat vind je nog meer typische kenmerken van een Bollywoodfilm?

G: Kleding enzo. De kleding. In Hollywoodfilms daar zie je niet zo veel mooie make-up en dat soort dingen. Maar in Bollywoodfilms is echt de make-up heel erg mooi gemaakt. En de kledij, als je die ziet dat vind ik ook wel leuk om te zien. En ja,... het geloof. Dat ze soms het geloof laten zien. Of de clash tussen Moslims en Hindoestanen. Of hoe jongeren omgaan met de liefde bijvoorbeeld. De liefde is echt een Bollywood onderwerp vind ik. En respect voor ouderen dat vind ik ook echt een onderwerp voor Bollywood.

I: Is dat echt iets cultureels, dat respect hebben voor ouderen? Is dat bijvoorbeeld ook de Hindoestaanse of Indiase cultuur?

G: Ja ik denk van wel. Tenminste in mijn cultuur moet je respect hebben voor ouderen. En dat zie ik ook terug in de oudere Bollywoodfilm, minder in de nieuwere. Maar in de oudere Bollywoodfilms zag je dat wel en het was ook wel leuk om dat terug te zien want dan zie je hoe belangrijk je ouders voor je zijn bijvoorbeeld want ze laten wel zien hoe belangrijk je ouders zijn voor je.

I: Kan je jezelf ook herkennen in de Bollywoodfilms?

G: Vroeger wel. Maar nu niet. Vroeger bijvoorbeeld als je de jongeren zag in een film van Shah Rukh Khan en Kajol, dan zag je een meisje die is al verloofd met een jongen uit India die ze nog nooit heeft gezien. Maar ze vind dat eigenlijk niet kunnen omdat ze zelf zeg maar in Europa is opgegroeid. Ze heeft een soort clash met haar cultuur en de Westerse cultuur. Dat zie ik ook wel terug. Want dat heb ik ook. Ik heb problemen om mijn eigen cultuur met de Nederlandse cultuur een beetje,... alles moeten samengaan maar soms wil dat niet.

I: Een beetje tegenstrijdig?

G: Ja soms is het een beetje tegenstrijdig of je kan bijvoorbeeld iets wat heel normaal is in de Nederlandse cultuur moeilijk uitleggen aan je ouders. Bijvoorbeeld mag ik dit wel of niet. Want zij kunnen dat bijvoorbeeld niet begrijpen en ze snappen het ook niet. Dat soort dingen, dat herken je wel. En dan wordt je wel blij om dat te zien. Dan denk je niet iedereen heeft hetzelfde probleem. Of het is een moment van dat heb ik ook.

I: Dus je kan je wel herkennen in sommige situaties.

G: Ja, in sommige situaties.

I: Herken je ook culturele aspecten uit Bollywoodfilms die in jouw eigen gemeenschap terugkomen?

G: Ja. Bijvoorbeeld voor het huwelijk mag je geen, moet je maagd zijn dat soort dingen. En eigenlijk vind ik de cultuur heel erg op elkaar lijken. Geloof is heel belangrijk zoals ik zei. De ouders, dus respect voor ouders. En feestdagen zijn belangrijk. Dat heb je ook in de Hindoestaanse cultuur. Bijvoorbeeld als het Holy is, dat zie je ook in de film. Als het tijd van Holy is dan wordt dat wel getoond in de film. Dat zie je ook in de cultuur, belangrijke feestdagen worden ook uitbundig gevierd en dat zie je ook in de Bollywoodfilm.

I: En dat is ook belangrijk in jouw eigen cultuur?

G: Ja. Als er een belangrijke feestdag is dan wordt dat wel heel uitgebreid gevierd. Verder het aspect taal. Ik denk dat taal wel belangrijk is. In Bollywoodfilms gebruiken ze wel de Hindoestaanse taal voor liedjes. Ze praten wel veel Engels maar de liedjes die zijn wel Hindoestaans. En dat is ook in mijn cultuur belangrijk dat de taal, ja taal is belangrijk. Vooral als je twee talen hebt in je cultuur. In mijn land daar heb je twee talen en de ene taal wordt belangrijker gezien als de andere. En dat zie je ook wel want in India worden ook veel meer talen gesproken. Maar vooral religie. Dat is het belangrijkste. Wat ik zei dat belangrijk wordt beschouwd in beide cultuur.

I: Helemaal in het begin zei je dat je je had aangemeld voor de Facebook van *My name is Khan*. Waarom heb je dat gedaan?

G: Ik dacht,... ik ben een Shah Rukh Khan fan en dus ik dacht ik wil weten voordat ik de film zie wil ik de reacties zien en kijken. Ik vond die film, het verhaal sprak me heel erg aan en daarom wilde ik er wel lid van worden. Het was een van de weinige Bollywoodfilms in een lange tijd dat ik qua, dat mij heel erg aansprak qua verhaal. Dus ik dacht ik meld me gewoon aan en misschien kom ik wel allemaal nieuwtjes tegen enzo.

I: Meer voor informatie?

G: Ja.

I: Heb je dan ook contact met andere fans?

G: Ik houd me er niet super mee bezig maar ik zie wel dat mensen, ik lees soms wel reacties van andere mensen wat ze ervan vinden. Maar ik heb zelf geen reactie gezet. Wel een paar foto's of een liedje heb ik wel als 'leuk' aangeduid. Van dat vind ik ook leuk. Maar ik ben niet heel erg actief bezig.

I: Meer om informatie in te winnen dan actief informatie te zetten?

G: Ja.

I: Zeg je zelf ook informatie erop?

G: Nee, ik kijk alleen maar. Het enige dat ik heb gedaan is dat ik via dat erachter ben gekomen dat Shah Rukh Khan ook Twitter had en toen heb ik ook toegevoegd aan mijn Twitter. Want ik ben heel erg fan van hem en ik wil weten wat hij nu doet. Want hij is, eerst was hij acteur, en nu is hij heel erg bezig met zijn eigen bedrijfje en dat soort dingen. En ik wil ook zelf een keer naar India gaan en eigenlijk wil ik wel weten waar ze gaan en wat hij doet. Ik wil weten waar hij gaat ...

I: Je zou hem wel een keer willen ontmoeten?

G: Ja dat.

I: Je bent echt fan van hem?

G: Ja. Als acteur vind ik hem goed maar als persoon zou ik hem wel helemaal willen bekritisieren.

I: Heb je ook posters van hem?

G: Ik heb, maar ik hang ze niet op. Vroeger had ik dat wel maar ik hang ze niet op omdat ik dat te druk vind op mijn kamer.

I: Ben je alleen van hem fan?

G: Hem en Kajol. Dat zijn echt de eerste film die mij aansprak en zij werkten daar in. En ik vind hen ook de beste acteurs. De rest vind ik minder. En ik vind Madiri Durih ook heel goed want zij doet heel erg aan klassieke dans en dat vind ik ook heel belangrijk.

I: Dus jij vind bij haar juist heel mooi die traditionele dans?

G: Ja. Ik vind traditionele dans en... Ik ben voor als je de traditie laat zien dan vind ik het heel mooi. Want ik ben heel erg geïnteresseerd in tradities en als iemand dat heel mooi laat zien dan vind ik dat ook leuk om te zien. Je eigen wortels behouden enzo.

I: Dat vind je wel heel belangrijk?

G: Ja. Dan spreekt het mij ook meer aan. En voel ik me ook meer aangetrokken om te kijken. Dat is echt iets waarbij ik aangetrokken wordt want je kunt ook dingen van een ander punt zien.

I: Je zei net dat je ook Twitter doet, ben je ook actief op andere websites of fora over Bollywood?

G: Ik zag via een docent dat er ook een Bollywood Facebook is dus toen heb ik dat ook aangekruist als fan. Dan ben ik ook een beetje op de hoogte van de nieuwste films. En ik ben ook op Hyves maar niet meer zo veel als vroeger. Nu doe ik vooral Twitter en Facebook.

I: En dat is vooral voor informatie?

G: Ja vooral voor informatie. Het is vooral echt om te kijken hoe die industrie zich ontwikkeld en of er nieuwe films zijn en dan kan ik op tijd naar de bioscoop gaan. En hoe het zich ontwikkeld en of er ook nieuwe acteurs zijn en dat soort. Ik bijvoorbeeld nu geen nieuwe Bollywoodacteurs, ook omdat ik ze minder interessant vind, ik ben een beetje blijven hangen in de jaren '90.

I: Ga je ook naar evenementen?

G: Ik ben wel naar Hindoestaanse evenementen gegaan een paar jaar geleden. Er waren concerten, van Hindoestaanse muziek, en ... het was een Hindoestaans evenementen. Ik vind het wel leuk om te gaan. Ik wilde ook naar de *IVA Awards* gaan toen het in Nederland was maar ik ben niet gegaan want de kaartjes waren best wel duur. En ik dacht de acteurs komen daar maar ze kunnen zelf niet zingen, ze gaan alleen dansen zeg maar. Maar ik heb het wel een beetje gevolgd via tv en ik heb filmpjes opgezocht op internet dat wel. Ik zou wel een keer naar een Bollywood concert willen gaan, dat zou me wel leuk lijken.

I: En heb je ook contact met andere fans?

G: Bollywoodfans,... vroeger had ik wel een vriendin die fan was. Maar nu heb ik minder contact. Alleen op Facebook zie ik wel wat zij doen. Maar niet actief contact. Ik reageer niet op hun berichten.

I: Wat spreekt je zo aan aan de films? Je zei net al een beetje de tradities en de cultuur...

G: Het is ook een beetje omdat het anders is dan Hollywood. Dan kan je je ook echt lekker ontspannen want dan komt er zo'n liedje. Liedjes zijn ook wel leuk. Het is heel anders en het is, ik vind het gezelliger. Een Bollywoodfilm is op de een of andere manier gezelliger, er zit meer kleur in. Soms vind ik er zit wel een beetje inhoud in, er zit inhoud in maar soms wordt het wel op een leukere manier naar je gebracht vind ik.

I: En wat is het dan wat het leuker maakt?

G: De liedjes. De kledij vind ik ook wel leuk. Maar het zijn echt de liedjes die me aanspreken. En misschien ook omdat het ook vanaf mijn eigen cultuur is. Ik kan me wel inleven in bepaalde dingen. De culturen liggen dicht bij elkaar. Daardoor wordt je aangetrokken om het te gaan kijken.

I: Je zegt dus de cultuur ligt dicht bij elkaar, voel ik me meer aangetrokken daartoe. Kijk je ook Hollywoodfilms?

G: Ja.

I: Waarom kijk je die?

G: Omdat die weer anders zijn dan Bollywood. Daar kijk ik dan naar omdat ik het heel mooi vind hoe zij die film maken. Zij hebben mooie *special effects* en de verhalen hebben meer diepgang. Je wordt aan het denken gezet. En dat wordt je niet bij een Bollywoodfilm, dan dat is veel makkelijker daar hoef ik niet zo bij na te denken. Daar weet je aan het begin al hoe het verhaal afloopt. Maar bij Hollywood daar heb je dat niet daar moet je wel echt de verhaallijn volgen om te weten hoe het afloopt. Je moet wel nadenken. Soms kom je echt, soms kan het in een keer veranderen.

I: Zijn er volgens jou ook verschillen?

G: Dat voorspellende is echt een groot verschil. En ik vind dat Bollywoodfilms, er wordt niet zo... als er *special effects* zijn dan die niet zo van goede kwaliteit. En Hollywood is meer goede kwaliteit, ze zijn zeg maar... Bollywood loopt een beetje achter qua technologie. En de liedjes die zie je niet in Hollywoodfilms. De laatste tijd zie je wel musicalfilms en films waarin ze een liedje doen maar... Het is ook, ik vind vooral hoe de films worden gemaakt is heel anders.

I: Wat is dan het verschil?

G: Hoe, ik vind Hollywoodfilms, er wordt veel serieuzer mee om gegaan vind ik. Het wordt ook, omdat de verhaallijn ook zo serieus zijn. En ze proberen meestal ook zo realistisch mogelijk te zijn. En dat heb je niet in Bollywood.

I: Is Bollywood niet zo realistisch?

G: Niet altijd. Zeg maar, Bollywoodfilms zijn toch echt meer entertainment soms. En Hollywood heeft ook veel entertainment en niet realistische dingen maar daar zie je wel het verschil tussen als die genres. En dat zie je in Bollywood niet. Soms proberen ze serieus te zijn maar op de een of andere manier... Als ze serieus willen zijn nemen ze meer de Westerse manier van film maken, maar op de een of andere manier verpesten ze dat omdat ze dan weer terugvallen op liedjes en wegdromen. Dat is wel, ik denk wel dat ze daarmee worstelen. Want als ze serieus willen zijn dan denken ze dat ze de Westerse manier over moeten nemen van film maken en meer realistische inhoud te maken. Maar als ze dat niet doen dan is het meer entertainment. Dat vind ik wel,... dat is wat ik zie soms.

I: Dus Hollywood is wat meer realistischer en Bollywood is toch wat meer dromeriger en qua kwaliteit en *special effects* loopt het gewoon achter op Hollywood.

G: Ja. En de genres worden soms wel door elkaar gehaald. Komedie. Soms mixen ze wel komedie met serieusheid. Dat is denk ik wel iets typisch Bollywood dat ze dat doen.

I: Het is niet alleen actie bijvoorbeeld?

G: Nee want er moet altijd wel een liefdesverhaal inzitten. Anders is het echt geen Bollywoodfilm meer. Dat zie je ook in de films, er komt een nieuwe film over bankroven en daar zit ook een liefdesverhaal in. En dat heb je bij Hollywood bijvoorbeeld niet. Dan is het echt serieus over hoe je een bank beroofd en dan komt er echt totaal geen liefde in.

I: En bij Bollywood zit er altijd wel een liefdesverhaal in?

G: Ja.

I: Heeft het kijken naar Bollywoodfilms jouw ideeën over India en de Hindoestaanse cultuur beïnvloed?

G: Ik denk dat het onbewust wel beïnvloed heeft want ze laten alleen de positieve kanten van India zien en niet echt de slechte kanten. Bijvoorbeeld de sloppenwijken enzo dat laten ze niet zien. Alleen in een paar films.

I: En op welke manier heeft het je dan beïnvloed?

G: Als ik aan India denk, of als ik Bollywood hoor, dan is het eerste waar ik aan moet denken de mooie, de positieve dingen.

I: Zoals? Waar denk je dan aan?

G: Dan denk ik aan de mooie gebouwen van de Taj Mahal, dan denk je aan de mooie huizen, de rijke wijken en mooie natuur plekken. Maar je vergeet de krottenwijken, je vergeet de armoede.

I: Vind je dat jammer dat je het niet ziet? Mis je dat?

G: Ik mis het niet echt, nee. Ik mis het niet maar het zou wel leuk zijn als ze dat in een film zouden laten zien. Je zag dat wel in *Slumdog Millionaire*, maar dat is niet echt een Bollywoodfilm omdat het door een Amerikaan werd gemaakt. En in oude Bollywoodfilms laten ze wel het verschil tussen arm en rijk zien. Dat vind ik wel mooi, ze zijn er wel mee

bezig. Tegenwoordig doen ze dat niet meer, ze laten steeds meer het leven van de Hindoestanen in de Westerse wereld zien. Hoe leuk ze het hebben, dat ze allemaal een bedrijf hebben. Maar dat klopt niet, want niet elke Hindoestaan heeft hier een succesvol bedrijf.

I: Het geeft een eenzijdig beeld?

G: Ja van de Hindoestanen die hier wonen.

I: Wat vind je van de cultuur die gepresenteerd wordt in Bollywoodfilms?

G: Ik denk dat ze, tegenwoordig presenteren ze niet meer echt een cultuur. Ze laten... ze proberen nu ... ze presenteren niet meer hun eigen cultuur vind ik. Ze presenteren meer het Westerse cultuur.

I: Je vind de films heel erg verwesterd?

G: Ja. Ik vind ze echt verwesterd.

I: Waarin zie je dat? Wat zijn de Westerse elementen die ze laten zien?

G: Ze laten heel veel disco's zien. Het lijkt wel alsof ze het normaal beschouwen. Ze laten zeg maar heel veel jongeren zien die naar de disco's gaan. Maar ik weet niet of dat in India ook zo is. Kleding bijvoorbeeld de acteurs dragen alleen tijdens feestdagen Hindoestaanse kledij. Of het eten, ze eten meestal bij de *McDonalds*. Ze laten echt veel meer clubs zien dan echt thuis met familie of vrienden. Het is echt,... ze laten vooral het leven dat de mensen hier leiden en dan zetten ze Hindoestaanse acteurs in.

I: Dus ze nemen een Westers plaatje en dat laten ze spelen door Hindoestaanse acteurs?

G: Ja. Dat is wat ze eigenlijk doen. Het studentenleven dat de Westerse student leiden dat laten ze zien. Elke avond uitgaan.

I: En dat is niet een realistisch beeld? Dat is niet hoe ze in India leven?

G: Misschien is het niet gewoon voor ze, niet voor ze allemaal. Maar ik denk dat Hindoestaanse jongeren van India hier komen dat ze denken dat doen ze in de film laat ik dat ook maar uitproberen nu ik hier in het Westen ben.

I: Dus de Hindoestanen in het Westen, niet in India zelf?

G: Ja dat is meer een beeld van de Hindoestanen in het Westen. Maar ik denk niet dat alle Hindoestanen in het Westen zo zijn. Er zijn ook wel Hindoestanen die streng zijn en die houden zich nog wel... Wat ik merk in mijn eigen cultuur van de Afghanen die hiernaar toe komen die blijven vooral hun eigen cultuur volgen, die behouden het. Maar in het eigen land veranderd het juist. Ik denk dat dat ook bij de Hindoestanen is. Want,... ja dat zie ik ook op de Nederlandse zender daar heb je ook een programma voor Hindoestanen. En dan zie je ook dat zij heel erg bezig zijn met het geloof en dat zij passen alle stappen toe die bijvoorbeeld bij een huwelijk passen. Dus ik denk dat het misschien,... het is niet super realistisch maar misschien voor een gedeelte van het volk wel.

I: Hoe populair denk je dat Bollywoodfilm wereldwijd zijn?

G: Ik denk dat ze veel populairder zijn geworden sinds 2000. Want sinds 2000 zie ik ook steeds meer Nederlandse mensen die fan worden van Bollywoodfilms. Ik zie echt,... vroeger was het bijvoorbeeld echt alleen Afghanen of allochtonen. Maar nu zijn het ook autochtonen, Amerikanen of Engelsen die gewoon naar zo'n Bollywoodfilm gaan.

I: Dus de populariteit is volgens jou echt toegenomen op wereldschaal?

G: Ja.

I: Wat voor groep mensen trekt de film aan denk je wereldwijd gezien?

G: Ik denk vooral, ... misschien vooral... ik weet niet... jongeren misschien...

I: Van alle culturen?

G: Van alle culturen denk ik. Ik denk dat ze zich daar wel op richten. Want de films die ze nu maken zijn echt wel met onderwerpen voor de jeugd: een motor hebben, bankroven of een race houden. Dat zijn echt dingen voor jongeren. Ik denk dat het vooral jongeren zijn.

I: Maar de cultuur maakt niet uit?

G: De cultuur maakt denk ik niet uit. Want ze nemen... ze proberen denk ik echt nu globaal populair te worden. En daarom nemen ze ook onderwerpen die globaal aanspreken.

I: Is de populariteit van Bollywood te vergelijken met die van Hollywood wereldwijd?

G: Ik denk dat Hollywood nog steeds populairder is. Want Hollywood,... Bollywood trekt de laatste tijd veel mensen aan. De laatste tien jaar vooral is het heel erg populair geworden in alle werelddelen. Maar Hollywood is altijd al populair in alle werelddelen. Bollywood probeert nu echt in de strijd met Hollywood echt beter te worden. Wat ik wel grappig vind is dat Hollywood brengt veel minder films uit dan Bollywood maar zij zijn wel populairder. Ik denk dat dat ook een beetje de verklaring is... want als je kijkt naar de inhoud van Hollywoodfilm en van de inhoud van Bollywoodfilm. Er wordt veel meer geld aan uitgegeven en er zit veel meer inhoud in zo'n Hollywoodfilm. Er is echt... de kleine details daar wordt zelfs over nagedacht en dat zie je veel minder in Bollywood.

I: Dus de details en de inhoud is dat volgens jou de reden van de populariteit van Hollywood? Waarom is Hollywood zo populair?

G: Ja dat denk ik ook de details. Bijvoorbeeld over Avatar toen die uitkwam hadden ze het echt over de *special effects*, over de kleine dingetjes. Daar wordt echt op gelet in Hollywood. En in Bollywood deden ze dat vroeger niet maar ik denk dat ze daar nu wel meer op letten. Want vroeger kon ik heel erg makkelijk een fout ontdekken, bijvoorbeeld de ene keer loopt een acteur met... een arm zou er niet moeten zijn maar dan zie je gewoon die arm onder de kleding. En dat zie je nu niet. Ik denk wel dat ze zulk soort foutjes willen voorkomen en daardoor meer populariteit te krijgen. Ze proberen echt de kwaliteit beter te laten worden want ze hebben ook van die... Ik zag een paar maanden geleden een liedje, een film, een trailer in ieder geval en daarin probeerden ze echt de *Matrix' special effects* na te doen.

I: Imitteert Bollywood dan ook een beetje de Hollywood populariteit?

G: Misschien. Ik denk dat ze wel net zo populair willen worden door dezelfde stappen toe te passen alleen ze willen het op een eigen manier doen en ook hun eigen manier ontdekken. Ze hebben bijvoorbeeld de film *Black*, dat is een Engelse of Amerikaanse film. En dat hebben ze weer nagemaakt in Bollywood. Ze hebben wel een eigen... ze hebben er wel iets Bollywood aan toegevoegd als liedjes enzo. Dus ze proberen wel populair te worden door een eigen stempel erop te drukken. Anders kom je ook niet verder.

I: Maar ze gebruiken dus wel, in dit geval een concept, en dat vormen ze om naar iets Bollywoods, iets eigens. Gebeurt dat vaak? Of vaker?

G: Vaker wel. Het gebeurt wel vaker. Want soms als ik films zie dan zeg ik dat komt heel erg voor. Als je dan een Hollywoodfilm terug hebt gezien dan zie je het daar terug. En soms loopt het heel erg over dan weet je niet meer welke industrie het nou eerder heeft gemaakt of gedaan. Bijvoorbeeld Charlie Chaplin is echt overgenomen van Hollywood. Want in Kapoor zag je echt die acteur lopen in Charlie Chaplin kleding. Dus je ziet dat echt wel terug dat ze dat overnemen.

I: We hadden het er net al over, *Slumdog Millionaire*. Heb je die film gezien?

G: Ja ik heb hem twee keer gezien.

I: Kan je kort vertellen waar hij over gaat?

G: Over een jongen die via,... die doet mee aan het Weekend Millionaire om zijn vriendin te vinden. Eigenlijk zodat zij hem ziet en weet dat hij nog om haar geeft en zodat hij haar kan helpen. Zodat zij weer terugkomt naar hem. Hij wil gewoon duidelijk maken van ik houd van je en kom uit dat rotwereldje waarin ze zit om weer een normaal en gelukkig leventje te leiden.

I: Je hebt hem twee keer gezien, dus je vond het een leuke film denk ik. Wat vond je er zo leuk aan?

G: Het was heel anders...

I: Anders dan wat?

G: Anders dan de tegenwoordige Bollywoodfilms. Het liet India van een heel andere kant zien, zeg maar de armoede. En ik had dat nog nooit echt zo gezien. Wel in andere films maar die vond ik dan heel erg verdrietig die wilde ik dan niet kijken. Maar deze film was ook wel, er zat wel iets vrolijks in, het was wel iets leuker en het ging ook over een jonger koppel. Misschien dat dat mij ook aansprak. En *Weekend Millionaire*, iedereen kent dat. Maar het was vooral van een heel ander perspectief werd het gepresenteerd aan het publiek. Dat vond ik heel mooi om te zien.

I: Vond je dat positief?

G: Ik vond het wel positief maar wat ik wel jammer vond is dat ze gebruikten ook acteurs die uit krottenwijken woonden. Wat ik dan wel jammer vond is dat die acteurs in India dan meteen een rijk huis krijgen en ze krijgen opeens alle rijkdom van de regering. Want ik heb

gehoord dat zij een rijker huis kregen maar wat gebeurt er met al die andere mensen? Daar moeten ze dan ook iets aan doen.

I: Denk je dat juist door zo'n film meer aandacht voor is gekomen?

G: Ja, ik denk dat misschien dat door zo'n film er wel nationaal aandacht is gekomen maar nu was het echt internationaal kwam er aandacht voor. Dat vond ik wel leuk dat is positief.

I: Beschouw je deze film als een typische Bollywoodfilm?

G: Toen ik het eerst zag en iedereen zei Bollywood, Bollywood en ik dacht dit kan geen Bollywoodfilm zijn. Een Bollywoodfilm kan niet zo succesvol worden en toen kwam ik erachter dat de regisseur een Engelsman was. Dat zie ik niet echt... het is meer een mix van Hollywood. Ik beschouw het wel meer als Hollywood.

I: Je beschouwt het als een Hollywoodfilm?

G: Ja eigenlijk wel.

I: Wat is er dat het geen typische Bollywoodfilm maakt?

G: Misschien omdat de kwaliteit zo,... het was veel beter en veel inhoudelijker. En als je dat ziet dan is het meer Hollywood. Het was wel een serieuze film en dat zie je niet zo snel bij Bollywood. Ik beschouw het toch meer als Hollywood. De muziek was ook anders. Het was meer echt aangepast voor het Westerse publiek. En sowieso... als het gemaakt is als een Bollywoodfilm dan is de productie echt in India. En dit was niet 100% India. Misschien daardoor.

I: Het is heel populair geweest in Westerse landen, wat is daar de reden voor?

G: Ik denk dat het ook meer publiciteit heeft gekregen dan Bollywoodfilms. Het was ook heel erg duur en ik denk vooral dat het geld uit het Westen kwam. En ik denk dat omdat er veel Westerse bedrijven achterzaten die het publiceerden heeft het daardoor veel meer aandacht gekregen en ook door de regisseur. Het was niet een Hindoestaan en dan krijg je sowieso al meer aandacht.

I: Je denkt dus dat de hoeveelheid aandacht die het heeft gehad, ook in de media, dat dat het succes is geweest van de film?

G: Ja. En dan wordt er ook mensen aan aangetrokken om er naar te kijken. En de inhoud. De inhoud ook. De inhoud was ook, ja het liet echt... het was een verhaal dat voor de Westerse wereld interessant was omdat ze het nooit gehoord hadden of gezien hadden. En voor de Hindoestaanse mensen is het iets dat ze dagelijks meemaken en ze zijn denk ik wel blij dat daar wel aandacht aan komt. Dus ik denk dat het door die twee punten het wel interessant was om naar te kijken. Want voor mij was het interessant om naar te kijken dat het echt, het was,... ik wist wel dat er armoede was maar niet in hoeverre en dat er zoveel kinderen bij betrokken waren, dat ze zo'n leven lijdten. Dan trekt het je wel aan, het onderwerp ook.

I: Vond je de film realistisch?

G: Het armoede was afgebeeld als misschien realistisch. Maar het liefdesverhaal, dat de jongen echt naar *Weekend Millionaire* gaat omdat meisjes die hij tien jaar geleden heeft ontmoet dat vond ik minder realistisch. Ik denk dat dat in het echte leven iemand dat niet zo zou doen denk ik. En vooral dat die jongen zo slim is en alles weet. Dat hij Engels kan spreken en alles kan verstaan alleen omdat hij thee rond bracht in een bedrijf waar iedereen Engels sprak. Dat vond ik wel minder realistisch. Maar misschien gebeurt het wel maar misschien ook niet maar het was moeilijk te geloven.

I: Vind je dat er in deze film de Hindoestaanse en Indiase cultuur kwam dat naar voren? En waarin zag je dat?

G: Ik denk dat het niet echt om de cultuur ging in de film. Dat het meer ging om dat de mensen meer... ik denk dat ze meer een beeld wilden creëren ook van de normale mensen in India. De mensen die het moeilijk hebben. En ik denk dat die mensen die heel erg armoedig zijn zich niet heel erg bezig houden met de cultuur en dat soort dingen. Ze houden zich wel bezig met het geloof maar niet met cultuur. Ik denk dat het vooral bedoelt was om een beeld te scheppen van mensen die het moeilijk hebben in India.

I: Maar volgens jou zaten er geen culturele elementen in?

G: Ja misschien zat het er wel in en heb ik het niet... Er zat wel een culturelement in en dat was toen de Moslims en de Hindoestanen gingen vechten. En toen lieten ze ook wel een god zien, dat kwam er wel in voor. En dat was een cultureel element. En ze lieten ook iets van Bollywood zijn, hoe belangrijk en populair het is daar. Want ze lieten een scene zien waarin een jongetjes gewoon springt in heel veel uitwerpselen van een mens om naar een acteur te gaan en zijn handtekening te krijgen. Dat was ook iets. Ik denk dat Bollywood wel een onderdeel is van de Hindoestaanse cultuur is. Die twee elementen herinner ik me.

I: *My name is Khan* had je niet gezien hè?

G: Nee, maar ik weet wel hoe het verhaal eindigt. Ik weet wel het verhaal. Ik weet het hele verhaal. Ik weet dat het over een man gaat die autist... die heeft sociale problemen. En hij wordt verliefd op een Hindoestaanse vrouw, hij is zelf Moslim. En ze gaan dan trouwen. Die vrouw heeft al een jongetjes en ze zijn wel gelukkig maar na 11 september verandert alles. Ze gaan scheiden, waarschijnlijk omdat hij Moslims is, en de hele familie wordt door de maatschappij slecht... bekritiseerd omdat die man Moslims is. En die vrouw scheidt van die man omdat die Moslims is denk ik. En uiteindelijk gaat hij haar weer opzoeken om haar terug te krijgen. En de president van Amerika om te zeggen. Ik weet nog niet wat hij tegen de president wilt zeggen maar ik weet wel dat hij hem ontmoet. En ja het laat eigenlijk het conflict,... dat is wat ik heb gehoord van de film.

I: Je hoeft de film eigenlijk niet meer te zien.

G: Nee maar ik wil hem wel zien want ik heb het hier wel in mijn hoofd. Maar mijn lievelingsacteur zit er in en dan wil ik het wel zien hoe... Voor mij het einde en het begin... als

ik het einde van een film weet betekend het niet dat ik niet naar de film ga. Voor mij gaat het echt om hoe wordt het in de film gepresenteerd. Dat is echt iets,... daarom kijk ik ook naar de films ook al weet ik het eind.

I: Hoe zie jij de toekomst voor Bollywoodfilms?

G: Ik denk daar best wel vaak over na. Soms zie ik het heel positief soms zie ik het heel slecht. Het positieve is dat ze internationaal heel veel bekendheid krijgen. Maar het negatieve is dat ik denk dat ze daar wel veel voor moeten opofferen.

I: Wat moeten ze opofferen?

G: Van hun eigen cultuur. En misschien zelfs... want een normale Bollywoodfilm duurt drie uur. En nu passen ze de tijden enzo aan voor het publiek, voor het internationale publiek. En misschien dat ze er ook minder liedjes in stoppen, want ze hebben nu ook echt geen liedjes erin zitten. Het ontwikkeld zich wel in technologische zin.

I: Het wordt aangepast aan de Westerse cultuur?

G: Ja. Maar ik denk dat er ook wel een reactie op terug komt. Ik denk dat er ook wel regisseurs komen die denk van weet je wat zo wil ik niet. Ik wil mijn eigen cultuur wel presenteren ik wil het oude Bollywood terug. De liedjes enzo gaan ze er dan wel in stoppen met eigen cultuur dat ze niet verwesterd gaat worden. Misschien dat er meer films komen als *Slumdog Millionaire*.

I: Maar dat noemde jij net zelf geen Bollywoodfilm.

G: Ja maar misschien gaan ze wel samenwerken met Europese, ik denk dat ze dat vooral ook gaan doen in de toekomst.

I: Om wereldwijd succes te hebben kunnen zij, de Bollywoodfilms dan. Kunnen die internationaal succes krijgen in de Westerse wereld?

G: Ik denk dat als je het met heel goed kwaliteit maakt dat het wel succesvol kan worden. Maar ja ik weet het niet zeker, het ligt er ook aan in hoeverre je traditioneel gaat. Als je een film maakt over de goden ofzo dat er heel veel geloof in komt dan denk ik niet dat het heel succesvol wordt. Maar als je middelmatig doet dan kan het succesvol worden.

I: Dus jij ziet wel een toekomst voor Bollywood?

G: Ja. Maar er zijn echt twee. Ik zie twee verschillende dingen. Eentje dat ze samen gaan werken met anderen. En eentje dat ze zelf misschien teruggaat naar het oudere Bollywood maar dan met betere technologie. Dat het dan succesvol wordt.

I: Je zei dat je uit Afghanistan komt. Kan je omschrijven hoe jij opgegroeid bent qua cultuur?

G: Eerst was het best wel streng qua opvoeding. Dat je je wel aan de regels moest houden als meisje, geen vriendje en dat. Nu is het wel open. Nu is het niet meer zo steng als vroeger. Het is nog steeds zo, maar op een gegeven moment wordt het geaccepteerd.

I: Ben je ook gelovig opgevoed, met een bepaalde religie?

G: We zijn Moslim maar niet heel erg. We houden ons er niet super veel mee bezig. Ik moet eigenlijk vijf keer per dag bidden maar dat doe ik niet. Of ik ken niet alle gebeden, dat ken ik niet. Maar als ik dan vragen heb, of als er een feest is, de belangrijkste feesten daar houden we ons wel mee bezig. Maar het is niet heel erg intensief. Het is echt als je maar... als je elke avond voor je naar bed gaat een gebed zegt dan is het goed. Mijn moeder zegt altijd 'het gaat erom wat er in je hart zit'. Je kan wel de Koran gaan lezen en alles maar als je buiten heel anders gaat gedragen dan werkt het niet.

I: Wat voor tradities heb je van huis uit mee gekregen? Je zei al de feestdagen, zijn er nog andere tradities?

G: Nee. Tijdens Nieuwjaar ga je mooie kleding dragen en dan moet je kleine kinderen geld geven omdat ze, dat is of als er iemand overleden is dan herdenk je dat om iets zoets te maken en aan de armen uit te delen.

I: Die tradities hanteren jullie ook?

G: Hier in Nederland bijvoorbeeld, we maken we het zoetigheid maar we kunnen het hier bijvoorbeeld niet aan de armen uitdelen. Maar we geven wel geld aan familieleden in Afghanistan zodat zij dat kunnen doen. We doen het wel maar dan wel iets anders.

I: Wat voor normen en waarden hebben jullie thuis meegekregen?

G: Respect voor ouders. Vooral eerlijk zijn tegen je ouders. Ik mag bijvoorbeeld geen vriendje maar ik mag wel met jongen om gaan enzo. Als ik iemand leuk vind mag ik dat wel laten merken en voor de rest zie je wel wat er gebeurt. Als het echt serieus wordt dan moet het via de ouders geregeld worden. Dat is nog wel zo.

I: Maar je bent best wel vrij?

G: Ja ik ben best wel vrij. Tot op zekere hoogte.

I: Gingen jullie thuis vaak naar de film, musea, theater.

G: Toen we in Afghanistan waren, ik was klein, dus ik niet. Maar we gingen wel veel films kijken, Bollywoodfilms enzo. En mijn broers gingen wel naar de bioscoop, ook als ze naar school moesten dan gingen ze spijbelen om de nieuwste Bollywoodfilm te zien. Maar hier is dat niet zo. Ik ga vaak bijvoorbeeld wel, ik probeer vaak naar musea te gaan als ik tijd heb.

I: Maar dat doe je uit jezelf? Of doe je dat omdat je het van je ouders meekrijgt?

G: Dat doe ik omdat ik hier opgegroeid ben en ik heb het ook een beetje meegekregen van de middelbare school als cultuur. Maar waar ik nu meer tot aangetrokken wordt is dat ik meer naar dingen ga dat mijn cultuur laat zien. Bijvoorbeeld als er tentoonstellingen zijn over Afghaanse kledij of literatuur dan wil ik heel graag daar naar toe gaan.

I: Je zoekt wel dingen op die met jouw cultuur te maken heeft omdat dat jou meer interesseert?

G: Ja.

I: Je gaf aan het begin al aan dat je de films al van jong af aan kijkt. Stel dat je niet zo was opgegroeid met die films, had je dan nog de interesse gehad daarvoor?

G: Misschien niet. Ik denk het niet. Als ik helemaal geen Bollywoodfilm kende dan zou ik geen interesse hebben gehad denk ik.

I: Waren er nog dingen dat je toe wilde voegen?

G: Wat Bollywood nog meer voor mij heeft gedaan is dat het me heeft geholpen Engels te leren eigenlijk. Bollywood was ook het eerste waarmee ik in contact kwam. En in Bollywood heb je twee talen: Hindoestaans en Engels. En het Hindoestaans heeft mij geholpen het Engels te leren en het Engels heeft mij geholpen om Hindoestaanse taal te kunnen begrijpen.

I: Je bent oorspronkelijk van Afghanistan maar je woont in Nederland. Hoe zou jij jezelf omschrijven?

G: Ik denk toch een Afghaan. Misschien dat ik vroeger Nederlander zou zeggen. Maar als ik tussen Nederlanders zit dan voel ik me meer een Afghaan en als ik tussen Afghanen zit dan heb ik het gevoel dat ik meer een Nederlander ben. Maar de laatste tijd is daar wel verandering in gekomen. Want tussen Nederlanders voel ik me een Afghaan maar tussen Afghanen voel ik me ook wel een Afghaan.

I: Je neigt dus meer naar de Afghaanse kant.

G: Ja.

I: Je gaf eerder al aan dat je probeert om de Afghaanse cultuur een beetje te mengen met de Nederlandse cultuur. Lukt dat?

G: Ik heb er best wel veel moeite mee. Want heel veel dingen kun je niet echt mengen of plaatsen. Zoals ik nu al leef is het meer volgens de Afghaanse manier maar heel erg vrij. Afghanistan vroeger was wel als Nederland: je kon dragen wat je wilde, je kon denk ik ook wel een vriendje hebben. Als je na de jaren '70 kijk naar foto's dan is dat echt zoals Europa. Dus als ik daarna kijk dan denk ik echt dat Afghanistan dat nu Afghanistan is is geen Afghanistan. Vroeger was Afghanistan wel anders: het was een open land, het was anders.

I: Je voelt je dus meer een Afghaan dan een Nederlander maar je probeert wel beide culturen te integreren maar het is vrij moeilijk omdat het nogal tegenspreekt?

G: Ja.

-----EINDE INTERVIEW-----

Interview Nandini – 12 april 2010

I: Weet je nog je eerste herinnering van toen je in aanraking kwam met een Bollywoodfilm?

N: Moet ik even heel diep nadenken. Ik was best wel jong, dat weet ik nog wel. Want bij ons thuis werden er heel vaak Hindoestaanse films gekeken, vooral door mijn ouders. Het was vaak met mijn vader dat weet ik nog wel.

I: Je bent er mee opgegroeid?

N: Ja zeker weten.

I: Je keek de films dan met jullie gezin. Keken jullie dan thuis naar de films of gingen jullie naar de bioscoop?

N: Nee, toen draaiden er nog geen films in de bioscoop. Ik denk dat ik toen een jaar of zeven was denk ik. Mijn zussen die keken wel vaak films en die huurden dan ook altijd een videoband. En dan keek ik eigenlijk altijd mee, mijn vader ook. Naar de bioscoop gingen we niet want dat was er niet. Althans, ja de Amerikaanse films maar geen Bollywoodfilms. Dus het was altijd thuis en dan gingen we naar de videotheek.

I: Dus dan huurden jullie een film en gingen jullie dat dan met het hele gezin kijken?

N: Net wie er thuis is en als je zin hebt om mee te kijken dan kan je meekijken.

I: Weet je nog hoe je dat toen vond toen je naar die films keek?

N: Ja dat weet ik nog wel. Ik kan dat nog wel heel goed herinneren. Ik snapte nooit dat als een film eindigde dat het dan ook echt eindigde. Dan ging ik altijd aan mijn vader vragen 'wat is er dan met die vrouw gebeurt?' of 'wat is er met die man gebeurt?', 'wat gaan ze nou doen?'. Mijn vader probeerde altijd heel grappig nog een verhaal er van maken van dat weet ik niet of ze leefden nog lang en gelukkig. Dus dat weet ik nog.

I: Voor jou was het verhaal dus eigenlijk nog niet klaar?

N: Nee. Ik dacht altijd dat... ik beschouwde het misschien als een echt verhaal. En dan vroeg ik me altijd af 'en nu dan?'. Want dan was het afgelopen 'en nu dan?'.

I: Dus je zat eigenlijk wel helemaal in het verhaal?

N: Ja klopt.

I: Beschouw je jezelf als een fan?

N: Vroeger wel heel erg, nu minder.

I: Waarom ben je nu minder fan en vroeger meer?

N: Nou vroeger kocht ik sowieso de films. Ik kocht ook toen vaak cassettebandjes en poster van je idool en die hingen dan ook echt in mijn kamer. En ik weet nog dat ik toch ook echt een Bollywood-agenda had. Dus toen was ik er veel meer mee bezig. Ik ging ook echt op internet zoeken of als je naar de bioscoop ging dan vroeg je daar aan mensen wanneer er weer een nieuwe film uit kwam en welke spelers. Dus toen was ik echt wel op de hoogte. Dat heb ik nu niet meer. Nu ben ik niet echt een grote fan. Ik kijk nog wel, maar ik hou me er niet meer zo mee bezig als vroeger.

I: Ben je ook actief op internetfora, of ben je lid van een Hyves of Facebook?

N: Nee. Nee dat heb ik niet.

I: Je gaat nu niet meer het internet op om de laatste nieuwtjes te weten of wanneer er een film uitkomt?

N: Soms als,... we hebben thuis op tv een aantal Hindoestaanse zender, en als ik dan een spotje zie van een nieuwe film en die spreekt me aan dan ga ik soms wel zoeken via internet wie spelen er in en wanneer komt die uit. Maar verder niet echt.

I: Maar je kijkt nog steeds films met enige regelmaat?

N: Ook niet. Alleen die films die me aanspreken die kijk ik dan in de bioscoop of ik leen hem bij iemand.

I: Waar baseer je je keuze op?

N: De acteurs of actrices en of ze bekend zijn. En vaak weet je dan ook wel van de acteurs of actrices of het goede zijn door de films waarin ze eerder hebben gespeeld. En het verhaal. Soms dan... je kan altijd ergens wel lezen waar het verhaal overgaat en als dat me aanspreekt dan wil ik de film zeker wel zien.

I: En zijn er ook bepaalde acteurs en actrices waarvan je eerder fan was?

N: Ja, vroeger. Echte fan. Die is niet heel erg bekend Bobby Deol, maar dat was meer omdat hij knap was.

I: En ging je dan ook speciaal naar de film van hem?

N: Ja hoor, zeker weten. En daar had ik ook posters van in mijn kamer. Toen was ik dus echt fan. Toen hield ik me er ook echt mee bezig. Nu heb ik nog steeds wel iemand waarvan ik denk dat is echt een mooie man, een goede acteur. Maar er hangen echt geen poster meer van hem in mijn kamer hoor. Ik heb niks van hem.

I: Ga je ook naar Bollywood evenementen? Festivals, concerten?

N: Ja dat is ook weer net als met de acteurs en actrices. Als er een zanger of zangeres is die hele mooie liedjes heeft uit bekende films dan ga ik er zeker wel naar toe.

I: Ben je er al eens geweest?

N: Ja. Het Bollywoodfestival wordt ook altijd één keer in de zoveel tijd gegeven. Ik kan me herinneren dat ze dan een week lang allemaal films draaien. En als er dan een leuke film tussen zit dan ga ik daar ook wel naar toe. Maar niet naar bijeenkomsten of praatgroepen of iets.

I: Heb je ook contact met andere fans?

N: Nee. Alleen zelf hield ik me ermee bezig.

I: Waarom kijk je de films?

N: Dat doet Bollywood denk ik wel heel goed. Om gewoon even weg te dromen van de realiteit. Om even niet bezig te zijn met werk, met school, met thuis, maakt niet uit. Met niks. Gewoon even een heel ander verhaal, een andere omgeving.

I: Zou je dat een kernmerk kunnen noemen van Bollywoodfilms?

N: Ja zeker.

I: Wat zijn nog meer kenmerken?

N: Dans. Amerikaanse films hebben echt geen liedjes en Bollywoodfilms echt genoeg. Sowieso dans en liedjes. Het is ook heel kleurrijk altijd.

I: Wat is er zo kleurrijk aan?

N: De kleding die ze aan hebben. Het heeft altijd alle kleuren die je kunt bedenken. Het is niet grijs, het is niet saai. Het is altijd sierlijk, opvallend en dat maakt Bollywood denk ik ook wat Bollywood is.

I: Dus de liedjes, kleur gebruik en het wegdromen. Zijn er nog meer kenmerken?

N: En je laten meeslepen natuurlijk met het verhaal of het nou realistisch is of fictie.

I: Heb je dat bij Hollywoodfilms niet dat meeslepen?

N: Ja ook. Maar Amerikaanse films is toch anders dan bij de Bollywoodfilms. Waarom? Ik denk dat Bollywoodfilms het veel dromeriger maken. En bij de Amerikanen is het meer oppervlakkig. Het is dromerig maar je weet het is een Amerikaanse film. Ik ga er in ieder geval niet heen, ik ga er niet helemaal heel diep in mee. En dat heb ik bij Bollywoodfilms soms wel. Misschien is dat ook omdat het wat meer met mijn cultuur te maken heeft dat je bepaalde dingen herkent en dat je ook weet hoe het is als je het ziet.

I: Kan je jezelf herkennen in de films?

N: Soms wel, soms niet.

I: En waarin kan je jezelf herkennen?

N: Bijvoorbeeld dat vrouwen heel beschermd zijn in de Bollywoodfilms en niet zo veel mogen. En dat de man dan altijd een beetje hoger staat en veel macht heeft. Dat herken je dan wel want vroeger was dat ook wel heel erg zo in mijn cultuur. Nu is het wel losser.

I: Je zegt dus dat je wel cultuur elementen herkent. Vind je dat de films de Indiase en Hindoestaanse cultuur weergeven?

N: Ja zeker. De Indiase cultuur schijnt toch wel wat anders te zijn dan de Hindoestaanse cultuur. Dus daar kan ik dan niet zo veel over zeggen. Maar de Hindoestaanse cultuur die herken je dan wel. Volgens mij is het ook wel bijna hetzelfde hoor. Volgens mij zitten er niet heel veel verschillen in. Maar dat weet ik niet zeker.

I: Wat voor dingen zie je terug van de Hindoestaanse cultuur in de films? Je zei net al dat vrouwen beschermd worden...

N: Ik beschouw dat eigenlijk tot de Hindoestaanse cultuur dat wat ik net aangaf.

I: En zijn er nog meer dingen wat je terugziet qua cultuur?

N: Ja familiebanden. Maar, ja eigenlijk wel. Familiebanden. Hoe hecht iedereen met de familie omgaat, echt hecht. Dat herken ik dan zelf ook weer.

I: Dus echt hoe je met elkaar om gaat binnen de familie.

N: Ja. Volgens mij zou je dat wel als een van de belangrijkste dingen kunnen zien.

I: En vind je dan ook dat de films een goed beeld geven van de cultuur of is het niet realistisch?

N: Nee dat doen ze wel goed. Dat is realistisch. Dingen die je ziet in de films herken je ook. Niet in het dagelijks leven maar als je een feest hebt dan herken je dat wel.

I: Dus de cultuurelementen worden wel op een goede manier weergegeven?

N: Ja zeker.

I: En daarin kan jij jezelf ook wel herkennen?

N: Ja.

I: In situaties en in personages ook?

N: Situaties... het is zo breed dus dat is zo moeilijk om iets specifiek eruit te pakken. Ik kan zo even niet op een voorbeeld komen.

I: Heeft het kijken naar de Bollywoodfilms jouw ideeën over India en/of de Hindoestaanse cultuur beïnvloed?

N: Nee. Want ik ben er zelf naar toe geweest een aantal jaar geleden. En die drukte, de mensen op straat, die gezelligheid, die sfeer wat je in de films ziet dat zie je daar ook. Dus dat beeld klopte wel.

I: Maar dat beeld had je dat al voor je de films zag, of is het mede door de films?

N: Ook mede door de films. Maar ook door families die naar India waren geweest en die dan vertelden hoe het was. En soms zie je ook documentaires op tv. Maar het heeft wel invloed gehad. Alleen moet ik er wel bij zeggen dat de armoede in de films veel minder naar voren komt dan het in werkelijkheid is. Dat is iets wat je vrijwel niet ziet in de films.

I: Geeft het dan een te rooskleurig beeld?

N: Ja. Want ik ken ook genoeg mensen die naar India waren geweest en dan verbaasd waren, ook negatief waren over het land. En dan denk ik toch dat het misschien wel komt door de films die ze dan hebben gezien. Of misschien ook wel door de verhalen. Maar als je het in werkelijkheid zou zien en ervaren zit er toch wel een verschil in.

I: Wat valt je verder op aan de films?

N: Het duurt altijd erg lang. En ook wel vaak dezelfde verhaallijnen. Bijvoorbeeld dat je dan een stel hebt en dat meisje mag dan niet met die jongen en die jongen mag dan niet met dat meisje. En dan heb je dan de familie en dan is er weer ruzie en ga zo maar door.

I: Komt dat in veel films voor?

N: Ja, in veel films komt dat voor. Maar ik moet ook wel erg bij zeggen dat de laatste tijd ook wel genoeg films uitkomen die totaal niet over romantiek gaan, de liefde. Maar over meer realistische onderwerpen maar ook over onderwerpen waar eigenlijk niet over wordt gesproken, die taboe zijn.

I: Daar komt nu meer naar voren?

N: Ja, meer dan voorheen.

I: Wat voor onderwerpen zijn dat dan die taboe zijn?

N: Je hebt nu aardig wat films die gaan over terroristen en dat heeft zeker te maken met 11 september. En als de films over terrorisme gaan dan worden die aanslagen er ook altijd bijgehaald. Je hebt ook een film die gaat over de daders. Dus over de Moslims die dan in beeld zijn. Wat voor effecten terrorisme op hun heeft gehad. Dat ze dan ontzettend slecht zijn behandeld. Dat niet alleen, de goede hebben er natuurlijk ook onder geleid. En je hebt ook films die gaan over het land, dus was het heeft het met Amerika gedaan, met de burgers.

I: En eerder was zo'n verhaal niet mogelijk?

N: Ik weet niet of het niet mogelijk was. Maar er is nooit eerder een film over terrorisme gemaakt.

I: Zijn er nog meer onderwerpen van taboes die nu wel worden behandeld?

N: Ja bijvoorbeeld ook zwanger raken terwijl je niet getrouwd bent, samenwonen bijvoorbeeld. Dat is toch iets dat niet bij onze cultuur of traditie hoort. Het kan wel, maar het komt gewoon heel weinig voor. En dan denk je dus al gauw dat het niet mag. Zo heb je ook een film over een stel dat gaat samenwonen en zij raakt dan ook zwanger. Nou dat zie je eigenlijk niet in de films. Ook het huwelijk, mensen denken dan vaak dat het een schande is om te gaan trouwen. Of als je getrouwd bent en je niet meer verliefd kan worden op iemand anders daarna. Dus je hebt al een man of een vrouw. Zo heb je ook een films die gaat over een man en vrouw die dus getrouwd zijn maar niet meer gelukkig zijn in hun getrouwde relatie, met kind of zonder kind dat maakt dus niet uit. En die worden dan dus verliefd tijdens hun huwelijk op iemand anders. Nou dat is ook iets dat gewoon voorheen nooit in de films voorkwamen. Dat soort onderwerpen.

I: Dus je zegt eigenlijk dat de tijden een beetje zijn verandert.

N: Zeker weten. Dat zie je heel duidelijk. Vroeger was het een beetje het dromerige verliefdheids beeld van jongen en meisje worden verliefd. Maar tegenwoordig heeft het echt een onderwerp. Je hebt ook thrillers met onderzoeken dat er een moord is gepleegd. Ga dan maar onderzoeken hoe het is gebeurt, waar het is gebeurt, wie het heeft gedaan. En vaak hebben de actiefilms en thrillers, zijn het wel namaak van de Amerikaanse films. Dus als je dan een Bollywoodfilm hebt gezien dan denk je 'wow wat een goede film' en dan vaak blijkt dan achteraf dat het verhaal van de Amerikanen is overgenomen. Van een Amerikaanse film. Zo heb je ook een film met Denzel Washington en Eva Mendes, weet even niet meer hoe die heet. Maar daar heb je dus ook een Bollywood versie van.

I: Zijn dat vaak actiefilms die dan worden nagemaakt?

N: Of thrillers. Je hebt ook wel romantische film of een komedie. *There's something about Marry* weet ik dan dat daar ook een stuk uit is gehaald en een film van is gemaakt.

I: Is het dan zo dat die films helemaal worden nagespeeld of maken ze er een hele eigen versie van?

N: Soms wordt het helemaal nagespeeld maar soms maken ze er ook een eigen versie van. Als het net iets te is wat niet in Bollywoodfilms kan dan maken ze er een eigen versie van. En soms merk je ook dat ze alleen bepaalde scènes nemen.

I: En wat is het dan dat het té maakt dat ze het niet in Bollywoodfilms kunnen doen?

N: Hoe omschrijf je dat? Ik denk dat dat bepaalde elementen zijn die niet helemaal in Bollywoodfilms thuis horen.

I: Kan je een voorbeeld geven?

N: Wat je vaak zo is is dat in Amerikaanse films hoeft niet perse een happy end te zijn. Nou Bollywood kenmerkt zich toch wel dat ze een happy end hebben: dat ze altijd aan het einde weer bij elkaar zijn, dat er geen doden vallen, dat soort dingen. En je merkt dat ze daar dan wel hun eigen versie van maken, dat er altijd een happy end is. En bij Amerikaanse films hoeft dat gewoon vaak niet te zijn.

I: Bollywood heeft vaak wel een happy end.

N: Vaak wel. Soms ook niet, maar dat is dan goed, dat ze dan laten zien dat het niet altijd goed hoeft af te lopen. Maar vaak wel.

I: Hoe populair is Bollywood volgens jou wereldwijd gezien.

N: Daar onderschat ik het vaak nog in. Het schijnt wel heel erg populair te zijn. Dat merk je gewoon bijvoorbeeld bij het festival van Cannes dat daar ook gewoon Bollywoodsterren naar toe gaan. Je merkt ook vaak dat in Bollywoodfilms een Hollywood acteur of actrice voorkomt. In Berlijn heb je ook een soort filmfestival waar ook Bollywoodfilm acteurs en actrices naar toe gaan. Dus het is wel erg populair volgens mij.

I: Bij welke groepen mensen denk je dat het populair is?

N: Sowieso bij de eigen gemeenschap, bij de Indiërs, maar ook zeer zeker bij de Engelse.

I: Westers publiek?

N: Hoeft niet zo zeer Westers te zijn maar in Engeland heb je ook echt heel veel Indiërs wonen. En ik denk dat de Engelse cultuur,... ik denk dat Bollywood ook wel heel populair is bij de Engelsen.

I: Bedoel je dan dat het, om het zo te zeggen, ook populair is bij de autochtone Engelsen, of bedoel je Indiërs die in Engeland wonen.

N: Nee ik denk ook wel zeker bij de autochtone. En je merkt ook wel dat bij de Nederlanders het ook wel langzaam begint te komen, dat ze ook steeds meer geïnteresseerd zijn.

I: En waarom denk je dat de Bollywoodfilms ook bij hun populair zijn?

N: Ik denk dan, ik praat dan over Nederland, dat het nu ook in de Pathé bioscopen draaien met Nederlandse ondertiteling. Dat maakt het toch wel heel toegankelijk voor het publiek.

I: Wat spreekt ze aan aan die films?

N: Moeilijk te zeggen. Ik denk misschien het levendige element in de films, dus het dans en het zang. Je kan het een beetje vergelijken met theater en ik denk dat Nederlanders juist geïnteresseerd zijn in het theater, dans en toneel. Dus ik denk dat dat dus wel overeenkomsten kunnen hebben. Ja dat zou ik eigenlijk als enige een beetje kunnen bedenken.

I: Denk je dat de populariteit van de Bollywoodfilms te vergelijken is met de Hollywoodfilms?

N: Moeilijke vraag. Weet ik eigenlijk niet. Vind ik heel lastig te beantwoorden. Ja en nee misschien. Ik weet het eigenlijk niet. Ik heb het idee dat Hollywood is gewoon bekend bij iedereen en iedereen kent dat ook wel, over de hele wereld. En ik weet dan niet of Bollywood ook al dat niveau heeft bereikt. Misschien wel maar dan ben ik me er niet van bewust. Want het is nu best wel toegankelijk. Want als je een dvd koopt heb je tegenwoordig ook Arabische ondertiteling. Het hebt echt wel tien soorten ondertiteling qua talen. Het zou misschien wel kunnen maar ik ben me er niet echt van bewust.

I: Hoe denk je dat de toekomst zou zijn voor Bollywoodfilms?

N: Nou ze zijn best al wel goed op best doordat ze het toegankelijk maken voor autochtonen. En ik denk dat hun populariteit daardoor wel kan toenemen. Ik weet niet hoe hun populariteit nu is maar ik denk dat het zeker wel kan toenemen.

I: Kunnen zij populairder worden in de huidige vorm waarin ze nu zijn?

N: Ja, want ik vind het wel heel goed dat ze juist dus nu een beetje van het traditionele Bollywood afstappen. Dus nu niet meer alleen van die dromerige films maar juist realistischere onderwerpen ook in hun films te verwerken of taboeonderwerpen. Dus dat denk ik zeker wel ja.

I: Dus de huidige Bollywoodfilm kan zeker populair worden in ook Westerse landen?

N: Ja, ja. Omdat het juist... het wordt actueel laat ik het zo zeggen.

I: En zie je dan ook dat het echte concurrentie wordt voor Hollywood?

N: Nou aangezien ze nu dus meer actueel worden. Kan, ja. Amerikaanse films natuurlijk zijn een en al actualiteit. En als zij dan dus ook een beetje die richting op gaan. Ja dat kan. Misschien als Bollywood al vrij populair is over de hele wereld en ze gaan nu ook een stukje andere onderwerpen aankaarten in die films. Want hoe diverser je bent, hoe mensen je daarmee denk ik ook bereikt.

I: Dus een positief beeld voor de Bollywood toekomst?

N: Ja.

I: Zijn er volgens jou ook verschillen tussen Bollywood- en Hollywoodfilms?

N: Ja. Verschil is zeker het happy end. Dat heb je niet altijd in Amerikaanse films en in Bollywoodfilms wel vaker. Dans, toneel, liedjes nou dat heb je ook niet in Amerikaanse films. En die traditie. De Amerikaanse traditie komt volgens mij ook niet echt duidelijk naar voren in films en in Bollywood wel. Er is altijd wel iets van een traditie erin verwerkt. En, nou de duurt

van de film. Het is bijna twee keer zo lang als een Amerikaanse film. En overeenkomsten. Volgens is het wel een super grote filmindustrie beide. Kennen wel een enorm grote hoeveelheid acteurs en actrices en het maken van de films. Ik geloof dat Bollywood daar nog wel weer wat beter in is. Die maken echt veel meer films in een jaar dan Hollywood. Ik denk dat dat zo wel de meest opvallende overeenkomsten en verschillen zijn.

I: En Hollywoodfilms zijn heel erg populair in Nederland ook, wat denk je dat daar de reden voor is?

N: Ik denk dat Hollywood eerder op de Nederlandse markt is gekomen dan Bollywood. En ik denk dat wanneer je voor het eerst met iets in aanraking komt en vaker dan raakt dat ook vertrouwd. Ik denk dat in Nederland zeker de Hollywoodfilm een wat hogere populariteit kent dan Bollywood. Want de doelgroep van Bollywoodfilms dan ga je er vaak vanuit dat dat Hindoestanen zijn of Surinamers, Indiërs. En die groep is veel kleiner dan de hele Nederlandse bevolking. Maar dan kan je ook wel weer zeggen in Nederland heb je niet veel Amerikanen die naar de film gaan. Maar ik denk het hoort erbij, je krijgt het mee met de opvoeding. Je gaat naar de bioscoop, het begint met de kinderfilms en dan ga je later ook naar Engelstalige films. Ik denk dat het ook zeker met de taal te maken heeft.

I: Maar Bollywoodfilms worden toch ook gedeeltelijk in het Engels gesproken tegenwoordig?

N: Ja maar je ziet dat het wordt ingesproken. Want je ziet aan hun lipbewegingen dat ze gewoon Hindi praten maar dan is het dus Engels ingesproken. Ja en waarom ze dat doen? Misschien om te laten zien dat ze toch Westers zijn en dat het niet altijd hun taal hoeft te zijn. Maar ik vind het altijd wel zonde als ze dat doen.

I: Zou je het leuker vinden als alles Hindi was?

N: Ja. Want het is soms niet logisch. Want dan praten ze, dit is een omgekeerd voorbeeld. Dat ze dan Hindi praten tegen Amerikaanse studenten. Dat is toch niet handig. Dat zouden ze bijvoorbeeld wel kunnen inspreken maar wat ze soms inspreken is ook niet logisch.

I: Je vind het niet nodig...

N: Ja. In het Engels kan het wel maar in het Hindi vind ik het af en toe een beetje raar. Dat dan een blank publiek begrijpt wat ze bedoelen. Dat kan niet.

I: Zou je liever de hele film in het Hindi zien?

N: Nee dat hoeft voor mij niet. Als het maar logisch is wat ze praten en tegen wie.

I: Heb je *Slumdog Millionaire* gezien?

N: Ja.

I: Kan je kort vertellen waar de film over ging.

N: Dat is heel duidelijk het verschil tussen rijken en armen in India. Dat je rijk bent je aan de macht bent heb je veel invloed. En als je arm bent dan is het gewoon om het maar heel grof te zeggen ben je een stukje vuil en wordt je heel slecht behandeld.

I: Dus de film ging over het verschil tussen rijken en armen?

N: Dat zie je heel duidelijk in de film. Ja.

I: Wat vond je van de film?

N: Ik vond het een hele goede film. Omdat beide contrasten zo duidelijk naar voren kwamen in de film.

I: Waarin zag je dat?

N: Nou op een gegeven moment hadden ze een of andere actiescene met politiemannen en volgens mij de goede persoon van de film, dat was dan die jongen. Die zaten ze achterna in een krottenwijk. En dat ziet er echt daadwerkelijk niet uit. En dan zie je dat ze even later lopen langs een spoor waar ook echt mensen wonen en een trein die voorbij rijdt en daar zijn dan gewoon mensen hun kleren aan het wassen. En dan denk je 'hoe bizar dat dat allemaal op een stukje grond kan'.

I: Was dat realistisch? Was het een realistische film?

N: Ja. Ja want zo, dat soort stukken heb je ook echt in India. En in Bollywoodfilms zie je dat veel minder.

I: Zou je deze film kunnen typeren als een typische Bollywoodfilm?

N: Nee. Omdat ze juist de echt realistische beelden van India in de Bollywoodfilms haast niet laten zien. Eigenlijk niet. En dat heeft *Slumdog Millionaire* wel gedaan. En dat vind ik ook heel goed. Want daardoor krijg je een heel goed beeld van hoe India is. Maar aan de andere kant moet ik ook zeggen dat als je nog nooit een Bollywoodfilm hebt gezien en je hebt *Slumdog Millionaire* wel gezien dat je dan juist ook een verkeerd beeld van India kan hebben. Dat je denk het is wel heel smerig daar of wat heb je daar veel armoede. Maar je hebt ook veel stukken en grote steden waar het heel netjes is. Waar grote groepen mensen tot de middenklas behoren die werken en studeren.

I: Geven ze dan een eenzijdig beeld?

N: Ja, misschien wel. Misschien benadrukken ze te veel het slechte, de armoede van India.

I: Waarom zou het nog meer niet een typische Bollywoodfilm zijn? Zijn er meer dingen?

N: De dans komt er helemaal niet in voor, liedjes. Volgens mij op het einde eentje. Maar dat is wel iets dat bij Bollywoodfilms hoort. En, ohwja logisch! Ze praten ook helemaal geen Hindi. Ze praten gewoon allemaal Engels. Ja af en toe een paar kleine woordjes of zinnestjes, maar het hele verhaal is gewoon in het Engels gesproken.

I: Deze film is heel erg populair geweest, voornamelijk ook in Westerse landen. Wat denk je dat daar de reden voor is?

N: Ik zou zeggen het verhaal. Maar het verhaal was dat een doodnormale jongen het heel ver schopt in een spel en dan uiteindelijk heel veel geld krijgt. Maar a daardoor hoeft die film niet in een keer populair te zijn.

I: Wat is het succes geweest van deze film?

N: Ik denk juist dat ze duidelijk het verschil van als je rijk bent in India, machtspositie, en kan je alles maken wat je wilt. En als je arm bent dan stel je eigenlijk niks voor. Ik denk dat dat naar voren komt.

I: Het Westerse publiek sprak dat aan?

N: Ja want dat is misschien de echte, het is misschien meer werkelijkheid dan in Bollywoodfilm wordt getoond. Het lijkt mij dat dat wel aanspreekt.

I: Dus een beetje het realistische en verschil tussen armen en rijken in India dat waren de succesfactoren voor de film?

N: Ja. Misschien dat ik wel iets belangrijks over het hoofd zie maar ik denk dat ja.

I: En vind je dat deze film de Hindoestaanse cultuur weergeeft? En is dat dan positief of negatief?

N: Ja want bijvoorbeeld dat jongetjes beschermt dat meisje heel erg. Dat merk je in de Bollywoodfilms. Het is een meisje, ze heeft een bepaalde soort van eer wat ze moet behouden en daar beschermt hij haar heel erg mee. Ook al heeft ze die eer op een gegeven moment niet meer omdat ze dan toch haar lichaam verkoopt voor geld. Nou volgens mij is dat wel iets dat je terug kunt zien.

I: Waren er nog meer culturele elementen te zien in de film?

N: Ja, nou die broer was heel slecht van die jongen. In Bollywoodfilms heb je ook altijd een slechterik zitten, of dat nou is in je familie of buiten je familie. Dat is ook altijd heel typisch. Dat je een misgunnende broer hebt of zus die er dan voor zorgt dat je bepaalde successen niet behaald of die het je dan misgunt. Dat zag je in de film dan ook. Ja ook wel altijd weel dat happy end. Ze komen natuurlijk wel weer bij elkaar die jongen en dat meisje. Dat is ook wel typisch Bollywood. Wel typisch Bollywood maar niet typisch voor de cultuur.

I: Jongen beschermt meisje dat is wel echt een cultuur element? Vind je dat de cultuur goed wordt weergegeven?

N: Ja dat voorbeeld van dat beschermen van het meisje en eer dat geeft toch wel een realistisch beeld. Zo kan het in werkelijkheid ook gaan.

I: Heb je *My name is Khan* gezien?

N: Ja die heb ik ook gezien.

I: Kan je kort vertellen waar die film over gaat?

N: Over terrorisme en over een goede Moslim die echt duidelijk wilt maken dat niet alle Moslims slecht zijn en niet alle Moslims zich met terrorisme bezig houden. Dat wil hij dan duidelijk maken en zeker naar de president van Amerika toe. En je zou dan toch denken dat is onmogelijk maar dat is in die film dus blijkbaar wel mogelijk. En de Hindoes en de Moslims tegenover elkaar en wat voor gevolgen dat met zich meebrengt. Een soort gemend huwelijk kan je dat noemen. Als ze dan eenmaal iets van Moslims horen, een naam of iets anders, dat er dan gelijk een negatieve lading aan wordt gegeven. Daar gaat de film eigenlijk over.

I: En wat vond je van de film?

N: Ik vond het verhaal wel goed. Alleen was het inderdaad een beetje jammer om het zover te krijgen dat je het tegen de Amerikaanse president gaat zeggen dat vind ik nou weer niet realistisch. Beetje onmogelijk laat ik het zo zeggen. Maar dat was in die film dus wel zo.

Maar gewoon wel heel goed. Ik kan me er wel heel wat bij voorstellen dat als je een Moslim naam hoort, of Moslim persoon ziet dat je dan een negatief idee daarover krijgt. Maar dat hoeft helemaal niet te zijn maar dat komt echt door die aanslagen van 11 september.

I: Vond je het een goede film?

N: Ja.

I: Beschouw je dit als een typische Bollywoodfilm?

N: Nee. Omdat het zo gebaseerd is op terrorisme en zeker op... deze keer waren het de Moslims in een slachtofferrol. Wat hebben de aanslagen met de Moslims gedaan, wat voor consequenties dat allemaal had voor de goede. Dat zijn dus een van de onderwerpen waarvan ik denk dat is goed om dat aan te halen: het is actueel, laat een ander kant van het verhaal zien. Niet alleen dat de Amerikanen slachtoffers zijn geworden maar ook de goede Moslims.

I: Je zegt het is geen typische Bollywoodfilm. Als wat voor soort film zou je het dan bestempelen?

N: Moderne versie van een Bollywoodfilm? Je kan het ook niet echt Hollywood noemen, of wel? Nee. Er zitten toch altijd elementen in die een beetje met Bollywood te maken hebben. Maar als ik naar het verhaal kijk, het onderwerp, thema's dat er in terugkomen, dan vind ik het toch niet echt Bollywood.

I: En wat mis je er dan aan dat het geen Bollywoodfilm is?

N: Het wegdromen, het is helemaal niet dromerig en dat komt echt door het verhaal. En het laat ook wel iets zien dat niet typisch Bollywood is en dat is het huwelijk tussen een Hindoe en een Moslim. Dat gebeurt zelden en als het gebeurt dan is er een onwijze ophef over van dat gaat nooit goed. In de film zie je dat het wel kan en dat het ook goed gaat. Dat laat ook wel zien van dat je denk 'oké het kan ook anders'.

I: Laat het een realistisch beeld zien?

N: Ik zou niet zeggen realistisch maar ik zou wel zeggen meegaand. Mee gaan met de tijd.

I: Vind je dat positief?

N: Ja. Want ik vind zeker in deze tijd dat je wel een beetje mee moet gaan met de moderniteit. Je kan niet meer heel erg vasthouden aan oude tradities van het moet zo. Waarom moet het zo? Het staat nergens geschreven. Maar omdat het altijd zo ging denk je dat het moet maar dat is dus niet zo.

I: En nu gaan ze met de tijd mee...

N: Ja. En dat terrorisme komt zo vaak voor in de Bollywoodfilms.

I: Kan deze film volgens jou succesvol zijn in Westerse landen?

N: Ik denk het wel. Want een tijd geleden is er ook een soortgelijke film, niet helemaal, uitgekomen, *New York* heette die film. En het schijnt dat die film zelfs een of andere internationale *award* heeft gekregen. Nou de hele wereld kent wel de aanslagen van 11 september en als er dan een film wordt gemaakt gebaseerd op die gebeurtenissen dan denk ik wel dat culturen dat interessant vinden, maakt niet uit in welke taal.

I: Dus het onderwerp kan wel internationaal aanspreken?

N: Ja, zeker. En of dat dan een Bollywoodfilm is of een andere type film.

I: Dus dan is het vooral het onderwerp dat het Westerse publiek aanspreekt?

N: Ja en dat maakt dan de film in zijn geheel populair.

I: Vind je dat deze film de Hindoestaanse cultuur weergeeft en wat dan?

N: Als ik er nu even snel aan terug denk niet. Wat ik al aangaf het heeft een gemend huwelijk wat niet typisch is. Ze is ook al eens getrouwd geweest en heeft een kind uit dat huwelijk. En meestal is een vrouw met een kind ook niet altijd wat je zegt iets positiefs in de Hindoestaanse gemeenschap. Het heeft een beetje een negatieve lading. Dat is dus al een tweede. En ja de romantiek bruist er niet van af, het is echt een soort van zoektocht voor de hoofdrolspeler.

I: Er zitten dus niet echt Hindoestaanse cultuur elementen in de film?

N: Ohw nou, ik herinner me nu een scène dat de hoofdrolspeler een dorp redt die in een overstroming zit. Dus dat dorp is bijna verwoest door een overstroming en hij voelt zich zo'n held dat hij denkt ik kan het hele dorp redden en dat doet ie dan ook. En denk ik ja dat is weer het behulpzame, de held uithangen wat weer typisch is in Bollywoodfilm. En op een gegeven moment zie je dan dat echte mensen komen uit de steden die komen helpen. Ja die behulpzaamheid, mensen helpen dat is dan weer wat je terugziet. Maar het zijn kleine elementen waar je dan goed over na moet denken. Maar je kan er snel over heen kijken in de film.

I: Hoe zou jij jezelf omschrijven, cultureel gezien? Je woont in Nederland, maar je bent Hindoestaans. Hoe zou je jezelf omschrijven?

N: Ik heb wel heel veel van mijn cultuur meegekregen al van jongs af aan, want mijn vader hield zich er altijd mee bezig. Ik moet zeggen dat ik vroeger me wat meer bezig hield met het geloof dan ging ik mee naar de tempel met mijn ouders eens in de zoveel tijd. Ik keek bijvoorbeeld ook bepaalde culturele series en dat is echt gebaseerd op goden en dat soort dingen. Dat deed ik vroeger maar nu doe ik er heel weinig mee. Ik ga ook niet meer naar de tempel en kijk ook niet meer zulk soort series of wat met godsdienst te maken heeft. Maar ik geloof nog steeds wel in mijn culturele normen en waarden die ik heb mee gekregen.

I: Maar zie jij jezelf als een Nederlander, zie jij jezelf als een Hindoestaan als een Nederlandse Hindoestaan.

N: Ik zie mezelf als een Nederlandse Hindoestaan. Mijn ouders die zijn geboren in Suriname die hebben er natuurlijk veel meer van meegekregen. Ik ben hier geboren maar mijn ouders hebben mij er natuurlijk ook veel van meegegeven. Maar ja je groeit toch op in een soort van Nederlandse gemeenschap en met Nederlandse normen en waarden die je ook hebt. Je gaat naar school, je werkt, je hebt vrienden en dat gaat zich dan allemaal mengen. Je zit er tussenin. Dat maakt je dan denk ik toch een Nederlandse Hindoestaan.

I: Met welke cultuur ben jij thuis opgegroeid?

N: Met de Hindoestaanse cultuur.

I: Voornamelijk de Hindoestaanse cultuur of ook de Nederlandse?

N: Ook de Nederlandse. Van jongs af aan was het voornamelijk de Hindoestaanse maar naar mate ik wel ouders werd, een jaartje of vijftien wel wat meer de Nederlandse cultuur. Want ik merk dat mijn ouders wel heel meegaand zijn met de Nederlandse cultuur.

I: Hoe bedoel je meegaand?

N: Bewust van de Nederlandse cultuur. En ze houden daar ook rekening mee, in hoeverre zij daar rekening mee kunnen houden. En ze proberen zich ook aan te passen, in hoeverre dat voor hun haalbaar is. Maar, ik denk dus wel van beide. In het begin, vroeger wel meer de Hindoestaanse.

I: En wat voor normen en waarden heb je van huis uit meegekregen?

N: Studie. Een opleiding volgen en die ook afmaken en een diploma halen vonden zij heel belangrijk.

I: Is dat Hindoestaans of Nederlands?

N: Ik denk meer Hindoestaans. En ook wel zelfstandigheid en ik denk dat dat misschien wat meer Nederlands is. Dus niet afhankelijk zijn van iemand maar gewoon zelfstandigheid, werken, je eigen dingen betalen. Ik denk dat dat meer Nederlands is.

I: Zijn er ook nog bepaalde tradities die je mee hebt gekregen?

N: Ja hoor. Bepaalde feestdagen en gebeurtenissen die we hebben die doen we altijd thuis. En daar doe ik ook altijd aan mee.

I: Zijn dat Hindoestaanse tradities? En ook vanuit het geloof?

N: Ja.

I: Gingen jullie vaak naar museum of bioscoop, theater van huis uit?

N: Nee. Ik ging wel vanuit school naar musea dan. Maar niet van huis uit. Ook niet naar het theater, nee dat ook niet.

I: Dat heb je dus meer van school meegekregen.

N: Ja. Ik hield me er thuis wel mee bezig maar dan meer van de eigen cultuur. Dan had je wel boeken die je kon lezen. Of videobanden waarvan je informatie kon halen maar niet buitenshuis.

I: Je zei helemaal in het begin al dat je opgegroeid bent met Bollywoodfilms. Heeft dat ook invloed gehad op je voorliefde van Bollywoodfilms nu. Dus stelt dat je je dat niet had meegekregen van huis uit zou je nu dan alsnog geïnteresseerd zijn in die films?

N: Minder denk ik. Minder geïnteresseerd. Op een gegeven moment zou ik er wel naar kijken want het is toch iets dat van je eigen cultuur is. Maar dan zou ik misschien veel minder bekend zijn met de spelers en de verhalen die er in voor komen en de kenmerken. Dus ik denk dat ik er veel minder in geïnteresseerd zou zijn.

I: Je zou ze wel kijken?

N: Ja want het is toch iets dat bij je hoort. Dus dan zou ik zeker wel kijken. Ik heb ook mensen om me heen die die films kijken en die het ook leuk vinden en die er voor over staan. En als je dan met die mensen om gaat dan neem je dat ook wel een beetje over. Dus het zou uiteindelijk wel zo zijn maar misschien minder.

I: Het heeft dus zeker wel invloed gehad?

N: Ja op mijn interesse nu, zeker. Want ik ben er ook van overtuigd dat als je dingen op jonge leeftijd aan mee krijgt dat, ja dat vormt je ergens.

-----EINDE INTERVIEW-----

Interview Deborah – 14 april 2010

I: Kan je nog je eerste ervaring met een Bollywoodfilm herinneren?

D: Ja.

I: Kan je nog vertellen hoe dat ging?

D: De aller eerste keer dat ik een Bollywoodfilm zag was met Avi, mijn vriend. Dat was op een avond we zaten gewoon op de bank en we keken altijd gewoon films en toen zei hij zullen we een keer een Bollywoodfilm kijken. En toen hebben we *Race* gezien. Wat ik er van vond? Het deed me heel erg denken aan de films vroeger van Hollywood, zoals *Grease* met de liedjes erin. En sowieso zie je dat het een andere cultuur is, de verhaallijnen zijn toch wel anders dan je in het Westen gewend bent. Maar het trok me wel aan want uiteindelijk ben ik zelf ook meer films gaan kijken. Ook toen ik naar India ging ben ik met collega's daar ook naar verschillende films gegaan. Ohw... wacht even mijn aller eerste film was *Doom* en *Race* heb ik gezien in India. *Race* was meer een actiefilm en we hebben ook nog in India gekeken naar *U, Me Aur Hum* en dat was meer een liefdesfilm.

I: Maar je eerste aanraking was dus thuis. En kijk je regelmatig films?

D: Ja, ik denk zo per maand twee ofzo.

I: Kijk je dan in de bioscoop of kijk je thuis?

D: Ik kijk thuis.

I: En huur je dan de films of download je?

D: Downloaden vaak maar soms ook wel van die films die je gewoon op de markt kunt kopen maar die zijn vaak van slechtere kwaliteit.

I: Maar je gaat nooit naar de bioscoop?

D: Nee. Niet in Nederland maar als ik India ben dan ga je echt voor de film naar de bioscoop. Dat is een heel ander gevoel.

I: Wat is het andere gevoel eraan?

D: In Nederland is het heel erg, ik vind het een beetje saai eigenlijk. Je gaat met iemand erheen, je gaat zitten en je kijkt de film. En in India is het een avondje uit. En wij zien het meer van je gaat even eten en je gaat naar de film. Je combineert het altijd met iets. En daar is het echt een heel groot gebeuren. Ook al er heen gaan en de dingen die je kunt eten, ze hebben daar echt hele snacktenten erbij staan. Je ziet gewoon het verschil als je hier naar de bioscoop gaat of daar. En ook inderdaad dus de nummers en de muziek die erbij hoort. En iedereen zingt het mee omdat dat ook voor gepromoot wordt. En dan zit je daar in de bioscoop en danst iedereen mee of gaan ze swingen. Dat is echt gewoon een heel ander gevoel als dat je hier stijf in de bioscoop zit.

I: Maar dat zingen en dansen gebeurt echt alleen in India in de bioscoop? Hier niet?

D: Nee hier niet. Ik heb het niet gezien. Maar ik heb laatst wel gehoord dat toen Mama Mia in de bioscoop was dat het daar toen wel gebeurde maar ik ben toen zelf niet gegaan.

I: Dat is wel echt een ervaring dat je India hebt meegemaakt met naar de bioscoop gaan?

D: Ja.

I: Je noemde net al de muziek en dans. Kan je wat kenmerken noemen van een Bollywoodfilm?

D: Liefde. Liefde komt echt in elke film voor. Een romance tussen een man en een vrouw. En meestal in de jongeren jaren vinden ze elkaar leuk... een beetje zo'n verhaal. Ook al is het een actiefilm het zit er in. Ik denk dat dat ook wel een van de kenmerken is en anders slaat de film niet aan daar heb ik het idee. En daarnaast zijn er nog... het heeft eigenlijk wel zelfde opbouw als Westerse films. En het heeft altijd een goede afloop. Ik heb nog geen film gezien dat echt een slechte afloop heeft. In Westerse films, dan bedoel ik ook gewoon Nederlandse, Belgische, Duitse en Amerikaanse zeg maar, heb ik het ook niet zo vaak gezien, maar daar komt het wel wat meer in. Daar zijn het ook vaak geen slechte aflopen. Maar in India is het over het algemeen geen slechte aflopen. Die twee zijn wel de hoofdzingen en het zingen en dansen en bepaalde normen en waarden wat ze zeggen en hoe ze tegen elkaar praten zou je niet zien in Westerse films.

I: En wat voor normen en waarden zijn dat dan?

D: Vooral hoe je mensen aanspreekt. Bijvoorbeeld naar ouderen toe. Wij hebben dat ook wel maar daar zie je dat veel beter. Het aanraken van de voeten bijvoorbeeld of kleine dingen

dat ik dan weet omdat ik daar op stage ben geweest. Dat je echt wel ziet dat ze respect tonen en elkaar kleine namen geven en dat dan ook benoemen. Tante of oom, iemand die je dan beter kent ook al is het niet echt je tante of oom. En ook een voorbeeld dat wordt gegeven van zo hoort het echt te zijn. Niet alleen romantisch. Dat is ook een kenmerk denk ik.

I: Zitten er heel vaak in de films een moraal?

D: Ja. Er is altijd een bepaalde boodschap die wordt meegegeven. Tenminste ik vind dat. Ik weet niet of dat een bepaald doel is van diegene die de film maakt maar ja er zit altijd een boodschap achter. Altijd dat je er iets van kunt leren.

I: Zijn er nog meer kenmerken dat zijn typisch Bollywood?

D: Typisch Bollywood... Dat vind ik moeilijk om te zeggen want ik kijk altijd gewoon naar een film en alles is gewoon heel anders. De scènes waar ze zijn opgenomen, de manier van praten, de andere taal. En ook wel, je ziet gewoon wel het verschil tussen een Amerikaanse film en een Bollywoodfilm in de manier waarop het is opgenomen. Vaak vind ik een Amerikaanse film wat professioneler ofzo eruit ziet. Als je kijkt naar de nieuwe films die dan uitkomen in Bollywood zie je ook dat die wel goed zijn. Maar je ziet gewoon de kwaliteit dat het nu veel beter is en dat het steeds beter wordt.

I: En dat gaat dan meer naar de kwaliteit van de Hollywoodfilms?

D: Ja.

I: En dat was eerder echt verschillend?

D: Ik had het idee dat ze daar altijd een beetje achterliepen qua kwaliteit van camera's ofzo. En nu zie je gewoon zelfde soort special effect en dat soort dingen, dat zie je allemaal terug.

I: Zou je dan kunnen zeggen dat het allemaal wat moderner is geworden of zou je dat zo niet zeggen?

D: Ja. Ik vind het wel moderner ook als je kijkt naar wat voor film er nu opgenomen worden en ook hoe ze leven. Als je kijkt naar eerdere films dan zie je dat iedereen in één huis woonden met je ouders, dus met de hele familie. Ook als je getrouwd bent blijf je als man bij je ouders wonen. En nu zie je dan ook wel in films dat mensen echt met een gezinnetje, een nieuw gezinnetje met een nieuwe baby een eigen appartementje hebben. Dus daarin zie je ook wel dat het moderner wordt. Het ligt er ook wel aan welk beeld ze willen scheppen. Want in India heb je zoveel verschillende culturen in het land zelf want als je op het platteland woont is het veel traditioneler dan in de stad. Dus het ligt er ook aan waar gaat de film over. Als het het stadsleven is dan is het sowieso al wat moderner natuurlijk. Maar als je kijkt naar het beeld dan zie je wel dat het scherper is, dat ze ook naar HD gaan, dat soort dingen. Dat merk je wel.

I: Ze gaan dus mee met de Westerse tijd?

D: Ja met de Westerse trends ja.

I: Je zei net al van het ligt eraan wat voor verhaal ze willen vertellen welke cultuur je ziet. Maar vind jij dat de cultuur die in India heerst in Bollywoodfilms naar boren komen? En op welke manier zie je dat terug?

D: Ik vind van wel naar voren komen. Het ligt er inderdaad aan waar het verhaal overgaat en waar het zich afspeelt. Maar het gaat vooral wel over mensen in een hogere klasse die dan een goed leven, auto's hebben. Echt luxe producten zeg maar. En als je daar dan komt dan klopt dat ook wel, dus dat komt ook wel overheen. En als er dan films worden getoond met van die echte tragedie in een liefdesverhaal van de schoonmoeder mag het meisje niet helemaal. En dat is wel echt van die plattelandsverhalen ook. Wat ik ook van een vriendin hoor is dat ook echt wel zo. Dus dat komt echt wel zo voor en dat zijn wel dingen die uit het leven gegrepen zijn.

I: Dus de films geven wel een realistisch beeld?

D: Ja een goede weergave.

I: En zie je ook culturele elementen terug in de Bollywoodfilms van de Indiase/Hindoestaanse cultuur?

D: Inderdaad de normen en waarden wat ik eerder ook al zei. Maar bijvoorbeeld ook een huwelijk, de rituelen die daarbij worden uitgevoerd dat is precies wat er bij een 'normaal' persoon ook zo gebeurt. Die trouwen ook zo, dezelfde rituelen en handelingen. Verder ook nog de kleding, de manier van praten, de manier van lichaamstaal naar elkaar toe. Het eten komt ook wel terug dat het een hele belangrijke rol speelt binnen de Hindoe cultuur. Je ziet toch wel in elke film als er visite komt dan zie je in elke film wel dat de vrouw een maaltijd kookt. Het maakt niet uit of het een nieuwe film is of een oudere film maar dan zie je wel dat dat aspect terugkomt. Dan zie je wel dat voeding een belangrijk aandeel heeft in de films.

I: En dat is ook een cultuur element?

D: Ja dat is ook echt zo in de cultuur. Als je maar ergens op visite komt dan is er voor je gekookt. Het is gewoon heel erg onbeleefd. Als je gasten hebt dan moet je koken. Dat zien ze ook niet als een last dat zien ze echt als dat hoort zo, dat hoor je gewoon te doen.

I: Dus er zitten wel echt cultuur elementen in de films?

D: Ja.

I: En vind je dat de cultuur elementen die je ziet in de films, worden die op een goede manier weergegeven?

D: Ja. Het licht er aan of je een humoristische film kijkt, dan kunnen ze het wat overtrokken neer zetten. Maar over het algemeen komt het volgens mij wel overeen. Het kan natuurlijk wel bij verschillende staten verschillen. Want bij een huwelijk bijvoorbeeld dan kan het wel dat er binnen verschillende staten natuurlijk net iets andere rituelen zijn. Maar ik vind dat het gewoon goed wordt neergezet.

I: Kan jij je ook herkennen in de films? In sommige situaties, personages?

D: Ja dat wel. Als je kijkt naar een liefdesverhaal. Dat ken je ook wel uit het Westen. Van je wordt verliefd. Dus sommige aspecten wel. Dus op een bepaalde manier kan ik me er wel in herkennen maar op de een of andere manier niet helemaal. Want bijvoorbeeld stel hier in Nederland je bent echt helemaal gek van iemand en ook wat je ouders er dan van zouden zeggen, als je er echt gek van bent zouden je ouders dat accepteren. En daar is dat helemaal niet zo. Het is nu dan we dat er wat minder mensen worden uitgehuwelijkt, dus dat het was meer om echt liefde gaat. Maar er wordt nog wel veel voor de mensen geregeld en dat zie je ook terug in de films. Dus wanneer ze verliefd worden kan ik mezelf wel herkennen in de films. Maar wanneer de ouders in zo'n film zouden zeggen 'we zijn het er niet mee eens, en je zou beter passen bij die en die' wat dus gebeurt bij het uithuwelijk, dan gaan de mensen er wel in mee, de vrouwen dan. Omdat ze hebben zoiets van mijn ouders kennen we me vanaf m'n geboorte, ze weten wie ik ben dus ze weten ook de geschikte man voor me. En dan heb je natuurlijk ook wel van die films waarin dat niet meer zo is dat ze echt verliefd worden op een ander. Dus daar kan ik me dan wel mee in herkennen dan in die traditionele van het platteland films. Maar die normen en waarden dat je dan toch... bepaalde dingen herken je tot op een bepaalde hoogte en dan zijn er toch weer dingen die je toch... je kan het begrijpen omdat je meerdere films hebt gezien maar niet dat ik denk ik zou mijn hele leven daarop aan passen.

I: Het is dus wel een ander leven dan dat van jezelf.

D: De hoofdlijnen zijn het zelfde natuurlijk maar toch wat anders uitgevoerd.

I: Zie je veel verschil tussen, omdat je net zegt van ik kan me wel herkennen in de situaties maar de normen en waarden zijn anders. Zie je veel verschil tussen de normen en waarden die je van thuis hebt meegekregen en die in de film?

D: Nou ik heb van huis uit ook wel meegekregen dat je respect moet hebben voor oudere mensen dat je in de film ook terug ziet komen. Maar wel in mindere mate. Daar is het toch ook wel echt zo dat wat een ouder persoon zegt je valt niet in de reden. En hier is het, wat m'n ouders me ook hebben meegegeven, je moet altijd respect hebben, je moet nooit iemand belachelijk maken. Maar het kan wel dat iemand ouder van een onderwerp minder weet en dan hoeft hij niet gelijk te hebben. Je hoeft hem dan natuurlijk niet helemaal uit te schelden, maar je mag het wel zeggen. En dat is daar echt *not done*. Tot op een bepaalde hoogte begrijp je het en heb je dat ook dat respect hebben maar de uitvoering ervan dat gaat soms net iets verder bij ons. Misschien toon je het op een andere manier.

I: Waarom kijk je zo graag naar de films?

D: Wat ik heel erg leuk vind is sowieso acteren, ik heb zelf ook de theaterschool gedaan. Ik vind het gewoon heel leuk dat je door een rol een bepaald type, en in dit geval een bepaalde cultuur kunt neerzetten. En dat aspect heeft me dus altijd aangegrepen. Maar vooral toch de

liedjes en het dansen het erin spreekt me heel erg aan. Dat je met drie componenten, drie manieren om je lichaam te gebruiken een verhaal over kunt brengen. En bij Westerse films mis ik dat vaak. Maar bijvoorbeeld bij *The Sound of Music* of *Grease*, ja dat zijn ook films waar ik helemaal gek van bent. Dat is toch een beetje hetzelfde genre, ook met liedjes en dans erin.

I: Dus dat liedjes en dans aspect dat spreekt je extra aan?

D: Ja.

I: Zijn er nog meer dingen?

D: Ik denk dat er echt door getriggerd werd, natuurlijk door Avi, maar toen ik er naar keek vond ik dat dansen en zingen heel erg leuk. En dat was ook wat me er erg in aan trok. En daarnaast was het ook wel interessant om te zien hoe dat dan gaat in India. Bijvoorbeeld het trouwen is een goed voorbeeld. Je weet hoe het in Nederland gaat, maar hoe gaat dat dan in India? En doordat je zo'n film kijkt en er is een scene waarin het daarover gaat, dan krijg je toch veel meer mee dan dat als je bijvoorbeeld een boek zou lezen. Dat natuurlijk ook interessant is. Maar je ziet echt de manier van doen, je ziet het echt. Er is een verschil tussen dat je het leest of het ook echt ziet. En de manier... je ziet bijvoorbeeld handbewegingen dat natuurlijk maar heel klein is maar dat kan je gewoon niet beschrijven in een boek. Dus in eerste instantie wat me echt aantrekt is de opbouw van de film, het theater, zing en dansen aspect. En daarnaast is het gewoon heel erg interessant om te zien hoe gaat het daar qua cultuur. Want op dit moment, dat was echt aan het beging, nu is het heel erg gewoon voor me, ook omdat ik nu met Avi samenwoon, is het een deel van je leven geworden. Dus dan kijk je er niet meer met die ogen naar. Maar gewoon normaal.

I: Maar in eerste instantie waren dit de punten van wat je toen heel erg interessant vond.

D: Ja klopt.

I: Je zei net al de cultuur vind je heel erg interessant. Heeft het kijken naar de Bollywoodfilm ook je ideeën over India en de Hindoestaanse cultuur beïnvloed?

D: In eerste instantie wel. Ik was nog nooit naar India geweest. En ik had al wel dingen op tv, in documentaires gezien. En ik heb ook wel wat meer Hindoestaanse vriendinnen. Maar toch je weet dan niet hoe het echt daar gaat. En die vriendinnen die dan hier zijn zijn vaak via Suriname hier gekomen dus dat is dan ook wel wat verbasterd. Ik had wel toen ik naar India ging een bepaald beeld denk ik wel ervan. Maar ik weet niet of het dan zeker van de films is geweest omdat je dan ook van die documentaires hebt gezien. Maar het beeld dat ik had kwam wel redelijk overeen.

I: Dus het beeld dat je had is, ook mede door de films, is wel bevestigd toen je in India was?

D: Ja. En ik denk dat dat ook wel bevestigd dat het een goede weergave was van de realiteit dat in de films wordt laten zien.

I: Dus stelt dat ik zo'n film kijk en ik ga daarna naar India dan weet ik, dan ben ik best wel voorbereid van wat me te wachten staat?

D: Dat is echt hoe de mensen met elkaar samenleven. Maar jij ziet er best wel Indiaas uit dus jij zou een ander effect krijgen als dat ik er heen ga want ik ben zelf gewoon blank. Maar als je bijvoorbeeld uit een bus stapt dan ben je natuurlijk gewoon een toerist. En ze zien blank, dus geld, die zijn rijk. En dat is vooral door de lagere klasse zeg maar. Als jij daar heen gaat heb je toch een ander effect. Is het is vooral een goede weergave van hoe het leven is. Het is geen goede weergave van hoe is het al reiziger daar.

I: Zeg maar het stadsleven of het boerenleven wordt wel weergegeven zoals het echt is?

D: Ja. Ik denk ook als dat niet zo zou zijn dat het ook niet zo aantrekt. Want de filmindustrie is in India heel erg groot, mensen die leven daar. Die zouden nog liever hun eten, hun avondeten niet hebben dan een ticket naar de bioscoop. Ik denk gewoon dat, dat als er iets niet klopt aan de film dan zou je gelijk commentaar krijgen van mensen daar uit de gemeenschap of uit de streek. Dus ik denk dat dat ook echt wel iets is dat het aanslaat in India zelf.

I: Doordat het een realistisch beeld geeft?

D: Ja.

I: Kijk je zelf ook Hollywoodfilms?

D: Ja.

I: En zijn er volgens jou ook verschillen en/of overeenkomsten tussen de twee filmindustrieën? Wat valt jou daaraan op?

D: Ik heb daar nooit zo heel erg over nagedacht van wat is het verschil. Maar ik heb ook het idee dat in Hollywood zijn er, heb je niet alleen een humoristische of liefdesfilm. Maar heb je ook een thriller of een actiefilm. Ik heb het idee dat het daar een groter aandeel speelt dan de liefdesfilms of actiefilms in India. Nu zie je dat wel hoor. We hebben laatst ook een thriller gezien een Bollywood thriller. Dan zie je ook wel dat dat net opgang komt, dat het niet zo goed oogt als een Hollywood productie. Het aandeel romantische films is in Bollywood voor mijn idee echt de helft en dan komt de rest. Maar in Hollywood is het minder opvallend hoe groot het aandeel is.

I: Zijn er nog meer verschillen?

D: De kwaliteit vind ik. En natuurlijk de lengte van de film. In Bollywood producties zijn altijd veel langer, dat komt natuurlijk ook door de liedjes en het dansen erin dat het wat langer duurt. Als je cultuur even weglaat en puur en alleen naar de film kijkt. Dan is het de lengte, het soort en de kwaliteit. Maar dat wordt ook wel beter.

I: Je zegt net als je cultuur achterwege laat en je zei net Bollywood geeft toch wel de Indiase cultuur weer. Welke cultuur wordt dan weergegeven in Hollywoodfilms?

D: Ja toch wel de Westerse cultuur vind ik. En niet zozeer hoe het precies in Nederland is. Maar ik vind het wel altijd een overdreven beeld van het Westen. In Amerika heb ik altijd het idee dat die mensen toch wel wat luider, overdreven zijn dan in Europa. Op zich geeft het wel een goed beeld van het Westen, zoals een huwelijk bijvoorbeeld. Dat geeft het wel weer. Maar soms is het ook zo overdreven, hoe ze met elkaar omgaan bijvoorbeeld, met scheldwoorden en dat soort dingen. En dat zie je niet in Bollywoodfilms.

I: Dat is echt de cultuur?

D: Ja. Ja vind ik wel.

I: Hollywoodfilms doen het in Nederland heel goed in de bioscopen. Wat denk je dat daar de reden voor is?

D: Ik denk sowieso toch wel de Westerse wereld. Je kan je daar toch makkelijker aan afspiegelen zeg maar, of jezelf in herkennen. En misschien ook wel omdat er steeds een bepaald soort item wordt aangesneden wat op dat moment populair is en wat speelt. En ik denk ook gewoon dat die invloed uit Amerika toch wel groter is dan uit het Oosten. En dat de mensen die hier wonen toch het gevoel hebben dat ze voor lopen, dat de ontwikkeling sneller is, waardoor je eerder naar Hollywoodfilms zou grijpen dan naar een Bollywoodfilm. Terwijl dat is helemaal niet zo. Tenminste dat vind ik.

I: Hoe populair denk jij dat Bollywoodfilm is wereldwijd gezien?

D: Heel groot. Want ik weet dat de aangrenzende landen in Azië allemaal kijken naar Bollywoodfilms. Sommige, tenminste vroeger was India groter, Hindoestanen, en toen hoorde geloof ik Pakistan en Nepal ook bij India. En die landen die kijken nu sowieso nog steeds naar de films. Die worden nog steeds beïnvloed daardoor. Irak en Iran geloof ik ook. Dubai enzo is ook, trekken ook daar meer heen. Dus ja. Een heel groot gedeelte.

I: Je noemt nu voornamelijk landen in Azië en Arabische landen. Waarom denk je dat het daar zo populair is?

D: Ik denk dat toch qua bijvoorbeeld klederdracht, het is niet helemaal hetzelfde natuurlijk, maar toch meer richting die landen is. En dat India naar hun begrippen meer vooruit loopt zeg maar. Niet echt een voorbeeldfunctie is maar dat die industrie is daar al zo groot en dat zij zich daarin meer kunnen vinden dan in Amerika omdat het dichterbij hun cultuur staat. Dus daarom denk ik dat het wel aanslaat.

I: Dus het is cultureel gezien wat dichterbij hun staat dan Amerikaanse films bijvoorbeeld. Maar is naar jouw mening Bollywoodfilms ook in Westerse landen populair?

D: Ja ik denk het ook dat het steeds groter wordt.

I: Bij wie is het dan populair?

D: Nou als je naar bijvoorbeeld naar Nederland kijkt dan zijn het vooral de Hindoestanen die daar naar kijken en die hebben ook weer vrienden en die beïnvloeden ook weer mensen. Waardoor het ook wel een beetje een hot item is geworden. Je hebt altijd van die rages met

meubels enzo en dan zie je ook wel dat India nu met de Buddah items voor het interieur ook al een groter aandeel inneemt nu. En ook denk ik dat het leven is daar relaxer, het is wel druk en druk bevolkt, maar het leven is daar relaxer. En hier in het Westen zijn we heel druk en zoek je toch naar het onbekende. Vooral Nederlanders weet ik dat van vroeger, we hadden best wel veel handel enzo en waren wel geïnteresseerd in andere cultuur, dus ik denk dat dat aandeel wel groter wordt.

I: Je zei al het aandeel wordt misschien wel groter en het is een beetje een rage, een trend. Hoe zie je de toekomst van Bollywood?

D: Ik denk dat dat, dat ook het Westen ook een nog groter deel met zich mee krijgt.

I: En dan voornamelijk de Hindoestaanse gemeenschap?

D: Nee ik denk ook wel andere gemeenschappen binnen Nederland of binnen het Westen, Amerika en Europa.

I: Je zei net het is een beetje een rage. Een rage en een trend waaien vaak over. Denk je dat Bollywood blijvend is?

D: Voor een gedeelte waait het wel over die echte rage die nog gaat ontstaan denk ik.

I: De rage is er nog niet? Of nog niet op zijn hoogtepunt?

D: Nog niet op zijn hoogtepunt denk ik. Op het moment dat dat wel zo is dan denk ik dat het ook wel afneemt. Maar ik denk dat toch ook wel mensen blijven hangen. Ook omdat er steeds meer Engels gesproken wordt in de Bollywoodfilms.

I: Dus je verwacht dat in eerste instantie nog groter wordt en dat het dan af zou zwakken maar dat het wel blijvend is?

D: Dat wel een deel van bepaalde volkeren zeg maar nog steeds wel... dat er wel vraag naar is.

I: En niet alleen in de Hindoestaanse gemeenschap?

D: Nee, want je ziet nu ook wel, kijk maar naar Hollywoodfilms dat ze er nu ook meer liedjes in gaan doen. Zoals *Hairspray*, heette die zo? Je hebt nu twee, drie films in Hollywood die ook met liedjes, soort musicalachtig is gemaakt en dat dat ook wel in trek is.

I: Zou je dat kunnen zien als,... is dat een invloed vanuit de Bollywood industrie?

D: Dat vraag ik me dus af. Want vroeger hadden we dat ook wel in Nederland van musicals kijken, en theater heeft dat natuurlijk nog steeds. En in India is die bioscoop al zo ingeburgerd dus ik vraag me af of dat dan een retro trend is uit Hollywood. Of waarom komt dat nu. Ik denk dat daar ook wel trend watchers achter zitten van hé India dat is nu, India is 'in' of in trek en alles wat daarmee te maken heeft is hot op dit moment. Dus ik denk dat ze daar wel goed op inspelen, dus deels wel ja. Maar deels ook wel van vroeger gewoon.

I: Beschouw je jezelf echt als een Bollywoodfan?

D: Ja.

I: En waarin komt dat tot uiting?

D: Nou sowieso dat ik twee keer per maand de tijd neem om bijvoorbeeld drie uur lang te gaan zitten voor een film. Dat best wel lang is voor ons als je het druk hebt. En het feit dat ik alle liedjes ken. Ik zing alle liedjes mee. Ik weet niet of ik het goed uitspreek maar ik zing de klanken mee. En laatst zijn we ook nog naar een concert geweest van een Indiase artiest die titelsongs doet van films.

I: Je zei dus net dat je naar concerten gaat, ga je ook nog naar meer evenementen?

D: Ja als het er zou zijn in de buurt dan ga ik er wel heen. Ik vind het wel leuk altijd.

I: Heb je daar dan ook contact met andere fans?

D: Nou ja toen we naar dat concert gingen, omdat je zo mee gilt en ik was zo ongeveer de enige blanke en ik kende de tekst. Dus dat vond die jongen die naast ons zat best wel opmerkelijk van hoe kan dat. Dus dan raak je wel in gesprek, dus dan heb je wel contact ja. Ik denk dat als ik gewoon Hindoestaans geweest zou zijn dan val je niet op. Het is niet zo dat je plaatjes uitgaat wisselen ofzo. Het is wel echt voor de sfeer, het eten of lekker dansen of dat soort dingen.

I: Ben je ook actief op fora over Bollywood?

D: Nee. Ik ben niet echt zo'n iemand die dat moet delen met iemand anders. Ik heb in mijn omgeving genoeg mensen met wie ik dat kan delen, mijn familie of Avi's familie. En verder heb ik niet echt de behoefte om naar iemand anders te gaan om dat te vertellen.

I: Dus je houdt het binnen de familie?

D: Ja en schoonfamilie ook.

I: Heb je je 'eigen' familie er een beetje mee aangestoken?

D: Niet echt aangestoken, want bijvoorbeeld met van die nummer zij weten dan niet waar het over gaat. Maar mijn oma als die dan van die shows kijkt, op tv dan, dan vind ze dat prachtig om te zien als die bewerkinktjes ofzo. Dat vind ze geweldig, prachtig. En als ze weet dat er iets van India op tv is dan kijkt ze ook wel. Ook omdat ze weet dat ik er dan ben geweest natuurlijk. Dus het is dan niet zozeer het Bollywood waarmee ik ze aansteek, maar wel het India.

I: Dus ze zijn nu wel meer geïnteresseerd in India?

D: Ja zeker.

I: Nog even terug naar het concert. Waarom ga je daar heen?

D: Ik vind die artiest, ik vond die artiest gewoon heel erg goed. Hij heeft de titelsong gemaakt van de film *Race* en van nog wel meer. Dat is gewoon een promosong zeg maar. Dat is gewoon mijn lievelingsnummer en van Avi ook en nu is het gewoon ons lievelingsnummer samen. En toen was hij hier, en ook die andere nummers zijn zo gaaf, dus dat ik er heen wilde.

I: Is er ook een acteur of actrice die je echt goed vindt?

D: Ja. Er is een actrice die ik heel goed vind, haar naam ben ik nu even kwijt. Zij speelt in meerdere films en haar man die speelt ook in films. Ik weet even niet meer hoe ze heet.

I: Ga je speciaal voor haar naar de film?

D: Ja. Als er nu een nieuwe film zou zijn en zij speelt er in dan ga ik er gelijk heen. Dan ga ik er gegarandeerd heen.

I: Alleen al omdat zij er in speelt?

D: Ja, echt.

I: Waar kies je nog meer een film op uit?

D: Sowieso wel acteurs inderdaad, het item ook waar het overgaat en ook wel de songs die ze hebben. Daar zie je ook wel beeld van inderdaad en daar ga je ook wel op af.

I: Luister je ook de muziek van te voren?

D: Soms wel maar meestal pas nadat je de film hebt gezien. De titelsong ken je meestal al want die heb je gezien op televisie bijvoorbeeld. Nou dan ga je erheen en achteraf vind je dat gedeelte van de film helemaal geweldig bijvoorbeeld, of een liedje van de films en dan blijft dat wel zitten. En dan ga je dat YouTube-en of opzoeken.

I: Je gaat dus dat wel opzoeken op YouTube.

D: Ja. Als het bijvoorbeeld al wel op de radio is gedraaid dan hoor je al eerder een nummer en als je dan naar de film gaat dan ken ik het wel. Maar het is niet zo dat als je weet er komt een film uit dat je de muziek op gaat zoeken. Dat is wel een verschil in Nederland. In Nederland heb je niet dat je als je de radio aanzet dat je een Bollywood nummer hebt. En in India heb je elke minuut van de dag dat er een liedje langs komt. Dus dat is heel anders. Ik merkte ook in India dat dat dan wat sneller gaat van we moeten naar de film. Je kende de liedjes al voordat je ging en hier in Nederland is dat pas achteraf. En dat is ook wel een verschil daarin.

I: Heb je de film *Slumdog Millionaire* gezien?

D: Ja.

I: Kan je kort vertellen waar de film over ging?

D: Het ging over een redelijk arme jongen, een straat jongen, een jongen uit de sloppenwijken die mee doet aan een programma *Millionaires*. Dan moet je vragen beantwoorden en dan kan je een bepaald bedrag winnen, ik denk dat het in Nederland een miljoen is en daar is het ook een heel groot bedrag. Dan ben je echt gewoon rijk. En hij weet alle antwoorden. En hij wint zeg maar het geld. En ze kunnen niet geloven dat een jongen uit, van die afkomt, van de sloppenwijk, die antwoorden weet. En dan moet hij dus vertellen hoe hij die antwoorden weet. En dan moet hij dus vertellen over alle slechte ervaringen uit zijn leven en dus eigenlijk door al die slechte ervaringen weet hij alle antwoorden want hij eigenlijk niet mee wilde maken. En er zit ook een liefdesaspect in natuurlijk. Want toen hij

klein was was er een meisje en uiteindelijk komt hij dan ook weer bij haar terecht door die show.

I: Dus je zegt er zit natuurlijk ook een liefdesaspect in en je zei eerder dat dat ook wel een kenmerk is van een Bollywoodfilm. Zou je deze film kunnen typeren als een typische Bollywoodfilm?

D: Nee. Toch niet.

I: Waarom niet?

D: Aan de ene kant weer wel. Er zitten kenmerken in zoals je net benoemt van een Bollywoodfilm. Maar toch omdat ze een zwarte kant van India zien. En op zich laten ze in Bollywood ook wel de slechte kant van India zien, bijvoorbeeld de schoonmoeders die vervelend zijn of dat je een beetje wordt gedwongen door je ouders om met een bepaald persoon te trouwen. Maar echt wat die jongen allemaal meemaakt, de verminkingen enzo worden niet laten zien in Bollywoodfilms. Dat is echt *not done*.

I: Geeft *Slumdog Millionaire* een realistisch beeld weer?

D: Ja. Ook.

I: Maar het is eigenlijk een beeld dat in Bollywoodfilms links gelaten worden?

D: Ja.

I: Je zei ook er zitten ook kenmerken in van Bollywoodfilms. Welke kenmerken zie je dan wel terug?

D: Nou ook weer dat liefdesverhaal dat er dan toch in zit. En sowieso dus het land waarin het wordt opgenomen, de spelers in de film natuurlijk.

I: Qua cultuur elementen?

D: Ja dat ook. Met mijn broer is dat het element respect komt ook weer terug daarin. Ook weer naar de politie toe. Dat hij toch een bepaald respect heeft voor de politieagenten terwijl hij toch helemaal in elkaar wordt geslagen.

I: Maar dat respect dat blijft? Dat is een cultuur element?

D: Ja vind ik wel. Ik weet niet of het precies een cultuur element is. Maar de manier waarop hij hem aanspreekt 'yes sir, yes sir, yes sir' de hele tijd. En in Nederland ja dan blijf je toch ook, het is wel een agent en je bent afhankelijk van hem. Maar je hoeft niet de hele tijd 'ja meneer, ja meneer, ja meneer' te zeggen. Dus daar zie je dan wel weer in de benadering naar elkaar wel weer de cultuur terug.

I: Als je zegt er zitten wel Bollywood kenmerken in, maar het is geen typische Bollywoodfilm omdat het een andere kant van India laat zien. Als wat voor soort film zou je het dan kunnen omschrijven?

D: Als een hele Westerse film die goed gekeken heeft naar hoe de Bollywoodfilms zijn, waardoor het toch een heel andere film lijkt voor mensen die nog nooit een Bollywoodfilm hebben gezien. Ja toch wel documentaire, ja niet echt documentaireachtig maar dat het wel

de zwarte kant laat zien. Dat zou nooit in Bollywoodfilms naar voren komen dat iemand zo wordt geslagen. Ja hoe zou ik het noemen?

I: Ze snijden eigenlijk wel een beetje een taboe aan?

D: Ja. Heel erg. Ik weet niet in welke categorie ik het zou plaatsen....

I: Je zei net dat je het wel echt een Westerse film vind...

D: Ja met ... het zou eigenlijk hetzelfde zijn als dat je een Indiase jurk aan hebt, of een witte trouwjurk zoals wij dat hebben en dan zou je dat helemaal rood hebbe. Dezelfde model maar dan helemaal rood en dan met en sluier dan dan allemaal spiegeltjes erop. Dus het is echt Westers maar voor een Westers persoon is het echt Indiaas.

I: Vind je dan dat het een verkeerd beeld weergeeft van de Indiase cultuur?

D: Dat op zich niet, want het is er wel in India. Maar er zijn ook andere dingen in India. Maar op dit moment als je de film ziet en je gaat dan naar India dan denk ik dat je een heel ander beeld hebt van India dan dat toen ik er heen ging. Dit is een, het gebeurt wel, ik weet niet op welke grote schaal natuurlijk. Maar er is ook gewoon een middenklasse in India die dit niet overkomt, dus dat is wel heel erg anders.

I: Dus een beetje en eenzijdig beeld?

D: Ja.

I: Wat vond je zelf van de film?

D: Ik vond hem wel goed. Ik vond het vooral goed voor toeristen die er naar toe gaan en geld geven. Want ik ben zelf niet zo'n voorstander van geld geven aan bedelaars op straat omdat ja in India is het nu eindelijk zo ver dat iedereen naar school kan tot een bepaalde leeftijd. Nog steeds niet zoals wij het hier in het Westen zien het liefst maar toch. En ik geloof heel erg in scholing en educatie vooral als een land helemaal geen kennis heeft en oneerlijke behandelingen in categorieën. Bijvoorbeeld als je arm bent dan blijf je arm. En als je geld geeft dan zien die ouders van die kinderen, die kunnen niet bedenken van wij nemen het geld niet aan want hij gaat lekker naar school en dan later verdienen we het terug. Zij leven veel meer in het hier en nu. Dus ze pakken het geld aan en besteden dat aan dingen. Ze hebben niet de mogelijkheid, de kunnen dat zelf niet goed inschatten. Ze denken we hebben het geld nu waar zal ik dat nu aan uitgeven. Ze wordt continu gebedeld daar, de hele dag door. Ik weet bijvoorbeeld dat een diëtiste daar die is afgestudeerd en dat is daar een universitaire titel, dat die daar 80 euro verdient. En als je gaat bedelen. Ik weet dat toen ik er zelf was dan de eerste week, dan voel je je toch wel een beetje zielig ik moet toch wat geven. Maar dan geef je toch wel één of twee euro. Dus dan dertig dagen in een maand. En ik ben niet de enige toerist die dat doet dus hoeveel verdient dan zo iemand vraag ik me dan af. En nog steeds een diëtiste die dan wel een appartement kan betalen en zij blijven dan in een sloppenwijk wonen. Hoe kan dat? Dat heb ik nog niet helemaal uitbedacht maar dan gaat het dus naar dingen toe waar het niet thuis hoort.

I: Maar in de film zie je dus ook dat ie gaat bedelen?

D: Ja, klopt. Maar ik heb de film gezien nadat ik naar India was geweest. En daarom zeg ik, ik denk ook dat het goed is dat die film er is voor de mensen die erheen gaan. De reizigers, de mensen die er heen gaan moeten niet alleen op die film afgaan maar ik denk wel dat het goed is dat je die film hebt gezien. Dus dat je je hand op de knipt legt en niks geeft. Hoe hard het ook is.

I: Omdat je weet wat er achter zit?

D: Ja. Wat er achter kan zitten. Want het is natuurlijk niet altijd een tussenpersoon, het zijn ook moeder die hun kinderen laten bedelen. Maar het ergste geval is wel wat je in de films ziet en ik hoop eigenlijk dat die mensen die kinderen dus niks geven.

I: Je hoopt dus eigenlijk dat het een beetje een les is voor ons Westerse toeristen.

D: Ja.

I: Deze films is heel populair geweest in voornamelijk ook Westerse landen. Wat heeft deze film zo succesvol gemaakt?

D: Het shocking effect denk ik. Mensen wisten niet hoe dat was sowieso. Niet iedereen heeft de luxe om naar India te kunnen vliegen, dat met eigen ogen te vliegen en te weten wat er achter zit. Want mijn mede reisgenootje dacht er anders over, dat ze toch terugkwam uit India en de film zag. Ik denk inderdaad het shockings effect dat je gewoon denk van dat dat kan. Want het past niet in je normen en waarden, binnen een land waar je vrijheid hebt, als ik kijk naar Nederland dan. Dus ik denk dat dat het vooral is. En het is gewoon nieuw. En het programma *Millionaires*, dat is gewoon herkenning dat hebben we ook. Maar ik denk dat het vooral het shockings effect is dat dat blijft hangen. Iets dat shockeert, dat bang maakt dat blijft hangen.

I: Dus hetgeen wat het Westerse publiek niet verwachtte en het wel zag in de film, dat heeft het dus heel erg populair gemaakt?

D: Ja.

I: Vind je dat deze film de Indiase cultuur die daar heerst goed heeft overgebracht naar het Westerse publiek?

D: Ja een deel wel ja. Er is inderdaad een deel die dat meemaakt maar die dan dus niet in die show komt inderdaad. Maar dat deel is er wel. Het is er zeer zeker maar hoe groot dat deel is weet ik niet. Maar er is ook gewoon een middenklasse nu, officieel is het klassensysteem afgeschaft maar als je er bent dan heerst het heel erg. Ze zijn wel met een opbouw bezig. Maar als je naar de film kijkt dan denk je dat alle mensen in een sloppenwijk wonen en dat meemaken en worden verminkt en dat is natuurlijk niet zo.

I: Dus gedeeltelijk geeft het een goed beeld.

D: Ja.

I: Heb je *My name is Khan* gezien?

D: Nee, nog niet. Het is wel met Shah Rukh Khan erin en het gaat over Moslim, terroristen en dat soort dingen. Maar ik wil hem nog wel zien.

I: Hoe zou jij jezelf omschrijven, cultureel gezien?

D: Ik ben helemaal Nederlands opgegroeid.

I: Dus in die zin zou je een autochtone Nederlander zijn?

D: Ja volgens het boekje ja.

I: Hoe ben je thuis opgevoed?

D: Nederlands gewoon, zonder geloof of zoiets. Maar wel met normen en waarden en respect hebben. En iedereen mag doen en zeggen wat hij wil. Maar je hoeft iemand niet te beledigen.

I: Heel Westers?

D: Ja heel Westers.

I: Welke tradities hadden jullie thuis?

D: Ja wel echt de Nederlandse. Vooral vroeger dat we wel echt Nederland aten: gewoon groenten, vlees, aardappelen. En om zes uur eten echt dat soort dingen. En dan ook van die dagen dat je dat at en dat at en op zaterdag dan makkelijk brood. Maar toen later toen we ouder waren werd het ook meer hip, van die Knorr Wereldgerechten, dan kon je ook macaroni maken en dat aten we dan ook wel. Dus sowieso als er iets van nieuws was dat goed gepromoot werd dan aten we dat wel.

I: Wel gericht op de Nederlandse cultuur?

D: Ja eigenlijk wel heel erg Nederlands.

I: Stonden jullie thuis ook open voor andere culturen?

D: Ja. En bij ons in de straat woonden ook altijd mensen van andere culturen. Niet heel veel maar wel... en toevallig hadden zij ook dochters. Ik denk dat we een groepje hadden met drie, vier kindertjes erin met donkere huidskleuren. Een was Hindoestaans, ander die was Indonesisch en Surinaams.

I: Gingen jullie van huis uit naar de bioscoop, museum, theater.

D: Nee, helemaal niet. We zijn wel eens geweest naar de *Lion King* maar dat was echt meer een uitje. Nee wij gingen niet echt naar zulke dingen.

I: Deed je dat wel met school?

D: Ja wel eens. Maar dat was echt een schooluitje. Ik vond dat niet echt.... Of het moest een museum zijn waar je echt veel dingen kon doen dan vond ik het wel interessant. Maar veder niet echt.

I: Heeft de manier waarop je bent opgevoed ook invloed gehad op je liefde voor Bollywoodfilms?

D: Ja misschien toch wel. Ik ben altijd opgevoed dat iedereen is gelijk. Ik had nooit door dat mijn vriendinnetjes een kleurtje hadden. Dus dat aspect was er gewoon niet voor mij. Het

was niet zo dat ik er niet mee om mocht gaan. Ik was altijd wel heel erg nieuwsgierig, want de Nederlandse cultuur kende ik dan wel en alles wat nieuw was vond ik heel erg interessant. Ik kwam ook altijd wel bij andere culturen over de vloer.

I: Je stond dus zelf wel open voor andere culturen?

D: Ja. En ik denk dat dat ook wel een aantrekkingskracht is van goh dat heb ik nog nooit gezien.

I: Wil je nog wat toevoegen?

D: Je moet echt de film *U, Me Aur Hum* kijken. Dat is een dramafilm met ook wel romantiek. Maar dat is zeg maar de voorloper van een film die nu in Hollywood uitkomt. En dan zie je ook wel dat de verhaallijnen overeenkomen.

I: Dus van Bollywood naar Hollywood. Maar ook andersom?

D: Ja ook.

I: Dus ze beïnvloeden elkaar...

D: Misschien dan kijken ze dan hebben ze eenzelfde soort film gezien. Ze doen dan niet exact hetzelfde maar dan doen ze ... Bijvoorbeeld deze film gaat over iemand die heel erg ziek is. Dan doen ze dat niet helemaal vertalen maar dan kun je natuurlijk de hoofdlijnen zijn hetzelfde. Maar het idee is hetzelfde.

I: Heb je zelf ook films gezien die dan eerst in Hollywood was en toen ook in Bollywood of andersom?

D: Ik heb zelf wel vaak gehad dan had ik iets van hu dat komt me wel bekend voor. Bijvoorbeeld *The Notebook*. Ik heb het beide kanten op gehad van hé dit lijkt op dit of dat lijkt op dat. Dan weet ik natuurlijk niet welke er eerder was geweest. Niet dat je denkt het is hetzelfde maar wel van iemand is ziek en die gaat ergens heen en dat dat weer gebeurt.

I: Het valt wel echt op?

D: Ja.

I: Weet je nog welke je het meeste aansprak?

D: Dat ligt er dus aan het verhaal en hoe het wordt geacteerd en welke emoties er worden overgebracht. En dan maakt ik niet echt onderscheid tussen die of die. Het kan de ene keer Hollywood zijn en dan weer Bollywood.

I: Dus het ligt er echt aan het verhaal en wie het dan speelt welke er beter is?

D: Ja.

I: Het is dus niet zo dat Bollywood altijd beter is of Hollywood?

D: Nee helemaal niet. En dan maakt de kwaliteit ook niet uit. Het gaat mij dan echt om de emotie.

I: Dat vind je sowieso belangrijk in het film kijken?

D: Ja ik vind dat het realistisch gebracht moet worden. Je kan huilen of je kunt het echt voelen en tranen laten zien. Op de een of andere manier komt het ene wel echt over en het andere net niet. Dat je het wel of niet echt voelt.

-----EINDE INTERVIEW-----

Interview Avi – 14 april 2010

I: Weet je nog je eerste ervaring met een Bollywoodfilm? Kan je dat nog vertellen?

A: Nou mijn eerste ervaring met een Bollywoodfilm kan ik niet echt meer vertellen maar ik weet wel dat ik wel, het zijn wel de films die ik het vroegst gezien heb.

I: Ben je met Bollywoodfilm opgegroeid van huis uit?

A: Ja van huis uit. Mijn moeder keek het altijd. Mijn vader keek dan mee, maar dan half. Het is meer van mijn moeder. En ja ik keek ook veel Amerikaanse films vroeger, vechtfilms. En de Bollywoodfilms waren toch wel meer de stoerdere films, de actiefilms.

I: Dus eigenlijk al van kleins af aan heb je die films gekeken. Weet je nog een beetje hoe je daar toen op reageerde?

A: Ja het was eigenlijk gewoon hoe ik het met alle programma's deed. Samen met mijn broertje en broer keken we en dan wilde je gewoon de hoofdpersoon zijn. Van 'ik ben hem' of 'ik ben hem'. Dat vond je dan leuk en dan ging je dat een beetje nadoen. En ja zo keek ik eigenlijk.

I: Dat was eigenlijk niet verschillend dan met een ander soort film?

A: Nee helemaal niet.

I: Beschouw je jezelf als een Bollywoodfan?

A: Ja fan, fan. Ik kijk het gewoon regelmatig.

I: Dus je kijkt regelmatig de films?

A: Ja. Het ligt er soms aan. Het zijn soms fases. Het is ook meer als mijn moeder die films in huis haalt of niet. Maar nu is toevallig dat mijn broer ze dan download. Maar dat ik ze zelf ging kopen is alweer een tijdje geleden, ongeveer drie jaar geleden denk ik toen kocht ik zelf de films die ik wilde zien. Maar als het voorbij komt dan kijk ik het.

I: Kijk je voornamelijk thuis of ga je ook naar de bioscoop?

A: Ik ben maar een keer naar de bioscoop geweest voor een Bollywoodfilm. Het heeft ook met het feit te maken dat het vaak heel lang duurt, drie uur ofzo. En om dan in de bioscoop te zitten... het ligt er ook aan wat voor genre het is. Want als het dus een actiefilm is ofzo of een humorfilm dan is het leuk om te kijken. Maar soms is het een liefdesfilm of een dramafilm en dan vind ik het een beetje plakkerig en dan duurt het zo lang en ze blijven maar door gaan.

I: Maar kijk je zulke films wel?

A: Ja, ja, ja. Vroeger waren het voornamelijk actiefilms en toen ben ik ook een tijdje gestopt met kijken want toen vond ik het allemaal overdreven en nep enzo. Maar toen ik zestien was, of achttien, toen heb ik het weer opgepakt en ben ik het weer gaan kijken. Ook de liefdesfilms vond ik toen wel leuk. Hoe ze naar liefde toekeken, dat het allemaal zo mooi was. En dat de hand werd afgebeeld, en dat werd dan heel anders afgebeeld dan andere films.

I: Bedoel je met andere films Westerse films?

A: Ja Westerse films inderdaad. Ik keek ook Amerikaanse films, of Engelstalige films. Dat was wel grappig om te zien. Dat is gewoon een andere insteek.

I: En wat is dan het verschil tussen Bollywoodfilms en Hollywoodfilm?

A: Met liefde is het dan zo, het is anders. Ze mochten vroeger in die tijd, dat is nu wel minder, maar dan mochten ze niet zoenen, of elkaar niet aanraken. Wat ze daar thuis dan in hun cultuur ook niet mochten doen dat was dan spannend want je mocht dan niet met een meisje op date. In India is dat nog steeds zo dan mag je niet met een meisje afspreken. In de Westerse cultuur mag dat gewoon.

I: Zie je dat ook terug in de films?

A: Ja dat ze dan stiekem afspreken en een verboden liefde. En dat het met klassen te maken heeft. De ene is dan de lagere klasse. En ook dat ze dan het meisje niet goedkeuren. En dat zijn wel leuke dingen. Vroeger had ik dan, stiekem, er ook wel een beetje mee te maken, dan mocht ik geen vriendin hebben. Maar later dan zei ik gewoon ik ga even daten en dat was dan best.

I: Dus eerst was het meer ook in je eigen leven meer traditioneler en nu is het was losser geworden?

A: Ja inderdaad.

I: Kan jij jezelf ook herkennen in de Bollywoodfilms?

A: Ja eigenlijk wel maar het is meer dat ik me inleef in hun. Niet dat ik denk 'hij heeft precies dezelfde situatie als ik' maar het is meer dat ik me kan inleven in hun figuren. Dat ik denk 'het is best wel kut als je in die situatie zit' of 'ohw wat leuk'. Soms denk ik ook het is gewoon geweldig hoe overdreven romantisch ze zijn en dat je dat niet in het echte leven meemaakt. Het is niet echt zozeer dat ik mezelf herken in sommige personen, soms wel een beetje natuurlijk, maar meer dat ik me in kan leven in de personen. Dat is tenminste bij de films die ik de laatste tijd heb gezien.

I: En is dat verschillend van hoe je de films vroeger keek?

A: Ja want vroeger was het dan, dan was het echt dat je die persoon wilt zijn. Maar als je jong bent dan doe je dat heel snel, dan maak je idolen voor jezelf. Dan had ik een filmster maar die wil je dan zijn altijd in de films want die was stoer. Al die superhelden enzo daar ging het dan om.

I: De Bollywoodfilms, zie je daar ook culturele elementen in terug van de Indiase of de Hindoestaanse cultuur?

A: Ja zoals ik net vertelde dat je dan niet echt met elkaar date voordat je echt een relatie hebt of met elkaar gaat trouwen, dat is eigenlijk een beetje cliché. Want hoe kan je nou met elkaar trouwen als je niet hebt gedate. Maar dan heb je dus ook dat uithuwelijken. Ik weet niet hoe dat nu in India zit maar dat zou vast nog wel gebeuren. Met alle drama erom heen. Als ik dan hier kijk naar de Hindoestaanse cultuur dan is dat niet zo zeer meer het geval. Het uithuwelijken heeft een negatieve lading maar het is hier wel positief. Want zeg maar ik ben een jaar of dertig en ik kan gewoon geen leuk meisje vinden en dan vraag ik aan mijn ouders 'kennen jullie niet iemand'. Het is eigenlijk meer koppelen. Want dan zeggen zij want we hebben nog wel familie en die hebben een leuke dochter, misschien kunnen jullie wel eens kennismaken en kijken of het wat wordt. Zo wordt het meer tegenwoordig gedaan. En dan is het ook ouders onderling en dan geven ze elkaar wel een kans.

I: Maar het is niet zo dat ze met elkaar moeten trouwen?

A: Nee er zit geen dwang achter, helemaal niet.

I: Zijn er nog meer culturele elementen wat je terugziet vanuit de cultuur in de films?

A: Ja even terug denken. Het eten. Het eten en omgangsvormen met vrienden. Dat je gewoon heel erg trouw tegenover elkaar bent. En respect voor ouderen zie je ook heel vaak terug. Je ziet ook de rituelen terug met trouwerijen. Heel India is heel groot dus per hebben ze ook andere rituelen. Maar de overkoepelende rituelen zoals met trouwerijen zie je dan wel weer terug.

I: En vind je dan ook dat die cultuur elementen op een goede manier weergegeven worden?

A: Ja zeker. Zeker. En dan denk ik ook soms van bijvoorbeeld trouwerijen lijken er helemaal op, ook zoals het hier gaat eigenlijk. Overlijden is ook hoe het gebeurt. Maar niet zoals in Nederland maar wel zoals in Suriname. Dat je gewoon in de buitenlucht wordt gecremeerd gewoon op een brandstapel zeg maar. Dat is zeker wel herkenbaar. Maar het lentefeest dat wordt hier weer anders gevierd dan daar. In die films zijn ze dan weer overdreven aan het dansen enzo en van mijn vriendin hoorde ik dan dat dat ook echt zo gaat. Dat je bekogeld wordt en overal feest. Ik heb het op de camera terug gezien van mijn ouders.

I: Dus de cultuur elementen zijn wel realistisch in de films?

A: Ja.

I: Wat zou jij zelf benoemen als typische kenmerken van Bollywoodfilms? Je zei net al dat romantische bijvoorbeeld.

A: Ja maar dat ligt er dus aan. Je hebt verschillende genres maar de Bollywoodfilm die nu ook in het Westen bekend is is een beetje een musical film, waarbij ook dans komt kijken en veel zang.

I: Je zegt de Bollywoodfilms die in het Westen ook bekend zijn, zijn dat niet de typische Bollywoodfilm zoals in India? Hebben die niet dat musical aspect?

A: Dat is wel, de *mainstream* heeft dat wel denk ik. En alle films hebben wel dat er zang bij komt kijken, het is veel achtergrond. Je hebt normale films waarbij het dan opvulling is maar nu heb je ook dat zang gewoon een verhaal verteld. Bijvoorbeeld een jongen is verdrietig over zijn vriendin die hij niet meer mag zien en dan hoor je een liedje over die situatie. Dat wordt dan ook speciaal voor die film geschreven. En ja dat ze doen ook dansen. Heel vaak komen er ook wel gewoon de culturele waarden. Maar dat is meer, cultureel wil ik het noemen meer universeel. Dat je je vrienden lief moet hebben, dat je er altijd voor elkaar moet zijn, vaak ook dat je respect voor je ouderen moet hebben, dat je bij een vrouw moet blijven. Dat zijn wel elementen die altijd weer terugkeren. En vriendschap en liefde zijn, in de films die ik gezien heb, vriendschap en liefde natuurlijk.

I: Waarom kijk je zelf deze films?

A: Een tijdje gewoon omdat ik het leuk vond, de actiefilms. Toen heb ik een tijdje gekeken omdat het leuk is om te zien hoe het gemaakt werd want het is toch wel anders dan de Amerikaanse films. En ik keek het vaak als ik tentamenweek had, omdat die films zo lang duurden en ik het wel makkelijk kon volgen. Dat ik dan een kwartiertje keek dan ging ik leren, en dan keek ik weer een kwartiertje, half uur en dan ging ik weer leren. En zo keek ik dan per dan, of per twee dagen een Bollywoodfilm.

I: Ter ontspanning?

A: Ja. Voor mij was ook wel redelijk een fantasiewereld omdat ik nog nooit in India was geweest, toen der tijd. Dus dan was het wel leuk om te zien hoe het gebracht werd, beetje om te ontsnappen aan de werkelijkheid. En dan gewoon ergens anders op focussen en dan weer leren. Maar dan had ik soms wel het gevaar dat ik het echt leuk vond en hem dan gewoon afkeek. Echt dat ik dan anderhalf uur lang keek ... En voor de rest gewoon, het is gewoon leuk.

I: En spreek je verder er echt in aan? Waarom kijk je een Bollywoodfilm in plaats van een Hollywoodfilm?

A: Bij Bollywoodfilms, het zijn toch denk ik de personages. Het is gewoon een andere setting. En het zijn toch verhalen die niet verteld worden in Engelse films. Laatst heb ik bijvoorbeeld *Aladdin* gekeken, maar het gaat dus ook echt over *Aladdin* de Disney film, het verhaal een beetje. Maar ik zou dat ook kijken als het een Westerse film was omdat het me aanspreekt. Het verhaal gaat over een geest die grappig is en een jongen, hier was het een beetje en kluns, het is meer het verhaal dat me aanspreekt.

I: En wat is dan meer het Bollywood element zeg maar aan die *Aladdin* film wat de Disney film niet had?

A: Eigenlijk was het bij Disney wel zo, maar het liefdes element dat hij achter een meisje aan gaat. Dat wordt dan op zo'n manier gebracht dat je het eigenlijk wel grappig vind, gewoon anders. Het heeft ook eigenlijk wel een standaard iets van hij ziet een meisje staan, meisje ziet hem niet staan, dan weer wel, dan niet en dan weer wel. Dat is gewoon leuk.

I: Is dat standaard in Bollywoodfilms? Dat van jongen meisje...

A: Ja. Het is ook wel andersom het geval. Dat het meisje die jongen leuk vind en die jongen ziet haar eigenlijk niet staan. En dan uiteindelijk wordt het wat en dan gaan ze trouwen ofzo.

I: Maar dat komt dus wel vaak in de films voor?

A: Ja.

I: Wat zijn de verschillen tussen een Bollywoodfilm en een Hollywoodfilm?

A: Nou, ik vind de verhaallijnen die in een Hollywoodfilm worden verteld. Zoals in een thriller bijvoorbeeld, minder voor de hand liggend is. En in Bollywoodfilms vond ik dat eerst wel dat dat heel erg voor de hand liggend is maar nu wordt dat, is dat zich meer aan het evalueren. Betere verhaallijnen enzo. En het vrolijke in Bollywoodfilms, dat is toch wel het vrolijke aspect. En de emoties, het wordt toch anders verteld, meer emotie laat zien dan, meer aandacht wordt geschonken dan in Hollywoodfilms. En vaak staan dan weer liefde, familie en vriendschap daartussen in.

I: Dus het verschil is een beetje de emoties, de manier waarop jij de film beleefd, en de verhaallijn, het voorspellende?

A: Ja.

I: Hoe populair is Bollywood denk jij wereldwijd?

A: Heel populair. Ik weet uit persoonlijke ervaring dat het in India gekeken wordt en in Bali. Eigenlijk dat het gekeken wordt in heel Azië en Bali en Thailand, Afghanistan, Iran, Irak. En wat ik van school weer ook in Afrika. Dus het is redelijk wereldwijd. En ik weet dat het de grootste filmproductie is van de hele wereld.

I: Je noemt nu voornamelijk de Aziatische landen, Afrikaanse landen. Waarom denk je juist dat Bollywood juist bij hun zo aanspreekt?

A: Nou omdat het toch wel van Afrika las ik er over dat de cultuur ook wel overeen komt. Maar ik weet van Afghanistan en Iran en ook wel Irak dat de taal, want ze hebben sommige talen dat erg overeenkomt. En klederdracht is een beetje hetzelfde en kleur huid. En ik denk ook de cultuur, dat ze nog heel erg beschermd zijn dat ze niet met iedereen zomaar mogen daten.

I: Oké dus de cultuur komt ook wel overeen?

A: Ja maar je hebt ook andere landen zoals Trinidad, Mauritius, Suriname en Amerika, maar dat zijn meer zeg maar de Indiase mensen die verhuisd zijn naar een ander land. Dat zijn meer de immigranten die kijken.

I: En hoe is de populariteit van Bollywoodfilms in de Westerse wereld in het algemeen?

A: Wat ik zelf denk is dat niet veel mensen het zelf gezien hebben. Ze weten er wel van af en ze weten de stereotypen: dat er wordt gedanst en met hun handen gezwaaid en hebben kleurige kleding aan en overdreven gelachen enzo. Dus dat ze de stereotypen kennen, maar niet dat ze er een gezien hebben. Dat denk ik.

I: Dus het publiek zit niet echt in Westerse landen? Dus meer Aziatische landen en de immigranten.

A: Ja. En waar valt Iran onder? Arabische landen? Dubai ook en inderdaad. Er zijn natuurlijk veel Indiërs en Hindoestanen over de hele wereld en die kijken dat ook. Ik heb bijvoorbeeld een vriend en die is Afghaans en die kijkt het ook en die moeder die kijkt gewoon Zee TV, en dat is een Indiase zender die wordt uitgezonden vanuit Engeland. Dus die immigranten uit de hele wereld die kijken het ook nog steeds. Het is denk ik dat de cultuur overeenkomt, qua normen en waarden en kledingdracht en qua relaties. Dan denk ik niet dat de echte rituelen zoals geboorte en overlijden zo hetzelfde zijn maar wel een beetje overeenkomen.

I: Denk je dat populariteit te vergelijken is met de populariteit van Hollywood?

A: Ja zeker. Vooral in Azië is het zeker te vergelijken. In India zijn meer de Indiase films populair dan Hollywoodfilms. Dat was vroeger vooral het geval, toen werden Hollywoodfilms eigenlijk gewoon nagemaakt en in een Indiaas jasje gestoken. En zijn die films nog bekender dan bijvoorbeeld... mijn ouders zeggen dan ik heb die film ook gezien. En dan zeg ik maar volgens mij was de Engelse film eerder dan die. Maar het is ook een enkele keer voorgekomen dat Bollywoodfilms eerder dan de Hollywood versie waren.

I: Hoe zie jij de toekomst van Bollywoodfilms?

A: Ik denk dat het alleen maar aan het groeien is. De laatste paar jaar wordt het ook steeds maar bekender.

I: Over de hele wereld?

A: Ja maar ook omdat de Amerikaanse films er ook een beetje naar toe gaan neigen. De musicalfilm komt terug, zoals *Hairspray*. En dan heb je ook de grappige die krijgen veel aandacht. Ja ik denk dat, als ik vooral naar de originele verhaallijnen kijk, en dat Nederland multicultureler gaat worden. Want je ziet ook films waarin opeens Oud-Romeins gesproken wordt en Grieks of een andere taal dat dat ook gewoon geaccepteerd is. Ik denk dat het meer wordt gemixt. Er is ook een *Heroes* actrice die speelt in een Indiase film. Volgens mij is het een Indiase film en dat zij daar gewoon een rol in heeft. En die is ook in Amerika uitgekomen. Dus de samenwerking gaat ook wel meer, ... maar ik denk gewoon dat de verhaallijnen veranderen en beter worden en dat dat wel meer aanspraak maakt.

I: Het wordt steeds populairder wereldwijd gezien?

A: Ja.

I: En denk je dan ook dat Bollywood van invloed kan zijn op bijvoorbeeld Hollywood?

A: Ja zoals ik net zei het is ook wel eens omgekeerd gebeurt dat verhaallijnen van Bollywood vertaald worden. Je ziet nu ook dat Bollywood en Hollywood nu bepaalde filmstijlen over gaan nemen. Klederdracht wordt ook Westers steeds. Ze gaan nu ook meer zoenen in films, terwijl dat echt *not done* was, zo'n vijf tot tien jaar geleden. En nu wordt er gewoon gezoend in een film. Dus dat zie je ook steeds meer...

I: Maar dat is zeg maar iets Westerse invloed op Bollywood. Denk je dat dat andersom ook is?

A: Dat weet ik niet echt. Ik denk wel dat de stap van Bollywoodacteurs naar Hollywood, dat dat misschien wel makkelijker gaat of dat er meer... want ze spreken ook gewoon normaal Engels. Dat is de tweede, zelfs eerste taal in India. Dus ik denk dat dat ook wel gaat gebeuren.

I: Dus misschien wel invloed op andere filmindustrieën?

A: Ja inderdaad. En dat ze misschien ook wel gaan kopiëren met al die kleurtjes en kleurige versies.

I: Hollywoodfilms doen het in Nederland en andere Westerse landen heel erg goed qua succes. Wat is daar de reden voor?

A: Ik denk dat dat ten eerste de karakters. Het zijn bijvoorbeeld altijd wel blanke mensen en dat komt overeen met de mensen in Nederland. En als je kijkt naar de kleren en hun gedrag is eigenlijk is redelijk hetzelfde als Nederland. ook als je naar de setting kijkt, de gebouwen en de auto's is heel erg vergelijkbaar met Nederland. ik denk dat het daarom altijd zo'n hit is geweest en als je kijkt naar Nederland dan gingen we altijd wel naar Engelse films kijken.

I: Door dat het zo vergelijkbaar is?

A: Ook. Maar ook het is niet vanaf... ook het is herkenbaar. Ook al zou er een andere taal overheen gegooid worden, dan is het nog herkenbaar. En vooral als ik naar mezelf kijk dan is het omdat in Hollywood producties veel meer geld zit en dat dat realistischer en spectaculairder eruit ziet. Als je kijkt naar explosies is dat gewoon tien keer zo groot. Alles is tien keer zo veel. Er zit meer kwaliteit achter.

I: En dat spreekt dus het Westerse publiek aan?

A: Ik denk het wel.

I: Heb jij *Slumdog Millionaire* gezien?

A: Ja.

I: Kan je kort vertellen waar de film over gaat?

A: Over een arme jongen uit de sloppenwijken die, die zijn meisje uit de sloppenwijken elke keer ziet en daar verliefd op wordt. En dat je zijn leven ziet als straatjongen en hoe hij dan door middel van in een quiz te zitten miljonair wordt.

I: En wat vond je van de film?

A: Ik vond de helft cliché en de andere helft vond ik wel goed. Het liet wel een realistisch beeld zien van hoe de kinderen, dan heb ik het over de gebeurtenissen die plaats vinden voordat hij de grote volwassen rol in de film krijgt. Dan zie je hoe ze moeten bedelen en voor een soort van pooier moeten werken en hoe ze verminkt worden om hun meer geld op te leveren.

I: En dat was realistisch?

A: Ja. Dat is gewoon ook wat daar ook gebeurt.

I: Je zei net er zitten ook echt wel cliché dingen in. Wat waren die dan?

A: Dan moet ik even na denken. Dat weet ik zo niet. Ik weet nog wel op een gegeven moment dat ik dacht 'ohw... moet dat nou?'.

I: Typeer jij deze film als een typische Bollywoodfilm?

A: Nou eigenlijk niet echt. Ja wel maar niet als een stereotype. Voor mij was het wel redelijk cliché maar voor mensen die nog nooit een Bollywoodfilm gezien hebben zou het niet zo zijn. Want zij hebben dan ook voor de gein op het einde een dansstukje en dat is eigenlijk wel typerend voor Bollywood en daar maken ze eigenlijk wel de grap mee dat ze op het einde gaan dansen. Vandaar dat typische Bollywood.

I: Zaten er typische Bollywood kenmerken in?

A: Ja gewoon dat die een broer heeft. Zijn broer is zijn beste vriend, die vriendschap wordt op de proef gesteld en je ziet eigenlijk hoe dat veranderd die vriendschap. En de liefde tussen hij en zijn jeugdvriendin. Maar ja zoals ik al eerder zei is het niet echt Bollywood maar zijn het wel verhalen die je overal wel ziet. Maar vaker terugkomende verhalen, over vriendschap en familie en liefde. Je ziet ook uiteindelijk dat zijn broer het slechte pad op gaat, dat zie je ook vaker in Bollywoodfilms. Of uiteindelijk dat hij zijn broer moet vermoorden, ik weet het niet meer of het bij *Slumdog Millionaire* ook gebeurt.

I: Maar je zegt dus het is niet echt een Bollywoodfilm. Als wat voor soort film zou je hem kunnen omschrijven?

A: Ik zou het wel als een,... ja Bollywoodfilms durven niet dat gedeelte dat ik heel cliché vond dat durven zij niet te omschrijven. Want zij zijn heel erg trots op India en zij zullen niet zo snel de slechte kant laten zien van India maar dat is er wel. En dat vond ik niet Bollywood eraan. Maar wel bijvoorbeeld het vrolijke kindje dat hij speelt dat is wel echt dat er in Bollywoodfilms terug komt, vrolijke kindjes die gewoon doorzetten

I: Deze film is heel populair geweest en voornamelijk in Westerse landen. Waarom denk je?

A: Dat weet ik eigenlijk niet. Ik denk dat het verhaal toch wel iedereen aansprak. En misschien komen de interesse van mensen... want het laat toch wel een beeld zien dat mensen zich afvragen wat gebeurt er nu eigenlijk met die straatjongens. En dat wordt wel een beetje uitgelicht natuurlijk maar die film is natuurlijk te klein om alles te laten zien maar het laat wel wat zien van hoe het er daar aan toe gaat.

I: Dus het verhaal is de succesfactor?

A: Ja. Het verhaal ook maar ook wat ze laten zien. Dat ze dat hebben laten zien.

I: Dus een ander beeld van India zeg maar.

A: Ja inderdaad een ander beeld voor mensen die er niet heen zijn geweest, dat ze weten wat er gebeurt, wat er zich afspeelt. Je ziet vaak van die giro 555 acties maar dan weet je niet wat er zich afspeelt. Dus als je ooit geld hebt gestort voor weeskinderen in India dan weet je nu ook wel waarom dat nodig is.

I: Geeft de film een realistisch beeld van de Indiase cultuur?

A: Ja dat van de normen en waarden wel een beetje. Maar het gaat eigenlijk meer over een jongen die een beetje de held is. En ik zie niet, ik kan niet zo snel terug bedenken of er Indiase elementen van de cultuur aan bod kwamen. Als ik zo snel denk niet. Dat je bepaalde rituelen ziet. Rituelen zoals bidden voor het eten dat zie je er niet in terug.

I: Heb je *My name is Khan* gezien?

A: Nee. Ik wilde hem wel zien, maar ik wist niet hoe hij ging.

I: Hoe zou je jezelf omschrijven, cultureel gezien?

A: Hoe bedoel je?

I: Je bent in Nederland geboren, maar je hebt Hindoestaanse afkomst en je ouders komen van Suriname. Hoe omschrijf jij jezelf?

A: Ik omschrijf mezelf als, ik ben gewoon een Nederlander. Maar ik ben wel een Hindoe in mijn geloof. En dan is het niet van Hindoe heel streng want dat ben ik helemaal niet, maar wil in mijn levenswijze. Ik raak er steeds meer in geïnteresseerd en als ik gewoon vroeger had ik ook ... ik heb ook altijd de keus gehad van mijn ouders, dat zeiden ze tenminste. Ik mocht er ook zelf voor kiezen of ik rundvlees at of niet. Maar ja die keuze kreeg ik op mijn twaalfde pas en dan heb je je hele leven al rundvlees gegeven. Maar als ik naar mezelf kijk, dat je gewoon goed voor je medemens moet zijn, de natuur om je heen. Eigenlijk de universele wetten en hoe ik er over denken dat dat ook gewoon het meest terugkomt in het Hindoeïsme. En dan vooral het geloof dat dwingt je ook nergens toe. Het is ook van ik ben het maar ik ben het niet heel erg actief.

I: Zou je jezelf kunnen omschrijven als een Hindoestaanse Nederlander?

A: Ja, dat zou best kunnen. Eigenlijk een Nederlander die Hindoestaan is.

I: Met welke cultuur ben je zelf thuis opgegroeid. Je zei net al het Hindoeïsme.

A: Ja het Hindoeïsme.

I: En wat voor normen en waarden heb je van huis uit meegekregen?

A: Dat ik vooral niet mag liegen. Ik mag niet liegen, ik moet er mijn best voor doen als ik iets wil bereiken. Ik weet niet of dat hoort bij normen en waarden maar dat je geen rund mag eten. Dat ik goed moet studeren als ik later een goede baan wil.

I: Onderwijs, was dat belangrijk?

A: Ja zeker. In het begin was het wel echt een push factor had ik het idee. Maar toen na de MAVO dat mijn moeder zei dat als je iets wilt bereiken. Mijn grootste idool zeg maar was mijn opa. Hij had zijn eigen bedrijf en die deed het wel goed. Ze zijn dan je opa kon dat wel vroeger, die heeft pas leren lezen toen hij dertig was. Dus toen had ze als voorbeeld ook gegeven dat je dat nu niet kan bereiken als je niet op school zit want iedereen die vraagt om papieren. Dus dat was een goed argument en toen was ik gewoon op school gebleven.

I: En wat voor tradities had je van huis uit meegekregen?

A: Als je geboren wordt, wordt je met haar geboren en dat wordt er afgeschoren. Het leuke is van al die tradities dat het nooit wordt uitgelegd. Want waarschijnlijk omdat mijn ouders het ook niet meer weten. De ene zegt dan dat je haar dan onrein is en dat het eraf geschoren moet worden en de ander zegt weer wat anders.

I: Maar de tradities zelf worden in stand gehouden maar het verhaal erachter verschilt nog wel eens.

A: Ja zeker. En het verhaal verschilt zeker nog wel eens. En de tradities van het kaalscheren worden bij alle baby's gedaan. En de tradities van het overlijden, bijna iedereen wordt gecremeerd maar de keuze is vrij daarin. Maar als dus als de vader of moeder van mijn vader overlijdt dan dat mijn vader kaalgeschoren wordt en zijn zonen ook. Omdat hij de oudste zoon is. Of eigenlijk alle zonen worden dan kaalgeschoren en de kleinzonen. Dat hoort er ook bij. Dat heeft eigenlijk... de ene zegt dan weer dat je haar onrein wordt en dat het er dan af moet en de ander zegt dat het te maken heeft met eer. Dat je gewoon voor de eer van je moeder dat je het eraf haalt. En het andere is dat als je op het Hindoestaans trouwt dan heb je ook een aantal rituelen.

I: Maar de tradities handhaven jullie wel binnen het gezin?

A: Ja. Maar in hoeverre ik het zelf ga handhaven weet ik nog niet.

I: Daar ben je vrij in?

A: Ja. Nou ja ze zeggen dat ik er vrij in ben maar onbewust proberen ze je er toch wel naar toe te sturen heb ik het idee.

I: Gingen jullie van huis uit vaak naar de bioscoop, theater, museum of culturele uitstappen?

A: Nou culturele uitstappen hebben we zeker wel gedaan met mijn ouders. Bioscoop wat minder. Eigenlijk alles wat populaire cultuur was vonden ze slecht, dus lekker ouderwets. *McDonalds* was ook niet goed en de bioscoop... ze houden zelf waarschijnlijk niet zo van de bioscoop en we gaan nu, toen we klein waren niet zo, maar we gaan nu wel gewoon een keer per jaar met z'n alleen naar de bioscoop ofzo. Maar vroeger zijn we wel naar alle attracties van Nederland geweest: we zijn naar Volendam geweest en naar de Keukenhof, *Efteling* en attractieparken gewoon. En dat heeft mijn moeder ons wel echt laten zien omdat ze zelf ook wilde zien het land waarin ze woonde. En ook gewoon met familie als ze komen een paar keer naar de Keukenhof geweest en dat soort dingen. Maar, culturele uitstapjes in

Suriname dat hebben we pas twee jaar geleden gedaan. Kregen we een beetje geschiedenisles. Ik weet echt helemaal niks van de geschiedenis...

I: Dus dat had je eerder niet bij de Nederlandse...

A: Ik had eerder Nederlandse cultuurgeschiedenis, culturele dingen meer dan de Surinaamse. Je wist ook meteen Nederland was klompen, tulpen en kaas. En van Suriname kan je dat niet zo snel zeggen, dan zeg ik kokosnoten, dat soort dingen.

I: Je hebt wel dingen van thuis uit meegekregen maar meer op Nederland gericht dan.

A: Ja zeker het was meer op Nederland gericht.

I: Ga je ook naar Bollywood evenementen?

A: Laatst zijn we naar een concert geweest van Atif Aslam. Heb je de film *Race* gezien? Hij heeft daar de titelsong voor gezongen. Dat was toen echt een hit. Ik kende dus geen nummers maar mijn ouders gingen die vroegen dus aan Deborah of we mee gingen en die had 'ja' voor mij gezegd. Dus ging ik mee. Maar ik ben wel meer naar zulke feestjes geweest maar dan was het meer voor Hindoestaanse jongeren, dat was eigenlijk gewoon, je kan het vergelijken met een disco avond bij Nederlanders maar dan alleen voor Hindoestanen. Er zijn ook gewoon Nederlandse DJ's bij enzo. En ik ben ook vaak bij de organisatie van dat soort dingen betrokken geweest. Ik ben regisseur geweest van een Surinaams cultureel avond terwijl ik er zelf niks over wist maar ik regisseerde wel alles. Dat was voor mij ook leerzaam.

I: Dus je bent wel met de cultuur echt bezig?

A: Ja, nou het was meer gewoon een *favor* voor iemand die vroeg of ik dat wilde doen. Maar of ik op zoek naar mijn eigen cultuur ben gegaan dat is wel zo ja.

I: Maar waarom bezoek je die evenementen?

A: Het is gewoon,... dan kom je ook weer familie van je tegen en vrienden en dat is wel leuk. Het is toch een andere sfeer vind ik. Niet altijd een positievere sfeer vind ik. De laatste tijd... ik ben eigenlijk niet zo van die evenementen, want laats weer. Dan gingen we naar een concert en het zou om zeven uur beginnen. En hoe laat ging die gast optreden? Kwart voor 11. Snap je? Dat haat ik gewoon, dat vind ik gewoon niet kunnen en daarom boycot ik het ook altijd. Maar ik vond het het wachten wel waard want die gast kon heel erg goed zingen.

I: Je komt dan echt voor het optreden en het samenzijn met je familie en vrienden?

A: Nu was het echt voor het optreden. En voor het stappen is het meer van je neefjes en je nichtjes. Of je gaat met een grote groep of je komt elkaar daar wel tegen. Het is misschien ook meer voor sommige ouders meer geoorloofd als ze daar heen gaan.

I: Ben je ook actief op fora?

A: Nee. Helemaal niet

-----EINDE INTERVIEW-----

Interview Anke – 19 april 2010

I: Kan je nog je eerste aanraking met een Bollywoodfilm herinneren? Kan je nog vertellen hoe dat ging?

A: Dat is nog niet zo lang geleden, twee jaar denk ik. Het zit namelijk zo, mijn ex-vriendje is Pakistaans en die hadden allemaal Bollywoodfilms. En dan zit je daar alleen in zijn huis te wachten totdat hij terug kwam van werk en dan ga je een filmpje kijken.

I: Dus je bent een beetje via hem er in gegroeid?

A: Ja. En sowieso hadden ze satelliet televisie dus dan zag je ook wel Bollywood clipjes te voorschijn komen. Maar eerst dacht ik ik vind het helemaal niks. Maar toen ik de eerste film had gezien dacht ik het is toch wel leuk.

I: Dus voordat je de eerste film had gezien dacht je dat is niks voor mij maar toen je de eerste film had gezien was je meteen om?

A: Ja ik vond het wel grappig, maar niet fantastisch dat ik ook films zou gaan kopen. Dat had ik niet verwacht toen. Maar toen ik weer een film had gezien, daarna was ik wel om.

I: En beschouw je jezelf ook echt als een Bollywoodfan.

A: Wel een fan, maar niet echt een hele grote als in dat ik geen poster heb en van alles verzamel. Maar ik vind het gewoon leuk om af en toe een Bollywoodfilm te kijken.

I: Kijk je vaak de films?

A: Best wel regelmatig. Soms is het even wat meer, dan kijk je wel twee of drie in een week. Maar het is gemiddeld, ik denk een keer in de maand sowieso, of een keer in de drie weken. Er zit bij mij namelijk in de St. Jansstraat, dat is een straat met allemaal buitenlandse winkeltjes, daar hebben ze een winkeltje met allemaal Bollywoodfilms en die zijn dan één of twee euro dus dan ga je af en toe even langs om te kijken of ze nog iets leuks hebben.

I: En dan koop je die dvd's en dan kijk je de films thuis?

A: Ja.

I: Ga je ook naar de bioscoop?

A: Nee. Dat ben ik wel van plan om te gaan doen want ze hebben hier in Pathé ook Bollywoodfilms hoorde ik laatst.

I: Maar voornamelijk kijk je ze dus thuis en kijk je dan alleen...

A: Alleen of met vriendinnen. Mijn buurmeisje heb ik ook fan gemaakt dus die,... we kijken wel samen regelmatig.

I: Ben je ook actief op fora?

A: Nee. Sowieso überhaupt niet. Ik kijk er af en toe wel op hoor. Of dat ik bij, *FunX* heb je ook een beetje Bollywood dingetjes of artikelen over nieuwe films, dat lees ik wel soms. Maar niet vaste prik ofzo.

I: Ga je ook naar evenementen?

A: Nee.

I: Waarom kijk je naar de films?

A: Sowieso is het ook door mijn ex-vriend gekomen omdat ik meer wilde weten over zijn cultuur en zijn land. India en Pakistan is natuurlijk best wel het zelfde. Dus daarom. En ik vind de muziek heel leuk, niet van alle muziek, maar van de nieuwere films vind ik de muziek heel leuk. En ik vind het gewoon erg interessant dat het wel anders is dan een Hollywoodfilm omdat dat wel zo'n standaard verhaal is en op den duur ben je daar ook wel klaar mee of dezelfde dingen komen terug. En dat is ook wel bij Bollywoodfilms, komen ook wel dezelfde dingen in terug maar dat zijn dan weer andere dingen. Ik vind het ook wel interessant om te zien hoe die films in elkaar zitten.

I: Je zei net al het is toch wel anders dan een Hollywoodfilm. Wat zijn dan de verschillen?

A: Ik denk vooral het onderwerp, meestal zijn... Het zijn ook wel liefdesverhalen maar het zijn andere liefdesverhalen omdat het natuurlijk in een andere cultuur is. De cultuur, de achtergronden maakt het anders. Wat ook volgens mij een standaard iets is aan Bollywoodfilms is dat ze heel lang duren, minstens drie uur. En Hollywood is meestal negentig minuten standaard. Dus dat maakt het ook wel een allemaal beetje meer langdradig. Hollywood moet altijd snel, snel, snel. Maar dat kan ook wel mooi zijn dat het allemaal wat langzamer duurt.

I: Dus cultuur valt je op als verschil. En de duur en ook wel een beetje hoe het komt in de verhaallijn. Zijn er nog meer dingen dat echt een verschil maakt?

A: De onderwerpen, de problemen waarmee de personages in de film te maken hebben. Maar dat is ook weer een beetje cultuur natuurlijk.

I: Je zei net al Bollywoodfilms duren wel drie uur en de cultuur komt er in voor. Wat zijn volgens jou kenmerken van een Bollywoodfilm?

A: De kenmerken... ja dat. En voor de rest en natuurlijk heel veel muziek. Dat ze echt liedjes maken. Voor de rest zou ik het echt niet weten.

I: Wat is iets dat eigenlijk in bijna alle films naar terug komt?

A: En wat ook een kenmerk is is dat het een liefdesverhaal is en dat het bijna altijd goed eindigt. Dat is ook wel een verschil met Hollywoodfilms. Daar eindigt het ook vaak wel goed. Maar mij valt het op dat het in Bollywoodfilms altijd goed eindigt. Dus dat vind ik ook echt wel een kenmerk. Ja en,... muziek en het dansen.

I: Je zei net ook de cultuur dat terug komt. Vind je dat de films een beeld weergeven van de Indiase of Hindoestaanse cultuur?

A: Nou ja dat weet je natuurlijk nooit zeker omdat je er nooit bent geweest. Maar ik denk wel omdat het steeds terugkomt zal er wel iets van waarheid in zitten. En de kleding enzo dat is natuurlijk ook verbonden aan de cultuur natuurlijk. En hoe de verhouding van de gezinnen zijn binnen de families. Dat geeft natuurlijk wel een beeld maar ik denk dat je nooit, maar dat

is ook sowieso mijn persoonlijke opvatting. Je kan nooit een land kennen zonder dat je er bent geweest.

I: Ben je nog nooit in India geweest?

A: Nee.

I: Dus je kent het alleen van de films?

A: Ja eigenlijk wel.

I: De beelden die je hebt gezien in de films, denk je dat dat ook de werkelijkheid is hoe het daar is? Is het realistisch?

A: Nou dat hangt er vanaf, ... ik weet ook wel dat er een heel groot verschil is tussen armoede en rijkdom in India. En het hangt er dan maar net van af welke films je hebt gezien, maar de meeste films die ik heb gezien spelen volgens mij af over de rijke mensen. Dus dat geeft niet echt een realistisch beeld want je ziet geen arme mensen voorbij komen. Dus dan is het niet een hele totaal beeld van een land. Ik denk dat het gedeeltelijk, ... het kan niet een compleet beeld zijn van een land.

I: Heeft het kijken naar de Bollywoodfilms je beïnvloed hoe je naar India kijkt?

A: Ik denk het wel. Ik weet alleen niet precies hoe.

I: De ideeën die je over India en de Hindoestaanse cultuur had, had je die ook al voordat je naar de films keek?

A: Minder. Maar toen wist ik er niet zo veel van af. En toen heb ik het ook wel eens met vriendinnen erover gehad die er wel zijn geweest en die vertellen dan van die slechte verhalen soms van armoede en bedelende kindertjes. En dat had ik meer. Maar je ziet nu ook meer hoe het er echt uit ziet en normaal heb je er geen beeld van. Dus hoe het landschap eruit ziet, hoe de mensen eruit zien. Je weet er gewoon meer van af en dan wil ik meestal er nog wel meer van af weten. En natuurlijk omdat toenmalige vriend uit die buurt komt. Ik zou er nu wel heen willen en eerst had ik dat niet, dat weet ik nog wel. Want toen een vriendin van mij er heen was geweest toen dacht ik nog dat trekt mij voor geen meter. Maar door die films ben ik wel omgedraaid. Maar het is niet alleen de film natuurlijk, het is ook door mijn ex-vriend. Dus dat heeft ook invloed dat je sowieso meer geïnteresseerd in bent.

I: Je zegt dat er interesse voor hebt gekregen door je ex-vriend. Was je van jezelf al, stond je cultureel open voor andere culturen?

A: Ja sowieso maar niet in India. Voor mij was het meer Latijns-Amerika en Azië sowieso ook wel. Niet alle landen. Maar eerst beschouwde ik India niet tot die landen die ik interessant vond maar nu wel.

I: En dat komt mede door de films?

A: Ja.

I: Dus wat dat betreft heeft het je wel beïnvloed?

A: Ja.

I: De films die je hebt gezien kan je je ook herkennen in de films? In situaties of personages?

A: Nou ja hier in Nederland zie ik dat niet voor me natuurlijk. Maar door mijn ex-vriend dan zie je dat wel aan verhalen dat dat daar ook voorkomt. Bijvoorbeeld dat een stelletje niet samen kan zijn omdat zijn familie haar niet mag. Dat ze niet bij elkaar mogen zijn, dat soort dingen hadden wij natuurlijk ook, dat we niet bij elkaar mochten zijn. En dan zie je, ... ik zie het niet in de Nederlandse context verder. Maar meer door onze relatie.

I: Het is niet zeg maar vanuit je Nederlandse standpunt dat je misschien situaties herkend?

A: Nee.

I: Het is een totaal andere wereld voor jou?

A: Ja. Nou ja het is totaal anders maar ik zie natuurlijk ook dingen maar die zouden in Nederland niet zo echt voorkomen als je zelf Nederlands bent. Maar ik kan me wel voorstellen dat als je zelf Hindoestaanse afkomst hebt dat je er wel tegen aanloopt in Nederland door je afkomst. Maar ik heb gewoon een Nederlandse afkomst, 100% Fries, dus dan heb je gewoon andere dingetjes.

I: Je kan je wel voorstellen dat deze situaties voorkomen in ...

A: Ja dat ze wel voorkomen in Nederland maar bij mij zelf niet.

I: Heb je *Slumdog Millionaire* gezien?

A: Ja.

I: Kan je kort vertellen waar hij over ging?

A: Over een jongen die is opgegroeid in armoede en die meedoet aan een spelletjes show, Weekend Miljonairs, en die alle vragen kan beantwoorden. Niet omdat hij slim is maar omdat hij alles heeft meegemaakt die hij dan toe kan passen op de vragen waardoor hij dan uiteindelijk ... hij heeft wel gewonnen geloof ik, of toch niet... nou in ieder geval er was ook nog iets met liefde en dat heeft het beslist of hij heeft gewonnen. Dat was bij de laatste vraag. Maar in ieder geval zijn levenslessen kon hij toepassen op de vragen in het spel waardoor hij uiteindelijk kans had om miljonair te worden.

I: Wat vond je zelf van de film?

A: Ik vond het een leuke film. Het was ook een van eerste de Bollywoodfilms die ik heb gezien. En ik vond hem heel goed. Dat is ook een film geweest die mij heeft toe gezet er meerdere te gaan kijken. Want de eerste die ik had gezien was van mindere kwaliteit, ook qua acteren enzo. En deze vond ik zo goed dat ik er nog meer ben gaan kijken. Het was de tweede of derde Bollywoodfilm die ik heb gezien.

I: Dus je was echt enthousiast over de film?

A: Ja.

I: Wat vond je er zo leuk aan?

A: Nou ja dat je echt, het echte leven zag. Voor mijn gevoel dat. Dat je de arme mensen zag. En het was gewoon een heel mooi verhaal. Een heel mooi verhaal ook.

I: Je zegt net ook, het was een van de eerst Bollywoodfilms die je hebt gezien. Beschouw je het als een typische Bollywoodfilm?

A: Nee dat op een of andere manier niet. Ik weet niet waarom. Maar het is anders dan een andere Bollywoodfilms. Er zitten natuurlijk wel weer dezelfde kenmerken in: de liefde, dat hij best wel lang duurt. Maar ik vond hem toch anders.

I: Zaten er wel Bollywood elementen in?

A: Dat wel. En je ziet ook dat het over India gaat en... maar er is iets dat het toch wat anders... misschien is het in Amerika gemaakt, door de Amerikanen.

I: Als het geen Bollywoodfilm is, geen typische Bollywoodfilm. Als wat voor soort film zou je het karakteriseren?

A: Ja... het is eigenlijk wel een Bollywoodfilm, maar... misschien is het zo omdat hij zo commercieel was ofzo. Dat het daardoor zo anders lijkt dan andere Bollywoodfilms. Maar hoe ik het anders zou moeten kwalificeren... weet ik niet. Ik vind hem wel commercieel sowieso.

I: Dat commerciële er om heen vind je eigenlijk dat het on-Bollywood is?

A: Voor Nederland wel. In India zal het wel vaker zo voorkomen dat een film zo opgehemeld wordt en er zou daar wel vaker over een film geschreven worden. Maar in Nederland gebeurt dat niet zo. Hier was het wel heel erg mee. En natuurlijk omdat hij Oscars had gewonnen. Dat hij echt voor het grote publiek. Want meestal is het niet voor het grote publiek in Nederland. Dus dat is denk ik het verschil.

I: Maar je zegt net de kenmerken zijn wel typisch Bollywood...

A: Ja, dus misschien is het toch wel typisch een Bollywoodfilm als je hem zou moeten omschrijven. Ja.

I: Maar er mist iets?

A: Ik denk dat het inderdaad door het commerciële komt. En het is ook heel erg mooi gemaakt. Heel veel Bollywoodfilms zijn van hele slechte kwaliteit, vooral de hele oude. Maar ik vond de kwaliteit ook heel goed in de film. Hoe het is gemaakt, de beelden.

I: Dat is anders dan de Bollywoodfilms die nu worden gemaakt?

A: Ja ik vind hem wel een van de mooist gemaakte. Maar misschien als ik hem nu kijk dat het niet zo is. Want ik heb nu ook wel nieuwere gezien. En misschien omdat het een van de eerste films was dat ik toen dacht het is wel een heel groot verschil met de anderen. Maar hij was sowieso wel een van de betere kwaliteitsfilms. Er zijn nog wel anderen die ook goede kwaliteit hebben maar toch minder.

I: Je zei net al, het heeft Oscars gewonnen, en het heeft toch wel een groot Westers publiek getrokken. Wat denk je dat daar de reden voor is?

A: Weet ik eigenlijk niet. Er zaten natuurlijk wel wat herkenbare dingetjes in dat mensen konden herkennen.

I: Wat zijn dan die herkenbare dingen?

A: Nou dat spelprogramma, dat is toch overal in het Westen wel bekend. Dat heb je ook in Amerika en Europa. En ik denk dat mensen het heel interessant vinden dat zij heel arm zijn en hoe zij daar leven. Dat die jongetjes zo opgroeien dat dat misschien nieuw voor hun was. Maar er zal, ... ik denk dat ook wel... Is die film gemaakt door een Amerikaan? Volgens mij wel. Dat er omheen veel pr enzo is gebeurt. Dat denk ik.

I: Dus dat er veel promotie om is gemaakt?

A: Dat heeft wel invloed gehad denk ik.

I: Waarom denk je juist dat deze film zo populair geweest?

A: Door de Oscars natuurlijk ook. Het is niet een standaard Oscar film omdat het meestal Hollywoodfilms zijn die genomineerd worden. Anders zou ik het ook niet weten.

I: Vind je dat er culturele elementen naar voren komen in de film van de Indiase of Hindoestaanse cultuur?

A: Ja want je ziet natuurlijk dat die moeder Moslim is. Dat hij Moslim is. En het liefdesverhaal.

I: Is dat liefdesverhaal cultureel? Zie je daar wat cultureels in?

A: Het is al lang geleden hoor dat ik die film heb gezien. Nee dat is misschien meer dat ze hebben in van die Bollywoodfilms. En de straatjongetjes hoe die daar leven. Dat is natuurlijk niet de cultuur van India maar het is wel iets van India. En dat het er ook zo veel zijn ook. En hoe ze daar in zo'n stad leven.

I: Vond je het realistisch overkomen?

A: Ja dat vond ik wel. Ik weet natuurlijk niet of het ook zo daadwerkelijk is. Maar op de een of andere manier wel ja. Niet dat die jongetjes zo op een trein gaan rondreizen dat dat zomaar kan. Dat is niet echt realistisch. Maar dat ze zo in de stad leven ik denk dat dat wel realistisch is ja.

I: Heb je ook de film *My name is Khan* gezien?

A: Ja.

I: Kan je kort vertellen waar hij over ging?

A: Over een man die autistisch is, of geestelijk ziek is. Die verhuisd uiteindelijk naar Amerika omdat zijn moeder overleden is en zijn broer woont daar. En dan ontmoet hij een vrouw op wie hij helemaal verliefd wordt. Uiteindelijk krijgen ze een kind. Hij is Moslim ook en die vrouw is geen Moslim geloof ik. Maar naar 9/11 krijgen ze er last van dat mensen hun anders aankijken en dat kind wordt gepest op school en wordt uiteindelijk doodgetrapt. Dat gaat dan tussen hun in staan en ze gaan uit elkaar. En hij wil haar zo graag terug dat hij heel Amerika

rondreist om de president krijgt te spreken om te zeggen dat hij geen terrorist is omdat hij Moslim is. En uiteindelijk komen ze weer bij elkaar.

I: En wat vond je van de film?

A: Ik vond het een hele leuke film ook. Sowieso door de acteur, ik vind hem een hele goede acteur. En ik vond... ik heb hem wel een beetje in een moeilijke periode gekeken: het ene moment moet ik lachen en het andere moest ik huilen. En een vriendin zat aan dr scriptie aan de andere kant van de kamer en die dacht die film moet ik ook kijken. Ik vond het echt een hele mooie film.

I: En wat was hetgeen dat je zo aansprak in de film?

A: Nou ja de acteur en zijn strijd voor de liefde. Dat vond ik heel mooi.

I: Beschouw je deze film als een typische Bollywoodfilm?

A: Ja. Eigenlijk... het is wel gewoon een Bollywoodfilm. Ik kijk hier meer naar een typische Bollywoodfilm dan *Slumdog Millionaire*. Maar dit is,... ik vind hem persoonlijk ook weer een hele goede film. Dei twee films die jij net omschrijf zijn wel de twee beste Bollywoodfilms die ik tot nu toe heb gezien. Maar... ja je kan ook zeggen dat... nee ik vind het wel een Bollywoodfilm.

I: Je zegt dit is echt een Bollywoodfilm en bij *Slumdog Millionaire* zei je het is wel een Bollywoodfilm maar er mist iets...

A: Er miste niet echt iets maar het was anders. Omdat de kwaliteit zo goed was en het hele ding erom heen. Maar deze kwaliteit was ook heel goed. Maar er waren niet zo veel dingen omheen.

I: Qua reclame bedoel je?

A: Ja. Ik heb wel een paar keer op internet voorbij zien komen maar dan wel op Bollywood website. Maar niet echt op Nederlandse website. Het kan wel zo zijn maar ik heb het niet gezien. Maar ja het speelt zich af in Amerika dus dan kan je wel zeggen het speelt zich niet af in India. Maar ik vind het wel ween Bollywoodfilm.

I: Deze film heeft in Nederland in selecte bioscopen gedraaid, denk je dat deze film succesvol kan zijn onder het Westerse publiek, dus ook onder niet Hindoestaanse mensen?

A: Ik denk het wel. Sowieso doordat 9/11 er in voorkomt. En het speelt zich af in Amerika. Dus de omgeving en de dingen waarom het zich afspeelt zijn wel te herkennen. En ook als er autisten zijn.

I: Dus het is herkenbaar?

A: Ja het is herkenbaar en daarom denk ik dat het ook bij hen succesvol kan zijn.

I: Vind je dat er in deze film culturele elementen te zien zijn van de Hindoestaanse of Indiase cultuur?

A: Nou ja weer omdat het een Moslim man is en hoe hij daarmee om gaat met die vrouw die geen Moslim is en het kind, hoe ze daar mee om gaan. En het bidden inderdaad. Dat is

natuurlijk iets. Voor de rest... nou die broer die dan in Amerika woont. Maar dat is niet echt de Indiase cultuur. En er was ook nog iets met de vrouw van die broer. Die was juist weer heel traditioneel geloof ik. Ik geloof dat die heel traditioneel was dus daar kan je dan ook weer naar kijken. Voor de rest niet zo veel eigenlijk.

I: Niet echt opvallende?

A: Nee. Nee.

I: Wat voor publiek kijkt er naar Bollywoodfilms in het algemeen?

A: Geen idee. Ik ken alleen een buurmeisje en mijn ex-vriend dan.

I: Maar wat voor mensen kijken er wereldwijd gezien?

A: Ik denk vooral mensen die uit India komen of die een achtergrond daarin hebben dat die voornamelijk zijn geïnteresseerd. Dan komt dan dus door hun achtergrond. Voor de rest zou ik het niet weten.

I: Voornamelijk Indiërs, mensen die uit India komen?

A: Ja voornamelijk wel ja. Of Pakistanen.

I: Wat denk je van de populariteit van Bollywoodfilms wereldwijd gezien?

A: Er zijn wel veel Indiërs natuurlijk, verspreid over de wereld ook. En die integreren ook weer in een ander land als zij geïmmigreerd zijn. Dus als zij gewoon met,... als zij in Engeland gaan wonen dat zij dan met 'gewone' Engelse mensen omgaan dat die mensen ook weer meer geïnteresseerd in raken. Ik denk sowieso dat het niet heel erg populair is en zal worden. Je moet er wel van houden. Ik kan me ook voorstellen dat sommige mensen het te lang vinden duren of te langdradig enzo. Of dat ze gewoon niet geïnteresseerd zijn in India.

I: Bedoel je dan,... welke mensen bedoel je dan die dat zouden vinden? Bedoel je dan de Westerse mensen?

A: Ja, ja de Westerse mensen bedoel ik. Je moet toch een beetje een connectie of een interesse hebben in een ander land of een andere cultuur om het leuk te vinden. De mensen die het leuk vinden zijn misschien van mensen die art house films kijken die daar ook wat meer in geïnteresseerd zijn. Ik denk niet dat het, dat het zo populair zou worden als Hollywoodfilms. Maar gewoon omdat mensen er geen raakvlakken mee hebben misschien.

I: En dat is wel belangrijk?

A: Je moet er wel in geïnteresseerd zijn en open staan voor een andere cultuur.

I: En hoe zie jij de toekomst voor Bollywood?

A: Volgens mij gaat het wel steeds beter.

I: Ook in Westerse landen?

A: Ja, misschien ligt het aan mij of aan mijn omgeving dat wij er nu een ervaring over hebben ofzo. Maar ik vertelde het aan mijn college en die zei van 'ohw ik wil eigenlijk ook wel een Bollywoodfilm van je lenen'. Dus die heb ik maar gewoon twee Bollywoodfilm gegeven.

Maar ze is in ieder geval wel geïnteresseerd. Zij woont dan bijvoorbeeld in IJmuiden enzo en zij hebben niet van die winkels zoals ik die heb. En voor haar is het dan misschien minder bereikbaar, zij weet dan niet zo goed waar ze moet zoeken of waar je dat kan kopen. Dat vroeg ze ook nog aan mij 'waar kijk je dat dan, waar haal je dat dan?'. Qua populariteit denk ik wel dat het beter gaat worden.

I: En ook in de huidige vorm waarin het nu is? De standaard Bollywoodfilm, kan die zoals die is op de Westerse markt gezet worden en zijn populariteit verkrijgen?

A: Vind ik wel een beetje lastig. Ik denk het wel. Maar ik denk ook wel dat het goede films zoals *My name is Khan* en *Slumdog Millionaire* moeten blijven komen. Want mensen moeten dan wel getriggerd worden om te gaan kijken. En dan kijken ze meer daarna dan na de standaardfilms denk ik.

I: *Slumdog Millionaire* en *My name is Khan* is dan niet zo'n standaardfilm?

A: Nou het is betere kwaliteit vind ik. En hele goede verhaallijnen, en goede kwaliteit film en goede kwaliteit acteurs. En dat zie je niet in de standaard Bollywoodfilms. Soms ook wel hoor.

I: Dus voornamelijk de kwaliteit moet ook beter?

A: Ja dat denk ik wel.

I: Hollywoodfilms zijn bijvoorbeeld heel populair in Nederland. Waarom is dat?

A: Omdat het allemaal herkenbaar is en wij zijn er mee opgegroeid. En ik denk gewoon dat het herkenbaar is. Nou ja sommige dingen zijn helemaal niet herkenbaar in de films omdat het allemaal *science fiction* is enzo. En het wordt natuurlijk ook veel meer gepromoot. Je hebt van die programma's waarin de Hollywoodfilms worden gepromoot. En voordat je een film hebt gezien heb je allemaal van die trailers, dus ja dan blijf je er een beetje in denk ik. En uiteindelijk is het gewoon 'gewoon' geworden.

I: Dus de herkenbaarheid en de pr er om heen is wel ...

A: Ja ik denk het wel ja. En het zijn natuurlijk ook goede films.

I: Denk je dat Bollywoodfilms op den duur misschien iets van invloed uit kan oefenen op andere films industrieën?

A: Dat andere industrieën ook dit soort films gaan maken?

I: Of elementen over gaan nemen?

A: Het zou wel goed zijn maar ik weet niet of ze het echt gaan doen. Ik denk niet dat gewone mensen dat zo zouden zien.

I: Je zei helemaal aan het begin van dat je wel oer-Hollands bent. Hoe zou jij jezelf omschrijven? Zou jij je echt als een oer-Hollander omschrijven?

A: Ik zie mij meer als een internationaal persoon. Ik ben natuurlijk wel een beetje trots op mijn achtergrond. Maar ik zie mijzelf ook zo in een ander land wonen. En ik sta heel erg open voor andere culturen. Ik vind dat heel erg interessant. En ik reis veel. En ik beschouw een

oer-Hollands persoon echt als iemand die altijd in zijn dorpje blijft wonen en er nooit vandaan komt. En misschien een keer op vakantie gaat naar Spanje. Maar dat ben ik niet. Ik vind mezelf meer een internationaal persoon.

I: Je staat open voor meerdere culturen?

A: Ja.

I: Ben je ook zo thuis opgegroeid, met die insteek?

A: Nou we gingen wel veel reizen. Mijn moeder reist ook veel, nog steeds. Wij ook hoor. Maar mijn moeder is er helemaal gek van. En mijn broers en zusjes zijn ook zo dus eigenlijk... We zijn niet heel erg opgegroeid met dingen leren over andere culturen. Wij aten altijd Nederlandse pot. Dus op zich ben ik niet zo opgegroeid, alleen met reizen, maar niet met culturen. Eigenlijk zijn mijn ouders, waren vooral, *narrow minded* naar andere culturen toe. En misschien omdat ik overal tegen in ga dat ik me er juist in ben gaan interesseren en anders over ben gaan denken.

I: Je hebt niet dat echte open staan voor andere culturen van thuis uit mee gekregen?

A: Nee. Maar het is ook anders als je bent opgegroeid in een klein dorpje in Friesland dan kom je die mensen ook niet zo vaak tegen van andere culturen. Daar wonen alleen maar andere Friezen. En ja dan snap ik ook wel dat je het soms misschien een beetje eng vind.

I: Je bent opgegroeid echt in een klein, boeren dorp?

A: Ja.

I: Wat voor normen en waarden hadden jullie thuis? Wat heb je mee gekregen van huis uit?

A: Ik vind het moeilijk om te omschrijven.

I: Of tradities?

A: Tradities hadden we niet echt, ja verjaardagen en Sinterklaas. Maar wel dat je gewoon hard moet werken vooral om nieuwe dingen voor elkaar te krijgen. Of een opleiding was ook wel belangrijk. En ja dat je gewoon fatsoenlijk moet zijn.

I: Nuchter?

A: Ja heel nuchter.

I: En van huis, uit met het gezin, gingen jullie wel eens naar het museum, theater, bioscoop?

A: Niet heel vaak. Vroeger toen we heel klein waren gingen we dat wel eens doen natuurlijk. Naar de film wel eens of en ik heb ook wel veel boeken gelezen.

I: En werd dat vanuit thuis gestimuleerd?

A: Ja, ja. Lezen heel erg. Maar dat vond ik ook echt heel leuk.

I: Maar niet echt musea of theater?

A: Nee. Maar dat heb je ook niet echt als je in een boeren dorp opgroeit hoor. Het is sowieso wel lastig, dan moet je helemaal naar de stad toe rijden. Af en toe deden we dat wel. En mijn ouders zijn ook meer van de natuur. Als we dan op vakantie gingen dan gingen we ook meer de natuur in dan een stad bezoeken ofzo.

I: En de manier waarop jij bent opgegroeid, heeft dat ook invloed gehad op de manier waarop je naar Bollywoodfilms kijkt?

A: Nee. Nee.

-----EINDE INTERVIEW-----